GÖÇMEN GENÇLERDE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM

ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ANALİZ:

İNEGÖL HUZUR MAHALLESİ

ÖRNEĞİ

DENİZ AŞKIN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2014

GÖÇMEN GENÇLERDE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ANALİZ: İNEGÖL HUZUR MAHALLESİ ÖRNEĞİ

DENİZ AŞKIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat, 2014

Bu Tez Çalışması BAP Komisyonunca Kabul Edilen 1303F051 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Deniz AŞKIN'ın, "Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği" başlıklı tezi **10 Şubat 2014** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Sosyoloji** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

			İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:	**Yard.Doç.Dr.Fuat GÜLLÜPINAR**	.....
Üye	:	**Doç.Dr.Emre GÖKALP**	.....
Üye	:	**Yard.Doç.Dr.Mezher YÜKSEL**	.....

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği

Deniz AŞKIN

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2014

Danışman: Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

Özet

Bu çalışma, Doğu ve Güneydoğu'nun kırsal bölgelerinden 1990'lı yıllarda göç ederek, Bursa'nın İnegöl ilçesinde Huzur mahallesine yerleşen Kürt göçmenlerin kültürel dönüşümlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Kürt göçmenlerin ve çocuklarının deneyimledikleri kimlik oluşum süreçleri, kent yaşamına uyumları, toplumsal cinsiyet, geleneksel ve dinsel davranış örüntüleri ve sosyal bütünleşme boyutlarındaki deneyimlerine referansla göçün mekan kaynaklı meydana getirdiği kültürel dönüşümleri ele alacaktır. Kürt göçmenlerin ikinci kuşak gençlerinin yaşadığı kültürel dönüşümler çalışmanın odak noktasını oluşturmaktır.

Çalışma sonucunda, ikinci kuşak gençlerin deneyimledikleri kültürel dönüşüme bakıldığında, bu konuda gençlerin tahmin edilenden çok daha güçlü bir rol üstlendikleri gözlenmiştir. Huzur mahallesinde ikamet eden ikinci kuşak gençlerin kendi davranışlarını şekillendirirken, çoğu durumda ebeveynlerinin bilinçli olarak kaçındığı kentin popüler kültürünü örnek aldıkları görülmektedir. Diğer taraftan, ikinci kuşak gençlerin kendi anadillerine hakim olmamaları, tam anlamıyla Türkçeye hakim olmayan ebeveynleri ile aralarındaki iletişimi zorlaştırmaktadır. Bu durum birinci ve ikinci kuşak arasındaki duygusal bağların zayıflamasına ve dolayısıyla zaman zaman evde bir yabancılaşmaya neden olabilmektedir. Ayrıca, ikinci kuşak genç kadın ve erkeklerin geleneksel ilişkilere yönelik tutumlarında bazı durumlarda farklılıklar göze çarpmaktadır. Kadının toplum içindeki geleneksel konumu ikinci kuşak kadınlar tarafından daha fazla eleştirilmektedir.

Bunun yanında, çalışmada ikinci kuşak erkeklerin kendi ebeveynleri ile ikinci kuşak kadınlardan daha fazla çatıştıkları gözlenmiştir. Bu çalışma, ikinci kuşak gençlerin her ne kadar ebeveynlerinin bazı kültürel kodlarını ve habituslarını taşıyor olsalar da, karşılaştıkları kent ortamı ve kültürüne uyumları açısından "geçiş kuşağı" özellikleri göstermekte olduklarını öne sürmektedir.

Alan araştırmasının verilerine dayanan bu çalışmanın örneklemi, Bursa'nın İnegöl İlçesinin Huzur mahallesinde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanarak rastgele seçilmiş Doğu ve Güneydoğu'dan göç eden birinci kuşak göçmenler ve onların çocukları olan ikinci kuşaktan oluşan 300 kişidir. Yüz yüze uygulanmış olan anket formu, birinci kuşak göçmenlerin ve ikinci kuşak gençlerin kültürel normlarını ve geleneksel değerlerini şekillendiren temel öğelere, kültürel davranış kalıplarına ve siyasal ilgilerine odaklanan sorulardan oluşmuştur. Ayrıca, birinci kuşak göçmenler ve ikinci kuşak gençlerin içinde yaşadıkları kente uyum süreçlerindeki kültürel ve sosyal koşulların ayrıntılı bilgisine ulaşmak için bu gruplardan seçilmiş 30 kişi ile derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Kürtler, Gençlik, Kimlik Oluşumu, Aidiyet, Kültürel Dönüşüm, Kent, Bursa

Abstract

A Socıologıcal Analysıs Of Cultural Transformatıon Of Mıgrant Youth: The Case Of Neıghborhood Of Huzur In İnegöl

Deniz AŞKIN

Department of Sociology

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, February, 2014

Adviser: Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

Abstract

This study aimed to analyze the cultural transformation in Turkey that the immigrants from relatively rural areas in the Eastern and the Southeast undergo upon moving to the Western urban area of Bursa. It undertook the analysis with special reference to their identity construction, integration to urban life, social relations regarding gender issues, and political perception of social unity. It specifically focused on the cultural transformation of Kurdish citizens of the second-generation migrant youth. It argued that while sharing some cultural codes or habitus of their parents, this migrant youth nevertheless comprise a "transition generation" in terms of their adaptation to the new urban setting and culture they encounter.

At the end of this study, looking at the changes and transformations of kurdish migrants from the first generation immigrants to the second generation, it is discovered that the second generation takes much more significant roles than expected at the beginning of the study. While the second generation immigrant youth population of the Huzur Neighborhood is shaping their behavior to emerging situations, they imitate the contemporary and popular culture of urban life which their parents consciously distant themselves from. In addition, the lack of the command of the native language (Kurdish)

among the second generation immigrant youth leads to the hardships in communication with their own first-generation immigrant parents who do not have the command of Turkish either. Therefore, they can not communicate clearly. As a result of these communication problems, second generation moves away from their own parents thereby getting emotionally detached. Besides, there are some discrepancies between men and women of second generation with regard to their traditional roles in the society. For example, position of women in traditional society is more openly criticized by second-generation women compared to any criticism might come from the second-generation men. Moreover, second-generation-men have been observed to experience more conflicts with their parents compared to the second-generation women studied in this research.

Empirically, I first utilized the address-based population registration system to randomly had been selected 300 immigrant youth from Eastern and Southeastern area residing in İnegöl-Bursa. I then designed a survey with questions focusing on their cultural attitudes and the principal elements shaping their values on the one side and action and behavior on the other. In addition, I conducted in-depth interviews and focus group discussions with 30 the immigarnt youth to capture the cultural, ideological, and social context of the urban setting within which they now live.

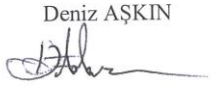
Keywords: Kurdish Migrant, Youth, Cultural Transformation, İdentity Construction, Belongingness, Urban, Bursa.

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Deniz AŞKIN

Önsöz

Danışmanım sayın Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR'a, çalışma boyunca gösterdiği rehberlik, sunduğu çok değerli destek ve katkıları için özellikle teşekkür borçluyum. Akademik eleştirileri ve yönlendirmeleri bu çalışmaya katkı sunan ve çalışmanın son halini almasında katkıları olan değerli hocalarım Doç. Dr. Emre GÖKALP ve Yard. Doç. Dr. Mezher YÜKSEL'e ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Ayrcıca bana University of Michigan'da üç aylık araştırma fırsatı veren çok değerli hocam Prof. Dr. Fatma Müge GÖÇEK'e sonsuz teşekkürlerimi sonuyorum. Tez süresi boyunca akademik destekleri ve yönlendirmeleri ile araştırmanın başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlayan hocalarıma, arkadaşlarıma akademik katkısı oldukça önemli olan sayın Prof. Dr. Serap SUĞUR ve Prof. Dr. Nadir SUĞUR, a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Uygulama yaptığım mahallede görüşme yaptığım bireylere ve anket formlarını doldurarak kendilerine ilişkin özel bilgileri araştırmada kullanılmak üzere paylaştıkları için değerli katılımcılara teşekkür ederim.

Son olarak araştırma süreci boyunca her konuda bana yardımcı olan ve desteğini sürekli hissettiğim eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Deniz AŞKIN

Özgeçmiş

Deniz AŞKIN

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 2006-2010 Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Van

Lise: 2002-2005 İnegöl Lisesi, Bursa, İnegöl

İş

2010 Memur , Türkiye İş Kurumu, Bitlis

2010 Araştırma Görevlisi, Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

2012 Araştırma Görevlisi, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri/yılı: 01.06.1989-Bitlis/Mutki **Cinsiyet:** Erkek **Yabancı Dil:** İngilizce

İçindekiler

Sayfa

Jüri ve Enstitü Tez Onayı……...ii

Öz…..……iii

Abstract……iv

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi…….……...v

Önsöz…….....vi

Özgeçmiş…….vii

Tablolar Listesi……xii

1. Giriş

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı ……...…….……..2

1.2. Araştırmanın Problemi …..……...5

1.3. Araştırmanın Amacı……...6

1.4. Araştırmanın Önemi…..……8

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları……...10

2. Metodoloji

2.1. Araştırmanın Modeli……11

2.2.Evren ve Örneklemi…….....14

2.3.Verilerin Analizi……16

3. Kavramsal Çerçeve ve Teorik Açıklamalar

3.1.Göç Olgusuna İlişkin Açıklamalar.....17

3.1.1. Kavramsal olarak 'göç'……..…….....…17

3.1.2. Göç çeşitleri ve kuramları…….…….....…...18

3.1.2.1. Göç çeşitleri……....……...…..18

3.1.2.2. Göç kuramı olarak ilişkiler ağı (network) teorisi …..…..…….....20

3.2.Kimlik ve Aidiyet

3.2.1. Kavramsal olarak 'kimlik'……..……..23

3.2.2. Göçmen gençlerde kimlik inşası …….....25

3.2.3. Göç, kimlik ve aidiyet ilişkisi …….……..…....29

3.3.Kültür

3.3.1. Kavramsal olarak 'kültür' ……..……..31

3.3.2. Kültür ve dil…….....34

3.3.3. Etnosentrizm……...…….....…37

3.4.Göç, Kimlik ve kültür ilişkisi

3.4.1. Kimlik krizleri ya da kültür şoku……38

3.4.2. Asimilasyon, entegrasyon ve bütünleşme kavramlarına sosyolojik bir bakış…….....42

3.4.3. İkinci kuşak ya da arada kalmışlık…….....45

3.5.Kültürel Bütünleşme/Dışlanma ve Dönüşüm

3.5.1. Sosyal ve kültürel bütünleşme……..….....…47

3.5.2. Göçmenler ve sosyal/kurumsal dışlanma……..…..…….…53

3.5.3. Kültürel dönüşüm…….....…….…..…...58

3.6. Göçmen ve İlişki Ağları

3.6.1. Göçmenlerde sosyal tedirginlik…….…..…..….66

3.6.2. Göçmenlerde anlamların yitimi ya da niteliksizleşme…….…….....67

3.6.3. Göçmenlerde sosyal ve kültürel kapanma …….…..……....69

4. Türkiye ve Göç(men) Sarmalı

4.1.Türkiye'de İç Göçün Kısa Tarihçesi ……77

4.2.Türkiye'de İç Göçün Sosyolojik Sonuçları……81

4.3.Türkiye ve Zorunlu Göç Olgusu.....83

5. Araştırma Bulguları Ve Verilerin Analizi

5.1.Örneklemin Demografik Özellikleri

5.1.1. İkinci Kuşak İle İlgili Demografik Bilgiler…….....87

5.1.2. Birinci Kuşak İle İlgili Demografik Bilgiler…….....92

5.2.İnegöl'de Göçmenler ve Gelenek Sarmalında Kuşakların Görünümü

5.2.1. Kuşakların iletişim sorunu ya da "evdeki yabancı" ……....98

5.2.2. Bir ekonomik faktör olarak dil ya da "değersizleşen kürtçe"….....……...…….....106
5.2.3. Birinci ve ikinci kuşak göçmenlerin kadın ve erkeğin toplumsal konumlarına bakışlarındaki farklılıklar ya da "değişen bilinçler"…..……...110
5.2.4. Kuşaklar arasında akraba evliliğine bakıştaki zihinsel dönüşüm…….…118
5.2.5. Ekonomik hayat ve kadın ya da "ebeveynlere karşı duruş".....126
5.2.6. Çatışan kuşaklardan tanışan kuşaklara ya da "temizlenen çamurlu ayaklar" ……...….....132
5.2.7. Kuşakların mekânsal aidiyeti ya da "yerliler ve yabancılar"…….……142
5.2.8. Ebeveyn ve çocuk arasında meydana gelen geleneksel ve modern çatışması ya da "değersizleşen değerler".....155
5.2.8.1. Dinsel çatışmalar.....157
5.2.8.2. Güven ve arkadaş çevresi tartışmaları.....160
5.2.8.3. Geleneksel ve çağcıl tutumlar.....162
5.3.Kürt, Kent ve Değişim Olgusuna Genel Bir Bakış.....168

Sonuç ve Değerlendirme.....173
Ekler.....191
Kaynakça.....220

Tablolar Listesi

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyet Dağılımı…..……...….88

Tablo 2. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Dağılımları…….....……88

Tablo 3. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Eğitim Durumları…….…….89

Tablo 4. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Asıl Memleketlerini Gösteren frekans Dağılımı……..……90

Tablo 5. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı…….....……91

Tablo 6. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak göçmen Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Dağılımları…….....……92

Tablo 7. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyet Dağılımı…….....……..……..93

Tablo 8. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Göre Yaş Dağılımları…….....……...93

Tablo 9. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin İnegöl'e Ne Zaman Geldiklerine Yönelik frekans Dağılımı……...……94

Tablo 10. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyet Ve Medeni Duruma İlişkin Veriler…….……..…….……..95

Tablo 11. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Bağlı Olarak Öğrenim Durumları……..……...96

Tablo 12. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Bağlı Mesleki Dağılımları……...…..…….….97

Tablo 13. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Aylık Hane Gelirlerini Gösteren Tablo……...……98

Tablo 14. İkinci Kuşağın Cinsiyet Bağlamında Kendisini Hangi Dilde Daha Iyi Ifade Ettiği Sorusuna Verilen Cevapların Dağlımı……...…….……103

Tablo 15. Birinci Kuşağın Cinsiyet Bağlamında Kendisini Hangi Dilde Daha İyi İfade Ettiği Sorusuna Verilen Cevapların Dağlımı……..104

Tablo 16. Birinci Kuşak Bağlamında Eşi Ile En Çok Hangi Dili Kullandığı Sorusuna Verilen Cevapların Frekans Dağılımı……..….105
Tablo 17. İkinci Kuşak Göçmenlerin "Kendi Çocuklarına Öncelikle Hangi Dili Öğretirsiniz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı…..……108

Tablo 18. İkinci Kuşak Gençlerin "Kendi Eşinizle Daha Çok Hangi Dili Konuşmayı Düşünüyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı……...……..109
Tablo 19. Kadın Seçimlerde Hangi Siyasi Partiye Oy Vereceğini Eşine Sormalı Mı? Sorusuna Birinci Kuşak Göçmen Bireylerin Verdiği Cevapların Cinsiyet Dağılımı…….....…….114

Tablo 20. Birinci Kuşak Göçmenlerin Kimin Hane Reisi Olması Gerektiği Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı……..…….……115

Tablo 21. İkinci Kuşağın, Kadının Ve Erkeğin Toplumdaki Konumlarının Nasıl Olması Gerektiğine Yönelik Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı…..…...116
Tablo 22. İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin "Kadın Seçimlerde Hangi Siyasi Partiye Oy Vereceğini Eşine Sormalı Mı? Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı…….....……...117
Tablo 23. Birinci Kuşak Göçmenlerin Eşlerinin Akraba Olup Olmadığı Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…..……123
Tablo 24. Birinci Kuşak Göçmenlerin, Evlendikten Sonra Kendi Aileleri İle Beraber Aynı Evi Paylaşma Oranlarını Gösteren Frekans Dağılımları…...…….…..…..123
Tablo 25. İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Eşlerinin Akraba Olmasını İsteyip İstemediği Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….124
Tablo 26. İkinci Kuşağın "Evleneceğiniz Kişinin Kürt Olmaması Sizin İçin Sorun Olacağını Düşünüyor Musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....125

Tablo 27. Birinci Kuşağın "Kadın Ev Dışında Herhangi Bir Işte Çalışmalı Mı?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Dağılımı…….....130
Tablo 28. İkinci Kuşağın "Kadın Ev Dışında Herhangi Bir İşte Çalışmalı Mı?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Dağılımı…….....…...131
Tablo 29. İkinci Kuşağın "İnegöl Yerli Halkının Size Karşı Ön Yargılı Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Analizi...…...137
Tablo 30. Birinci Kuşağın "Yerli Halkın Size Karşı Önyargılı Olduklarını Düşünüyor Musunuz? Sorusunda Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…..138
Tablo 31. Birinci Kuşak Göçmenlerin "Buranın Yerli Halkı İle İlişkiniz Nasıl? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı …….....……140
Tablo 32. İkinci Kuşağın "Eğer İmkânınız Olursa Memleketinize Geri Dönmeyi Düşünür Müsünüz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Freakans Dağılımı….....…….149
Tablo 33. ikinci kuşağın "Kendinizi mekânsal olarak nereye ait hissediyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı…….....…….……150
Tablo 34. İkinci Kuşağın "Kendinizi Kente Ve Kent Kültürüne Uyum Sağlamış Olarak Görüyor Musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....……..….152
Tablo 35. Birinci Kuşağın "İmkânınız Olursa Memleketinize Döner Misiniz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı….....…….152
Tablo 36. Birinci Kuşağın "Kendinizi Mekânsal Olarak Nereye Ait Hissediyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....153
Tablo 37. İkinci Kuşağın "Siz Kendi Dindarlık Derecenizi Nasıl Tanımlarsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....159
Tablo 38. İkinci Kuşağın Kendi Babanızın Dindarlık Derecesini Nasıl Tanımlıyorsunuz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı.....……160
Tablo 39. Birinci Kuşağın "Çocuğunuzun Ya Da Torununuzun En Çok Eleştirdiğiniz Yönü Nedir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....166
Tablo 40. İkinci Kuşağın "Babanız İle Üzerinde Anlaşamadığınız En Önemli Konu Nedir?" Soruna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı…….....170

1. Giriş

1.1.Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

"Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği" adlı bu çalışma, Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu kentlerinden çeşitli nedenlerle İnegöl'e göç etmiş vatandaşları konu almaktadır. Söz konusu bu çalışmada, farklı bir sosyo-kültürel dokudan gelen bu vatandaşların kente ve kent kültürüne[1] uyumları kuşaklar[2] arasında nasıl bir farklılık sergilediği ve yerli halk ile bütünleşmede nasıl bir tutum sergilendiğinin sosyolojik analizi yapılacaktır.

Memleketlerinden ayrılarak sosyal, kültürel ve ekonomik yönleriyle kendilerinden farklı olan İnegöl'e yerleşen birinci kuşak göçmenler kentin tehlikelerinden ve karmaşasından kaçınarak kendi aralarında küçük hemşeri grupları kurmaktadırlar. Buna karşın ikinci kuşak göçmenler, ebeveynlerine rağmen kent ile bütünleşmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin 1950'li yıllarla birlikte içine girdiği ve 1990'lı yıllarda farklı bir boyut kazanarak devlet zoruyla devam eden yoğun göç süreci ile kendi memleketlerinden ayrılan bu vatandaşların sahip oldukları farklı kültürel kodlar, onların göç ettikleri yerdeki yerli insanlarla olan bütünleşmelerini olumsuz etkilemiştir. Özellikle zorunlu göç ile beraber kente gelen bu vatandaşlar kentin popüler kültüründen olabildiğince kaçınarak merkezi çevreleyen ve gecekondu olarak tarif edilen mekanlara yerleşmişlerdir. Bu durum yukarıda bahsedilen entegrasyonu ve kentle dahil olmayı daha da zorlaştırmıştır. Bu çalışma ile birinci ve ikinci kuşak gençlerin bu zorlu süreçte nasıl stratejiler geliştirdikleri ve birinci kuşağın olmazsa olmazlarından olan kültürel kodların ikinci kuşak tarafından ne derece önemsendiği konu edilecektir. Diğer bir deyişle ikinci kuşağın

[1] "Kent kültürü" ve "modern kültür"ün aynı anlamda kullanıldığı bu çalışmada, bu kavramlar ile, geleneksel kültürde var olan kuşaklar boyunca devam eden deneyimlerin aksine, dönemsel olarak halk tarafından kabul edilen, hızlı kültür üretimlerin ve tüketilmelerin olduğu, serbest ve bireysel ilişkilerin yaygın olduğu kültür türüne atıfta bulunulmaktadır.

[2] Birinci ve ikinci kuşak olarak nitelendirilen bireylerin hangi kategoriye dahil edileceği, bireyin kürtçe kullanma becerisi, nerede doğduğu (asıl memleketleri ya da inegöl), geleneksel ve popüler kent kültürüne bakışları gibi kimliğini oluşturan kültürel kodlara bakılarak tespit edilmiştir.

kent ile bütünleşme sürecinde geleneksel kültürel[3] kodları (cemaatsel ilişkiler, akrabalık ilişkileri, anadil, geleneksel kıyafetler, dinsel inançlar vb) ne derece dönüşüme uğrattığı veya tamamen terk ettiğinin sosyolojik bir incelemesi yapılacaktır. Bu amaç ile göçmen grupların kültürlerinin farklı ve baskın bir kültür ile karşılaştığında, birinci kuşak göçmenler tarafından olmasa da ikinci kuşak gençlerin kendi kültürel kodlarını neden dönüştürmek zorunda kaldığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Birinci ve ikinci kuşak genç gruplarının arasındaki bu farklılığı ölçmek ve anlamak için Doğu ve Güneydoğu Anadolu kentlerinden gelen Kürt göçmenlerin yerleştiği İnegöl Huzur Mahallesi'nde hem derinlemesine mülakat yöntemi hem de anket ile nicel veriler elde edilerek verilerin sosyolojik analizi yapılacaktır.

Giriş bölümünde, "Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği" başlıklı bu çalışmanın kapsamı, amacı, örneklemi ve literatüre yapabileceği muhtemel katkıların sınırları detaylı olarak sunulmuştur. Bu amaçla, cevabı aranacak sorular belirlenerek, bu çalışmanın içeriğinde değinilecek konunun çerçevesi çizilmiştir.

İkinci bölümde, bu çalışma kapsamında toplanacak, verilerin elde edilmesinde kullanılacak veri toplama teknikleri detaylı olarak açıklanmış ve çalışmaya dahil edilecek evren ve örneklemlerin özellikleri belirtilmiştir. Son olarak bu bölümde alan çalışması sonucunda elde edilecek verilerin hangi teknikler kullanılarak analiz edileceğinin ayrıntılı bilgisine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, göç ile ilgili kavramsal çerçeveye değinilerek tezin teorik arkaplanı detaylı olarak sunulmuştur. Bu amaçla sırasıyla, göç kavramı, göç çeşitleri ve göç kuramları analiz edilmiş, dünyada ve Türkiye'de sosyolojik bir olgu olarak karşımıza çıkan göçün toplumsal ve kültürel boyutları etraflıca incelenmiştir. Bunun yanı sıra, göç

[3] Bu çalışmada "Geleneksel kültür" önceki kuşaklar boyunca edinile gelmiş akrabalık, aşiret ve cemaat ilişkilerin yaygın olduğu, kadın erkek ilişkilerinin mesafeli olduğu, genel olarak her bireyin yapması gerekenler önceki kuşaklardan aktarılan ortak tecrübelerden tayin edilen, dolayısıyla geçmişe ait pratik ve değerlere işaret eden kültür türü anlamında kullanılmıştır.

sonucunda meydana gelen kimlik ve kültür süreçleri analiz edilerek yer değiştirmenin meydana getirdiği değişim, dönüşüm ve bazı durumlarda da kültürel direnmenin boyutları açıklanmıştır. Bu amaçla ayrı bir başlık altında "göç, kimlik ve kültür ilişkisi" incelenerek bu sosyolojik süreçler arasındaki yakın ve karmaşık ilişkilere değinilmişitir. Bu bağlamda, göçün meydana getirmiş olduğu kültürel asimilasyon, entegrasyon ve melezlik sonucu oluşan çeşitli kimlik yapıları incelenmiştir.

Bu çalışmada, göçmenler, birinci ve ikinci kuşak olmak üzere iki ayrı grup olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda üçüncü bölümde, birinci kuşağın yani ebeveynlerin kentin dışlayıcı boyutuyla mücadele etmelerine karşılık, ikinci kuşağın kent kültürü içinde kendilerine yer edinme mücaledelelerine detaylı olarak değinilmiştir. Son olarak bu bölümde, göç olgusu sonucunda özellikle birinci kuşakta meydana gelen kültürel kapanma ve sosyal ilişki ağlarına değinilmiştir. Böylece İnegöl Huzur Mahallesi'nde meydana gelen kültürel dönüşümün-direnmenin sosyolojik arkaplanının anlaşılması amaçlanmıştır.

Dördüncü bölümde, Türkiye'nin göç serüveni üzerinde yoğunlaşılmıştır. Bu amaçla Türkiye'deki göçün tarihçesine değinilerek, cumhuriyetin kuruluşundan itiberen siyasi hükümetler ile değişen göç politikaları, 1923-1950, 1950-1960, 1960-1980 ve 1980 sonrası olmak üzere dört dönem halinde ele alınmıştır. Bunların yanı sıra Türkiye'nin tarihinde önemli bir yer tutan zorunlu göçe politikalarına değinilerek, göç sonrasında göçmenlerin yaşadıkları deneyimler açısından önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Daha sonra, Türkiye'de göçün sosyolojik sonuçları ele alınarak bu olgu ile meydana gelen travmaların, kaybolan kültürlerin, aile içi çatışmaların, dışlanmanın ve son olarak farklı kültürlerden etkilenmenin sonucu olarak birinci ve ikinci kuşak arasında meydana gelen kültürel farklılaşmanın boyutlarına değinilmiştir.

Beşinci bölümde, çalışma süresince alan araştırmasından elde edilen verilerin detaylı analizine yer verilmiştir. Bu bölümde ilk olarak çalışmaya dahil edilen örneklemlerin demografik bilgilerine değinilerek kişiler birinci ve ikinci kuşak olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Daha sonra, Huzur Mahallesi'nden elde edilen verilerin analizi farklı başlıklar

halinde incelenmiştir. Gençlerin (ikinci kuşak) Kürtçeyi kullanma becerileri, kent ile olan etkileşimleri, kendi ebeveynlerini değerlendirme biçimleri, geleneksel kültürel yapıların ve normların ikinci kuşak tarafından ne derece kabul edildiği ve red edildiği konularına yoğunlaşılarak elde edilen verilerin sosyolojik analizi yapılmıştır. Bu amaçla birinci ve ikinci kuşak gençlerin hangi konularda daha fazla değişim ve dönüşüm yaşadıkları gençlerin yani ikinci kuşak gençlerin hangi konularda aileri ile çatıştıkları hangi konularda onları eleştirdikleri ve ayrıca hangi konularda onların yaptıklarına sessiz kaldıkları Huzur Mahallesi'nden elde edilen verilere referansla analiz edilmiştir. Son olarak, çalışma süresince Huzur Mahallesi'nden farklı yöntemlerle elde edilen veriler bu bölümde birleştirilerek genel bir yargıya (İnegöl Huzur Mahallesi için) ulaşılmaya çalışılmıştır.

Diğer taraftan bu çalışmanın son bölümünde, elde edilen veriler ve daha önce yapılmış çalışmalar ışığında "Kürt, kent ve değişim" olguları genel bir bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Daha önceki çalışmalarda çoğunlukla göz ardı edilen Türkiye'deki iç göçün meydana getirdiği değişim ve dönüşüm olgusu detaylı olarak incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde genel olarak kırsal kökenli olan göçmen Kürtlerin gittikleri yabancı yerlerde çoğu zaman da kendileri için "bilinmez" olan mekanlarda yine kendileri olarak kalmaya karşı verdikleri mücadelelerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

1.2.Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi, Türkiye'de özellikle 1950'ler ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Bursa ilinin İnegöl İlçesinin Huzur Mahallesi'ne göç eden vatandaşların, ikinci kuşak çocuklarının kendi ebeveynlerinin kültüründen kısmen uzaklaşıp kısmen de kent kültürü ile bütünleşme sonucu meydana gelen kimlik ve kültür karmaşası sorunudur.

Göçün sadece bir yer değiştirme olmadığı göç ile ilgili bir çok araştırmada vurgulanmaktadır. Kültür farklılığı olan mekanlara göç edildiğinde yerli halk ile göçmen kitlesi arasında bazı durumlarda sosyal, kültürel ve kurumsal dışlanma bazı durumlarda ise kültürel çatışma yaşanabilmektedirler. Birinci kuşak göçmenlerin kültür ve kimlik

dokuları geleneksel değerlerle şekillendiğinden geleneksel aidiyet özelliklerini geldikleri yerlerde yaşayabilmektedir. Ancak göçmenlerin ikinci kuşağı için böyle bir seçenek daha zordur. İnegöl'de doğan veya geleneksel değerlerden uzakta yetişmiş ikinci kuşak gençlerin kimliği geleneksel değerlerin yanı sıra kentin kültürel kodlarından daha fazla izler taşıyabilmektedir. Geleneksel kültüre sahip ve kent kültürü ile bütünleşmek istemeyen ebeveynleri ile aynı evde yaşayan ancak okul, iş, eğlence gibi gereksinimlerini İnegöl'de yani kent kültürü içinde bulan bireylerin her iki kültürden etkilenmeleri onların "melez kültür"ünü ortaya çıkarmalarına olanak vermiştir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Türkiye'de özellikle 1950'ler ile yoğunlaşan iç ve dış göç hareketleri kişilerin farklı bir mekanın yanında farklı kültürlerle de tanışmasını ve bütünleşmesini de zorunlu kılmıştır. Doğduğu günden beri kendi kültürel dokusundaki aidiyetleri ile kimliğini inşa eden bireylerin, bu aidiyetlerini terk etmeleri pek kolay olmamaktadır. Birinci kuşak göçmenler sosyal hayatlarında ve düşüncelerinde pek fazla değişikliğe gitmeden yaşamlarına devam etmektedirler. Dahası, bu geleneksel aidiyetlerini çocuklarına da kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Ancak bir taraftan ebeveynlerinin baskısında kalan diğer taraftan kentte veya kent kültürü ile eğitim, iş ve sosyal hayatlarını kentte devam ettiren ikinci kuşak gençler belli bir süreliğine kimlik krizi yaşamaktadırlar. İkinci kuşağın maruz kaldığı bu durumun irdelenmesi ve Türkiye'de farklı kültürel kodlara sahip bireylerin birbirleriyle bütünleşmedeki zorluklarını ve her iki kültür arasında kalan ikinci kuşağın kendi ebeveynlerinden ve kent kültüründen aldığı kimlik dokularıyla dönüşümünü açıklamak, göçmenleri anlama ve onlara yaklaşım politikaları açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan çeşitli sosyal, siyasal ve ekonomik nedenlerle göç eden birinci kuşak göçmenlerin geleneksel aidiyetlerinin, kimliklerinin ve kültürlerinin ikinci kuşak gençler tarafından ne derece önemsendiği, değiştirildiği veya terk edildiğinin sosyolojik bir analizini yapmaktır. Birinci ve ikinci kuşak gençlerin kent kültürüne entegrasyon sürecini, yerli halk ile günlük ilişkilerindeki

tutumunu ve yerli halka karşı düşüncelerindeki farklılığı tespit etmek de bu çalışmanın temel amaçları arasındadır. Bu genel amaçlar doğrultusunda bu çalışma ayrıca şu sorulara da cevap vermeyi hedeflemektedir:

1. Göçmenlerin kentin toplumsal hayatına katılmaları ve kuşaklar arasında kentle bütünleşme düzeylerinde farklılık var mı?

2. Birinci ve ikinci kuşak gençlerin kendi anadillerini kullanma becerilerinde farklılıklar var mı?

3. Göçmen kuşaklar arasında dine yönelme ve dinin hayatlarındaki önemi açısından farklılık gösteriyor mu?

4. Göçmen kuşaklar arasında kendi memleketlerine dönme düşüncelerinde farklılık gösteriyor mu?

5. Göçmen kuşaklar arasında kültürel kodları (cemaatsel ilişkiler, akrabalık ilişkileri, anadil, geleneksel kıyafetler, dinsel inançlar vb) sahiplenme düzeylerinde değişme var mı?

6. Göçmen kuşakların kendilerini mekânsal olarak ait hissettikleri yerler değişiyor mu?

7. Göçmen kuşakların yerli halkı nasıl tanımladıkları ve kendilerini bu durumda nereye konumladıkları konusunda farklılıklar var mı?

8. Göçmen kuşaklar arasında kadın-erkek ilişkilerine yönelik tutumlar arasında farklılıklar var mı?

9. Göçmenlerin geleneksel aile hayatlarında kentte kalış süresi içerisinde değişimler yaşanmış mı?

Türkiye'de daha çok göç olgusu üzerine yoğunlaşan çalışmalar, göçmenlerin kendi aralarındaki sosyo-kültürel değişimini göz ardı etmiştir. Dolayısıyla İnegöl Huzur

Mahallesi özelinde yapılması amaçlanan bu çalışma Türkiye'nin farklı dokularından gelen vatandaşların egemen kültür[4] karşısında nasıl değişim ve dönüşüm geçirdiğini ele alarak bu konudaki eksiği doldurmayı amaçlamaktadır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Türkiye'de göç ve göçmen olgusu üzerine yapılan çalışmalarda genel olarak, göç eden vatandaşların ekonomik dönüşümleri ve kentlerdeki enformel sektöre entegrasyonları konu edilmiştir. Ancak, bu çalışmanın konusu olan göçmenlerin kendi içlerindeki, sosyo-kültürel dönüşümleri, kent insanı ve kültüründen dışlanma durumları yeteri kadar analiz edilmemiştir.

Türkiye'de yapılan göç çalışmaları genel olarak yurtdışına giden Türk vatandaşlarının meskun yerdeki halk ile sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal yönden bütünleşme sorunları üzerinde veya yurt dışından Türkiye'ye gelen farklı etnik grupların Türkiye'deki benzer sorunları üzerinde durulmuştur.

Öte yandan, Türkiye'de, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelişmiş kentlere göç eden vatandaşlar üzerinde yapılan en yeni çalışmalardan biri olan Ayhan Kaya'nın yayına hazırladığı "Türkiye'de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü" adlı araştırma, göç sürecinde mülksüzleşen göçmenlerin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel açıdan durumlarını İstanbul, Mersin, Diyarbakır örnekleri üzerinden inceleyerek, bu gruplarda kökleşen yoksullaşmanın giderilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir. Kürt kökenli göçmenler üzerinde yapılan bu çalışma genel bir tablo çizmektedir. Dolayısıyla, kuşaklar arasındaki kültürel farklılıklar üzerinde çok fazla durmamaktadır. Bu alanda yapılan benzer bir çalışma ise Ümit Özdağ'ın koordinatörlüğünde hazırlanan "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Doğu Ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı'ya Göç Edenlerde Kültürel Yapı Ve Kültürel Kimlik Sorunu" adlı çalışma ise göçmen vatandaşların

[4] Bu çalışmada "egemen kültür", belli bir mekanda diğer kültürlere kıyasla daha baskın ve daha yaygın olan kültür türü kast edilmektedir.

durumlarını nicel bir yöntemle ortaya koymaktadır. Ancak bu çalışmada da vatandaşların kentte kalış süreleri boyunca uğradıkları dönüşüm üzerinde durulmamıştır.

Bu çalışma ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan çeşitli sosyo-politik veya ekonomik nedenlerle İnegöl'e göç etmiş vatandaşların kentte kalış sürelerine bağlı olarak birinci kuşağın, ikinci kuşak ile içine girdiği ayrışmayı konu almaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki iç göç çalışmalarında göz ardı edilen göçmenlerin kent ile sosyal bütünleşmelerini anlamamız ve kente entegrasyon politikalarında daha etkin çalışmalar yapılmasının önemine işaret etme çabasındadır.

İkinci kuşak göçmenlerin, karşılaştıkları kimlik krizini atlatma döneminden çoklu kültür yapılarının oluşumuna kadar karşılaştıkları toplumsal sorunları ile nasıl baş edildiğini anlamamıza yardımcı olacak olan bu çalışma, Türkiye'de kaderine terk edilen göçmen sorunlarına dikkat çekmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışma ile birinci ve ikinci kuşağın kadın-erkek, din, sosyal bütünleşme/geri çekilme ve yerel dillerini kullanmadaki beceriler gibi konularda ortaya çıkan farklılığı ortaya çıkaracağından, alan araştırmasının verileri literatüre katkı yapma potansiyeli olduğu düşünülmektedir.

Tezin yazarı da ikinci kuşak bir göçmen olduğundan, bu çalışma, birinci ve ikinci kuşak gençlerin kentte kalış sürelerine bağlı olarak kuşaklar arasında meydana gelen kültürel farklılığa odaklanma ve göçmen kitlesine içeriden bir bakış fırsatı sunmaktadır. Bu kapsamda, geleneksel aidiyetleri ve kültürel kodları ile donatılmış olarak İnegöl'e gelen birinci kuşak göçmenlerin çocuklarının, ebeveynlerinin kültürel değerlerini sahiplenmede gösterdikleri isteksizlik durumu ve böylece "ebeveyn" ve "çocuk"un farklı kimlik dokularına sahip olması ile meydana gelen farklılıklar ele alınmıştır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bir alan araştırması niteliği taşıyan bu çalışma, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Bursa'nın ilinin İnegöl ilçesinin Huzur Mahallesi'ne göç eden vatandaşları kapsamaktadır. Araştırma kapsamına alınan Huzur Mahallesi Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Muş, Bitlis, Van, Bingöl, Erzurum gibi kentlerinden gelen göçmenlerin yerleştiği kozmopolit bir mahalle olma özelliğine sahiptir. Farklı illerden gelen göçmenlerin oluşturduğu bu mahalle daha önce İnegöl'e bağlı bir köy iken (Çakırçiftliği) daha sonra İnegöl merkeze bağlandıktan sonra adı değiştirilip "Huzur Mahallesi" yapılmıştır. Yukarıda adı geçen Doğu ve Güneydoğu illerinden gelen vatandaşlardan müteşekkil bir mahalle olmasına rağmen yaptığımız çalışma diğer göçmenlere (aynı bölgeden farklı batı kentlerine göç eden) genelleştirme gayretinde değildir. Ancak Huzur Mahallesi'nin bu kadar çeşitliliği kendi bünyesinde barındırması açısından zengin veriler elde edilmeye müsait bir zemin olduğu gözden kaçmamalıdır.

Bu araştırmada, göçmenler arasındaki birinci ve ikinci kuşak nitelemesine dayanarak diğer bir deyişle "ebeveyn" ve "çocuk" arasındaki kültürel değişim, kent ile bütünleşme/dışlanma ve geleneksel kodları sahiplenme konuları ile sınırlı tutulmuştur. Ele alınan konular birbiri ile ilişkili olduklarından adı geçen başlıklar bir bütün olarak incelenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen veriler son yıllarda çalışmalarda yerini alan "senkretik kültür" diğer bir deyişle "melez kültür kuramı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Senkretik kültür nosyonu, kültürel kimliğin, dinamik bir süreç içinde sürekli değişim sonucunda oluştuğu fikrini savunur (Kaya, 2010: 7) Bu çalışmada, ikinci kuşağın birinci kuşaktan farklı olarak her iki kültürden (kent-köy) etkilendiği ve bu süreçte kendine, tamamen her iki kültürden birine ait olmadan ancak her iki kültürden de izler taşıyan yeni bir kimlik inşa ettiği senkretik kültür kuramı çerçevesinde ele alınacaktır.

2. Metodoloji

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma da temel olarak nitel ve nicel yöntemler benimsenmiş olup araştırma modeli betimleyici bir araştırmadır. Araştırmada Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun farklı kentlerinden (özellikle Bitlis, Muş ve Van) gelen vatandaşların kendi çocukları konumundaki ikinci kuşak ile ayrışmayı konu almaktadır. Bu bağlamda birinci ve ikinci kuşak gençlerin hangi noktalarda birbirlerinden farklı düşündükleri, ikici kuşağın kendi ebeveynlerinin geleneksel kültürlerini ne derece kabul ettiği yada eleştirdiği üzerinde durulacaktır. Bu nedenle birinci ve ikinci kuşak gençlerin, kente, kent kültürüne, kırsal alana ait (kendi memleketleri) düşünceleri, kent ile bütünleşme düzeyleri, dışlanma, bütünleşme, entegrasyon ve geleneksel kültürü sahiplenmedeki istekleri araştırmanın inceleme kapsamına alınmıştır.

Araştırma, 2013 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında İnegöl Huzur Mahallesi'nde daha geçerli ve güvenilir verilerin elde edilmesi için nicel ve nitel yöntemler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma genel bir betimlemeye yönelik olduğundan dolayı çeşitli sorulara cevap bulmaya odaklanılmıştır. Bu sorunların derinlikli bir analizi için, katılımlı gözlem, derinlemesine görüşme, odak grup görüşmeleri, ve anket teknikleri kullanılmıştır.

İlk etapta, araştırma için belirlenen anket ve görüşme sorularını sınamak ve yeterince anlaşılır olup olmadığını doğrulamak amacıyla katılımlı gözlem süresince göçmenlere pilot uygulama yapılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler doğrultusunda anket ve görüşme soruları tekrar düzenlenip Temmuz ve Ağustos aylarında belirlenen mahallede araştırma gerçekleştirilmiştir.

Karma araştırma metodu uygulanarak daha bilimsel ve daha güvenilir verilerin elde edilmesi amaçlanan bu çalışmada, niceliksel bir teknik olan anket uygulamasında basit tesadüfi örnekleme ve niteliksel bir teknik olan derinlemesine mülakatlarda ise kota örnekleme ile örneklem kümesi oluşturulmuştur. Bu araştırma için uygun görülen, karma

araştırma; “tek bir çalışma ya da çalışmalar dizisindeki aynı temel olgulara ilişkin nitel ve nicel veriler toplamayı, onları analiz etmeyi ve yorumlamayı içermektedir” (Kıral ve Kıral, 2011; 294).

Ayrıca, göçmenlerin günlük hayatlarını ve geçirdikleri değişimi anlamaya odaklı bu araştırma, gündelik olarak paylaşılan yaşam deneyimleri ve katılımlı gözlem notlarıyla desteklendiği için nitel yönden etnometodolojik bir araştırma örneği olmaktadır. Çünkü “etnometodoloji insanların günlük dünyalarını nasıl anlamlandırdıkları ile ilgilenir. Daha spesifik olarak etnometodoloji, katılanların sosyal bir yüzleşmedeki etkileşimi başarma ve sürdürmeleri ile ilgili mekanizmalarına yönelmiştir. Onların yaptıkları sayıltılar, kabul ettikleri uygulamalar gibi” (Balcı, 2001; 44).

Nicel yöntem olarak anket ile veriler elde edilerek araştırma sahasından bilimsel veriler elde edilmiştir. Veri toplama için uygun görülen tarama anket, “bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara” (Büyüköztürk vd. 2012; 14) denilmektedir. Ayrıca nicel veri toplama aracı olan anket ile daha fazla örnekleme ulaşılması amaçlanmaktadır.

Bursa’nın İnegöl İlçesinin Huzur Mahallesi’nde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanarak rastgele seçilmiş Doğu ve Güneydoğu’dan gelen göçmenlerden oluşacak 300 kişi (125 birinci kuşak, 175 ikinci kuşak) anket çalışmasına dahil edilmiştir. Bu 300 kişilik göçmenlere önceden hazırlanmış anket soruları yüz yüze uygulanmıştır. Tesadüfi örneklem seçimi metodu ile uygulanacak anket formunda daha güvenilir ve daha bilimsel sonuçlar alınması amaçlanmaktadır. Birinci ve ikinci kuşak gençlerden oluşan 300 kişiye uygulanacak anket formu ile mahalledeki göçmenlerin kültürel dönüşümlerine yönelik genel bir bilgi toplanması da amaçlanmıştır. Elde edilen bu veriler SPSS programına yüklenilerek elde edilen verilerin frekans analizi yapılmıştır.

Çalışma öncelikle Türkiye’de ve dünyada göç sonrası meydana gelen kültür, kimlik ve aidiyet sorunları üzerine yapılan çalışmaların geniş bir literatür taraması ile başlamıştır.

Bu konuda yazılan/yayınlanan tez, makale, kitap ve projelerin incelenmesi ile devam etmiştir.

Nitel veri toplama yöntemi kullanılarak 30 kişiye uygulanan "derinlemesine görüşme" tekniği ile kişilerin anlam dünyalarına inme ve göçmenler hakkında daha derin bilgilerin alınması amaçlanmıştır. Derinlemesine görüşme, bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi; cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar (Kümbetoğlu, 2005: 71). Ayrıca derinlemesine görüşme tekniğinde "görüşme formu" hazırlanarak görüşülen kişilerden daha sistematik ve daha bütüncül cevaplar alınması hedeflenmiştir..

Neuman (2012) nitel ve nicel veri toplama tekniklerinin birlikte kullanılmasının önemini şöyle ifade etmektedir:

> Çoğu araştırmacı bir tarzda uzmanlık geliştirir, ama tarzların güçlü yönleri birbirini tamamlar. Yalnızca kısmi kesişme olduğu için ikisini kullanan bir çalışma daha bütünlüklü veya daha kapsamlıdır. Yöntemler birkaç biçimde bir araya getirilebilir. Bunun bir yolu yöntemleri art arda kullanmaktır, önce birini ve sonra diğerini. Diğer bir yol ise iki yöntemi, paralel veya eş zamanlı kullanmaktır (Neuman, 2012: 222).

Bu amaçla araştırma metodunda şu aşamalar izlenmiştir:

- Literatür taraması
- Katılımlı gözlem
- Yapılandırılmış görüşme formu ile derinlemesine görüşme
- Anket formunun uygulanması

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, İnegöl Huzur Mahallesi'nde yerleşik halde bulunan göçmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, araştırma süresince farklı veri toplama teknikleri kullanıldığı için farklı yollar ile belirlenmiştir.

İlk olarak, Araştırma boyunca daha nesnel verilerin elde edilmesi ve anket yolu ile elde edilecek nicel verilen desteklemesi amacıyla bu araştırmada kota örnekleme metodu ile araştırma evreninden 30 kişilik derinlemesine görüşme örneklemi seçilmiştir. Kota örneklem, "gelişigüzel yöntemler kullanarak, nüfusun çeşitliliğini yansıtacak olan her biri önceden belirlenmiş olan pek çok kategoriden belirli sayıda örnek olay seçme" (Neuman, 2012: 321) durumudur. Kota örneklem kullanılmasının nedeni, araştırma kapsamına alınan göçmenlerin birinci ve ikinci kuşak olarak kategorilendirilmesidir. Bu yöntemle farklılıkların çalışma içinde temsil edilmesi sağlanmıştır.

Dolayısıyla, bu çalışmanın nitel örneklemi "Yansız-random olmayan tabakalı örnekleme olarak görülebilir. Öyle ki her tabaka genelde evren içindeki oranına göre örneklemde temsil edilir" (Balcı, 2001: 100). Niteliksel araştırmalarda daha önceden belirlenmiş özelliklere göre sınıflandırma yapılarak araştırma alanına dahil edilen örneklemeler, araştırmanın daha sistematik ilerlemesini sağlamıştır. Kota örneklemeyi "ölçüt örnekleme" olarak adlandıran Büyüköztürk vd. (2012) göre ise, "bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.), örnekleme alınır" (Büyüköztürk vd. 2012: 91). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, kota örneklem farklılıkları kapsayıcı özelliklere sahiptir.

Diğer taraftan, çalışmanın nicel veri toplama yöntemi olarak belirlenen ankette kullanılan "basit tesadüfi örnekleme" seçme metodu ile evrendeki her bir birime araştırma kapsamına dahil olma şansı tanınmıştır. Çalışmada kullanılmış olan bu model ile yanlılığın önüne geçilerek gerçek ve nesnel verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma evrenindeki her birim ya da bireyin eşit seçilme şansına sahip olması basit

tesadüfi seçme tekniğinin dayandığı temeldir (Kümbetoğlu, 2005: 96). Ayrıca, "Eşitlik" ve "bağımsızlık" ilkelerinin bu metotta hakim olması çalışmanın güvenirliğinin ve geçerliliğinin artmasına etki etmiştir. Çünkü "Eşitlik, evrendeki her birimin örnekleme girmeden eşit şansının olduğunu ifade eder. Bağımsızlık her evren birimi hakkındaki kararların ayrı olmasını ifade eder. Bir birimin örnekleme girmesi diğerlerinin örnekleme seçilmesine hiç bağlı değildir" (Balcı, 2001: 95).

Tüm bu özelliklerden dolayı, anket formu için uygun görülen basit tesadüfi örnekleme seçimi, araştırmanın yanlılıktan arınmasını ve araştırma sonucunda nesnel verilerin elde edilmesini sağlayacağı için uygun görülmüştür.

Türkiye'de özellikle 1950'ler ile birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı bölgelerine ekonomik ve siyasal nedenlerden dolayı yoğun göç dalgaları yaşanmıştır. Özellikle Marmara bölgesi, sanayisinin gelişmesinden dolayı yoğun göçmen nüfusu ile karşı karşıya kalmıştır. Bursa merkez ve İnegöl ilçesine yapılan zincirleme göç ile göçmen mahalleleri meydana gelmiş durumda. İnegöl'ün Huzur mahallesi bu göçmen mahallerden sadece biridir. İnegöl'deki mobilya sektöründen dolayı zincirleme göçün bir çok örneğini bulabiliriz. Bu göçmen nüfusun büyük çoğunluğu bir daha dönmemek üzere gelmiş durumda ve mahalleye ilk göç edenlerin kentte kalış süreleri 30 yılı aşmıştır.

Gittikçe daha fazla göç alan İnegöl özellikle Muş, Bitlis ve Van kentlerinden gelenlerin, yoğun olarak yerleştiği bir yer olma özelliğine sahiptir. Genel olarak aynı mahalleye yani Huzur Mahallesi'ne yerleşen bu göçmenlerin araştırma kapsamına dahil edilmesinin nedeni, onların aynı psikolojik ve sosyolojik bir süreçten geçmiş olmalarıdır. Araştırmamızın evreni olarak kabul ettiğimiz Huzur Mahallesi, genel olarak kozmopolit bir yapıya sahip olmasına rağmen, özelde aynı kültürü yada en azından benzer kültürü paylaşan bir göçmen mahallesidir. Mahalle taşıdığı bu benzer dokudan dolayı araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Ayrıca mahallenin İnegöl merkez ile çok yakın (7 km) bir

mesafede bulunması kültürel dönüşümün daha hızlı gerçekleşmesine olanak verdiğinden dolayı araştırma için uygun bulunmuştur.

Dolayısıyla alan araştırmasının verilerine dayanacak olan bu çalışmanın örneklemi Bursa'nın İnegöl İlçesinin Huzur mahallesinde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanarak rastgele seçilmiş Doğu ve Güneydoğu'dan göçle gelen birinci ve ikinci kuşak gençlerden oluşacak 300[5] kişidir. Bu 300 kişilik birinci ve ikinci kuşak gençlere önceden hazırlanmış anket soruları yüz yüze uygulanmıştır. Çalışmanın amacı ve kapsamı çerçevesinde belirlenen anket soruları, bu gençlerin kültürel normlarını ve değerlerini şekillendiren temel öğelere ve onların kültürel davranış kalıplarına odaklanan sorulardan oluşmuştur. Ayrıca, onların içinde yaşadıkları kente uyum süreçlerindeki kültürel ve sosyal koşulların ayrıntılı bilgisine ulaşmak için bu gruptan kota örnekleme metodu uygulanarak 30 kişi ile derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmeleri yapılmak üzere örneklemler seçilmiştir.

2.3.Verilerin Analizi

Çalışma süresince elde edilen veriler farklı metodlar ile elde edildiğinden bunların çözümlenmesi de ayrı ayrı yapılmıştır. İlk olarak Huzur Mahallesi'nden derinlemesine görüşme yapılan kişilerin ses kayıtları deşifre edilmiştir. Deşifre edilen bu görüşmeler daha önce belirlenen başlıklara göre gruplandırılarak verilerin düzenli bir şekilde incelenmesi sağlanmıştır. Daha sonra 300 kişiye uygulanan anket formlarının verileri SPSS programına yüklenilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anket ile elde edilen verilerin frekans analizleri kullanılarak nitel yöntem ile toplanan görüşme notları desteklenmiştir. Dolayısıyla temel olarak nitel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada, veriler

[5] Evreni temsil edecek örneklem sayısı Lin'in örneklem hesaplama tablosuna göre belirlenmesi .05'lik güven aralığı için 7000 (Huzur Mahallesi nüfusu) kişilik evrende 370 kişiye ulaşılması gerekiyordu. Ancak çalışma yapılan Huzur Mahallesi sakinlerinin çalışmaya dâhil olmak istememelerinden dolayı anket formu toplamda 300 kişiye uygulanabilmiştir.

anket sonuçları ile desteklenilerek elde edilen sonuçların güvenirliğinin arttırılması amaçlanmakmıştır.

3. Kavramsal Çerçeve Ve Teorik Açıklamalar

3.1.Göç Olgusuna İlişkin Teorik Açıklamalar

3.1.1. Kavramsal olarak 'göç'

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu, genel olarak her bireyin karşı karşıya kaldığı veya kalabileceği bir fenomen olma özelliğine sahiptir. Bundan dolayı göç, her dönemde canlılığını ve dinamik etkisini korumuştur. Göç üzerinde yapılmış çalışmalarda göçün farklı noktalarına odaklanıldığından dolayı, yapılan tanımlar da değişiklik göstermektedir. Çünkü göç kavramsal olarak, "göçe ve bunun etkilediği diğer boyutlara neden olan karmaşık etmenler kümesinin ve bunların etkileşiminin bir özetidir. Bu nedenle göç üzerine yapılan araştırmalar özünde disiplinlerarası" bir özellik taşır (Castles ve Miller, 2007: 30). Sosyal, siyasal ve ekonomik nedenlere dayanabilen göç olgusu konuya yaklaşan araştırmacının odaklandığı noktaya göre anlam kazanmaktadır. Konunun bu genişliğinin etkisi ile her göç tanımı farklı bir ayrıntıyı ifade eder. Göç olgusu şu biçimlerde tartışılmaktadır:

- Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret (TDK, 2013).
- Düzenli ve saf olarak algılanan sabit sınırları aşan bir akış (Diken, 2007:42).
- Ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi (Yalçın, 2004; 13).
- Toplumsal varoluşun her boyutunu etkileyen ve kendi karmaşık dinamiklerini geliştiren bir süreç (Castles ve Miller, 2007: 30).

- Belirli bir zaman ve mekanda bireylerin veya sosyal grupların, kısa yada uzun veya daimi süreli bir mekan ve sosyo-kültürel alana yerleşmeleri (Türkyılmaz, vd: 1998).

Göç sonucu ile göçmen konumuna düşen birey, yeni bir mekân ve kültür içine girmektedir. Bu nedenle göç, değişimi beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, göçün sonucunda oluşan mekân farklılığı bireylerin kültürel değerlerinde ve aidiyetlerinde değişiklikler getirmektedir.

3.1.2. Göç çeşitleri ve kuramları

3.1.2.1. Göç çeşitleri

Göç, insanlığın varoluşundan itibaren bütün insanları ve toplumları ilgilendiren, ancak her dönemde farklı bir nedenler ve kavramlar kümesi ile karşımıza çıkan bir olgudur. Meydana gelen doğal afetler, savaşlar, iklim koşulları, ekonomik nedenler, huzursuzluklar vb durumlar bireylerin kendi istekleri ile göç etmesini ya da mevcut hükümet tarafından göç ettirilmesi sonucunu doğurmuştur. Salt bir tebdil-i mekan olmayan göç, bir çok olguyu da bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca, dönemin baskın göç çeşidi insanlığın, o döneme ait toplumsal hayatları ile bağlantılı olabilmektedir. Petersen (1999) göçü; ilkel, zorlama, serbest ve kitlesel göç olmak üzere dört başlık altında incelemektedir:

a) **İlkel göç,** insanoğlunun doğal afetler yoluyla meydana gelen çaresizliğinden dolayı yer değiştirmesidir. Bu göç türünde insanlar terk ettikleri yerlere benzer bir yer bulmaya çalışmaktadırlar. "İlkel göçlerde dikkat çeken bir nokta, endüstrileşme öncesi toplumlarda görülen muhafazakar eğilimlerdir… sözgelimi, tarım ve hayvancılıkla geçinen bir topluluk, yaşadığı çevreden ayrılmak zorunda kaldığında tarıma ve hayvancılığa uygun bir yer buluncaya kadar göç yolculuğuna devam edecektir"(Yalçın, 2004; 14). **b) Zorlama göç,** daha çok sosyal yapıların zorlaması ile meydana gelen göç hareketidir. Meskun haldeki insanların başka gruplar tarafından çeşitli sebeplerden dolayı yerlerinden edilmesi ile meydana gelen göç türüdür. **c) Serbest göç,** göç kararının göç

eden birey tarafından alındığı yer değiştirme hareketidir. Bu göç türünde çekici ve itici faktörler etkili olabilmekte ve seyahat amaçlı da olabilmektedir. **d) Kitlesel göçler,** toplu olarak alınan göç kararı ile yer değiştirme hareketidir. Bu göç türünün meydana gelebilmesi için genellikle "network (ağ) teorisi" gereği öncü gruplar gidilecek yer konusunda yeni gideceklere rehber görevi görmektedir.

Fichter ise (1990) göç çeşitlerini "gönüllü ve zorunlu göç" olmak üzere ikiye ayırmaktadır: Gönüllü göç, kişilerin belli bir bölgeden farklı bir bölgeye iskan amaçlı yaptıkları göç türüdür. Göçe neden olan etkenler kabaca "itici" ve "çekici" olarak nitelendirilebilirler. Kişiler daha iyi iş, eğitim, sağlık, daha çok imkan gibi olanaklardan dolayı göç ederler. Bu durumda kişiye dışarıdan herhangi bir baskı uygulanmaz, ancak mevcut durum onu göç etmeye sevk eder. Zorunlu göçte ise, savaş, doğal afet, kıtlık, sürgün gibi nedenler kişilerin göç etmesini zorunlu kılar. Bu tür göçler, kişileri çoğunlukla uluslararası bir olgu olarak mülteci konumuna düşürmektedir.

Ayrıca, A. Giddens (2005a; 258) göç hareketlerini aşağıdaki gibi dört ayrı kategoriye ayırmaktadır:

- **Klasik göç modeli,** göç büyük ölçüde teşvik edilir; sınırlamalar ve kotalar yıllık göçmen alımının sınırlandırılmasına yardımcı olsa da vatandaşlık vaadi yeni gelenlere de sunulur.
- **Sömürgeci göç modeli,** sömürgelerden gelen göçmenlerin, diğer ülkelerden gelenlere tercih edildiği göç modelidir.
- **Misafir göç modeli,** böylesi bir düzende göçmenler ülkeye genellikle emek pazarının taleplerini karşılamak üzere geçici olarak kabul edilirler.
- **Yasa dışı göç modeli,** çok sayıda sanayileşmiş ülkenin göçmen yasalarını sıkılaştırmasına bağlı olarak giderek daha yaygın hale gelmektedir. Ülkeye gizli ya da göçmen değilmiş gibi görünerek girme fırsatı bulan göçmenler, sıklıkla geldiği toplumun resmi kayıtları dışında yasa dışı olarak yaşamaktadırlar.

Göçleri sınıflandıran çalışmalara bakıldığında genel olarak, göçe hangi açıdan bakıldığıyla orantılı olarak kategorilendirildiği görülmektedir. Göçü tarihsel bir bakış ile çözümleyen Petersen'da (1996) ilkel dönemden günümüz toplumlarına kadar göçün evrimsel bir seyir izlediği görülmektedir. Fichter (1990), göçün kişinin kendi isteği ile mi yoksa başka saikler tarafından mı meydana getirildiğini sorarak göçleri sınıflandırmaktadır. Giddens ise, göç edenlerin gidilen yerde düştükleri konumuna daha fazla öncelik vermiştir.

3.1.2.2.Göç kuramı olarak ilişkiler ağı (network) teorisi

İlişki ağları teorisi, göçmenlerin gittikleri yerlerde oluşturdukları ilişkilere odaklanmaktadır. Başka bir deyişle, "göçmen ilişki ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır" (Abadan-Unat, 2002: 18). Castles (2008: 13) ise ilişki ağları teorisinin aslında global akrabalık ilişkilerinin anahtar kavram olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü "göçmenlerin sahip olduğu bu ilişkiler ağlarının varlığı, (uluslararası) göçü hızlandıran ve yaygınlaştıran bir faktördür" (Güllüpınar, 2012: 73). Göç eden kişi için gittiği yerde tutunmasında hayati önem taşıyan bu ağlar, daha önce gelen göçmenler vasıtasıyla kolayca aşılabilmektedir. "Göç zinciri" olarak da tanımlanan "ilişki ağları" (network) teorisi göçmen ve göçmen olmayanlar arasında bağlantı kurarak kişiye bir taraftan kaldığı yerde güven duygusu verirken, diğer taraftan yeni göç eden bireylerin gidilen yere uyumunu zorlaştıran sonuçları da mevcuttur (Hass, 2008: 19, Abadan-Unat, 2002, 18-19).

Göç sonucunda oluşturulan ağlar ile göçmenler kendi aralarında formel ya da informel olarak örgütlenmektedirler. Böylece gidilen yerlerde göçmenlerin kenar mahallerde oluşturdukları 'göçmen kültürü' sayesinde göçün riskleri en aza indirilmesine olanak sağlamaktadır. Çünkü bu konuya içeriden bakıldığında akrabalık, hemşerilik grupları bireylerin kendilerini yabancı bir mekanda daha güvende hissetmelerine yardım ettiği görülmektedir. Dolayısıyla, "kurulan ilişkiler ağı sayesinde göçün gerek ekonomik

maliyeti, gerekse de sosyal maliyeti hayli düşmektedir" (Çağlayan, 2006: 20) Ayrıca, göçmenlerin gittikleri yer ile kendi asıl memleketlerindeki akrabaları ile iletişimlerini koparmamaları iki kenti de birbirine bağlamaktadır.

Araştırma evreni olarak kabul edilen Huzur Mahallesi'ne bakıldığında ilişkiler ağı teorisinin temel argümanlarını destekleyen sosyolojik olguları görmek mümkündür. Çoğunlukla 1980 sonrası ekonomik nedenlerden yada zorunlu göçlerden dolayı gelen bu vatandaşların meskun olduğu bu mahalledeki birinci kuşağın halen kendi memleketleri ile ileşim halinde oldukları görülmektedir. İlişki ağı teorisinin Huzur Mahallesi'nin oluşmasıda etkili olduğu savını destekleyen diğer bir kanıt ise, mahalledeki birinci kuşak (çoğu Bitlis ve Muş kökenli) ile yapılan görüşmeler esnasında bu vatandaşların İnegöl'e yerleşmelerinde en büyük etkenin daha önce gelen akrabaları olduklarını söylemeleridir. Ayrıca, mahallede oturduğu halde yıllardır (hastane ve zorunlu durumlar dışında) İnegöl'e gitmeyen birinci kuşak göçmenlerle de karşılaşmak mümkündür.

İlk başlarda akrabalık veya hemşeri bağları ile göç eden bireyler kendi bölgelerinde zorunlu veya sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak kafeler, camiler vb. yerler inşa etmektedirler. Bunların yanında, "ilişkiler ağı kuramına göre göçmenler arasındaki ekonomik ve siyasi bağlar da göz önüne alınmalıdır. Kurulan ilişki ağları, daha sonra kendini geliştirerek farklı alanlara kaymakta ve ağ giderek daha karmaşık hale gelmektedir" (Güllüpınar, 2012: 74).

Dolayısıyla yukarıda ifade edildiği gibi ilişkiler ağının olumlu ve olumsuz sonuçları mevcuttur. Gurak ve Caces (1992) göçmen ağlarının olumlu ve olumsuz işlevlerini altı madde ile özetlemektedir:

- Göçmenleri, göçün verdiği rahatsızlıktan ve masraflardan önemli ölçüde rahatlatırlar.
- Göçmenleri, içine girdikleri toplumdan yalıtırlar ve onların kendi yurtlarıyla ilişkilerinin devamını sağlar.

- Göçün başlangıcını ve hedef yerini etkileyerek önemli ölçüde kimlerin göçeceğini belirler.
- Göçmenlerin gittikleri yerlerde uyumları için kolaylık sağlarlar.
- Kendi anayurtlarındaki potansiyel göçmenler ve ağa yeni katılanlar için yabancı toplumdaki fırsatlar ve resmi yapılanmalar hakkında haber kanalları gibi hizmet verirler.
- Göçün hızını ve büyüklüğünü önemli oranda belirlerler. (Gurak ve Caces 1992; aktaran, Yalçın, 2004; 51-52).

İlişki ağları teorisinin temel özelliklerini yansıtan bu özellikler, bu teorinin yaşanılan göçün sonucunda göçmenlerin kendi aralarında dışarıdan herhangi bir yardım almadan kurdukları ilişkinin işlevini açık bir şekilde göstermektedir.

Sonuç olarak, yukarıda açıklanan ilişkiler ağı kuramı Huzur Mahallesi'ndeki göçmenlerin özelliklerini en iyi şekilde yansıtmaktır. Ancak göç olgusunun uzun ve karmaşık yapısı göz önüne alındığında bir tek kuram ile bu olgunun tüm boyutlarını açıklamak mümkün değildir. Göç kuramlarına bakıldığında, kuramlardan her biri göçün belli bir yönüne odaklandıkları görülmektedir. Gittikçe daha çok karmaşık hale gelen göç olgusu ancak çok boyutlu bir sosyolojik perspektif ve interdisipliner bir bakış açısı ile ele alınabilir.

3.2.Kimlik ve Aidiyet

3.2.1. Kavramsal olarak ‘kimlik’

Kimlik tartışmaları genel olarak, psikoloji alanında yürütülmektedir. Ancak psikoloji bilimi, bireyin, bir özne olma süreci üzerinde odaklanmaktadır. Sosyoloji, ise bireyin toplumsal bir özne olma ve topluma katılma durumları ile ilgilenmektedir. Toplum tarafından inşa edilen kültürün meydana getirdiği kollektif kimliğe dayandırılarak inşa edilen birey kodları kişiliğin oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, sosyolojik anlamda kimlik kavramı ve kimlik oluşumu ile çağdaş toplum kuramcılarının çoğunun üzerinde doğrudan yada dolaylı çalışmalar yaptığı bir alan olma özeliğine sahiptir. "Comte'un 'pozitif toplum'u, Parsons'un 'aktör'ü, Mead'ın 'ben, bireysel ben, toplumsal ben'i (I, me, self), Marx'ın 'toplumsal sınıf'ı rahatlıkla toplumsal kimlik tartışmaları içine alınabilir" (Özdemir, 2001: 108). Çünkü Giddens'ın belirttiği üzere, "sosyolojideki kimlik kavramı, çok yönlü bir kavramdır ve bu kavrama değişik açılardan yaklaşılabilir. Genel olarak, kimlik, insanların kim oldukları ve neyin onlar için anlamlı olduğuna ilişkin benimsedikleri anlayışlarla ilişkilidir" (Giddens, 2005b; 29). Kimlik türlerinden biri olarak görülen sosyal kimlik"e bakıldığında ise, yukarda bahsedilen birey kimliğinin belli bir grup içerisinde minimize edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir kümlik türü olan sosyal kimlikte ise çoğu durumda birey kendi davranışlarını ait olduğu grubun kural ve kaidelerine uygunluğunu göz önünde bulundurarak sergiler.

Birey toplumsallaşma yeteneği ile birlikte doğar. Bu nedenle içine doğulan toplumun dini, dili, gelenek görenekleri kısacası toplumu var eden bütün kültürel kodlar, bireyi çevreleyerek yeni bir kimlik oluşumu için ona farklı alternatifler sunar. Toplumsallaşma ve toplumsal bir kimlik oluşturma dönemi olan bu dönem, bireyin topluma katılmasını gerektirmektedir.

Bireyin kimlik oluşturacağı bu süreçte, onun yanında olacak ve gerekli durumlarda bireye yol gösterecek okul, aile, arkadaş grupları ve dini kurumlar da toplumsal bir kimlik oluşturma konusunda bireye yol gösteren ve bireyi bu konuda eğiten sosyal destek kurumları olma özelliğine sahiptir. Tüm bu kurumların içinde bulunan bireyden elbette kendi kimliğini oluşturması ve topluma katılması beklenir. Daha açık bir ifade ile

sosyolojik olarak kimlik, bireyi toplum içinde var eden ve ona belli bir değer atfedilmesine olanak sağlayan özellikler kümesidir.

Bireyin içine doğduğu toplum onun kimliği için çeşitli fırsatlar sunmasına rağmen belli kalıpların varlığı bireyi zorlamaktadır. Ancak, Stuart Hall'ın (1998: 64) ifadesiyle, "bizim içsel ve dışsal, benlik ve öteki, birey ve toplum, özne ve nesne söylemimizin büyük bir bölümü, bu belirli kimlik mantığı içinde temellendirmiştir. .

Toplumsal bir düzenin ifadesi olmasının yanında, ait olunan bu kültürel kalıplar, bireyin nasıl davranacağı ve nasıl bir kimlik yapısına sahip olduğu hakkında da bilgi vermektedir. Dolayısıyla, "kimlik ne yaptığımızdan çok nereye ait olduğunuzla ilgilidir ve bu genel bir kuraldır" (Sennett, 2011: 50).

Tüm bu özelliklerine rağmen kimliğin oluşumu asla sona ermez ve her zaman yeni bir eklemlenme ya da değişim ile karşı karşıyadır. Ona bu dinamik durumu kazandıran ise,"kendilik duygusunu yaratma ve biçimlendirmesine yardımcı olan, dışındaki dünyayla giriştiği sürekli müzakeredir" (Giddens, 2005a: 29). Bir toplum içerisinde şekillenen ve toplumun minimize edilmiş bir görüntüsünü arındıran bireydeki bu toplumsal kimlik, kişinin inançlarında, değerlerinde, seçimlerinde, bakış açısında, fikirlerinde, arzularında, hırslarında, tepkilerinde, hatta duygularında; kısacası yaşamını nasıl sürdürüldüğünde ifadesini bulur ve yansıtılır (Tok, 2003: 122).

Son olarak, şunu ifade etmek gerekiyor ki, modernizmin sona erdiğine yönelik söylemler ve içinde bulunduğumuz tarihsel süreci postmodernizm olarak nitelendirenler, toplumun bireyin kimliği üzerindeki baskıcı ve belirleyici etkisinin yok olduğunu iddia etmektedirler. A. Touraine, öznenin kendi kalıplarını kırdığını şu ifadelerle belirtmektedir. " bugün öznenin karşı karşıya olduğu en büyük tehdit, bireyin kendisine yönelik her şeyden kaçtığı, bütün gerçeklik ilkelerinden kopuk biçimde itkisel (pulsionnel), bir başka deyişle kişisiz (impersonnel) bir özgürlük arayışına düşen bir arzu varlığına dönüştüğü şu kitle toplumudur" (Touraine, 2000: 79). Böylece özne, içinde yaşadığı ve sosyalleştiği toplumun kültürü ile değil de küreselleşen ve sınırları ortadan

kaldıran medya ve kitle iletişim araçları ile yeni ve toplumca marjinal sayılabilecek kimliklere yönelmektedir.

3.2.2. Göçmen gençlerde kimlik inşası

Toplum ile etkileşime girerek çeşitli kültür kalıpları edinen bireyler, kazandıkları bu aidiyetleri ile kendi dünyalarına anlam vermektedirler. "Ben kimim" sorusu ile başlayan kimliğin inşası kişinin içinde bulunduğu insan kümesine uyum sağlamasıyla beraber bir ömür boyu devam eder. "Varlık, kimlik ve dil duygumuz, eylem yoluyla deneyimlenir ve eylemden çıkar: ve bu eylemden önce var olup ardından da dünyaya katılmaz, "ben" sürekli olarak eylemlerle biçimlenir ve yeniden biçimlenir" (Chambers, 2005: 40).

Dolayısıyla birey yaşadığı sürece bir kimlik arayışı içindedir. Bu arayış bireyin kendisine sorduğu bir takım sorular ile devam eder. "Bireylerin kendilerini tanımlamada "ben kimim?" sorusu önemli rol oynar. Toplum içinde yaşamanın bir sonucu olarak, insanlar yaşadıkları topluma, topluluğa ve gruba aidiyet hissi geliştirmede mutlaka bir kimlik kullanmak zorundadır" (Yalçın, 2004; 79). İnşa edilen bu kimlik duygusu bireyin toplumsallaşması ile oluşur. Toplumsallaşma ise, "insan davranışının, sürekli olarak, toplumsal etkileşimler yoluyla biçimlendiği yaşam boyu süren bir süreçtir. Toplumsallaşma bireylerin kendilerini ve potansiyellerini geliştirmesine öğrenmelerine ve topluma uyum davranışları gerçekleştirmesine olanak sağlar" (Giddens, 2005a; 27-28). Toplum ile girilen bu etkileşim, bireylerin kendilerine uygun olan modeli seçmesine imkan vermektedir. Bu durum, "durağan ve hareketli hücrelerin ortak işleyişinin vücudun kimliğini inşa etmesi ve sürdürmesi (yeni üretmesi), yani vazgeçilmez sayısız ilişki ile birliktelik ve organik uyumu sağlaması gibi sosyal kimlik de etkileşim ile kurulur ve üretilir" (Assmann, 2001: 140).

Toplumsallaşma veya sosyalizasyon, sosyolojik olarak bireyin çevresindekilerle etkileşime girmesine işaret etmektedir. Bu sürecin sonunda sosyal kimlik inşa edilir. Kişi çevresi ile etkileşime girerek kendisine sosyal bir kimlik inşa eder. Başka bir ifadeyle, sosyal kimlik bireylerin birbirleri ile girdiği etkileşimden doğan bir zorunluluktan

kaynaklanır. Dolayısıyla, "sosyal/kültürel kimlik… belirli bir sosyal alanda kişinin diğerleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan, kişinin kendisini içinde algıladığı ya da varsaydığı bir takım statülerin gerektiği rollerin bileşkesidir"(Güleç, 1992: 15-16).

Bireyin toplum ile girdiği etkileşim esasında iki türlü sosyalizasyondan geçtiğini söyleyebiliriz: nesnel ve öznel sosyalizasyon (Fichter, 1990). Nesnel sosyalizasyon, bireyin içine doğduğu ve zaten kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen belirli norm ve davranışların kabul edilmiş halidir. Toplum, bireyden bunlara itaat etmesini bekler. Kişinin bunlara uymaması durumu toplumsal sapma olarak nitelendirilir. Diğer bir sosyalizasyon türü olarak öznel sosyalizasyon ise, bireyin çevresindeki model insanlara bakarak kendisinde uyguladığı öğrenme ve dolayısıyla bu davranışın hayata geçirilme biçimidir. "Daha farklı ve problemlerin niteliğine uygun çözümler bulabilme ve birbirinden farklı iki kültür arasında gerçekten yeni ve kendine özgü bir yol tayin edebilme yeteneği, hiç şüphesiz daha uzun bir öğrenme sürecini gerektirir" (Akçalı, 1985: 16).

Assmann (2001: 131), kimliğin inşa sürecini dışarıdan içeriye doğru olduğunu belirterek kimlik oluşumunu iki paradoksal boyut altında inceler: Ona göre kimlik oluşumunda birinci öğe, kişinin içine doğduğu toplum ve kültürel yapıdır. Bu süreçte birey ona verilenlerle şekillenir yani kültürlenir ve toplum içinde kendisine bir yer edinir. İkinci öğe ise, sadece bireysel bilgi ve beceriler ışığında oluşur.

Bunun yanında, göçmenlerde kimlik oluşumu farklı özellikler içermektedir. Genellikle, göç eden birinci kuşak, kendi gelenek ve göreneklerinde yaşamaya devam etme eğilimindedir. Dahası, kendisinden sonra gelen ikinci kuşak çocuklarını da bu değerlerin yardımıyla eğitmeye çalışmaktadırlar. Ancak sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden yeni gelinen mekan ile (genellikle kent) ile etkileşime geçen ikinci kuşak bireyler, kendi ebeveynlerinden öğrendiklerinin geldikleri yerin (kent) kültürü içerisinde anlamını yitirdiğini ya da işlevinin olmadığını gördüğünde popüler kültürün izlerini taşıyan kimlikler inşa etmeye çalışırlar.

İnşa edilen kimlikler üzerinde yaşanılan mekanın, yaşın, cinsiyetin ve zamanın büyük etkisi vardır. Örneğin, Erginsoy (2001), göçmen Loçlar üzerinde yaptığı kuşaklar boyu kültürel değişimin boyutunu ortaya çıkaran çalışmasında, göçmen bireyin, kimliğini üç farklı referans noktası kullanarak tanımladığından bahseder: "Bunlardan birincisi, maddi koşulların, fiziksel yerin ve insan akışının nesnel koşullarıdır. İkincisi, değerlerin ve geleneklerin normatif yapısıdır. Son olarak belli bir fiziksel yerellikte sürekli olarak 'yerel'in uzlaşılmasını ve tekrar tekrar uzlaşılmasını gerektiren, insanların ve kültürlerin birbiri ile etkileşimi bulunmaktadır" (Erginsoy, 2001: 163). Göçle birlikte kişinin etkileşim halinde olduğu toplum ile kimlik inşa etmesinden dolayı ebeveyn kültürünün popüler olmaması, ikinci kuşağın kent kültürü ile bütünleşmesinin önünü açmaktadır.

Bu konuya geniş bir yer ayıran Alankuş-Kural (1999) bu süreci şu şekilde özetlemektedir:

> "Kendilerini ait duydukları geleneklerden, kültürden, akrabalık ilişkilerinden, mahallelilik, din kardeşliği, hemşerilik dayanışmalarından koparılan insanlar sürekli olarak bunların yerine ikame edebilecekleri yeni-moral aidiyetler peşine düşerlerken, bütün dünya da ancak en çok Türkiye gibi globalleşme sürecine az-gelişmiş ülkelerin bulunduğu yerden dahil olmaya çalışan ülkelerde daha önce hiç rastlanmadık bir kimlikler hareketliliği içerisine girmişlerdir" (Alankuş-Kural,1999: 39).

Kente gelen göçmenlerden kısa zaman içinde kente entegre olmalarını bekleyemeyiz. Çünkü entegrasyon bir süreç olmakla beraber bir çok kültürel kimlik ve aidiyetten vazgeçmeyi de gerektirebilir. Tok (2003) bir kişinin kendi kimliğini inşa ederken ya da oluştururken bir kültürden belli başlı bağlamları seçmek ile dışarıdan biri olarak farklı bir kültürden bağlam seçmenin farklı olduğunu şöyle ifade etmektedir: "Bir kimlik bağlamı seçmek ile bir kimlik bağlamı içerisinde seçim yapmak apayrı şeylerdir. İkincisi, basit bir seçimdir, birincisi ise bir kimsenin seçme sahasını belirleyen bir kurucu seçimdir, bir kişinin en önemli yönlerinin seçimidir. Bu yüzden birinci tip seçim, zor bir seçimdir" (Tok, 2003: 123). Göçmen birey burada hem yetiştiği ebeveyn

kültüründen bağlam seçmek hem de günlük hayatta muhatap olduğu kültürü de (en azından bütünleşmek istiyorsa) unutmamalı ve uyumlu tutumlar seçmelidir.

Ancak genç bireyin eğlence, okul, arkadaş çevresinden dolayı daha çok kent ile etkileşime geçtiği dolayısıyla bütünleştiği düşünüldüğünde, ebeveyn kültürünün daha arka planda olması muhtemeldir. "Her birey, kimlik duygusunu sosyal olarak inşa eder ve her yeni durumda yeniden düzenler. Mesleki, sınıfsal, dinsel, etnik, ve ulusal çerçevede dünya sınıflandırılır ve 'biz'/'öteki' etkileşimi çerçevesinde kimlik oluşturulur" (Doğruel, 2007: 165). İki kültür arasına sıkışan "bedenin varsayılan göndergesi esnek bir mıntıka haline gelir çoklu söylemlerce aralarında girilen, çapraz kesilen, ve farklı dil, zaman ve uzamlarda inşa edilen, türlü biçimlerde somutlaştırılan (bedenselleştirilen) farklı anlamlarla kavranan ve yaşanan bir mıntıka" (Kirby'den aktaran, Chambers, 2005: 38).

Bu süreçte özellikle ikinci kuşak birey, kimlik inşasında geleneksel ebeveyn kültüründen aldıkları bazı kodların yanında kent kültürü ile daha fazla etkileşim halinde olduklarından pragmatik davranabilmektedir. Dolayısıyla, kişinin yaşadığı toplumsal çevre, onun kimliği için çeşitli alternatifler sunmaktadır. Ancak göçmen bireyin, medyatik ve popüler kültürün egemen olduğu gelinen yeni mekana (kente) uyumu için zaten gerekli kültür kodları tayin edilmiştir.

3.2.3. Göç, kimlik ve aidiyet ilişkisi

Göç, kişinin yer değiştirme hareketine kadar sahiplendiği geleneksel aidiyetlerinden uzaklaşmasını beraberinde getirmektedir. Değişen mekan, kimliğin oluşumuna yardım eden değerleri egemen kültür kodları içinde geçersiz kılmaktadır. Dolayısıyla, göçmen birey açısından iki seçenek kalmaktadır. Göçmen, ya kendi geleneksel değerlerini unutarak gelinen yerin kültürü ile bütünleşecek ya da göç ettiği mahallesinde kendi değerleri ile baş başa kalacaktır.

Ancak şuana kadar göçmenler üzerine yapılan çalışmalar, birinci kuşağın kendi değerlerine sadakat göstererek, kent ile olabildiğince az etkileşime geçtiğini ve göçmen mahallesinde ya da en azından kendi evinde kendi değerlerine sarılmakta olduğunu dikkat

çekmektedir. (Bağlı,2006; Deniz Ve Etlan, 2009; Erginsoy, 2001; Kaya, 2006; Çağlayan Ve Vd, 2011; Sevimli, 2000; Gürel, 2001; Taşdelen, 1999; Sayad, 2003; Görmez, 1999; Subaşı, 1999; Levi Strauss, 2012; Aslan, 1999; Bulaç, 2007; Aristova, 2002; Fichter, 1990; Giddens, 2005a; Bauman, 2012;Canatan, 1990; Kaya, 2009; Doğruel, 2007; Yükseker, 2012; Saraçoğlu, 2011; Güngör, 2005; Tezcan; 2011; Alankuş-Kural, 1999). Göç edilen yer ile uzun bir süre bağlar koparılmayarak geleneksel değerler muhafaza edilmektedir.

"Aidiyet duygusu genel anlamda kişinin bir gruba, bir kuruma, bir ülkeye ait olduğuna dair taşıdığı bilinçtir. Bu bilinç, beraberinde bir mutluluk ve güven duygusunu da karşımıza getirmektedir" (Güngör, 2005: 188). Bundan dolayı, hiçbir şekilde kişi kendisini toplumdan soyutlayamaz eğer böyle bir durum olursa bu patolojik bir durumun bir semptomu olabilir

Göç, bireyin kimliğini inşa ettiği değerleri arkada bırakarak yer değiştirmenin gerçekleşmesine kadar oluşan geleneksel aidiyetlerin sahiplenmesini zorlaştırmaktadır. Çünkü, aidiyeti veya toplumsal kimliği inşa eden toplumsal ilişkiler dünyasını yani mekanın kendisidir. Bağlı'nın (2006) ifade ettiği gibi, mekan kültürü somutlaştıran alandır. Her insan, kendisini belli bir yöreye ait hisseder. Bu, aynı zamanda bir kimlik edinmenin de temel referans noktalarından birisidir. Bu nedenle de insanla mekan arasındaki ilişki esasında romantiktir ve mistiktir" (Bağlı, 2006: 225). Göçün meydana getirdiği mekandan koparılma duygusu sonucunda, göçmenler kendi asıl mekanlarına yönelik duygusal bir bağ geliştirmektedirler. Bundan dolayı, göçmenler memleketleri ile ilişki ve iletişimlerini koparmak istemez ve ortak kimliği oluşturan değerleri sık sık dile getirirler. Ortak kimlik ise, "ortak aidiyetin bilince çıkarılmasıdır. Buna göre kültürel kimlik de, bir kültüre katılımın bilince çıkarılması ya da o kültüre ait olduğunun ilan edilmesidir" (Assmann, 2001: 134).

Göçmen, geride bıraktığı toplumsal kimliğini oluşturan değerlerinden uzaklaşmamak için, çoğunlukla hemşerilerinin oluşturduğu mahalleye göç ederek kendisini güvene aldığına inandırmakta ve yabancılık duygusunu en aza indirmektedir. Örneğin, köylerden

kente göç ederek kente yerleşen "gecekondulu denilen vatandaş, esasen hala korumakta olduğu hemşerilik yani aidiyet duygusu içinde coğrafi olarak kamplara bölünmüştür" (Gürel, 2001: 139). Çoğunlukla, kentin kenar bir mahallesinde oluşturulan bu gecekondularda pekiştirilen ortak kültürel değerler, bireyin kendisinin ve dolayısıyla toplumsal kimliğine olan farkındalığını canlı tutmasını sağlamaktadır. Çünkü, "bir insanın kendisini her hangi bir sebepten dolayı bir yerlere ait hissetmesi, insanın sahip olduğu önemli bir duygusal eğilimdir.. Bir yerlere ait olma duygusu her ne kadar doğumla başlasa da, yıllar içinde farklı dönemlerde insanın farklı yerlere ait olma duygusunu doğurmaktadır" (Güngör, 2005: 189).

Göçün ikinci ve daha sonraki kuşaklar üzerindeki aidiyet duygusuna olan etkisi incelendiğinde, bu kişilerde, genel olarak her iki kültür tarafından "sıkıştırılmışlığın ve arada kalmışlığın" olduğunu ancak kent kültürünün daha ağır bastığı durumların çoğunlukta olduğunu görmek mümkündür. Bu göçmenlerin kimlik dokularında her iki kültürden kodlar görmek olasıdır. Ancak, birey kendisini öncelikle yaşanılan mekân ile tanımlamaktadır. Kentin günlük hayatına mahalledeki kültüre daha çok katılan bu göçmenler mekânın değerlerini kabullenmekte ve kendi ebeveynlerinden farklı olarak modern bir birey görüntüsü kazanmaktadırlar.

Sonuç olarak, göçün ortaya çıkardığı geleneksel mekânlardan ayrılma olgusu, aidiyetin duygusal bir zemine oturtulmasını beraberinde getirmektedir. Bunun sonucu olarak da göçmenler, geleneksel kültür içerisinde oluşturulan kimliklerinin işlevini yitirmemesi, aidiyetin kaybolmaması için gidilen mekânlarda egemen kültürden farklı olarak kendi kültür adacıklarını meydana getirmektedirler. Özellikle birinci kuşak göçmen birey için tanınma ve kendi kültürlerinin devamı büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çoğu zaman kentin kenar mahallesinde göçmenlerin oluşturduğu kültür adacıkları küçük cemaatlerin varlıklarının simgesi ve bireylerin geleneksel kültürde yeniden toplumsallaşma mekanlarıdır. Bulaç'ın (2007: 34) ifadesi ile cemaat, "geleneksel şehrin belli başlı varoluş biçimlerinden biri olan bir örgütlenme modelinin kendini modern kent içinde yeniden üretmesi çabasıdır.

3.3. Kültür

3.3.1. Kavramsal olarak 'kültür'

Kültür ile ilgili çalışmaların başında dile getrilen, kültür kavramının tanımının zor olması ve gerçekten "kültür" kavramının içine nelerin girdiği nelerin dışarında bırakılacağı tartışması hep var olmuştur. Bu durumun en önemli nedenleri arasında, "çeşitli kültür anlayışlarının farklı ulusal ve tarihsel bağlamlarda derinlemesine gömülü olmasını" (Schroeder, 1996: 11) sayabiliriz.. Kültür, gerçekten her ulusta ve her tarih sahnesinde farklı bir noktadan ele alınmış ve yorumlanmıştır. "Kültür incelemesinde bir konsensüsün berraklaşmamış olmasının başka bir nedeni, bu alanın sınırlarının kötü tanımlanmış olmasıdır" (Schroeder, 1996: 11). Ayrıca 'Anahtar Sözcükler' adlı kitabında kültür kavramının anlamlandırılmasının ve bir çerçeveye yerleştirmesinin zorluğuna değinen R. Williams bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. "Culture" İngiliz dilindeki en karmaşık iki üç sözcükten biri… yakın kök latince "cultura"dır, o da kök sözcük colere'den gelir. Colere bir dizi anlam taşırdı: ikamet etmek, yetiştirmek, korumak, ibadetle onurlandırmak" (Williams, 2005: 105).

Kültür kavramın tanımı üzerindeki bu muğlaklığa rağmen, çoğu birbirine benzer olmakla beraber, kendi içinde farklı nüansları da barından tanımlamalar mevcuttur. Kültür kavramı, genel olarak bir işleme sürecinin adı olarak kullanılmasıyla beraber, daha sonra anlam genişlemesine uğrayarak hayvan yetiştiriciliği, ürün yetiştiriciliği ve son olarak zihin yetiştiriciliği anlamını kazanmıştır. Daha sonra 'cultivation' 17. Yüzyılda Almanca ve İngilizcede bir halkın her türlü yaşam biçimini içine alan bir kavram olan 'tin' genellemesinin bir adı oldu (Williams, 1993; 7-8). Kültür kelimesinin farklı ayrıntıları barındırmasının yada bezer özelliklere atıfta bulunan tanımlarına bakılabilir:

- "Kültür, açıkçası aletlerden ve tüketim mallarından, çeşitli toplumsal gruplamalar için yapılan anayasal belgelerden, insana özgü düşün ve becerilerden, inanç ve törelerden oluşan bütünsel bir toplamdır (Malınowski, 1990: 66).

- Kültür kavramının, geniş sosyoloji kullanımı, ayrı bir halkın ya da başka bir toplumsal grubun "bütün bir yaşam biçimi"ni kastetmektedir (Williams, 1993; 10).
- Kültür; insan davranışının ve bu davranışın yansımalarının arkasında yatan dünyanın soyut değerleri inançları ve algılarından ibarettir (Haviland,2002: 63)."
- Kültür, insanlığın tarihsel birikiminin, güncel değerler, yaratımlar ve ürünlerinin, geleceğe ilişkin tasarımlar ve eğitimlerinin toplamıdır ve anlatımıdır (Kula, 1992; 27).
- Kültür, bir toplumun üyelerinin ya da toplumdaki grupların yaşam biçimlerinine göndermede bulunur. Kültür, bu insanların nasıl giyindiklerini, evlilik gelenekleri ile aile yaşamlarını, çalışma örüntülerini, dinsel törenlerini ve boş zaman etkinliklerini içermektedir (Giddens,2005; 22).
- Kültür: insanın ortaya koyduğu içinde insanın varolduğu tüm gerçeklik demektir. Öyleyse kültür, deyimiyle insan dünyasını taşıyan, yani insan varlığını gördüğümüz herşey anlaşılabilir. Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir….kültür, insanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği… insanın meydana getirdiği herşey kültüre girer (Uygur, 1984: 18).
- Kültür, dünyadaki sonsuzcasına anlamsız olayların sınırlı bir parçasının insani varlıkların görüş noktasından anlam ve önemle donatılmasıdır (Weber'den aktaran, Schroeder, 1996).

Yukardaki tanımlardan görüleceği üzere, her tanım kültür kavramının farklı bir özelliğine atıfta bulunmakla beraber bu tanımların benzer noktalara yapılan vurgularını da görmek mümkündür. Birkaç kelime ile özetlenmeye çalışıldığında kültür, toplumda var olan düzenin başka bir kavram ile ifadesidir.

Kısacası kültür, bir bireyin toplum içerisinde nasıl davranması gerektiğini öğreten, bireyin sosyalleşmesinin sınırlarını çizen ve insanlar arasındaki iletişimi, etkileşimi belirleyen böylece toplumda çıkabilecek kaosu önleyen düzenin adıdır. Bunun yanında, Kültür, insanların dünya ile olan ilişkilerini düzenleyen onlara doğaya ve kendilerinden olmayan insanlara nasıl davranılması gerektiğini öğretir (Lévi-Strauss, 2012). Dolayısıyla, Öncü'nün (1999) ifade ettiği gibi, kültür kendisini bütün söyleşilerin arasında gizler ve orada kalmak için direnir. Kültür, günlük hayatın her alanında görünerek, kendisine meşruluk kazandırmanın yanında geçmiş ve gelecek arasında bir bağ kurulmasının başka bir adıdır.

Beşikçi'nin (1969: 21) ifade ettiği gibi, sosyolojide kültür genel olarak ikiye ayrılır: maddi ve manevi kültür. Maddi kültür, toplumda insanların kullandığı araç, gereç, yiyecek beslenme alışkanlıkları, sorunlarla baş etme yöntemleri, ihtiyaçlarını giderme yollarından oluşur. Manevi kültür ise din, hukuk, gelenek, görenek, töre, ahlak kuralları, sağlık, özel sanatlar gibi soyut değerlerden oluşur. Dolayısıyla "Bir toplumun kültürü hem maddi olmayan – kültürün içeriğini oluşturan inanç, düşünce ve değerler- hem de maddi yönlerden- bu içeriği temsil eden nesneler, simgeler ya da teknoloji- oluşur" (Giddens, 2005b; 22).

Tarihsel süreçte ise kültürü farklı şekillerde yorumlayan yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlardan iki tanesi ön plana çıkmaktadır. Bunlardan biri olan çatışmacı düşüncede kültür, egemen sınıfın hegemonya kurmak için kullandığı silahlardan biri olarak görülür. Dolayısıyla kültür toplumsal çatışmanın meydana gelmesinde önemli bir etkendir. Özetle bakmak gerekirse Marxist bakış açısına göre, kültür "hakim sınıflar hakim konumlarını haklı çıkarmak ve somutlaştırmak için değişmez biçimde kurumlar ve ideolojiler yaratır. İşçi sınıfı bu ideolojileri benimser ve özümser çünkü onlar kapitalist hakimiyet kurumlarının kurbanlarıdır" (Edles, 2005: 49). Diğer bir ifade ile kültürü Marxist bakış açısı ile incelediğimizde üst yapı olarak nitelemek mümkündür. Dolayısıyla Marx kültürü insan zihninin yönetilmesinin bir aracı olarak görmektedir (Griswold, 1994: 38). Kültürel hegemonya yaklaşımı ile kültürü yeniden yorumlayan İtalyan Marxist Antonio Gramsci

ise Marx gibi kültürün üst sınıfların, alt sınıfları bastırmak için kullandıkları bir araç olduklarını kabul eder, ancak tümden bu kültüre ve kültürel değerlere karşı çıkmanın yanlış olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bir kültürel değerler sisteminin bir toplumsal sistemi derinden etkileme ona yayılma onu toplumsallaştırma ve bütünleştirme biçiminin çıkış noktası olarak da görülebilir" (Gramsci, 2008: 24) diyerek kültüre bir anlamda birleştirici ve bütünleştirici bir rol vermektedir. Ayrıca Gramsci kültürü toplumu dönüştürmek ve işçi sınıfının yardımında kullanılabilir bir sistem olarak da görmektedir.

Bir diğer önemli akım ise Çatışmacı yaklaşıma zıt kabul edilebilecek düşünceler öne süren işlevselci yaklaşımdır. Bu akımın öncü ismi olan Durkheim, kültür için olmazsa olmaz bir rol biçer, yani kültür, çatışmacıların belirttikleri gibi toplumsal kargaşaların kaynağı değil aksine toplumsal düzenin temelidir. Durkehim'den sonra bu kuramı daha da geliştiren T. Parsons, topluma ait eylemleri açıklamak için kullandığı kültürel sistemi işlevsel kabul etmiştir. Kültürün insan davranışlarını sarmaladığını ve bireyin aslında var olan karmaşayı kültür gibi değerlerle önlediğini ileri süren bu kuram kültür ve kültürel değerlere çok fazla önem vermektedir.

Tüm bu açıklamalar bağlamında bakıldığında, kültürü incelemek doğayı, toplumun bireylerini ve toplumun maddi ve manevi değerlerini incelemek demektedir. Dolayısıyla insana ait bunca karmaşık, ancak işlevsel değerlerin (bazı durumlarda da çatışmanın kaynağı kabul edilen) içkin olduğu "kültür" kavramı daha fazla incelenmeye ve daha fazla yorumlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

3.3.2. Kültür ve dil

Dil, sahip olduğu kültürün değerlerini, geleneklerini, duygularını ve deneyimlerini gelecek nesillere aktaran en önemli araçtır. Dil, hem bir milleti diğerlerinden ayıran bir vasıta hem de olguların kültürel olarak algılanması, anlamlandırılması ve söze dökme aracıdır. Bu yüzden dil, kendiliğin 'özel' varoluşun simgesidir. "Dil belli bir yerden ve biri adına konuşur; belli bir ortamı, belli bir aidiyet ve evindelik duygusunu inşa eder" (Chambers,2005: 38). Dilin olduğu yerde kültüre ait kavramlar, değerler ve cümle

kalıpları vardır. Dil kültürün taşıyıcısı olmakla beraber onun varlığının kanıtıdır. "Dil ile kültür birbirine yakından bağlıdır; biri öbürünü zorunlukla varsayar; karşılıklı bir döngü içinde birbirlerine kenetlenirler" (Uygur, 1984: 18). Dil, gelecek kuşaklara, biyolojik olarak aktarılamayan kültürel kodları ulaştırır ve "grup oluşturmanın en asli aracıdır. İnsan gruplarının dayanağı olan iletişim biçimlerini yaratır" (Assmann, 2001: 139). Gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılan dil, var olan zengin kültürün işaretidir.

Sonuç olarak dil, kültürün simgesel olarak ifade edilmesi ve somutlaştırılmasıdır. "Kültür ne ise, dil de odur. Kültürün ilgi alanları ne yönde ise, dil de o yönde zenginleşmiştir. Aynı durum ve davranış, farklı dillerde farklı kelimelerle ifade edilir" (Ünalan, 2010: 17). Dil, tarihin yeni kuşaklarca anlaşılmasını sağlamaktadır. Dilin geçtiği tarihin izlerini taşıdığını ifade eden M. Kaplan (2008) kültür ve dil arasındaki ilişkiyi şu cümlelerle anlatmaktadır: "Kültür eserleri, dilin belli bir yer ve anda donmuş şekilleridir. Bu bakımdan onların abidelerden farkları yoktur. Kütüphaneler dil abidelerini toplayan müzelerdir. Dil bir kap olduğuna göre onlara 'duygu, düşünce, hayal müzeleri' demek gerekir" (Kaplan, 2008: 153).

Kültür, "dilin kendi varlığını sürdürmesi, yalnızca etnik öz-bilincin istikrarını değil, aynı zamanda maddi ve moral kültürün içerisinde yer alan halk geleneklerinin oluşturduğu komplekse sağlam bir biçimde yerleşmiş bir terminolojinin varlığını da kanıtlamaktadır" (Aristova, 2002: 24). Dil zenginleştikçe, düşünce zenginleşir. Anlatılmak istenenler daha açık ifade edilir ve dil, kültür kodlarını bütün olarak tek elde tutan yegane araçtır. Çünkü, "dil, kültürün ulusal yönlerinin doğrudan anlatımıdır. Dil, kültürü saklar, onu geleceğe bırakır" (Kula, 1992; 37). Doğduğu toplum içinde değerleri, anlamları, hayata bakışı anadil yoluyla öğrenen birey, kültür tarafından çevrelenir. Ve bireyin kimlik dokusunu oluşturur. Bu anlamda, anadilin öneminin vurgulanması gerekmektedir. "Bu bağlamda kültüre özgü bütünlüğü sağlayan başlıca kaynağın anadilde bulunduğunu gözden yitirmemek gerekir. Çünkü kültürün sınırı genellikle dile bağlıdır"(Uygur, 1984: 18).

Aslan'ın (1999) Çerkezler üzerinde yaptığı çalışmasında, Çerkeşlerin kendi dillerini gittikçe unuttuğu ve kültürel aktarımın zayıfladığını vurgulamaktadır. Bunun yanında,

Fransa'nın farklı etnik grupları barındırması ve göç alan bir ülke olması dilin ne kadar çabuk unutulduğunu ve bunda birinci kuşaktan ziyade ikinci kuşağın başat rol oynadığı yapılan araştırmalarda görmek mümkündür. "Aileler Fransızca konuşmazken, göçmen çocuklarının bir çoğunun, Fransız diline kolayca asimile olmalarının simgesel bir değeri vardır" (Beaud ve Noiriel, 2003: 21). Dilin, kültürün en önemli taşıyıcı aracı olduğu kabul edilirse ebeveyn kültürünün üçüncü kuşakta çok fazla görülemeyeceği tespitinde bulunmak mümkündür. "Fransa'daki yabancıların yerli dile hakim olmalarını farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. İkinci kuşak üyelerinin Fransa'da geçirdikleri çocukluk döneminin hatıraları ve tıpkı 'soylu' Fransızlar gibi, çocukluklarında öğrendikleri dilde kendilerini ifade etmeleri, tüm eleştirilere rağmen, Fransa'ya karşı duydukları bağlılığı ve aidiyet duygusunu açıklar" (Beaud ve Noiriel, 2003: 21). Bu durumu Türkiye için de söyleyebiliriz. Farklı bir etnik gruptan olan kişilerin egemen kültür ile karşılaşması sonucunda azınlık konumunda olan göçmenler özellikle de ikinci kuşaktan olanlar, kendi ana dillerine unutup, egemen kültürün diline daha fazla uyum sağlamakta ve geldikleri yerin kültürüne bir aidiyet duygusu geliştirmektedir.

İkinci kuşak bir birey açısından düşünüldüğünde, anadile olan ilgi ve alakasızlığın altında çeşitli nedenlerin olduğu söylenebilir. Nitekim Aktan'ın (2012) Kürtler üzerine yaptığı çalışmasında şu nedenler önem kazanmaktadır. "Özellikle genç kuşaklar için ekonomik getiri sağlayan bir tarafının olmaması ve daha çok gündelik iletişimin aracı halinde kalması Kürtçeyi uzun süredir eskitmiş, güncel koşullar ve kavramlara karşılık veremeyen bir dil haline getirmiştir" (Aktan, 2012: 18). Bundan dolayı, birey başka bir kültür içinde değişebilmekte ve var olan değerlerini unutabilmektedir. Aristova (2002) tarihsel süreç içinde dil ve öz bilincin arasındaki bağın zayıfladığını şu şekilde ifade etmektedir: "Kuşkusuz anadil, ulusal aidiyeti belirlemede temel bir rol oynar. Ne var ki, etnik tarihin seyri içinde ona eşlik eden doğal ve yapay asimilasyon süreçlerinde dil ve öz-bilinç, her zaman eş anlamlı etkenler değildir" (Aristova, 2002: 21).

Sonuç olarak kültür ve dil arasındaki ilişkiyi açıklayan bu bilgilerin esas olarak vurguladıkları değerlerin en önemlisi dilin kültürü somutlaştırması ve onu gelecek

kuşaklara aktarmasındaki önemidir. Dil ile inşa edilen ulusal bilinç diğer kültürel değerleri ve bireyleri kendi etrafında topmaya ve onlara belli bir gruba ait oldukları bilinci verir. Diğer taraftan göçmen bireylerdeki dil olgusunun daha da karmaşık bir boyut kazandığını görmek mümkündür. Çünkü göç eden birey, gidilen yerde kendi anadilinin geçersiz bir duruma düştüğünü gördüğünde gelecek kuşağını ve bir anlamda da kendisini egemen kültür dili ile somutlaştırmaya çalıştığı görülmektedir.

3.3.3. Etnosentrizm

Bir çok insan kendi kültürünü diğer kültürlerden üstün tutmakta ve kabul ettiği kültür değerlerini ölçüt alarak dünyayı okumaktadır. Sosyal bilimlerde ilk olarak 1906 yılında sosyolog W.G.Sumner tarafından dile getirilen 'etnomerkezcilik' kavramı aslında içinde yaşadığımız kültürü referans alarak düşüncelerimizi ürettiğimizi ifade etmektedir. Entrosentrik bakış açısına sahip bireyler kendi kültürünü her yönüyle olumlayabilmekte ve her yerde meşrulaştırabilmektedir. Bu durumda kültür milliyetçiliği ya da etnosentrizm, "kişinin kendi kültürüne ait akli ve duygusal unsurları esas alarak öteki kültürleri eleştirmesi, kendi kültürünü doğal sayarken ötekileri sun'i olarak değerlendirmesidir" (Bostancı, 2003:121).

İnsanların diğer kültürleri küçük, belki de bazı durumlarda saçma görmesinin en büyük nedeni olan etnosentrizm, toplumlar arasındaki yakınlaşmayı da önlemektedir. Katarı (2006:208-209) etnosentrizmin iki bileşene sahip olduğunu ifade etmektedir: Bunlardan birincisi, kişinin sahip olduğu kültürü 'doğal' kabul etmesi ve böylece diğerlerini daha sun'i görerek küçümsemesidir, ikinci bileşen ise, kişi belli bir kültür hiyerarşisi kurarak kendi kültürünü var olan kültürlerin en üstünü kabul etmesidir. Böylece diğer kültürleri, saçma, değersiz ve anormal görebilmektedir.

Böyle bir bakış açısının iyi olmadığını ancak bundan kurtulmanın da zor olduğunu Said (2011) şu şeklide ifade etmektedir:

> Kültürler söz konusu olduğunda bir taraftan söz etmek bile hayli sorunlu bir şeydir, çünkü kültürlerin çoğu tamamen homojen, ya salt kötü ya da salt iyi, su

geçirmez küçük paketler değildirler. Ama gözünüz hamimizin üstündeyken bir entelektüel gibi düşünmezsiniz. Sadece bir mürit gibi düşünebilirsiniz. Aklınızın köşesinde bir yerlerde onu memnun etmeniz, keyfini kaçırmamınız gerektiği düşüncesi vardır (Said, 2011: 111-112).

Lukens, iletişime katılan bireyle arasındaki etnosentrik mesafeyi üçe ayırmakladır. (Kartarı, 2006:210):

- İlgisizlik mesafesi
- Sakınma mesafesi ve
- Aşağılanma mesafesi

İlgisizlik mesafesi ile birey iletişime geçtiği kişiye kendi değerleri içinde değer vermediğini, ilgi göstermediğini ifade eden bir mesafe bırakır. Sakınma mesafesinde, birey iletişime geçtiği kişiden etkilenmemek ve bunun önünü kapatmak için mesafesini olabildiğince arttırır. Üçüncü aşamada ise, etnosentrik birey, karşısındaki kişiye değer vermediğini gösteren ifadeler kullanarak mesafesini olabildiğince arttırmaktadır (Kartarı 2006). Sonuç olarak ise, kültürlerin ve dolayısıyla bireylerin yakınlaşmasını önleyen etnosentrizm belli bir kültür içindeki bireyleirn farklı toplumlara ait değerleri bazı durumalarda da onların kutsallıklarını eleştirmesine ve değersiz olarak nitelemesine neden olmaktadır.

3.4. Göç, kimlik ve kültür ilişkisi

3.4.1. Kimlik krizleri veya kültür şoku

Göç ile beraber bireyler hiç tanımadıkları bir kültür içinde yaşamak zorunda kalabilirler. Gidilen yerin gelenek görenekleri, dili, dini, yemek kültürü tamamen farklı olabilir. Bu durum bireylerin gidilen yere uyumunu zorlaştırmaktadır. Bu durum, sosyolojik ve psikolojik olarak birçok sorunun yaşanmasına uygun bir zemin hazırlamaktadır. Çünkü "insanlar çoklukla yeni bir kültür içerisine yerleştiklerinde, kendilerini yönlerini şaşırmış hissederler. Bunun nedeni, çevrelerindeki dünyayı anlamakta kendilerine yardımcı olan

tanıdık referans noktalarını yitirmeleri ve yeni kültür içinde nasıl yol alacaklarını henüz öğrenmemiş olmalarıdır" (Giddens, 2005; 25). Sosyolojik olarak, kültür şoku, kişi ya da grupların kendi kültüründen farklı olarak yeni bir kültür kümesi içine girmeleri ile daha önce aidiyet hissettikleri kültür kodlarının anlamsız hale gelmesini, yeni kültüre uyum sağlama güçlüğünü ve yeni kültür kodlarını garipsemesini ifade etmektedir. Bu açıdan, kültür şokunu, "bir kültürden başka bir kültüre giden bireylerin, yeni kültüre uyum sağlamakta karşılaştıkları güçlükler, sıkıntı ve bunalımlar, gösterdikleri tepkiler" (Güvenç 1974: 134) olarak tanımlamak mümkündür.

Son dönemlerde sosyolojik olarak üzerinde yeni araştırmaların yapıldığı kültür şokunun, bireyler üzerinde ciddi sorunların oluşmasına neden olduğu görülmektedir. "Göçün bu örseleyici yanını görmemek mümkün değildir. Ama sıklıkla fark edilmeyen göçün hem kişisel hem de kültürel yapılar açısından yeni ile bir karşılaşma biçimi olduğu, yapısal zedelenmelere yol açabilmesi yanında gelişmenin ve yeniden yapılanmanın da ateşleyicisi olduğudur" (Kara, 1999: 218). 1984'lerde Uygur'un (1984) yaptığı tespitin kimlik krizine maruz kalanların sayısının çok fazla olduğu görülmektedir: "Her yanda: göçmenler, gezginler, işçiler, kaçaklar, sığınma isteklileri devletsizler. Avrupa'nın batısında doğum, eğitim, gelenek açısından kendini çevreleyen kültürle temel bir uyumsuzluk içinde yaşayanların sayısı 15 milyona varıyor" (Uygur, 1984: 22).

Kültür şoku ile karşılaşma ihtimali en fazla olan grup, yabancı bir kültür içine daimi ya da geçici olarak yerleşmek niyetiyle giden göçmenlerde görülmektedir. Göçmenlerin daha çok ekonomik nedenlerden dolayı göç ettikleri ve bunların çoğunluğunun da köylülerden oluştuğu gerçeği ile, "köydeki geleneksel yaşam tarzını terk edip aniden kente göç etmenin, kültürel açıdan göç sırasında en fazla 50 yaşın üzerinde olan yetişkinleri etkilediğini söylemek mümkündür" (Yükseker, 2012; 236).

Ancak birinci kuşak olarak nitelenebilecek göç olgusunu bizzat yaşamış 50 yaş üzeri bireyler kültür şokuna karşı, yeni ve yabancı kültürden kendi hemşeri mahallesine sığınarak ve kendisini kentten soyutlayarak korumaya çalışmaktadır. "Birinci kuşaktan sağ kalabilenler, yaşlılığın sıkılmış limon gibi kenara atılı vermenin yol açtığı sorunlarla

meşguller. Toplumsal aidiyet krizini en şiddetli yaşayanlar ikinci ve üçüncü kuşaktan" (Sevimli, 2000: 130) bireylerdir.

Sevimli 'nin (2000: 130, 296) ikinci ve üçüncü kuşak göçmenler için ifade ettiği gibi, kendi akrabaları veya hemşerileri ile aynı mekanları paylaştıklarında onlar gibi davranmakta hatta onlar gibi düşünmekte iken yerli halk ile bir araya geldiğinde onların düşünce dünyalarında gezmeye gayret etmektedirler. Çünkü, İkinci kuşak, birinci kuşaktan aldığı sosyal sermayenin, dahil olduğu sosyal çevrede kabul görmediğini anladığı zaman, yeni kimlik ve aidiyet biçimleri oluşturma çabası içine girmektedir. Ancak bu durum, kolay gerçekleşmemektedir.

Evden aldığı kültür kodlarının kentte geçersiz olduğunu gören ikinci kuşak birey ilk başta çeşitli güçlükler yaşayabilmektedir. Ayrıca ikinci kuşak için evde gördüğünün kentte anlamsız hale gelmesi, kentte gördüğünün evde anlamsız hale gelmesi onun anlam dünyasını bir süreliğine karmaşık hale getirmektedir.

"Göçmen ve azınlık gruplara mensup gençlerin karşı karşıya oldukları bazı problemler ise şunlardır: Yalnızlık ve yabancılaşma problemi, gelecek perspektifinin olmaması, kültürel çatışma, aynileşme veya kimlik problemi, aşağılık kompleksi" (Güngör, 2005: 187). Giddens (2005a) ifade ettiği gibi, "Aynı dili konuşan ülkelerde bile, günlük alışkanlıklar, gelenekler ve davranışlar oldukça farklı olabilir. Bu bağlamda, kültür şoku deyişi aynı ülke içinde kullanıldığında uygun bir deyiştir"(Giddens,2005a; 25).

Her yönüyle farklı olan kültür kodları, daha önceki kültürel belleği anlamsızlaştırır. Böylece, "şeyleri yapma ve düşünme tarzları, ilişkilerin sosyal değer ve formları kültürden kültüre değiştiği için, yabancı bir kültüre giren kişi bu tarzları, formları, değerlendirmeleri anlamada ve kabul etmede bir takım güçlüklerle karşılaşır" (Fichter, 1990; 124). Sevimli (2000), göç edip kent kültürüne entegre olamayan bireylere iki seçeneğin sunulduğunu ifade etmektedir: Göçmenler ya her yönüyle kendilerini kentten soyutlayacak ve bir kenar mahallede bir yaşam alanı oluşturacak, kamusal alanlardan

olabildiğince kendilerini izole edecek, kentin her türlü imkanlarından mahrum kalacaklar ya da kendi memleketlerine geri dönecekler.

Ancak, ikinci kuşak için durum biraz daha farklıdır. Çünkü ikinci kuşak hem kent kültürü ile hem de geleneksel ebeveyn kültürü ile etkileşim içine girmek zorundadır. Bu durum, bazı gençler üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir. "Krizden kurtulamayan bazı gençlerin okullarını yarıda bıraktıkları, çekingen, pasif oldukları" (Güngör,2005: 180) tartışılmaktadır. Böylece her iki kültür arasına sıkışmış genç kuşaklar ve kendi mahallesinde mahsur kalan birinci kuşağın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. "Etnik azınlık veya göçmen kültürlerini değerlendiren akademik çalışmalarda sıkça rastladığımız 'kimlik krizi', 'iki kültür arasında kalmış,', 'kayıp kimlikler' ve 'dejenere olmuş' gibi tanımlamalar böylesine bir kültür nosyonunun ürünüdürler" (Kaya, 2010:4).

Sonuç olarak, farklı mekanlar ve kültürler ile yüzleşen birinci kuşak göçmenler, karşılaştıkları her durumu kendi kültürel belleğinin süzgecinden geçirerek anlamlandırmaya daha yatkındırlar. Bu yüzden yeni yerde sergilenen davranışlar veya kişinin önüne çıkan kurallar onun daha önce edinmiş olduğu değerleri unutmasını istemektedir. Bu tür bir durumla yüzleşen birinci kuşak göçmenler, kültür şokunu yaşayarak kendi hemşeri mahallesine çekilirken; hem geleneksel ebeveyn kültürü ile hem de modern kent kültürü ile etkileşim halinde olan ikinci kuşakta ise bu durum, kimlik krizlerinin yanında çeşitli psikolojik sorunların oluşmasına da neden olabilmektedir.

Ancak, sosyolojik açıdan ikinci kuşaktan tüm göçmen çocuklarının benzer kimlik krizlerini deneyimlediklerini iddia etmek oldukça isabetsiz olurdu. Zira, ebeveynlerinin geldiği yeni mekanda hiçbir zorluk çekmeden ilişkilerini yürütebilen ve bu iki kültürlü olmayı zenginlik olarak deneyimleyen epeyce bir kitlenin olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir. Bu tezde daha çok kimlik konusunda ikinci kuşak gençlerin farklı deneyimlerinin izlerini sürmek hedeflenmektedir.

3.4.2. Asimilasyon, entegrasyon ve bütünleşme kavramlarına sosyolojik bir bakış

İkinci dünya savaşından büyük bir yıkıntı ile çıkan Avrupa ülkeleri meydana gelen bu tahribatı ortadan kaldırmak için yoğun bir iş gücüne ihtiyaç duymuşladır. Kendi ülkesinin emek piyasası bu ihtiyacı karşılayamayınca gelişmekte olan ülkelerle çeşitli anlaşmalar yaparak bu açığı kapatmaya çalışmışlardır. Avrupa ülkeleri ilk başta dışardan ithal edilen bu emek iş gücüne geçici olarak bakmasına rağmen gelen işçilerin büyük bir kısmı geldikleri ülkelere daimi yerleşmenin yollarını aramışlardır. Ülkelerin çeşitli sınırlamalarına rağmen göçmenler, aile birleşmeleri ve illegal yollarla gittikleri yerlere daimi yerleşmek için alternatif yollar üretmişlerdir. Bu durum, hem gidilen ülke için hem de yabancı göçmen konumuna gelen bireyler için çeşitli sorunları (uyum, kimlik krizleri, entegre olamama, asimile olma ya da olmama) beraberinde getirmiştir. Bu insanlar kısmen de olsa iş piyasasına entegre olmuşlardır ancak, "entegrasyon sadece ekonomik olarak değil, sosyo-kültürel olarak da" (Akçalı, 1985: 13) gerçekleşmeliydi. Hem kurumsal hem de ülke bazında meydana gelen bu sorunu çözmek için bilim dalları göçmenler üzerine çeşitli araştırmalar yapmışlardır.

"Göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ve içinde bulundukları ülkeyle bütünleşmeleri konusunda yapılan çalışmalarda, başlangıçta göçmenlerin içinde bulundukları topluma uymaları anlamındaki "adaptasyon" kavramı kullanılmıştır" (Şahin, 2010: 104). Kültürler arası iletişimin zorlaşmasından dolayı ihtiyaç duyulan "adaptasyon" kişilerin kendi değerlerini zamanla üst kültüre uydurmalarını öğütlemektedir. Ancak, adaptasyon politikaları bazı uygulamalarından dolayı eleştirilmiştir. "Kim, adaptasyon sürecinin kültürlenme (acculturation) ve asimilasyon (deculturation) gibi iki alt sürece açıldığını belirtirken bununla birlikte kültür şoku deneyimine neden olduğunu söylemektedir" (Kim'den aktaran, Göker ve Meşe, 2011: 68). Adaptasyon politikalarının uygulamasına yönelik inançlar zaman geçtikçe kendi gerçekliğini ve anlamını yitirmiştir. Çünkü, göçmenlerden istenen sadece bir noktada benzemek değil her yönüyle "onlardan"

olmaktır. Çünkü, "azınlık grup üyeleri kültür, din, ulusal köken ve renkleri bakımından hakim olan toplumdan farklılık gösterirler" (Canatan, 1990: 53).

Toplumsal bir soruna dönüşen bu durum hükümetleri azınlık politikalarına yöneltmiştir. Ortaya atılan politikalardan biri de "asimilasyon"dur. Asimilasyon, "bir adaptasyon türü olarak kabul edilir. Kavramın zihinlerde oluşturduğu izlenimden de anlaşıldığı gibi asimilasyon aslında ev sahibi kültür için olumlu bir uyum şekli olarak değerlendirilebilirken, yabancılar için bir kültürel redde işaret etmektedir" (Göker ve Meşe, 2011: 70). Asimilasyon politikaları, azınlıkların sadece sınırlı alanlara erişimine izin vererek onları kendi değerlerinden ayırmayı hedefler. Böylece belli bir süre sonra azınlık kültürü egemen kültür içinde yok olarak asimilasyonun başarılı bir şekilde sonuca ulaşacağını düşünen hükümetler bu konuda çeşitli uygulamalara gitmişleridir. Bu uygulamalar, azınlıklar için dışlayıcı, yasaklayıcı çeşitli tedbirlerdir. Ancak, "Kendi kültürel değerleriyle sorunsuz varlığını sürdüren bireyler nerede yaşarlarsa yaşasınlar daha verimli olurlar düşüncesinin tutarlılığı, çokkültürcü düşüncenin hızla yayılmasına ve asimilasyon teorilerinin yenilgisine sebep olmuştur" (Yalçın, 2004: 5).

Sosyolojik anlamda toplumların birbiri ile daha sağlıklı ilişki kurabilmesi için ortaya atılan ve her iki tarafın da kendisinden, kendi kültürel kodlarından taviz vermesini gerektiren diğer bir politika ise entegrasyondur. "Kültürel anlamda entegrasyon göçmenlerle yerleşik toplumun birbirlerinin kültürlerine saygı göstererek ve hatta kültürel alışveriş, karşılıklı etkileşim ve iletişim yoluyla birbirlerinin sosyo-kültürel varlığını tümden yok etmeden bir senteze ulaşma sürecidir" (Canatan, 1990:53). Farklı kültürlerin birlikte ve aynı ortamda yaşaması için öngörülen entegrasyon politikası kültürlerin sentezini hedeflemektedir. Bundan dolayıdır ki, "Kültürler cerrahi müdahalelerle şark ve garp gibi geniş ve çoğunlukla ideolojik karşıtlıklar halinde ayrılamayacak kadar iç içe geçmişlerdir, içerikleri ve tarihleri birbirine bağımlı ve melez bir nitelik sergiler" (Said, 2011:11-12). Entegrasyonun bu olumlu havası demokratik ülkeleri son dönemlerde bu politikaya yöneltmiştir. Çünkü entegrasyon, "hem kökenlerin inkarını gerektirmemekte

hem de kökene bağlı olmayan politik bir çerçeve çiziyor" (Bilgin, 1997: 58) gibi görünmektedir.

Sosyolojik olarak tüm bu politikaların amacı farklı toplumların beraber yaşamasını sağlayarak kültürel bütünleşmeyi temin etmektir. Göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ve içinde bulundukları ülkeyle bütünleşmeleri konusunda yapılan çalışmalarda, başlangıçta göçmenlerin içinde bulundukları topluma uymaları anlamındaki "adaptasyon" kavramı kullanılmıştı" (Şahin, 2010: 104). Gelişen demokrasi ve yeni hak arayışlarına göçmenlerin ve göç veren devletlerin katılması ile asimilasyon için ilk adım olan "adaptasyon" uygulamalarından entegrasyon politikalarına geçilmiştir. Böylece sosyo-kültürel bütünleşme politikaları tarihsel süreç içerisinde değiştirilerek uygulanan politikalar farklı adlar altında ama aynı amaç için kullanılmıştır.(Canatan,1990).

Ayrıca, bütünleşme politikalarına göçmenler içerisinden farklı tepkiler gelmektedir. Birinci kuşak göçmenler bu bütünleşme politikalarına sessiz kalarak, kendi geleneksel kültürünü korumaya çalışırken, ikinci kuşak gençler gidilen yere uyum sağlamada daha istekli ve aceleci davranmaktadırlar. Bunun yanında, birinci kuşak göçmenler içinde de, kadınların bütünleşme konusunda erkeklere kıyasla daha geride durdukları tartışılmaktadır. Kadınlar kent ile bütünleşmeyi daha geriden takip edebilmektedir. Hem geleneksel bir tavır olarak kadının çalışmasına karşı olumsuz net bir tavrın takınması hem de çevre baskısı bu bütünleşmeyi sadece çeşitli mekânlarla sınırlı hale getirmektedir.

Deniz ve Etlan'ın (2009) Van'da yaptıkları araştırmanın bulgularına bakıldığında kadınların bu tavrı ortaya çıkmaktadır. "Kadınların bu konularda fazla sorun yaşamamalarında, sosyal kapalılığın önemli rolü bulunmaktadır. Kadınlar, komşularıyla kurdukları diyalog dışında, kentsel yaşam içerisinde fazla yer almazken, erkekler kentsel organizasyonlar içerisinde daha fazla yer almaktadır" (Deniz ve Etlan, 2009:18). Ayrıca Huzur Mahallesi'nde yapılan bu çalışmada da birinci kuşak kadınların kentte hastane ve Pazar yeri gibi mekanlar dışında kent kültürü ile etkileşime geçmedikleri ortaya çıkmaktadır. Hatta kentte kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmektedirler.

Sonuç olarak, ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan toplumsal buhran ve göç olayları hükümetleri farklı politikalar üretmeye yöneltmiştir. Ancak yukarda sosyolojik olarak izah edilen politikalar teorik açıklamalar olup pratik düzeyde bu politikalar altında farklı uygulamalar yürürlüğe konulmuştur. Bundan dolayı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hemen hepsinde bu tür sorunlar var olmaya devam etmektedir. Bu anlamda, sosyal bütünleşme, ülke bazında da entegrasyon politikaları farklı kavram oyunları ile değil de sorunun tam olarak belirlenmesi ile aşılabilir. Kavramın fetişleştirilmesi ile sorunun üstü örtülmeye çalışıldığında hem entegrasyon politikaları başarılı bir sonuca ulaşamaz hem de var olan uçurum kültürel bir kutuplaşmaya yol açabilir.

3.4.3. İkinci kuşak ya da arada kalmışlık

Göç eden, kimliğini geleneksel aidiyetler içerisinde edinmiş olan birinci kuşak, kendi değerlerinden olabildiğince taviz vermemektedir. Ancak göç ettikten sonra sosyal kimlik inşasına başlayan ikinci kuşak bireylerde hem geleneksel ebeveyn kültürü ile hem de modern kent kültürü ile etkileşim halinde bulunduklarından kimlik oluşumu zorlu bir sürece dönüşmektedir. İki kültürden de etkilenen ancak tam anlamıyla her hangi bir kültürden olamayan yeni bir kuşak ya da geçiş kuşağı ortaya çıkmaktadır. "Kimilerine göre ikinci kuşak 'iki kültür arasında' kalmış 'sorunlu' bir gençliktir. Kimileri ise 'kaybolmuş kuşak' diyerek daha şimdiden onları gözden çıkarmışlardır.

Öte yandan, ikinci kuşak üyeleri oldukça farklı yönelimler gösteren heterojen bir gençlik kümesidir" (Canatan, 1990: 40). Her iki kültürden de model aldığı kişilerin olması ve geleneksel ebeveyn kültürünün kentte geçersiz kılınması ikinci kuşağın anlam dünyasını daha da karmaşık hale getirmektedir. İkinci kuşak gençlerin bu durumları (hem kent kültürü hemde geleneksel kültürden etkilenmeleri) onların yeni bir melez kültürü meydana getirmelerine olanak sağlamaktadır. Jean-loup amselle (2009: 385) ifadesi ile "kimliklerin ısrarlı istekleri" senkretik kültürün oluşumu için en önemli itki olarak görülmektedir.

Freire (2011) başka bir kültür ile temasa geçen alt kültür bireylerinin, kendilerini üst kültüre göre şekillendirdiğini söylemektedir. Yani benzemek isteyen ya da benzemek zorunda kalan alt kültür bireyleri kendi kültürlerinden uzaklaştıkça ve üst kültüre benzediği derecede, onlar gibi giyindiğinde, onlar gibi yediğinde kendisini başarılı addeder. "İstilaya uğramış kişinin sosyal beni, her sosyal ben gibi sosyal yapının sosyo-kültürel ilişkililerleriyle biçimlenir; ve bu nedenle istilaya uğramış kültürün ikililiğini yansıtır" (Freire, 2011: 130). Artık kendi ebeveynlerinden farklı olarak değişim bilinci edinen ikinci kuşak, değişimi kabul etmede ve hayatına geçirmede daha aceleci davranmaktadır. Böylece kendisine modern bir insan görünümü vermeye çalışan birey kendi ebeveynlerinin geleneksel değer ve yargılarından uzaklaşmaktadır. Ayrıca, ikinci kuşak çocuklar kendi ebeveynlerini kentte edindikleri yeni değer ölçütleri ile eleştirmektedirler.

Kentin bir takım kültürel kodlarını kabul eden oraya aidiyet benimseyen ikinci kuşak, ebeveyn kültüründen uzaklaşıp kent kültürüne benzemenin bilincine varmaktadır. "Köksüzleştirilmiş birey için, diğerlerinin ona benzediğini düşündüğü bireylerle özdeşleşme, bütünleşmenin ilk aşamasıdır; çünkü birey böylelikle, yalıtılmışlıktan çıkarak yeniden bir kolektif yaşama sahip olur" (Beaud ve Noiriel, 2003: 18). İkinci kuşak artık yeniliğin bir temsilcisi konumuna gelmektedir. Weber'in tespitiyle değişim düşüncesi bir defa toplum düşüncesine girdi mi, bir defa kök saldı mı artık o kültürel değişimin önünü almak neredeyse imkânsız olacaktır. Düşüncenin eylemden önce geldiği bu durumda değişimi eylem ve dinamizm takip eder (Schroeder, 1996).

Kentteki formel eğitimin, geleneksel eğitimin önüne geçmesi ikinci kuşağın sığındığı modern bir liman özelliğine bürünmektedir. Keser (2009) geleneksel ve formel eğitimin farkını şu şekilde ifade etmektedir:

> İnançtan uzaklaşmanın, özellikle gençlerde yaygın olduğu ve bu durumun topluluğun eğitim düzeyinin yükselmesiyle ilişkili olduğu söylenebilir… Topluluğun yeni nesillerinin eğitim sonucu elde ettikleri bilgiler ile din adamlarının geleneksel bilgisi arasındaki çelişkinin inançtan uzaklaşmayı

beraberinde getirmesidir. Bir başka deyişle, gelenek ve gelenekle neredeyse bütünleşmiş olan inanç, tek bilgi kaynağı iken sosyal değişme sonucunda bunun karşısında formel eğitim sistemi geçmiş ve eğitimli, yeni kuşakların inançtan belirli ölçüde uzaklaşmasına neden olmuştur (Keser, 2009; 153).

Böylece, ikinci kuşak gelenekselin reddini getiren ve modern kent kültürün ise göçmenler içerisinde başlatıcı bir aktörü konumuna gelmektedir. Sonuç olarak bu durum kuşaklar arası çatışmalara da neden olabilmektedir.

3.5. Kültürel Bütünleşme, Dışlanma ve Dönüşüm

3.5.1. Sosyal ve kültürel bütünleşme

Doğası gereği yalnız yaşamayan ve her daim toplum ile iletişim halinde olan birey, içine doğduğu kültürden ziyade, etkileşim halinde olduğu kültüre uyum sağlamak zorundadır. Dolayısıyla etkileyen ve etkilenen konumunda olan bireyin davranışları topluma göre şekillenir. Kırsal kesimlerden ayrılıp kendi geleneksel aidiyetlerini geride bırakan göçmen birey için bu durum daha bariz bir şekilde görülmektedir. Başka bir mekana göç edip egemen kültür karşısında alt kültür sahipleri konumuna düşen göçmenler değişime/benzeşime direnseler de bu kararlılığı uzun bir süre koruyamamaktadırlar. Farklı kültürel kodlar ilk olarak çatışmaya girer, daha sonra alt kültür mensupları kent kültürünün egemenliği ve medyanın baskısıyla üst kültüre entegre olmaya başlarlar. "Bu sürecin kısa veya uzun olmasını, büyük ölçüde göçmenler ile yerliler arasındaki ilişkiler belirlemektedir ki bu da büyük ölçüde tarafların kültür ve ekonomik düzeyleri ile yakından ilişkilidir" (Deniz ve Etlan, 2009:11).

Egemen kültürün etkisi altında kalan birey kültürel kodların tümünü birden değiştirmeyerek, kendisi için senkretik bir kültür havuzu oluşturur. Bu durum bir bakıma kültürlenme (sosyalizasyon) aşamasıdır. Kültürlenme, değişik coğrafyalardan gelip aynı mekanları paylaşmak zorunda kalan bireylerin belli zamanlarda birbirlerini etkilemeleri ve yeni kültür öğeleri ortaya koymaları sürecidir (Güvenç, 1997). Kültürel bütünleşme bireyin içinde yaşadığı ve her gün iletişime geçtiği bireylerden etkilenmesi ve kendi

davranışlarına çeki düzen vermesidir. Göçmenlerin bütünleşme sorunu ise "kentsel mekanla doğrudan ilişkili olup birçok kurum, kuruluş ve kentsel alanda aktif bir çok oluşumun katılımını gerektiren bir niteliğe sahiptir" (Kaya, 2009: 16).

Ebeveyn kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması süreci farklı başlıklar altında toplanabilir. Kültürleme (sosyalizasyon), bireyin içinde bulunduğu kültürü gelecek kuşaklara aktarması, gelecek kuşağını dolayısıyla kendi kültürlerini yaşatmasına yöneliktir(Güvenç, 1997). Bu aşamada göçmenler "birinci ve ikinci kuşak" olarak iki farklı kategoriye ayrılır. Kültürü veren ebeveyn kuşağı, aktif durumda iken kültürlenen öğrenen ikinci kuşak birey pasif durumundadır. Ancak, göçmen bireylerde ikinci kuşak birey iki farklı kültür tarafından kültürlenmektedir. Böylece her iki kültüre tam anlamı ile uyum sağlayamayan birey pragmatik davranarak her iki kültürden gereken değerleri alır, ya da ortama göre farklı kültür öğelerini sergiler. İkinci kuşağın kendi ebeveynlerinden aldığı kültürü kent kültürü içinde kullanamaması onu yeni bir kimlik inşası için tetiklemektedir.

> …sahip olduğumuz bazı güdüleri, amaç, arzu ve bağlılıkları , bizi biçimlendirmiş olsalar da bizi doğru bir şekilde tanımlamıyor olarak görebiliriz. Onların tabiatımıza aykırı olduğunu ve gerçekten kimliğimize ait olmadığını hissedebiliriz. Bu yüzden onlarsız daha iyi olacağımızı düşünebilir ve onlardan kurtulup, kimliğimizi yeniden tanımlamak isteyebiliriz. Hatta bizi biçimlendirenden oldukça farklı bir kimlik bağlamı ile özdeşleşmeye başlayabiliriz (Tok, 2003: 124).

"Bir cemiyetin muhitinde değişiklikler olduğu zaman bazı fertlerin veya grupların arzu ve ihtiyaçları kendi kültürleri tarafından ancak bir dereceye kadar tatmin olunabilmektedir" (Turhan, 1969: 56). Bu durum değişimi ve egemen kültürü kabul eden ve etmeyen kuşak ayrımının oluşmasına neden olmaktadır. Kent kültürü ile büyüyen ve bunu kendi kültürü olarak kabul eden kendi geleneksel kültürü içinde yaşayamayacağını dile getiren birey, benzeşmeyi ancak çoğu zaman farkında olmadan kabul etmektedir.

Her daim bir yenilenme ve değişim halinde olan ikinci kuşak birey, enformasyon toplumunda kendini yenilemek zorunda kalmaktadır. Çünkü ebeveynlerinden edindikleri kültürel kodlar anlam yitimine uğramaktadır. Kent kültürü ile entegre olan birey, kapsamlı ve geçerli kimlik kodlarını sahiplenerek sosyal ve kültürel aynileşmeyi sürdürebilirler. Aynileşme, ise "çocuğun ya da gencin kendisini başka birisiyle aynı görmesi, yani onun davranışlarını, duygularını, tümüyle şahsiyetini benimsemesidir" (Güngör, 2005: 179).

Giddens (2005a; 246) etnik ve dolayısıyla kültürel bütünleşme türlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- İlk yol, göçmenlerin kendi özgül gelenek ve pratiklerini bırakarak kendi davranışlarını çoğunluğun değerlerine ve normlarına göre biçimlendirilmesi anlamına gelen asimilasyondur. **Asimilasyoncu yaklaşım,** yeni toplumsal düzenle bütünleşmenin bir parçası olarak göçmenlerin dillerini, giyim ve yaşam tarzlarını ve kültürel görünümlerini değiştirmelerini talep eder

- İkinci model **erime potası**dır. Göçmenlerin gelenekleri daha önceden var oldukları topluluktaki baskın gelenek içinde erimekten çok, yeni, evrilen kültürel örüntüler oluşturacak şekilde birbirine karışmış hale gelirler. Etnik gruplar topluluğa dışarıdan farklı kültürel değerler ve normlar getirmekle kalmazlar, kendilerini içinde buldukları daha geniş toplumsal çerçeveye uyum sağladıkları için farklılık da yaratırlar.

- Üçüncü model, **kültürel çoğulculuk** modelidir. Bu yaklaşıma en uygun yol, saf bir biçimde çok sayıda farklı alt kültürün eşit geçerliliğinin tanıdığı, çoğul bir toplumun gelişimini teşvik etmesidir. Çoğulcu bir yaklaşım, etnik azınlığı toplumdaki eşit pay sahipleri olarak kabul eder, bu da insanların toplumdaki çoğunluğun haklarına sahip olması anlamına gelir. Etnik farklılıklara, daha geniş bir ulusal yaşamın vazgeçilmez unsuru olarak saygı duyulup kabul gösterilir.

Hakikatte bu nevi değişmelerin neticesi olmak üzere her kültür daimi bir tahayyül halinde bulunmaktadır (Turhan, 1969: 57). Ancak medya ve popüler kültür vasıtasıyla daha çok egemen kültüre benzeme özelliği taşıyan bu değişim alt kültürün yok olmasına neden olur. ABD kendi bünyesinde bir çok milleti barındıran heterojen bir yapıya sahip olmasından dolayı bu farklılığın sorun olmaması ya da sorun olanların nasıl ortadan kaldıracağına yönelik çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bundan dolayı, asimilasyon kavramı da ilk olarak ABD'de bu farklılığın doğurduğu sorunların çözümü için ortaya çıkmıştır. Bu konjonktürde ortaya çıkan "asimilasyon" "asimile etme" meselesi sorunları ortadan kaldıramadığı için farklı şekilde tekrar yorumlanmıştır. "sunulan çözüm önerileri, asimilasyondan kültürel çoğulculuğa ve son olarak çokkültürcülüğe uzanmaktadır" (Yalçın, 2004: 5).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk başlarda yeni gelen göçmenleri kendi içinde sindirmek için iki klasik yöntem uygulanmıştır. Bunlardan birincisi "İngilizliğe uygunluk" yani Amerika'ya gelen yabancı vatandaşların İngilizlere benzetilmesi için gerekli olan dil, kültür, toplumsal değerleri hatta siyasi arenada uygulanmakta olan yöntemin benimsetilmesi esasına dayanmaktaydı. İngilizliğe uygunluk düşüncesine göre Amerika'ya göç eden bir birey daha önce edindiği tüm düşünce ve kalıplarından sıyrılmalı ve kendisini yeni baştan inşa etmeye gönüllü olmalıdır. Bir nevi kişinin daha önceki kendi vatanında ya da kültüründe yoğrulmasını tamamen red eden bu düşünce İngiliz kültürünü yaymaya çalışan bir sistem görevi görmektedir. Alt ve üst kültür ilişkisi gereği ABD'ye daha sonra gelen vatandaşlar alt kültürün birer taşıyıcısı konumunda ve üst kültür olan İngiliz kültürüne ayak uydurmak mecburiyetindedirler. Yeni gelen vatandaşların İngiliz kültürü içinde eritilmesi düşüncesinin diğer bir ayağı ise "eritme potası"dır. Eritme potası, Amerika'ya gelen yabancı kültürden vatandaşların çeşitli yöntemlerle toplum içine dahil edilerek yok edilmesi esasına dayanmaktadır. Bunun için yeni gelenlere yönelik dışlama yerine toplumsal yaşama dâhil edilme yolları aranır. Yukarda görüldüğü üzere Amerika'ya sonradan gelen vatandaşların ülke içinde huzursuzluğa neden olmamaları için yönetimin aldığı çeşitli çözüm yolları uygulanmıştır.

Ancak ilkel ve bir o kadar çeşitliliğe karşıtlığı ifade eden bu düşünceler küreselleşme ile beraber etkisini yok etmeye başlamıştır.

Dolayısıyla göç sonucu kendi geleneklerinden kopan bireylerin maruz kaldıkları durumlar benzerdir. "Kırsal kesimden getirdikleri değerlerle, göçmenlerin kent hayatına uyum sağlamada karşılaştıkları zorluklar, gecekondu melez kültürünün ortaya çıkması hep göçün yönünün aslında yabancı bir ortama doğru olduğu fikrini ön plana çıkarmaktadır" (Yalçın, 2004: 12). Örneğin, Lo vd.(2011) yaptıkları çalışmada belirttikleri gibi, banliyölerde yaşayan bireylerin kamuya ait ulaşım araçlarını kullanmaları onların entegrasyonlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu duruma, banliyölerde yaşayan bireylerin maddi imkansızlıklardan dolayı kendilerine ait ulaşım araçları alamamaları büyük bir etkendir. Göçmenlerin ulaşımdan kaynaklı etkileşimleri, iş yerlerinin kendi banliyölerinden uzak olması, kamu transitlerini kullanmaya mecbur olmaları onların entegrasyonunda önemli bir araç vazifesi görmektedir. Göçmenlerin banliyölerde artan nüfusa karşılık, yerli halk ile olan karşılaşmaları ve üst kültür ile olan uyumları hız kazanmaktadır. Lo vd (2011) belirttiği gibi Kanada'da göçmen bireylerin yerli halktan daha fazla kamu transitlerini kullanmasına rağmen davranışlarında değişmeler göze çarpmakta ve kent hayatına entegrasyonları hız kazanmaktadır.

Lo vd (2011) yaptıkları çalışmanın benzer sonuçlarını İnegöl Huzur Mahallesi'nde de görülmektedir. İnegöl ile Huzur Mahallesi arasındaki ulaşım daha önceleri sadece mahalle ile İnegöl arasındaki ulaşımı sağlayan minibüslerle sağlanırken; daha sonra belediyeye ait toplu taşıma araçlarının kullanılması onların yerli halk ile olan etkileşimlerini arttırmıştır.

Sosyal bütünleşme, göç edilen mekândaki yerlilerin niteliğine göre değişmekte ve böylece entegrasyonun süresini etkilemektedir. Bu da onların İnegöl'e entegrasyonlarını haklı olarak uzatmakta ve çoğunlukla da gelecek nesillere bırakmaktadır. Bu durumun örneğini Deniz ve Etlan'ın (2009) Van'ın merkezine çevre il ve ilçelerden göç eden halkın kültürel olarak çok fazla sorun yaşamamaları onların yerleştikleri yerin kültürüne yabancı olmamalarından kaynaklandığını söylemek yanlış olmasa gerektir. "Kentin kenar

mahallelerine yerleşen göçmenler, orada kendilerine çok da yabancı olan bir kültürle karşılaşmamışlardır" (Deniz ve Etlan, 2009:11). Kültürel sentez yoluyla aşılan kültür yabancılığı aşamasında çeşitli sıkıntılar yaşanabilmektedir. "Kültürel sentez, içinde biçimlendiği yapıların koruyucusu olarak kültürle yüzleşen bir eylem biçimidir. Tarihsel eylem olarak kültürel eylem, egemen durumdaki yabancılaşmış ve yabancılaştırıcı kültürü aşmanın bir aracıdır" (Freire, 2011: 156). Böylece "entegrasyona razı olan bireyler kendi varlığını ya da kendi mensup olduğu küçük grubu bırakıp kendini daha kapsayıcı bir mensubiyet olan yurttaş olarak düşünmesi gerekir (Bilgin, 1997).

Entegrasyonun sağlanması, insan topluluklarının doğal biçimlerini aşan bir etno-politik "büyük kimliğin" inşasını, ardından buna uygun, kapsamlı bağlayıcı ve zorunlu sembolik anlam dünyasında istikrara kavuşmasını, doğal hallerindeki kültürel biçimlerin bilince çıkmasını sağlar" (Assmann, 2001: 147). Bu bilinç bireylerin meskûn yere aidiyet beslemesine neden olabilir. Bu da beraberinde geleneksel kültürel belleği zayıflatabilir. Bu durumu özellikle, Almanya ya göç etmiş vatandaşlarda görmek mümkündür. Yani "Almanca bilgileri ve genel sosyal yönlenme bakımından, çocuklar çoğunlukla ebeveynlerinden daha üstündürler" (Akçalı, 1985: 14).

"Göçle birlikte yeni çevreye uyum, aile örgütlenmesi, ekonomik zorluklar, barınma koşulları, giyim kuşam tarzı, gündelik yaşam ve kültür farklılıkları bu süreçte aşılması gereken önemli sorunları oluşturmaktadır. Söz konusu sorunlar, zannedildiği kadar kolay ve kısa sürede aşılamamaktadır" (Deniz ve Etlan, 2009:11). Göç eden bireylerin kendi geçmişlerinden kopup yeni bir hayata başlamaları deyim yerinde ise kendilerine yeni bir dünya kurmaları, onların bir çok süreçten geçmelerini gerektirir. Çoğunlukla bu süreç birkaç kuşak boyunca sürer ve bu zaman zarfında değişimi kabul eden ve etmeyen kuşaklar arasında çatışmalara yol açar. "Kültürleşmeyi benimseyen yurttaşlarımız, dışarıdan alıp benimsedikleri yeni sentezleri, kültürleme süreciyle gençlere aktarırken, kültürlenme süreciyle akranlarıyla paylaşırlar, öyle ki kültürel değişim konusundaki çoğu çatışmalar, öncülerle artçılar arasında çatışmadır"(Güvenç, 1997: 87).

İkinci kuşak göçmen gençlerin kendi ebeveynlerinin hayat konusunda ya da sosyal çevreleri konusunda deneyimlerini paylaşmamaları bir taraftan Fidel'in (2006) ifadesi ile" sosyal sermayenin çöküşü" kavramları ile açık olarak ifade edilebilir. Edindiği sosyal sermayenin kent kültürü içinde ihtiyacını karşılamadığını gören birey pragmatik davranarak konformist (rahat ve kolaycı) bir tutum sergiler.

Asimilasyondan farklı olarak entegrasyon, kültürel kimlik taleplerini karşılamaya uygun bir perspektif olarak düşünülebilmektedir.. Çünkü, entegre eden veya entegre edilen grupların yok olmasını veya azalmasını, bütüne katılmayı işleyiş kurallarının kabulünü ve ortak değerlerin paylaşımını içerir" (Bilgin, 1997: 58). Ayrıca, asimilasyon entegrasyondan sonra gelmektedir. Göçmen önce rekabetin, daha sonra da çatışmanın egemen olduğu bir aşamadan geçer. "Asimilasyon ise, nihai bir aşama olarak kabul edilir ve aynı zamanda, sadece göçmenlik durumuna özgü olan tek aşamadır, çünkü öteki aşamalar tüm diğer toplumsal karşılıklı etkileşim biçimlerinde de görülür" (Beaud ve Noiriel, 2003: 17). Ayrıca alt kültür mensubu bireyler, egemen kültürü kabul etmekte o kadar acele etmekte ve istekli davranmaktadırlar ki asimilasyonun bir politika olarak uygulanması söz konu olmamaktadır. Sonuç olarak, sosyo-kültürel bütünleşme, bireyin kendi değerlerini mevcut kurumlar ve talepler doğrultusunda değiştirmeyi ve egemen kültüre benzemeyi gerektirmektedir.

3.5.2. Göçmenler ve sosyal/kurumsal dışlanma

Son dönemlerde sosyal bilimler alanında üzerinde yoğun araştırmalar yapılan başka bir kavram ise sosyal ve kültürel dışlanmadır. İnsan ihtiyaçlarının bir bütünlük göstermesi ve bir alanda elde edilen doygunluğun başka bir alanda elde edilememesi kişiyi doğrudan sosyal ya da kültürel dışlanma ile karşı karşıya getirmektedir. Ancak genel olarak, "Sosyal dışlanma; bazı yurttaşların diğer yurttaşların etkinliklerden yararlanabildiği bir ortamda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel faaliyetlerden faydalanamaması yani dışlanması, anlamına geliyor" (Yükseker, 2008: 220). Bireyin ya da toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik ihityaçları bir bütünlük göstermesi farklı alanlardan bu konuya bir ilginin gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu yüzden "dışlanma, çok sayıda ekonomik,

sosyal, siyasal ve kültürel yan anlamlar ve boyutlarla yüklü, kapalı bir terim olarak kabul edilmektedir" (Sapancalı, 2005: 23).

Diğer taraftan sosyal dışlanma tanımı üzerinde duran Giddens için, toplumsal dışlanma, "bireylerin toplumun geneliyle tam bir bütünleşmesinin engellenme biçimlerini anlatmaktadır" (Giddens, 2005a: 320). Ayrıca, Giddens bu alanlardaki dışlanmaların çerçevesini şöyle açıklamaktadır:

> **Ekonomik dışlanma**, maddi yoksunlaşmanın yüksek oranlarda yoğunlaştığı toplumlarda, daha az sayıda insan tam zamanlı işlerde çalışacak ve işsiz kişilere işgücü piyasasına girmekte yardımcı olacak resmi olmayan bilgi ağları zayıf olacaktır.
>
> **Politik dışlanma**, politikaya halkın katılımı, liberal demokratik devletlerin temel taşıdır. Vatandaşlar, politik konuların farkında olmaya, seslerini destek ya da muhalefet için yükseltmeye, seçtikleri temsilcilerine kaygılarını iletmeye ve politik sürecin bütün düzeylerine katılmaya özendirilir. Bu hakkın tanınmaması politik dışlanmayı doğurmaktadır.
>
> **Toplumsal dışlanma**, yüksek derecede toplumsal dışlanmaya uğrayan bölgeler, sınırlı sayıda park, spor alanları, kültür merkezi ve tiyatro gibi halk tesislerine sahip olabilir… toplumsal dışlanma aynı zamanda, yalıtılmışlık ve ötekilerle çok düşük ilişkiye yol açan, sınırlı ya da zayıf bir toplumsal bir ağ anlamına gelebilir (Giddens, 2005a: 321).

Özellikle yabancı bir kültürde yaşayan göçmenlerin maruz kaldığı sosyal ve kültürel dışlanma, kişilerin kendi hemşeri mahallelerine sığınmalarına neden olmaktadır. Etnosentrik bir bakış açısını yansıtan sosyal ve kültürel dışlama, kendi içinde kültürel milliyetçiliği de barındırmaktadır. Etnosantrik bakış açsıyla kültürlere yaklaşan bir bireyde oluşacak sorunu Said (2011) şöyle sorar: "Temel sorun kişinin kendi kimliğine ve kendi kültürüne, toplumuna ve tarihine ilişkin gerçekleri diğer kimlikler, kültürler ve halkların gerçekliğiyle nasıl uzlaştıracağıdır". Cevabı da yine kendisi verir. "Bu, kişinin

tercihini zaten kendisinin olandan yana yapmasıyla asla çözülemeyecek bir sorundur" (Said, 2011: 92). Bu demektir ki bireylerin bakışlarındaki milli duygular ön plana çıktığı sürece, "biz"den olmayanlar dışlanacaktır. Dolayısıyla, Sennett'in Avrupa toplumu için yaptığı tespit aslında bütün göçmen grupları için geçerlidir. Çünkü göçmenler genellikle, ikinici sınıf ya da aşağı ırk muamelesi gören yaklaşımlara maruz kalmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, "Avrupa ve kuzey Amerika yüzyıllardır yabancı'yı düşük ahlaklı, korkutucu bir varlık olarak etiketliyor ve yabancı, günümüzde, geçmişte olduğu gibi, insanların her türden kaygıyı yansıtabileceği simgesel bir alan haline getirilmiştir (Sennett, 2011: 104). Sonuç olarak göçmen halk, kent kültürüne entegre edilememektedir. Kendi hemşeri mahallesinde kendi değerleri ile yaşayan özellikle birinci kuşak göçmen, kent kültürüne uzaktan bakarak ona dahil olmamaktadır. Bu duruma Türkiye'de yapılan araştırmalar da destek vermektedir. Nitekim, "Türkiye'de kentleşme bir intibak sürecini hızlandırmaya başladıysa da bir kültürel entegrasyonu gerçekleştirmemiştir. Dolayısıyla, bir kentli kimliği oluşamadığı gibi pek çok değer de alt üst olmuştur" (Görmez, 1999: 168).

Yükseker'in (2008) İstanbul ve Diyarbakır'daki göç mağdurları ile yaptığı görüşmelerde, 50 yaşın üstündeki bireylerin kente ve kent hayatına ayak uydurmakta daha fazla zorlandıkları kayıt edilmektedir. Bu kişiler kendi memleketlerindeki hayatı özlemekte ve kendi geleneksel ritüellerini büyük bir özlemle yad etmektedirler. Kentin kendilerini eve hapsetmesinden şikayet eden birinci kuşak ve özellikle de 50 yaş üstü bireyler geri dönmeyi gençlerden ve kadınlardan daha fazla istemektedirler.

Lévi-Strauss (2012), hiçbir kültürün dışlanmaması gerektiğini söylerken mevcut kültürü yaşayan insanların sosyal sermayelerinin eksikliğine bakarak kültürü değersiz, işe yaramaz görülemeyeceğini de ifade eder. Çünkü, "yoksul olsalar da, bu toplumları çok değerli kılan husus, yeryüzünde varlığını sürdüren yüzlercesinin hazır deneyler teşkil etmesidir" (Lévi-Strauss, 2012: 24).

Çağlayan'ın vd. (2011) göçmen Kürt kadınlar üzerindeki çalışmasına bakıldığında, vatandaşların göç ettikleri yerlerde dışlayıcı muamelelerle karşılaştıkları bunun sonucu olarak da kendilerini yerli insanlardan ayırdıkları ve iletişimlerini olabildiğince minimize

etmeye çalıştıkları görülmektedir. Gelen vatandaşların giyim, kuşam, yiyecek, giyecek, ahlak kuralları en önemlisi de Türkçenin kendi anadillerinin olmamasından dolayı yaşadıkları dışlanma onların kendi akrabalarının yanına yerleşmelerinde başlıca etkenler olarak görülmektedir.

Bu durumda yine Çağlayan'ın vd. (2011) tespitine göre bu tür mağdurları kucakladığını söyleyen partiler vasıtasıyla bu göçmenlerin farklı insanlar ile ama yine kendi kültürlerinden olanlarla sosyalleşmesini sağlamıştır. Göçmenlerin kültürel kodlarından dolayı maruz kaldıkları bu dışlanma ile hayallerinden, okumalarından, daha doğrusu geleceğe dair bütün inançlarını yitirerek sadece hazır günde kendini doyurmanın derdine düşmüşlerdir. Bu tür sonuçlardan dolayı, Bilgin (1997) sosyo –kültürel dışlanma üzerine aktardığı *"ya ot yiyeceksin ya da et yiyeceksin*" sözü, insanların kendisinden olmayanları kendine benzetmeye çalışmaları ya da onları dışlamaları farklı kültürel yapılara olan hoşgörüsüzlüğü ve tahammülsüzlüğü anlatmaktadır. Dolayısıyla, alt kültürün bireyi, asimilasyon ya da dışlanma gibi iki seçenek arasında bırakılmaktadır.

Yükseker'in (2008) İstanbul ve Diyarbakır'daki göç mağdurları ile yaptığı görüşmelerde, kişilerin yaşadıkları sıkıntılar anlatılmaktadır. Göçmenlere iş verilmemesi, onlara güvenilmemesi gizliden çeşitli şekillerde sınanmalara tabi tutulmaları elbette sadece göçmen olmakla yaşanılan bir ayrımcılığı ifade etmiyor. "Ayrımcılık algısı, göçmen olmalarından çok, bu kişilerin Kürt kimlikleriyle ilgiliydi. Bazı mağdurların anlatımlarından, Kürt ve köyden gelmiş olmaları nedeniyle zorluklar yaşadığı anlaşılıyor" (Yükseker, 2008: 221). Bireyin çevresindeki kültüre karşı olumsuz bir tavır geliştirmesine neden olan bu tutum, dış ülkelerden Türkiye'ye gelen göçmenlerde farklı intibalar uyandırabilmektedir. Dedeoğlu'nun (2011) Azerbaycanlı göçmen kadınlar üzerinde yaptığı alan araştırmasında Türkiye'de göçmenlerin üç faklı alanda sosyal dışlanmaya maruz kaldıklarını görülmektedir. "Bu alanlar işgücü piyasaları, kurumsal yapılarla göçmenlerin kurdukları ilişkiler ve sosyal çevreleri ile girdikleri ilişkilerdir" (Dedeoğlu, 2011: 37). Göçmenlerin işgücü piyasasından dışlanmasındaki durumuna bakıldığında bu bireylerin ucuz ve güvencesiz işlerde çalıştırılmasının yanında iş

arkadaşları tarafından aşağılanmalara ve bazen de hakaretlere kadar varabilen durumlar ile karşılaşmaları muhtemeldir. Kurumsal alandaki dışlanmalarda ise göçmenlerin kamuya ait hizmetlerden yeterince faydalanamadığını ifade etmektedir. Genel olarak göçmenlerin en sık başvurdukları sağlık kurumu ve onların bu kurumlardaki yaşanmış hikâyelerine [6] bakıldığında dışlanmanın ne kadar da vahim bir boyutta olduğu görülmektedir. Üçüncü dışlanma alanı ise, göçmenlerin beraber yaşadıkları yerli halktır. Çünkü, yerli halk dışarıdan gelenleri kendinden kabul etmekte çok fazla isteksiz davranmaktadır (Dedeoğlu,2011).

Dedeoğlu'nun (2011) Azerbaycanlı göçmen kadınlar üzerindeki çalışması her ne kadar mikro düzeyde bir grubu alsa da aslında bu dışlanma türleri göçmen gruplarının hemen hemen hepsine teşmil edilebilir. Yerli halkın kendisini göçmenlere karşı kapatmaları ve onları bir tehlike unsuru olarak görmeleri aradaki mesafenin korunmasını uzun süre devam ettirmektedir. Ancak farklı bir ülkeden Türkiye'ye gelenler ile Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Türkiye'nin batısına göç eden Kürt vatandaşların en önemli farkı Kürtlerin toplu olarak bir yere yerleşmeleri ya da kendilerine kentin çevresinde bir gecekondu mahallesi oluşturmalarıdır. Bunun nedeni ise insanların farklı kültüre olan etnosentrik bakışlarıdır. "İçimizdeki ötekiler' farklı etnik gruplar ve göçmenler, sık sık, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, suç, şiddet, kap-kaç ve terör kavramlarıyla birlikte anılarak, sürekli bir 'ötekileştirme' sürecine tabi tutulmakta ve 'ulusal güvenliği ve bütünlüğü tehdit eden unsurlar' şeklinde tanımlanmaktadır" (Kaya, 2006: 25).

Sonuç olarak, sosyal etkileşim her zaman aynı düzeyde olumlu gelişememektedir. "Sosyal ilişkiler bazen (kişileri) dâhil etmenin ve onlara bir imkan sağlamanın yanında, bazen de onları dışlayabilmekte ve inkar edebilmektedir" (Fiel, 2006: 4). Bu dışlamanın sonucu olarak kent kültürü içinde belli bir mahalleye sıkışan farklı kültürler ortaya çıkmaktadır. Sadece kent hayatından bir dışlanmışlık olarak görülen bu ayrışma kendi

[6] Yabancı oldukları için doktor ve hemşireler tarafından önemsenmemesi, Türkçe bilmediği için derdini anlatamaması, halkın kendilerine karşı önyargısı vb

içinde birçok kategorilere ayrılmaktadır. Giddens'ın (2005a) ifade ettiği gibi, sosyologlar bireylerin içine düştükleri dışlanma biçimlerinin farklı parametrelerine de odaklanırlar. Bunlar arasında, konut, mahalle, eğitim, yaş, din, cinsiyet gibi toplumdaki farklı grupları kapsamaktadır. Çünkü belli bir alandaki dışlanmaya toplumdaki her birey eşit ölçüde maruz kalmamaktadır.

3.5.3. Kültürel dönüşüm

Toplum içinde herhangi bir değişimin genel halk kitlesince kabul edilmesi ile meydana gelen kültürel dönüşüm, kendisine tabi olan bireylerin sosyal hayatlarında, dünya görüşlerinde, hayatlarını idame ettikleri yerleşim yerine bakışlarını belirlemektedir. Dolaysıyla, yaşanılan yer kişinin anlam dünyasını etkilemektedir. Sosyolojide son dönemlerde oldukça merkezi bir konuma yerleştirilen kültürel değişimin en önemli nedeni farklı toplumların karşılaşmasıdır. Bütün kültürler değişir ancak zaman ve mekan bu değişimin yönünü ve hızını belirler. "Değişmezlik eşyanın tabiatına aykırıdır. Çünkü her şey hareket halindedir, değişmek zorundadır. Kültürler de birer gerçekliktir, onlar da değişmek zorundadır. Yalnız aralarında bir fark vardır, o da değişmenin niteliği, değişmenin hızı ve değişen birimlerin tüm yapıya olan etkisidir" (Aslan, 1999: 25).

Özellikle sosyoloji ve antropoloji bilimlerinde kültürel dönüşüm üzerine bir çok tanım yapılmıştır. Ancak bu tanımların bazıları kültürel değişimi kısıtlı nedenlere bağlayarak sadece belirli alanlarda meydana gelen değişimleri kültürün bir parçası saymışlardır.

Sosyolojik olarak incelendiğinde mekân değişimine maruz kalan insanların değişimde daha öncü ve daha hızlı davrandıkları görülmektedir. Fichter (1990) sosyo-kültürel bir değişmenin olabilmesi için şu koşulların gerçekleşmesi gerektiğini söyler: a) Toplumdaki kişilerin gereksinimlerinin farklılaşması, yeni gereksinimlerin ortaya çıkması kapalı olan toplumun diğer toplumlar ile etkileşime geçmesini sağlayacaktır. b) Mevcut toplumda yaşayan insanların sahip oldukları umut ve beklentiler onların statik düzenlerini bozmalarına neden olacaktır. c) Kişilerin bilgi birikimlerinin artması yeni mekanların ve insanların tanınması insanları değişime sevk eder. d) Kişilerin kendi toplumlarında var

olan değer ve yargılara karşı tavırları ve onları beğenmeyişleri kültürel dönüşümün olması için önemli bir nedendir. e) Belli bir grupta yaşayan insanların farklı konularda ihtisas kazanmaları, farklı statü ve sınıfların ortaya çıktığı durumlarda, iletişim ve ulaşımın kolaylaştığı dönemlerde sosyo-kültürel dönüşüm gerçekleşir.

Gidilen yere ve meskûn halka uyum ya da soyutlanma ikilemi onları kültürel kodlarından taviz vermeye zorlamakta aksi durumda toplumdan dışlanmaya maruz bırakmaktadır. Göçmenlerin kültürel dönüşümlerini mekân ile açıklayan Bağlı (2006) kentlerdeki mimari yapının da göçmenlerde kültür değişimine neden olduğunu söyler. "çünkü kent, salt bir yerleşim birimi değildir…. aynı zamanda kendine bir kimlik oluşturma alanıdır" (Bağlı, 2006: 219). Göçmenler birinci ve ikinci kuşak olarak kategorilere ayrıldığında, göç olgusunu bizzat yaşamış birinci kuşağın ve bu durumdan en çok etkilenen ikinci kuşağa nazaran kültürel kodları sahiplenmede ve bu aidiyetleri değiştirmede daha muhafazakar davrandıkları görülmektedir.

Tebdil-i mekân ile baskın ve medyatik bir kültürün içine giren göçmenlerin kendilerine has kültürlerinin yeni mekânda ihtiyaçlara cevap vermediğini gördüklerinde yeni araçlara yönelmektedirler. Teknolojik gelişim üzerinden kültürel değişmeyi ele alan Turner (2000), zamana ve mekâna bağlı olarak kültürün daima bir değişim ve dönüşüm halinde olduğunu vurgular. Seyahatten, üretime, teknolojiden ticarete her alandaki yeni bir gelişme kültürel değişimin öncülüğünü yaparak kitle kültürünün yaygınlaşmasına neden olmuştur. Giderek sosyal alanın, kitle kültürünün dışında kalmanın zorlaştığı bu çağda yeni bir ortak kültür oluşumu hız kazanmıştır. İşte burada ikinci kuşak göçmen, bunu anlayarak hareket ederken birinci kuşak göçmen ise daha çok kendi mahallelerine çekilerek geleneksel kültürlerinde ısrar etmektedir.

Kent, değişimin ve dolayısıyla gelişmenin ve yenileşmenin mekanı olması hasebiyle yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Kültürel dönüşümün kentlerde daha hızlı daha dinamik olduğunu ve bunun en önemli sebeplerinden birinin de popüler kitle kültürünün oluşturulmaya çalışılması olduğunu ifade eden Bağlı (2006) kente sonradan

gelen kültürlerin yerel kültür ile rekabet şanslarının olmadığını ve bunların zaman içerisinde eriyip yok olacağını belirtmektedir.

Kültür endüstrisinde, kente sonradan gelen kültürlerin yok olmasının en önemli nedeni artık kapitalist bir sistemde bu yerel kültürlerin bir getirisinin olmamasıdır. İkinci kuşak, yeni kapitalist düzende kendisine yer edinirken kendi tercihlerini popüler kültüre göre seçmeye meyillidir. Bu durum bireyin, kentte yer edinmesine yardımcı olur. Kente uyum için kendi ebeveynlerinden farklı olarak edindiği her tutum onun kültürel dönüşümünde yeni bir aşamaya geçmesine yardımcı olur. Artık hiçbir kültür statik durumda değildir ya da piyasa ona bu seçeneği vermez. Küreselleşme süreci "ya dahil olacaksın ya da saf dışı kalacaksın" diyerek var olan kültürleri evrensel kılmaya çalışır. Bireyin piyasa koşullarına uyum sağlayamadığı zaman saf dışı kaldığı gibi (Sennett, 2011). İkinci kuşak göçmen, kent kültürü içinde soğuruldukça geleneksel kültürden uzaklaşıp kent kültürü ile bütünleşmektedir. Bu durum birinci kuşağın bazen kabullenemediği bir değişim olgusudur.

İkinci kuşağın kendi ebeveyn kültürleri ile bağdaşmayan değerler benimsediğinde yeni tüketim kalıpları ortaya çıkmaktadır (Sennett, 2011; Fichter, 1994). Tüm bu değişimin müsebbibi olarak göçü bir değişim hareketi, göçmenleri de özellikle de ikinci kuşağı değişimin önemli bir faili kabul etmek mümkündür. Çünkü göç ile kültür karşılaşması olur, davranışlar değiş tokuş edilir. Yeni fikirler yeni davranış örüntüleri için uygun zemin oluşur.

Kentin popüler kültürü, göçmenleri iki ayrı sınıfa bölüp onlar arasında farklılıklar meydana getirir. Kendi geleneksel kültür belleğine sahip birinci kuşak ve hem birinci kuşağın geleneksel kültür kodları ile hem de kentin popüler ve medyatik kültürü ile ilişki kurmak zorunda kalan ikinci kuşak. Şuan dünya üzerinde milyonlarca insan kendi öz vatanından kopmuş ve gidilen yerin kültürüne uyum sağlamaya çalışmaktadır. Birinci kuşak göçmenlerin ikinci kuşak çocukları meskun yerin kültürüne daha fazla uyum sağlayıp kent kültürünü edinmekte, böylece ebeveynlerinden aldıkları kültürü tamamen değil kısmen kabul edip diğer değerler boşluğunu da ikamet edilen yerin kültürü ile

tamamlamaktadır (Rumbaut, 2008). Bu durum, kuşaklar arasında kültürel farklılaşmanın meydana gelmesine zemin hazırlamaktadır.

Kentin ve medyanın birlikte ikinci kuşağın kimlik oluşumu için gerekli envanterleri sunması da değişimin yönünü belirlemektedir. Bu durum ikinci kuşak gençlerin kent karşısındaki azınlık kültüründen uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Kültürel değişim ve dönüşümde teknolojinin özellikle kitle iletişim araçlarının önemi yadsınamaz (Williams, 1989, Sorokin, 1997). Kültürün zamana uymaya çalıştığı kabul edildiğinde, teknoloji bu süreç için kullanılan bir araç olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla küçük bir topluluk olarak kentte bulunan göçmenlerin her taraftan (medya, kent kültürü) maruz kaldıkları bu istilaya sessiz kalmaları ve kendilerini kaptırmamaları düşünülemez. Dolayısıyla, egemen ve alt kültür arasındaki farklılıklar alt kültürün üst kültüre dönüşümü ile kaybolmaktadır.

Şüphesiz Doğu ve Güneydoğu'dan gelen göçmen vatandaşların yine aynı yerde beraber ve toplu olarak yaşamaları onların kültürel dönüşümlerinin yavaşlamasına neden olmaktadır. Hatta birinci kuşak, bu değişimi çoğu zaman fark edilmeyecek derecede göstermektedir. Ancak ikinci kuşak için ciddi bir kırılmadan bahsedebiliriz. Çünkü zamanlarının büyük bir bölümünü kentte ve kentin yerli halkı ile geçiren ikinci kuşak, değişen ihtiyaçlara cevap vermek zorunda kalmaktadır.

Ancak Yalçın'ın da (2004) ifade ettiği gibi "kendi aileleri içinde alacakları Türk kültürü en fazla o ailenin sahip olduğu kültür kadardır. Oysa, yaşadıkları toplumla ilgili gerekli bilgi ve kültür okullarda ve diğer kurumlarda fazlasıyla verilmektedir" (Yalçın, 2004; 169). Dolayısıyla, ikinci kuşağın kültürel anlamda sadece kentten beslendiğini söylemek yanlış olur. Şüphesiz, "ikinci kuşak" göçmen çocukları, bir yandan aile tarafından aktarılan "köken"e (origine) ait kültürel değerler, diğer yandan okul ve egemen grup tarafından aktarılan yerleşilen ülkenin bir sosyalleşme sürecine maruz kalır" (Beaud ve Noiriel, 2003: 21). Melez bir kültürün oluşumunda önemli bir neden olan bu tür durumlar ikinci kuşağın kent kültürüne uyum sağlamasına yardım edici niteliktedir.

Değişen kurumlar dünyasında bireyler de kendilerine bir yer edinme ihtiyacı hisseder. Bu durum kurumların istediği nitelikler ölçüsünde olur. "Bu yeni kurumlar, kişisel beceri ve kabiliyetlerin yeni formülasyonuna ilham veriyor; bu birleşik kurum ve kabiliyet formülü, tüketim kültürünü şekillendiriyor" (Sennett, 2011: 16). Sennett'in ifade ettiği kurumlar bireylerden çeşitli beceriler ister ve bu durum göçmen toplumu içinde daha bariz bir şekilde kendisini göstermektedir. Ebeveynlerinin verdiği sermayeyi yeni baştan inşa etmek zorunda olan bireyler, bireysel aynı zamanda kültürel dönüşümün öncülüğünü yapmaktadırlar.

İkinci kuşağın kendi kültürlerinin pratiklerini terk etmeleri ya da dönüşüme uğratmaları genellikle *senkretik* bir süreç izler. Yani ikinci kuşak, kendi ebeveynlerinden aldığı birtakım geleneksel kültürün yanında, kent kültürünün de bazı değerlerini kabul ederek, kendisini deyim yerinde ise boşlukta hissetmemesi ve anomiyi yaşamaması için mevcut boşluğu diğer bir değer ile doldurmaya çalışabilir.

Kültür ve toplum arasında bir farklılık belirten Lévi-Strauss'a göre, kültür düzenin ve geleneğin devamını isterken, toplum daima bir entropi üretmeye meyillidir. Bireyin "başta temel aldığı değerler durmacasına yozlaşır. Hatta diyebiliriz ki yaşadığımız toplumlar çatılarını git gide kaybeder, neredeyse darmadağın olur ve kendilerini oluşturan bireyleri birbirlerinin yerine geçebilen kimliksiz atomlara indirger" (Lévi-Strauss, 2012: 65). Marx "katı olan ne varsa buharlaşıyor" derken modern çağda artık kişinin değişmeden var olan hiçbir değerin ya da cismin olmadığını vurgulamaktadır.

Birinci kuşak her ne kadar değişime karşı muhafazakâr davranarak, ikinci kuşağı da bu konuda uyarmasına rağmen kuşaklar arasında çok önemli değişimler meydana gelmektedir. "Kültür mirası, gen mirasından çok daha hızlı değişim geçirir. Atalarımızın kültürleri ile bizimkiler arasında muazzam bir fark vardır" (Lévi-Strauss, 2012: 78). Birinci ve ikinci kuşak arasındaki meydana gelen değişim Huzur Mahallesi'nde yapılan bu çalışmanın yanında farklı yerlerde yapılan çalışmalarla da ortaya çıkmaktadır. Deniz ve Etlan'ın (2009) Van'ın merkezinde göçmenler üzerinde yaptıkları çalışmada gençlerin kent hayatına uyum sağlamada daha hızlı davrandıkları ve değişikliklere karşı daha açık

oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Bu durum, geleneksele karşı bir başkaldırı niteliği taşıdığından aile içi çeşitli çatışmalara neden olduğu sonucuna varılmıştır. "Genç ve yaşlılar arasındaki en önemli çatışmalardan birisi evlilik sürecinde yaşanmaktadır" (Deniz ve Etlan, 2009: 17).

Weber kültürel değişmenin üç boyutundan bahseder (Schroeder, 1996). Bunlardan birincisi, rutinleşme ve karizma örüntüsüdür. Weber bu kültürel değişim aşamasında, önceden var olan çeşitli inanç örüntülerinin o düşüncenin bazı taraftarları tarafından günlük hayat içerisinde yerleşik hale getirilmesi ve günlük hayat içindeki normlarla bütünleşik duruma getirilmesi aşamasıdır. Bu süreçte, Weber'e göre karizma rutinleşir ve günlük hayat içinde yerini alır. İkinci aşamada Weber, hayat kürelerinin kültürel değişme üzerindeki boyutundan ve güçlü etkisinden bahseder. Bu hayat kürelerinin en önemlilerini, politik, iktisadi, dinsel ve düşünsel olanlar diye ayırmakta ve bu küreler içinde de kültürel değişim üzerinde en çok etki edenin ise din ve düşünsel küreler ifade etmektedir. Kültürel değişimin üçüncü boyutunda Weber, hali hazırda var olan dünya görüşlerinin iç mantığında çeşitli değişikliklerin meydana gelmesi ile olduğunu ifade eder. Kültürel değişimin bu boyutu önemlidir. Çünkü düşüncenin insanların hayat tarzları üzerindeki etkisi yadsınamayacak derecede büyüktür.

Weber'in en çok üzerinde durduğu iki kürenin din ve entelektüel olduğunu daha önce de ifade edilmişti. Çünkü bunlar ona göre sosyo-kültürel değişimin öncülüğünü yapmaktadırlar. Bu iki küre ya da diğer küreler (politik, iktisadi, dinsel ve entellektüel) arasındaki farklar arttıkça toplumsal değişmenin de önü açılmış olur. Başka bir anlatımla, "iki hayat küresi arasında giderek artan bir farklılaşma, tipik olarak her bir kürede yeni inançların ve davranış tarzlarının gelişmesini destekler" (Schroeder, 1996: 4). Göçmenler açısından düşünüldüğünde ise, iktisadi ve dinsel kürelerin farklılaşması ile toplumsal ve kültürel değişmenin de önü açılmış olur.

"Kurumsallaşmış şeylerde değişim ise daha zordur, hatta bu konuda direnç bile gösterebilirler. Bu durum kültürel öğeler arasında ayrışma ve farklılığa hatta çatışmaya yol açabilir" (Eser, 1999: 67). Bu nedenledir ki, birinci kuşak göçmenler, kendi

memleketlerinden gelirken aidiyetlerini kaybetmeyi göze alamadıkları için yine kendilerinden olan kendi hemşerilerinin yanına yerleşmektedirler.

Ancak ikinci kuşak bireylerde çözülmeye uğrayan bu hemşerilik duygusu yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. "Tehdit içeriği olan bu tür karşılaşmalar esnek sistemler için gelişimin uyarıcıları olurken, esnekliğini kaybetmiş katı sistemler için ise çözülmenin başlangıcı olurlar" (Kara,1999: 217). Türkiye dışında başka ülkelerde, göçmenler üzerindeki araştırmalarda da ikinci kuşağın egemen kültüre karşı daha dayanıksız olduğu sonucuna varılmaktadır. (Beaud ve Noiriel, (2003: 21) "Amerika ve Fransa'daki bir çok araştırma, göçe bağlı olarak ortaya çıkan köksüzleşme yüzünden zayıflamış ve yıkılmış kültürel kökenin, göçmen çocuklarının egemen normlara asimilasyonuna (genelde bilinçsiz olarak) direnemez hale geldiğini kanıtlamıştır" diye yazıyor.

Lévi-strauss (2012) toplumsal ve kültürel dönüşümü açıklarken mekanik ve termodinamik makineler benzetmesini kullanır. Mekanik makineler, modern toplumların metaforudur. Başlangıçta bu kültürler kendi sorunlarına çözüm üretirken kendi kültürlerine başvururlar onlarda var olan enerji ile sorunlara çözüm bulmaya çalışırlar. Levi- Strauss'un tabiriyle: "Şayet yapılarında bir kusur yoksa, yani sürtünmeye ve ısınmaya sebep olmuyorlarsa, teorik olarak sonsuza kadar çalışabilirler (Lévi-Strauss, 2012: 63)". Yani burada kastedilen eğer kültür yada toplum güncel meselelere pratik çözümler üretebiliyorsa ve kendini sağlama alabiliyorsa kendi varlığını korur. Diğer taraftan termodinamik makineler, yani geleneksel toplumlar, kendi pratikleri ile dünya olaylarına ayak uydururken ya da sorunlara çözüm ararken çok fazla enerji harcamakta bazen sorunlar karşısında bocalamaktadırlar. Bu durum yavaş yavaş var olan enerjisini bitirir. Böylece toplum, sorunlara çözüm bulabilmek için yeni ve modern teknolojiler ve araçlar kullanırlar. Eğer değişime direnirlerse bu tür toplumlarda entropi eksik olmaz.

Kültürel değişimi "kuşak aşırı" olarak niteleyen (Güvenç, 1997), kültürün her dönemde az veya çok değiştiğini ancak kültürü oluşturan bireylerin bazı durumlarda bu değişime ayak uydurmakta zorluk çektiklerini belirtmektedir. Birinci kuşak göçmenlerde uyum sürecindeki zorluk, açık bir şekilde görülebilirken ikinci kuşakta biraz daha örtük

durumdadır. Ancak ikinci kuşağın her iki kültürden beslendiği (senkretik kültürü meydana getirerek) ve kendi ebeveyn kültürüne rağmen bu değişimde öncü bir rol aldığı görülmektedir.

Buna karşın, ikinci kuşak gençlerin ebeveynleri gibi kolay bir kimlik yapılanması içine girmedikleri ve bu kimlik için mücadele verdikleri görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, "geleneksel toplumlardan çağcıl toplumlara geçişte kendilik kimliğinin değişimini izlersek, daha önceki kimlik oluşumunu yönlendiren sabit, devralınmış etkenlerden bir uzaklaşma olduğunu görürüz" (Giddens, 2005; 29-30). Sosyal ve kültürel yönden değişim içine giren birey kendi ebeveyn kültürüne rağmen, kent kültürü içinde kimliğini inşa etmektedir. Böylece "kültürün küresel ölçekte akışkan bir nitelik kazanmasıyla devam eden modernite, kültürel çeşitlilik, ulus-ötesi toplumsal hareketler ve küresel kentler gibi, kültürel erime potaları diye adlandırabileceğimiz oluşumlara yol açmıştır" (Kaya, 2010: 3).

Göçmen cemaatleri köksüzleşmeden kaynaklanan kopuştan dolayı aşırı kırılganlaşmışlardır ve kendilerini birdenbire tümüyle yapılanmış bir toplum ile karşı karşıya bulurlar (Beaud ve Noiriel, 2003: 22). Kentin sahip olduğu karmaşık ve heterojen yapı, birinci kuşak göçmeni kenar mahallede tutarak, göçmene yine kendisinden olan ile (hemşeri) aynı mekânı paylaşması gerektiğini telkin eder. Yüzyıllardır Doğu ve Güneydoğu'da bulunan vatandaşların kültür değişmesi, sadece zamana ve mekana ayak uydurmak şeklinde ve kendi geleneksel aidiyetlerinden taviz vermeden gerçekleşmekte olduğunu göz önünde bulundurursak bu durumu daha iyi anlamak mümkündür.

Ancak, küçük bir göçmen topluluğun baskın bir kültürle karşılaşıp alt kültür konumuna gelmesi ile birinci kuşak olmasa da ikinci kuşak tarafından bu değişme üst kültürün bazı kodları benimsenerek yapılır. Kültürün en hızlı değişme ve gelişme gösterdiği yerlerin, insanların birbirleriyle karşılaşma olasılığının en yüksek olduğu yöreler olması tarihsel bir rastlantı olamaz. "Ulaşılması güç, izole alanlarda, vahşi ormanların derinliklerinde, yüksek dağların tepelerinde ve çöllerde yaşayan ilkel kültürlerin ilkel kalması doğaldır" (Fichter, 1990; 128). Kendi kapılarını ikinci kuşak vasıtasıyla egemen kültüre açan

bireyler, değişen ihtiyaçlara ve değerlere cevap vermek zorunda kalırlar. Bu da "istilaya" maruz kalan grubun, değişimine neden olur. Kültürel boyun eğdirme, saldırıya uğrayanların kültürel özgünlüğünü yitirmesine yol açar; saldırıya uğrayanlar zamanla istilacıların değerlerini, normlarını ve hedeflerini benimserler. Dolayısıyla, "toplumsal değişim, sabit ve durağan bir yapıdan çok, ağır da olsa süreklilik arz eden değişimi, dinamik bir çerçevede ele almakla fark edilebilecek bir sosyolojik olgudur" (Subaşı, 1999: 241).

Sonuç olarak kültürel dönüşüm analiz edildiği bu bölüm için denilebilir ki, sosyo-kültürel anlamda bir değişimle kendi geleneksel değerlerinden tam anlamıyla kopmayan ancak kent kültürüne daha çok meyleden yeni bir kuşak meydana gelmektedir. Bunun için değişimin boyutu kültürün her kodunda aynı olmaz. Dolayısıyla ikinci kuşak için ebeveynlerinden aktarılmayan her kültür yok olmaya mahkûmdur. ve görüldüğü üzere Farklı parametrelerin bu dönüşümde etkili olmasının yanında en etkili olanın kent hayatı katılımın ve medyanın olduğunu söylemek mümkündür.

3.6. Göçmen ve İlişki Ağları

3.6.1. Göçmenlerde sosyal tedirginlik

Birinci kuşak göçmenlerde, yerinden olma sonucunda meydana gelen olumsuz durumlar kişilerde ağır travmatik sorunlara neden olabilmenin yanında kişileri asosyalliğe de itebilmektedir. Bireyin kendi memleketinde edindiği bütün deneyim ve yaşantıların kentte ve kent kültürü içerisinde yer bulamaması Sennett'in (2011) "Yeni Kapitalizm Kültürü" adlı eserinde bahsettiği "işe yaramazlık" kabusunun benzeri bir durum bu kişilerde de yaşanabilmektedir. Bu iki durum arasında analoji yapmak gerekirse, kente gelen bireyin kentte sergilediği davranışlar onun dışlanmasına neden olmaktadır. Bu durum ise göçmenin şartlarla mücadele etmek yerine köşesine çekilmesine neden olarak, kişide "aslında ben kente ait değilim" hissi uyandırmaktadır. Ya da mahallesine çekilen birinci kuşak, kendi değerlerini daha üstün tutarak bu durumu mantığa büründürmektedirler. Sennett'in "işe yaramazlık kabusu"nda ise bireyler yeni oluşan

kapitalizm kültürü içinde bu şartlarla mücadele etmekte ama nihayetinde Sennett'in kişisinde de bir yılgınlık meydana gelmektedir.

Kendi mahallesine çekilip kent kültürüne entegre olamayan bireyler, içinde olduğu topluma ayak uyduramamanın tedirginliği içinde yaşamaktadırlar. Ayrıca Huzur Mahallesi'nde yapılan çalışmada özellikle birinci kuşak göçmenlerde "her an biri tarafından burası sizin memleketiniz değil" denilme korkusu ve tedirginliği ile yaşanılmaktadır. Bu yüzden birinci kuşak, yerli halk ile olabildiğince etkileşime girmekteden çekinmektedir. Bu durum onları kendi göçmen ve yoksul mahallelerine sıkıştırmaktadır. Ve şu anda "yoksulluk içinde yaşayan ve yoksullaşan mahallelerde sıkışıp kalan pek çok birinci ve ikinci kuşak gençlerinde vardır" (Giddens, 2005a: 319).

Ayrıca, "Türkiye'de köyden kente göç edenler üzerine yapılan araştırmalar, göçmenin kendisini yerleşik kentli nüfustan farklı gördüğünü göstermektedir" (Erman, 1999: 292). Böylece kentliler ve göçmenler arasında etkileşimi minimize eden engeller ortaya çıkmaktadır. Bu durumda birinci kuşak göçmen için kalan tek seçenek gelecek kuşağı kendi geleneksel kültürü ile donatmaktır. Çoğu toplum kendi geleneklerini rastlantıya bırakmaktan çekinerek, gelecek kuşaklara bunu aktarmak ister bunun için yeni nesil boş bir levhaymışçasına kültürün pratikleri ile donatılmak istenir. Bundan dolayı her kuşak kendinden sonraki kuşağı kendisinin halefi görür. Bu yüzden genel olarak toplumlar kültürünün gelecek kuşaklara aktarmasını rastlantıya bırakmak istemezler. Aksine toplumlar bunun için ciddi bir çalışma içine girmişlerdir. (Lévi-Strauss, 2012: 16; Williams, 1993; 218).

3.6.2. Göçmenlerde anlamların veya yitimi niteliksizleşme

Kültür sadece kendi toplumunda pratiğe döküldüğünde anlamlıdır. Yabancı bir alt kültür, egemen başka bir kültür içinde hiçbir anlam teşkil etmez. Bu kültüre mensup olanlar, popüler kültürü yaşayanlarca dışlanır ve kültürleri anlamsız ilan edilir. Göçmenler açısından düşünüldüğünde, kendi geleneksel kültürü içinde kimlik edinmiş ve bunu yegane aidiyet olarak kabul eden birinci kuşak göçmenler, kentin medyatik ve

egemen kültürü ile karşılaştıklarında o zamana kadar kendisini var eden kültürün hiçbir anlamının kalmadığını görmektedirler. Aynı şekilde bir göçmenin göç etmeden önce hayatını idame ettirdiği iş becerisi çoğunlukla kentte anlam ifade etmez ve göçmen, hayatın bütün öğrettikleri karşısında niteliksiz olmakla karşı karşıya kalabilmektedir. Göçmenin sosyal çevresinin değişmesinin yanında, sosyal ilişkileri de değişime uğrar. Bu durum özellikle daha önce vasıflı olan ancak göç edilen yerde vasıfsız ve niteliksiz duruma düşen bireyleri etkilemektedir. Deniz ve Etlan'ın (2009) Van'da göçmenler üzerinde yaptıkları çalışma incelendiğinde, göç edenlerin benzer bir yaşam tarzından olmalarına rağmen geleneksel hayatlarındaki bir çok anlamın yitime uğradığı açıkça görülmektedir.

> …… doğanın ortasında, stres ve gürültüden uzak, kalabalıkların olmadığı, toplumsal ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı, herkesin bir birine sıcak davrandığı ve birbirlerinin sorunlarına kayıtsız kalmadığı, günlük tarımsal faaliyetlerin yoğunluk kazandığı ve az da olsa üretici konumda bulunduğu bir çevreden kopup, gürültü ve kalabalığın arttığı, ikili ilişkilerin zayıfladığı, komşuluk ilişkilerinin son derece sınırlandığı yeni bir ortama gelmeleri ve en önemlisi insanların üretici kimliklerini kaybedip tüketici durumuna düşmeleri, özellikle göçün ilk yıllarında göçmenleri ciddi bir çıkmaza sürüklemiştir. Yüzlerce yılda kazanılan ve gelenekselleşen yaşam tarzı ve alışkanlıklardan sıyrılmaları, onlar için hiç de kolay olmamıştır. Yeni gelinen yerde yeni insanlar, yeni toplumsal yapılanmalar, yeni kültür ve anlayış, yeni yeme-içme ve giyinme alışkanlıkları ile yeni gündelik yaşam göçmenleri değişime zorlayan önemli unsurlar olmuştur (Deniz ve Etlan, 2009: 12).

Göçmen göç ettiği yere maddi ve manevi bütün kültür değerlerini taşır. Özellikle, "kırdan göç edenler, kırsal alana ait düşünüş ve davranış biçimlerini de buraya taşımaktadırlar ve kırsallığı her yönüyle kente taşımaktadırlar" (Bağlı, 2006: 224). Erginsoy'un (2001) İstanbul'a göç eden Loçlar üzerine yaptığı çalışmada kente gelen bu göçmenlerin kültürel sermayelerinin nasıl da devre dışı kaldığını şöyle aktarmaktadır: "Loçlular kente kültürel

sermayeleri olarak Loç değerleri ile gelmektedirler. Bu kentte çalışan evler açısından bakıldığı zaman, neredeyse sermayesizlik yok denecek kadar azdır (Erginsoy, 2001: 164)". Kültürel sermayelerinin anlam kaybetmesi ve kent ile bütünleşmek isteyenlerin yeni anlam arayışları büyük sıkıntıları beraberinde getirmektedir.

Göç, kişinin o zamana kadar edindiği bir çok deneyimi geçersiz kılan acımasız bir olgudur. Bunun en önemli kanıtı da bireyin geldiği yerde vasıfsız işçi pozisyonunda çalışmasıdır. Tekin (2006) göç olgusunun niteliksizleştirici etkisini şu şekilde aktarmaktadır: "Göçün asıl acıya ulaştığı nokta, hayat bilgisinin ve birikimin işe yaramaz hale gelmesidir…, diyelim ki (göçmenin) bir köylü deneyimi var, o deneyimi kentte kullanamıyor, devreye sokamıyorsa ve orada dilsiz kalıyorsa işte o zaman acı çıkar" (Tekin, 2006: 227). Erginsoy İstanbul'a göç eden Loçlar üzerine olan çalışmasında modern kent kültürü karşısında geleneksel kültür sermayesinin değer kaybına uğramasını ise şu şekilde ifade etmektedir:

> Ormanlarla, ağaçlarla, akarsularla ve toprakla kuşaktan kuşağa geçirdikleri vasıfları ile baş etmeyi becermiş olan Loçlular, İstanbul'a geldiklerinde tamamen bu özelliklerinden soyutlanmış ve hünersiz birer 'köylü' durumuna girmektedirler. Hiçbir şey bilmeyen insanlar gibi muamele görmekte, kentte onlara her şey zaman dahil yeniden hanımları veya patronları tarafından öğretilmektedir" (Erginsoy, 2001: 166).

Her şeyin yeniden öğrenildiği daha öncekilerin anlam kaybetmesi, özellikle birinci kuşak göçmenlerin kente uyumunu daha da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla göç eski anlayışları yıkarak kişilerin zaman-mekân, dil, giyim-kuşam davranış tarzlarını yeni baştan edinmesini gerektirmektedir.

3.6.3. Göçmenlerde sosyal ve kültürel kapanma

Yabancı bir ortamla karşılaşma, bireye daha temkinli davranmasını öğütlemektedir. Yeni mekânlar, yeni insanlar ve yeni bir sosyal ilişki kendisine dâhil olduğu bireyden eskiye ait değerleri unutmasını istemektedir. Ancak bu unutma herkes için kolay

olmayabilmektedir. Bundan dolayı, göç alan kentlerin kenar mahallelerinde modern kent kültüründen farklı ve bu kültürü yaşatma mücadelesi veren göçmen kültür kümeleri oluşmaktadır. Kültürel kimliklerini kendi geleneksel aidiyetleri içerisinde edinen birey, bu sosyal yapılanmaya dahil olup kendi geleneksel kültürünü unutmak yerine kendi mahallesine çekilmekte ve aidiyetlerini burada devam ettirmektedirler. Başka bir değişle, bir kültür, kendi bireylerine kendisini kabul ettirdiği ölçüde birey onun taşıyıcısı olur ve kendi kültürünün muhafazakarlığını yapar. Çünkü, "Kültürel sınırlar genetik sınırlarla aynı role sahiptir; kültürel vücutlar üzerinde ne kadar çok iz bırakırlarsa, genetik sınırlar da o denli iyi gösterirler" (Lévi-Strauss, 2012: 84).

Kültürel kimliğini büyük oranda tamamlamış ve bunu sahiplenmiş birey için yeni bir kültüre entegre olmak zor olmaktadır. Eğer bu kişi geleneksel kırsal kültüre sahip ise bu karşılaşma kültürel bir şoka dönüşerek, göçmenlerin çekilmesi ile sonuçlanacaktır. Çalışma kapsamına alınan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göç eden bireylerin geleneksel bir kır kültürüne sahip oldukları kabul edildiğinde bu sosyal kapanma daha da anlam kazanacaktır. Ayrıca bu insanların, kendi geleneksel inançlarına olan bağlılıkları göz önünde bulundurulduğunda, Weber'in köylüler için yaptığı tanımlama akla gelmektedir. "Her şeyden önce, köylüler neredeyse değişmez şekilde büyüsel bir dünya görüşünü kucaklar: köylülük çok nadiren kendi orijinal büyüsünden başka herhangi bir dinin taşıyıcısı olarak hizmet eder" (Weber'den aktaran, Schroeder, 1996: 41).

Göç eden bireyler hiç tanımadık bir toplum ile karşılaştığında çeşitli kültürel kodlarda çatışmalar yaşabilirler. Bu durum onun yeni bir sosyal yapıyla karşı karşıya gelmesinden kaynaklanmaktadır. "Göç, kültürleri uymak zorunda veya bir süreliğine çatışmak zorunda bırakan yeni bir sosyal hayat alanıyla, bir sosyal yapıyla yüz yüze getirmektedir. Diğer taraftan, yeni sosyal mekan da kendi değişimini yaşamakta ve bu da değişimin boyutlarının anlaşılmasını biraz daha zorlaştırmaktadır" (Aslan, 1999: 25).

Sosyal, siyasal ve psikolojik açıdan kültürel gecikmeye neden olan bu durum, bedenin ve aklın farklı mekanlarda dolaşması çelişkisini doğurmaktadır. A. Sayad (2003:27) bu çelişkiyi şöyle ifade etmektedir. Bedenen olduğumuz yerde manevi açıdan olmamaya

nasıl alışabiliriz? Bir yanda kökenimizin ait olduğu toplumun cemaatsel düzeni, diğer yanda, göç sürecinde keşfettiğimiz, maruz kaldığımız ve öğrendiğimiz "bireysel" düzen çelişkidir yaşanan. Bu çelişki birinci kuşak bireyde bir savunma mekanizması oluşturarak onun kendi mahallesinde kendi kültürünü yaşamasına doğru harekete geçirmektedir. Subaşı'nın (1999) da belirttiği üzere, "Dayandıkları değerler ve kültür kodları "anomi"ye karşı bir doğal refleks ve koruma siperi üretmektedir" (Subaşı, 1999: 254). Dolayısıyla, kente yeni göç eden birey, kendi aidiyetlerini kaybetmemek ve kentin boğuculuğuna girmemek için hemşerilik gruplara yönelmektedir. Yapılan çalışmalar da (Kormaz, 2011; Kaya: 2009; Saraçoğlu, 2012) "hızlı bir şehirleşmenin görüldüğü ve yeni göçmenlerin oranının yüksek olduğu şehirlerde, ortak hemşerilik duygusu, göçmenlik psikolojisinin sürekliliği istikametinde bir gelişim gösterir" (Taşdelen, 1999: 210). Bu konu üzerine fikir belirten Görmez (1999) şu tespitte bulunmaktadır: "Doğu ve Güneydoğu'nun zor koşullarından gelen insanların batı bölgelerinde kendilerini 'göçmen psikolojisi' içine sokup, daha fazla içe kapanarak hemşerilerinin yaşadığı 'gettolara' katılmaları olgusu ile karşılaşılmaktadır. Bu yapılaşma batıya göç edenlerin batı kentlerine intibakını ve bu bölgelerde entegrasyonu engellemektedir" (Görmez, 1999: 170).

Taşdelen'in (1999: 213) kente gelen Beritanlılar Aşireti üzerinde yaptığı araştırmada, kendisini aşiret mensubu sayan bir bireyin en yakındığı şeyin kent insanlarının arasındaki güven ve cemaatvari ilişkilerin eksik olmasıdır. Birinci kuşağın kente dahil olduğu sınırlı alanlarda kent kültürünün istediklerinin yapmasa dahi ve kent kültürüne kendisini kabul ettiremese de kendi mahallesine vardığında kendi siyaset kültürünü (Subaşı,1999) hayata geçirmeye çalışmaktadır. Hatta, Taşdelen'in (1999) ifade ettiği gibi, göç eden bireyler kendi aralarında ya da başka bir aşirete mensup bireyler ile olan sorunlarını kendi aralarında çözme yoluna gitmektedirler. Kendi sosyal alanını oluşturan ve değerlerini sahiplenen birey zorunlu haller dışında kent ile etkileşime girmemektedir. Dolayısıyla kent yokmuşçasına, kendi köyündeymişçesine değerlerini ve kültürlerini hayata geçirmekte aidiyetlerine sahip çıkmaktadır. Sosyolog A. Sayad'ın (2003) göçmenler üzerindeki makalesinde ifade ettiği gibi:

> "Sosyal evrenini oluşturan tüm bu kaçınılmaz çelişkilerle acı bir biçimde karşı karşıya gelen göçmen, ne bunları orada ve o anda çözüme kavuşturacak , ne de göç durumuna son vererek bunlardan kaçacak güce sahip olduğu için, kendi toplumsal ve ruhsal dengesini tehlikeye atmak pahasına bunlar yokmuş gibi davranmak durumundadır" (Sayad, 2003: 27).

Devlet kurumları ile ve kent ile sınırlı alanlarda etkileşime giren birinci kuşak göçmen birey, bu süre zarfında etkilenmekten ziyade kendi değerlerini yüceltmekte, modern kent kültürünü eleştirerek aidiyetlerini pekiştirmektedir. Böylece kenar mahallelerdeki cemaatlerine yönelmektedirler. Kişilerin yada küçük cemaatlerin ortaya çıkmasında da Lévi-strauss'un ifade ettiği gibi, "birtakım içsel ihtiyaçlardan ya da faydalı tesadüflerden değil, evvelce kurala bağlanması düşünülmemiş olan, bir düşünce ya da faaliyet alanını kesin normlara tabi kılan bir komşu topluluğun karşısında sırf altta kalmama isteğinden doğmuştur" (Lévi-Strauss, 2012: 40). Bu tür aidiyetlerle göçmenler, kendi değerlerini yüceltmekte ve kişinin kendi mahallesinden birisini mahalle dışında her durumda sahiplenmesini gerçekleştirmektedir. Aslan'ın (1999) Çerkezlerin sosyo- kültürel değişimini ele alan ilgili çalışmasında Çerkezlerin kente geldikten sonra bir taraftan kendi kültürünü yaşatamaya çalıştığı ve kent kültürü ile çatışma içerisindeyken, diğer taraftan hemşeri gruplarına yönelen insanlar burada kısmi de olsa kültürlerini ayakta tutmaya çalıştıklarını ifade etmektedir.

Göç, insanları aslında bireylerin yalnızlık duygularını uyandırdığı için onları biraya topladı ve kimsesizliğin, yabancılığın kendi değerlerinin anlam yitirmelerine beraber direnmelerine olanak tanıdı. Göç sadece bir yerleri kendine mesken edinmek değildir elbette bu olgunun muhtevasına baktığımızda en acı gerçekleri görürüz. E. Said (2011) kendi aşina olduğu topraktan ve kültür dışında başka bir yerde yeniden doğmayı şöyle anlatıyor: Sadece aileden ve aşina mekanlardan uzakta amaçsızca dolaşmaktan öte bir şeydi, …kendini hiçbir zaman evinde hissetmeyen, etrafında hiç uyum sağlamayan, geçmişe yatıştırılamaz bir acıyla, bugüne ve geleceğe ise buruklukla bakan biri, sürekli toplum dışı olan biri olmak anlamına da geliyordu" (Said, 2011: 53).

Geleneksel bilinmeyenin karşısında önemli ve kolay yıkılabilir bir korunağa dönüşmektedir. Dolayısıyla, kentin devasa büyüklüğü ve karmaşıklığı karşısında ürken ve kendisine deyim yerinde ise bir liman arayan birinci kuşak göçmen için hemşeri veya cemaat grupları en ideal mekandır. Bundan dolayı, "Cemaatler, hemşerilik, örgütlenmeleri, tarikatlar, mahalli örgütlenmeler, futbol kulübü taraftarlığı, epistemik cemaatler veya benzeri oluşumlar, bireyin bu sorunların çözümü için bulduğu en kolay palyatif çözümlerdir" (Kaya, 2006: 27). Göçmenlerin kendi aralarındaki bu iletişim ağları onların "bilinmedik yerde" kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayacaktır. Dolayısıyla, "İnsanların iletişim ağları, onların hedeflerini dürdürmelerine izin veren ve aynı zamanda toplumu bir arada tutmaya yardımcı olan daha geniş ilişkiler ve normlar kümesinin bir parçası olarak görülmektedir" (Fiel, 2006: 4).

Çağlayan vd. (2011) göçmen kadınlar üzerinde yaptığı araştırmanın bulgularına göre, bilmedikleri bir yere göç eden vatandaşların, ilk olarak varsa akrabalarının yanına yerleştikleri yoksa da en azından tanıdık veya hemşerilerine yakın oturduklarını tespit etmişlerdir. Bunun sebebi bilinmeyen bir topluma giren göçmenlerin ya da yabancıların kendi akraba ve tanıdıklarını 'biz' diğer herkesi 'öteki' olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle, "halkların, toplumların, milletlerin oluşumunda, toplumların, toplumsal kimliklerin kuruluşundan biz ve öteki ayrımının, karşıtlığının temel bir işleve sahip olması; birbirine benzedikleri varsayılanların "biz", şöyle ya da böyle farklı olanların "öteki" olarak kurulması, "biz" olmak için "öteki"nin yaratılması" (Sevimli,2000: 115).

A. Kaya (2006), göçmenlerin kendilerini bir yerin yabancısı his ettiklerinde 'öteki'yi inşa etmeyi şöyle ifade etmektedir "Toplumlar, kendi varlıklarını ve güvenliklerini tehdit altında hissettiklerinde, korkunun nedeni olduğunu düşündükleri unsurlara karşı kendiliğinden bir tepki gelişir. Bu tepki çoğu zaman, toplumsal türdeşliği bozan 'öteki' gruplara karşı geliştirilir" (Kaya, 2006: 24). İnsanlar bir kültürün içine doğmaları nedeniyle kültür kodları kazanırlar ve bu kodlar bireylerin hayata bakışını belirler. "Doğar doğmaz, aile çevresi ve toplumsal ortam; değer yargıları, motivasyonlar, ilgi

alanları ve ayrıca uygarlığımızın geçmişi ve geleceği hakkında bize telkin edilmiş fikirlerden oluşan karmaşık bir referans sistemi zihnimize işler. Hayatımız boyunca gerçek anlamda bu referans sistemiyle hareket ederiz"(Lévi-Strauss, 2012: 93). Bu yüzden tanıdık simalar, tanıdık ve alışık olunan değerler anlamına gelmektedir. Dolaysıyla, tanıdık düzenin bireye cazip gelmesi onun akrabalarına daha sıkı tutunmasını sağlamaktadır.

"Yaşayıp gördüğümüz, bilimsel olarak gözleyebildiğimiz kültürün temel gerçeği, insanların sürekli gruplar halinde örgütlenmesidir… onlar işbirliği yaparlarken kendi statü ya da zanaatların teknik kurallarına, toplumsal etiket ve töresel saygı kurallarına ayrıca, davranışlarına biçim veren dinsel, yasal ve moral törelere uyarlar" (Malınowski, 1990: 45). Kişinin sahip olduğu düzen en iyi ve tek alternatif olma özelliğine sahiptir. Sahip olunan bu kültür her türlü sorunun çözümünde başvurulacak bir düzendir. Bu düzen, "Kültür tarafından doğduğu andan itibaren alınıp, yoğrulan ve çok küçük yaşlarda belli bir sosyal – kişilik kalıbına dökülen bireyin karakteri (huyu) kolay değişmez" (Güvenç, 1997: 26). Bir kişi için kendi kültürünün tek ve müthiş bir düzen kaynağı olduğunu Z. Bauman şöyle aktarmaktadır:

> Kültür, şeyleri olduklarından ve aksi halde olacaklarından farklı yapmak ve onları bu halde, yapay şekil içinde tutmaktır. Kültür, bir düzen yaratmak ve onu korumak, düzeni bozan ve bu düzen açısından kaos görünen her şeyle mücadele etmektir. Kültür, "doğa düzeni" (yani,, şeylerin insan müdahalesi olmaksızın oldukları durum) yerine yapay, tasarlanmış bir düzen koyma ya da ekleme işidir. Kültür, böyle yapay bir düzen, getirmekle kalmaz , ona değer de verir. Kültür, bir tercih sorunudur. Kültür, bir düzeni en iyi, hatta belki de tek iyi düzen olarak göklere çıkarır. Bütün alternatifleri bayağı ya da tümden olarak göklere çıkarır. Bütün alternatifleri bayağı ya da tümden düzensizlik olarak tanımlar (Bauman, 2012; 161).

Kenar mahallelerde oluşan bu sosyal kümeler mensubuna güven hissi vererek onun gruba daha fazla aidiyet hissi duymasını sağlamaktadır. Bundan dolayı, "göçmenler genellikle

‘kendi cinsinden’ olanların bulunduğu yerlere giderler. Bu sebeple kentsel komşuluklarda etnik, dini veya benzer diğer ortaklıklar oldukça etkilidir” (Fichter, 1990; 144). Bundan dolayıdır ki Türkiye’de iç göçler başta olmak üzere dünyanın her yerinde zincirleme göç çeşidine daha fazla rastlanmaktadır. Ayrıca, küçük ve ikamet edilen yerin kültüründen farklı bir yaşam stili olan gruplar birbirlerine maddi ve manevi yönden geldikleri yere göre daha fazla bağlanırlar. Kentin kenar mahallelerine yerleşen göçmen cemaatlerine yerleşen göçmen grupların genel olarak aynı etnik kökene mensup olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, aynı etnik kökene mensup olan bireylere bakıldığında bireyin aynı ortama yerleşmeleri onların benzer kültür kodlarına sahip olduklarını da göstermektedir. Etniğin farklı bir kültürü olduğunu A. Giddens (2005a) şu ifadeler ile belirmektedir:

> Etniklik kültürü pratiklere ve belirli bir toplumun insanlarını diğerlerinden ayırt eden görünümlere atıfta bulunur. Etnik grupların üyeleri kendnilerini toplumda diğer gruplardan kültürel açıdan farklı görür, karşılığında da diğer gruplar tarafından farklı görünürler. Farklı özellikler bir etnik grubu diğerinden ayırt etmeye yardımcı olabilir ancak, bunlar arasında en bilinenler dil tarih (gerçek ya da hayali) atalar, din, giyim ya da süslenme tarzlarıdır (Giddens,2005a; 246).

Grupların beraber yaşamasından kaynaklanan bu iç grup duygusu bireylerin daha güçlü topluluklar oluşturmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla “Bir cemaat insanları birleştiren unsurların, onları bölen unsurları daha güçlü ve daha önemli olduğu bir gruptur….Cemaat genelde bir gerçeklik olmaktan çok bir sav, bir arzu ifadesi, safları sıklaştırma yönünde açık bir çağrıdır” (Bauman, 2012;84- 85). Tüm bu açıklamalara ilave olarak, kent içinde bir alt kültür mensubu cemaat yada göçmen etnik kümesi için, istem dışı olan bir olgu olmaktan ziyade, bağlılıkların pekişmesini sağlayan bir çağrıdır. (Bauman,2012; Giddens, 2005b; Canatan, 1990).

Birinci kuşak göçmenler ikinci kuşak genç göçmenlere kıyasla daha fazla sadakat gösterdikleri bu kültür kodlarında kendileri için güçlü dayanaklar bulmaktadırlar. Diğer bir deyişle, “Bir cemaat içine doğmak, bir kültür içinde yetişmek ve onun tarafından şekillendirilmek ya da bir kimsenin atalarının bir kültüre ait olması bireylere o kültürle

özdeşleşmeleri için güçlü psikolojik sosyolojik ve dilsel sebepler verir" (Tok, 2003: 126). Bu duyguların birinci kuşak göçmenlerde var olduğunu Hatay'da göçmenler üzerinde yaptığı çalışmasına dayanarak Doğruel (1990) şu noktalara değinmektedir:

> Birinci kuşak göçmenlerin kendilerini geldikleri yer ile yani asıl kimlikleri ile ifade etmeleri onların kendilerini orada daha güvende hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Bir topluluğun kimliği tanımlama çabaları zorunlu olarak onun geçmişine bakmayı da içerir. Anılar, sembollerden, törelerden, inançlardan, geçmişin mirasından yani kolektif bellekten hareket edilir. Grup bireye pozitif bir kimlik sağlıyorsa, bireyler gruplarla özdeşleşerek özgüvenlerini pekiştirir (Doğruel,2007: 165).

Sonuç olarak kendi kültürü içinde şekillenen, geleneksel kültürün aidiyetlerini benimseyen ve bunu karşılaştığı güçlüklere karşı bir sığınak olarak gören birinci kuşak göçmen ya da yabancılar kendi değerlerine sarılmak için kentin kenar mahallelerinde sosyal kültür kümeleri oluşturmaktadırlar. Yabancı bir mekanın ya da kültürün içine, kültürel kimliğini ve aidiyetlerini tamamlayarak giren bireyler anomiye, yalnızlığa, işsizliğe ve kimsesizliğe karşı kendilerinde "ötekine, bilinmeyene karşı "biz" duygusunu geliştirmek zorunluluğu hissederler. Z. Bauman bu durumu şu ifadeler ile savunmaktadır:

> "Biz" ve "onlar" yalnızca iki ayrı insan grubunu değil, tümüyle farklı iki tutum arasındaki, duygusal bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, işbirliği ve çekişme arasındaki ayrımı temsil eder. "Biz" ait olduğumuz grup anlamına gelir… "onlar" ise tersine ne ait olmayı isteyebileceğim ne de istediğim bir grubu anlatır. (Bauman, 2012; 51).

Dolayısıyla göçmen grupların, kendi geleneksel kültürlerini yaşattıkları kenar mahallelere çekilirken ve beraber aynı mekan içinde yaşamakta ısrar ederken aslında bu kümeleri kentin modern kültürüne karşı bir siper olarak kullanmaktadırlar. 'Biz' ve 'öteki' nin anlam kazandığı bu ortamda göçmenlerin kendilerini bu gruplarda daha fazla

güvende hissetmelerini sağlamaktadır. Böylece, akrabalık duygusundan gelen iç grup duygusu, cemaatin devam etmesine olanak sağlamaktadır.

4. Türkiye ve Göç(men) Sarmalı

4.1.Türkiye'de İç Göçün Kısa Tarihçesi

Türkiye'de iç göç, cumhuriyetin kuruluşundan itibaren başlayan ve günümüzde de etkisini devam ettirme eğilimi gösteren bir olgudur. Ancak Türkiye'de kır-kent nüfusunun dengelerini değiştiren göç hareketleri 20. yüzyılın ikinci yarısından sonrasına denk gelmektedir. Bunun nedenleri arasında genel olarak göçün itici ve çekici etkileri olan "endüstrileşeme yönündeki çabalar ve tarımda mekanizasyon, gerek kent yaşamının sağlık, eğitim gibi birçok neden ulusal düzeyde ortaya çıkan göçlerin Türkiye'deki temel nitelikleri arasında sıralanabilir" (Kaya, 2009: 3). Ancak bu tür genel kabullerin ve itkilerin yanında, Türkiye'ye münhasır bazı özellikler de iç göç olgusunu tetiklemiştir. Göçün itici ve çekici faktörlerinin yanı sıra "devletin tarım kesiminden el çekmesi, kamu hizmetlerinin ve sanayi yatırımlarının ağırlıklı olarak büyük kentlerde konuşlanması, toprak iyeliğinde meydana gelen artışla beraber kır topraklarının aşırı derecede parçalanması, terör ve güvenlik, kan davası gibi ülkemize özgü kültürel çıkmazların itici etkisiyle doruk noktasına erişmişti" (Özdemir, 2012: 1).

Türkiye'de iç göç olgusu incelendiğinde, siyasi politikalardan bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Her hükümetin göç, kent, ve kentleşme konusunda farklı politikalar benimsemesi, Türkiye'de bu olguların bir çok döneme ayrılarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak "aralarında içerik ve sayısal olarak farklar olsa da, Türkiye'de göç hareketleri beraberinde bir dizi köklü toplumsal, kültürel ve siyasal dönüşümü getirmiştir" (Kaya, 2009: 3). Dolayısıyla, "iç göç araştırmaları toplumun yaşadığı üretim biçimlerindeki ve mekânsal yapıdaki dönüşümleri açığa çıkaran, anlaşılmasını kolaylaştıran bir alandır" (Tekeli, 2008: 171). Bu nedenle, Türkiye'deki iç göç dönem aralıklarını siyasi parti hükümetlerine göre bölmek, göçün daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bundan ötürü bu çalışmada, Türkiye'de iç göç süreçleri 1923-1950, 1950-1960, 1960-1980 ve 1980 sonrası dönemler halinde ele alınmıştır.

Cumhuriyetin kurulması ile beraber modern ve çağdaş fikirler devletin temel felsefesi olarak benimsendi. "Başkent olarak ilan edilen Ankara, modernizmin ve çağdaş düşüncelerin merkezi kabul edildiği için bu kent, demiryolu ağları ile diğer kentlere bağlandı. Bu olanakların hazırlanması devletin kendi milletini modernleştirme düşüncesinden ileri gelmekteydi. Diğer bir değişle, "merkezileşmiş bir devlet yapısının oluşturulması ve ulusal düzeyde düşlenmiş bir topluluğun tek bir kimlik etrafında yaratılması olmak üzere birbiriyle ilişkili iki ayağının olduğunu kabul edersek, Kemalist projenin mekânsal uzantılarını bu ikili amaç etrafına yerleştirebiliriz" (Tekeli, 2001, 70). Ancak, bu dönemin diğer bir temel özelliği kayda değer göç hareketlerinin olmamasıdır. Kır ve kent nüfüsuna bakıldığında, "1935'te 3.802.642 olan kent nüfusu 1950'de 5.244.337'ye yükselmiştir" (Işık, 2005: 60).

1923- 1950 yılları arasında isyanlardan ve çeşitli politikalardan dolayı bazı kesimlerin yerleri değiştirilmiştir. Daha çok Doğu ve Güneydoğu kentlerinden Anadolu'ya getirilen ya da çeşitli mübadele yöntemleri ile insanlar göç ettirilmiştir. Hükümetin elinde çok fazla yetkinin "ulus devletin oluşumu sırasında toplanmış olması, hükümete çok radikal yetkiler verilmesine neden olmuştur. Bu kanunun uygulanmasına göre Tunceli, Erzincan, Bitlis, Siirt, Van, Bingöl, Diyarbakır Ağrı, Muş, Erzurum, Elazığ, Kars, Malatya, Mardin, Çoruh illerinden 5.074 hanede 25.831 nüfus batı Anadolu'ya nakledilmiştir" (Tekeli, 2008: 162). Devletin halk üzerinde zorunlu göç politikaları olmadığı durumlarda ise halk, geleneksel yöntemler ile kendi geçimlerini sağlamaktaydı. Kentlerde gelişmiş sanayinin olmaması da, halkın göç etmesini anlamsız kılmaktaydı. "Çok partili hayata geçtiği yıllara kadar Türkiye nüfusunun %85'i köy ve kırlarda yaşıyordu. Nüfusun ancak %15'i şehirlerdeydi (Bulaç, 2008: 64).

1950-1960 tarihleri arasında, tarımın makineleşmesi, tarım arazilerinin parçalanması, eğitim olanaklarının yetersizliği, Demokrat Parti iktidarının popülist söylemi gibi belli başlı etmenler halkı kendi topraklarından koparıp, daha iyi yaşayacağı ümidiyle kente yönlendirmiştir. Bu dönemde çok hızlı bir kentleşme olmuştur. Kentlerin mekânsal sorunu ortaya çıkmaya başlamış ve halk, devlet arazisinde kendi imkanları ile,

barınabileceği (gecekondu) evler yapmıştır. "Söz konusu dönemde, bir yandan mevcut kentlerin nüfusu hızla artarken, diğer yandan da çok sayıda yerleşme nüfuslanarak kent statüsü kazanmıştır" (Işık, 2005: 61). Göç ile göç edilen kentin etrafı gecekondular ile çevrelenmiş kentin etrafı artık köyden gelmiş, yoksul ve alt yapı olanaklarından mahrum bir bölge görünümü kazanmıştır. Göçmenler kentlerde genellikle ağır işlerde çalışmakta ve yerli halk tarafından dışlanma tehlikesi yaşamaktadırlar. Tüm bu kötü koşulların yanında gecekondu mahallelerinde yaşayan bu insanlar, büyük bir oy kitlesi olarak da görülmekteydi. Bundan dolayı da hükümetlerin bu göçmenleri dikkate alarak kentlerin toplumsal yaşamında düzenlemeler yapmak yerine görmezden geldiği bilinmektedir.

Göçün itici ve çekici etkisinin devreye girdiği bu dönemde halk kent merkezine yoğun bir ilgi göstermiştir. Diğer taraftan, Marshall planının uygulanması ile halk kentlere daha büyük umutlar beslemiştir. Yalçın'ın (2004: 114) ifade ettiği üzere, Türkiye'de kent nüfusunun 1955 sonrası hızlı bir şekilde arttığı gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Bu artışın kentlerin kendi iç dinamikleriyle açıklanamayacak kadar fazla olması sebebiyle, bu noktadan kırdan kopan nüfusun kentlere yöneldiği sonucuna erişilebilir.

Özetle, 1950 sonrası dönemde tarımda makineleşme, ikinci dünya savaşının sonucunda Türkiye'nin dış devletler ile iletişime/etkileşime geçmesi devletin tek parti dönemindeki politikalarının değiştirilmesi göç politikalarında da değişikliğe gidilmesine neden olmuştur. 1950'liler ile başlayan göç, 1960'lara doğru hız kazanarak devam etmiştir. Ayrıca, bu dönemde Türkiye'den yurtdışına büyük göç dalgaları yaşanmıştır. İkinci dünya savaşının tahribatını kapatmaya çalışan gelişmiş ülkelere olan bu göç dalgaları Türkiye'nin göç tarihinde önemli bir yere sahiptir (Abadan-Unat, 2007).

Türkiye'de 1960 askeri darbesinden sonra hazırlanan anayasa ile bütün vatandaşlara seyahat hürriyeti getirilmiştir. Almanya'ya gönderilen iş gücü yasal bir zemine kavuşturulmuştur. Bunun yanında köylerde de çeşitli dönüşümler yaşanmıştır. "Türkiye köylerinde ortaya çıkan bu dönüşüm, başka bir ifadeyle, kapitalizmin köylere girişi bazı toplumsal dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Zamanla buğday ve arpa, meyve ve sebze gibi hane iç tüketimi için de gerekli olan mahsullerin pazarlama oranları artmıştır"

(Özdemir, 2012: 6). Ekonomik uygulamaların daha ön planda olduğu bu dönemde halk daha fazla kazanmaya odaklanmıştır. Ayrıca bu dönemde ulaşım ağının genişlemesi de iç göçün artmasında önemli etkilerde bulunmuştur. Bu sebepten dolayı "1965 ile 1975 yılları arasında Cumhuriyet tarihinin en yüksek kentleşme oranı gerçekleşmiştir" (Tüfekçi, 2002: 51).

1980'ler ve sonrasında artık küreselleşmeye kapılarını açan Türkiye'de kır ve kent dengeleri değişmeye başlamıştır. Kentlerin sanayi merkezleri haline gelmesi, eğitim olanaklarının kentlerde konuşlanması, sağlık hizmetlerinin kentlerde daha kaliteli olması ve yatırım için kentlerin daha elverişli olması bireyleri göç etmeye sevk eden nedenler arasındadır. Ayrıca, "1980 Askeri hareketi, daha sonra Turgut Özal'ın iktidara gelmesi ile bayındırlık yatırımlarının artışı ile iletişim ve ulaşım koşullarının iyileşmesi, sanayileşmeye yönelik olarak hedeflenen büyüme hedefi ile küçük ve orta ölçekli sanayi tesislerinin artması ile göçler hızlanmaya başlamıştır" (Tüfekçi, 2002: 49).

1980'li ve 1990'lı yıllara bakıldığında bu dönemdeki göçlerin genel olarak, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan vatandaşları etkilediği görülmektedir. Kaya'nın (2009: 3) belirttiği üzere, 1980'lerin ortasından 1990'ların sonlarına dek yaşanan ve ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki nüfusu etkileyen iç göç sürecinin arkasında sosyolojinin klasikleşmiş 'itici' ve 'çekici' faktörlerinin dışında da öğeler yatmaktadır. Türkiye'de iç göç dengesinin değişmeye başladığı bu dönemde, gerek devletin 1920'li yıllardan önce uyguladığı zorunlu göç uygulamaları gibi politikalar gerekse farklı siyasal nedenler genel olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki vatandaşların yerlerinden olmalarına neden olmuştur. Dolayısıyla, bu dönemde sadece sosyal ve ekonomik etkenler değil siyasi faaliyetler sonucunda oluşan olumsuz ortamdan göç etmek zorunda kalan vatandaşlar da bulunmaktadır. Ayrıca, 1980 sonrası dönemde Türkiye'de göç olgusu üzerinde yapılan araştırmalar genel olarak Doğu ve Güneydoğu'dan Türkiye'nin batı kentlerine göç eden vatandaşlar üzerine yoğunlaşmıştır. (Tezcan,2011; Özdağ, 1995; Yükseker, 2012; Türkyılmaz Vd, 1998; Kaya, 2009; Kaygalak, 2009; Saraçoğlu, 2012; Bulaç, 2008).

4.2.Türkiye'de İç Göçün Sosyolojik Sonuçları

Toplumlar genel olarak farklı yapılanmalara sahiptir. Türkiye gibi çok-etnikli devletlerde daha fazla zenginlik gösteren farklılıklar kültürlerin çokluğunu da beraberinde getirmektedir. Kendi mekânsal sınırları çerçevesinde farklılıkları ile yaşayan bu kültürel yapılanmalar göçün meydana gelmesi ile diğer kültürler ile iletişime ve etkileşime geçmektedirler. Genellikle daha sonra yerleşenin etkilendiği ve kendi değerlerinden taviz verdiği görülmektedir. Dolayısıyla göç, değişimin başlatıcısı olma özelliğine sahiptir. Göçün sosyolojik boyutu incelendiğinde, "Sosyal hareketlerle birlikte sosyo-kültürel ve ekonomik yönleri olan ve bir bakıma sosyal değişmenin sebebini teşkil eden ayrıca ona hız kazandıran bir sosyolojik olgu olduğu da görülebilir (Tüfekçi, 2002:3). Türkiye'de göç olgusunun itici ve çekici nedenlerinin yanı sıra (siyasi sebepler, kan davaları, hükümet politikaları) çeşitli nedenler de etkili olabilmektedir. Bu durum göçün birçok sosyolojik sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Gecekondulaşma, çarpık kentleşme, kültür çatışması, asimilasyon ve bunun doğurduğu tepkiler göç olgusunun göze çarpan en büyük sosyolojik sonuçlarıdır. Bunların yanında, Türkiye'de sosyal, kültürel, etnik ve kurumsal dışlanma, iş piyasasına alınmama gibi göçün diğer sosyolojik sonuçları da mevcuttur (Kaygalak, 2009; Saraçoğlu, 2012; Yükseker, 2012; Görmez, 1999).

"Birçok sosyal bilim alanında olduğu gibi sosyoloji için de temel ilgi alanı kent ve kentte gelişen sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkilerdir" (Kaya, 2009: 4). Kentin kozmopolit, dinamik, ve değişken yapısı meskun insanların sosyal yapılarında daha çabuk değişim geçirmelerine olanak sağlamaktadır. Göçmen vatandaşın daha sonradan dahil olduğu kentin bağlamı, onun kent içinde asimilasyon, entegrasyon, kültürel gecikme gibi bir kültürün varlığına zarar verebilecek durumları yaşanmasına neden olmaktadır. Göçün yönünün kırdan kente olması bu sonuçların sosyolojik boyutunu ve etkisini daha da arttırmaktadır.

Türkiye'deki bu zengin kültürel ortamı siyasi bir tehdit olarak algılamak ve buna yönelik çeşitli eritme potaları ile göçmenlerin çoğunluk içinde sindirilmek istenmesi sonucunda da ülke genelinde sosyal, psikolojik ve siyasal sorunların daha da artmasına neden

olmaktadır. Bu durum kendi gelenek görenekleri, aidiyetleri ve kültürel kodları içerisinde kimliğini ve kişiliğini tamamlamış bireylerin yeni bir mekân ile yüzleşmesi sonucunda hem birey bazında hem de göçmen grubu açısından çeşitli sorunlar doğurmaktadır.

Birinci kuşağın karşılaştığı bu tür sorunların, ikinci kuşak kendi çocuğunun kendisinden farklı kültürel kodlar dünyasında kimliğini tanımlaması ve aralarında iletişimsizliğin başlaması göçün diğer bir sosyolojik sonucudur. "Baba" ve "oğul", "anne" ve "kız"ın farklı değerleri benimsemesi, farklı dillere hakim olması, farklı inançları benimsemesi aile içi çatışmalara neden olması Türkiye'de doğudan batıya yaşanan göçün pek görülmeyen sosyolojik sonuçları arasındadır.

Türkiye'de bir çok örneği olduğu gibi göç eden bireyler genel olarak aynı mekana yerleşmektedirler (İngöl Huzur Mahallesi, İstanbul'un Ümraniye, Sultanbeyli, mahalleleri ve Mersin'in Demirtaş Mahallesi vb.). Sosyolojik olarak incelendiğinde bu göçmenlerin kendi aralarında var olan eski düzenlerini kentin kenar bir mahallesinde yaşatmaya çalıştıkları sonucu ile karşılaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, "İnsanlar, coğrafi uzaklık, bulundukları ortamın kendine has özellikleri, başka türde toplumlardan bihaber olmaları sebebiyle farklı kültürler geliştirmişlerdir. Ama yalıtılmışlıktan kaynaklanan farkların yanı sıra, yine bir o kadar önemli olan, yakınlıktan kaynaklanan farklar da vardır: Çatışma, farklı olma, kendi olma tutkusu" (Lévi-Strauss, 2012: 40).

Sonuç olarak, gidilen yerin yabancılığı belki de acımasız görünümü göçmenleri kendi olma ya da kendi kalmaya sevk etmektedir. "Modern kentsel alanlar adeta sayıları hızla artan ve birbirine dokunmayan bu türde binlerce kültürel adacıkları oluşmakta gibidir" (Kaya, 2006: 24). Ancak, göçmenlerde gidilen yere uyum sağlayarak entegre olmak istemeyenlerin yanında, yerli halka entegre olarak kendisine sosyolojik anlamda yeni bir kimlik oluşturan bireyler de mevcuttur (Aktan, 2012).

Özetle, göçün asimilasyon, entegrasyon, sosyal/kültürel bütünleşme, sosyal kümelenme, kuşaklar arası çatışma, aile içi huzursuzluklar, kentleşme, kültürel değişme, sosyal, kültürel ve kurumsal dışlanma gibi bir çok sosyolojik sonucu vardır. Göç olgusunun her

zaman dinamizmini koruduğu Türkiye'de yukarıda bahsedilen özelliklere benzer sonuçların bir çoğuna ulaşmak mümkündür. Özellikle Türkiye'deki egemen kültürden farklı olarak kendi kültürlerini yaşayan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Türkiye'nin batısına göç edenlerde bu tür sosyolojik sonuçların izleri daha sıklıkla görülmektedir.

4.3.Türkiye ve Zorunlu Göç Olgusu

Osmanlı Devleti'nden sonra ulus temelli kurulması amaçlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında büyük oranda Türk nüfusu göçü aldığı bilinmektedir. Bu nüfusun çoğu Osmanlı'dan miliyetçilik akımıyla ayrılan özellikle Balkan devletlerinden çeşitli mübadele yöntemleri yada anlaşmalı olarak gelen göçmenlerdir. Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı ilk göçmen yerleştirme deneyimi olması açısından önemli görülmektedir. İkincisi ise özellikle yeni cumhuriyetin, karşılaştığı Doğu Anadolu isyanları sonrasında zorunlu yer değiştirmelerini (Tekeli, 2008: 160) kapsamaktadır. Bu dönem, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun yerli halkı, daha açık bir ifade ile, Kürt ayaklanmaları sonucunda güvenliği sağlamak amacıyla dahiliye vekaleti tarafından devletin yerleşik halkı farklı bölgelere dağıtılması dönemidir. Türkiye'de bir iç iskan politikası olarak uygulanan bu zorunlu yerleştirmeler, asıl olarak 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim isyanlarından kaynaklanmış ve bu uygulama , Şeyh Sait isyanın ardından çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı kanun kapsamında uygulanmıştır (Kaygalak, 2009: 77).

Ancak bunların yanında Osmanlı Devleti'nden sonra ulus-devlet biçimine dönüşerek yoluna devam Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusu yerleştirirken sadece güvenlik nedeniyle bunu gerçekleştirmediği, aynı zamanda göç edenleri de belli bir biçimde türdeşleştirme misyonuna da sahip olduğu açıktır. Diğer bir ifade ile, "bu politikanın o dönemki yönetim tarafından önemsendiğinin en açık kanıtı ise savaş nedeniyle yerinden edilen Türk/Müslüman politikasına uygun biçimde yapılması olmuştur" (Keser, 2011: 49). Dolayısıyla, "Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar devam eden dönemde, hemen hemen her kürt ayaklanmasının ardından kapsadığı nüfus ve yayılım alanına göre çeşitli büyüklüklerde olmak üzere devlet eliyle zorunlu göçler gerçekleştirilmiştir" (Keser, 2011: 46-47).

1950 sonrasında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile göç sorununa yaklaşım tarzı da

değişmiştir. Tekeli'ye (2008) göre, bu dönemden sonraki göç politikalarının değişimini temel olarak iki başlık altında özetlemek mümkündür.

Bunlardan birincisi devletin niteliğindeki değişmedir. Zaman zaman askeri müdahaleler de olsa demokratik siyasal süreç işlemiştir. Bunun paralelinde refah devleti analyışı girmiştir. Devlet artık nüfüs yer değiştirmelerinin gerekçesini kalkınma ve halkın refahıyla temellendirmek durumundadır.... ikincisi ise bu dönemde Türkiye'nin kentleşmesinin hızlanması ve nüfus yer değiştirmelerinde kentlere iskanın öneminin artmasıdır. Kırsal alanda yeniden iskan edilmek istenen kesimler için yeniden kırsal alana iskan edilmek tek seçenek olmaktan çıkmış, kentlere iskan, istenilen bir seçenek haline gelmiştir (Tekeli, 2008: 163).

Bunun yanında, cumhuriyetin kendi kendine yetmesini ve kendi enerjisini üretmesi amacıyla baraj yapımından kaynaklı olarak binlerce köylü farklı yerlere göç etmek zorunda kalmıştır. 1955 yılında çıkarılan 6541 sayılı kanun yasası ile Seyhan, Sarıyar, Demirköprü, Hirfanlı, gibi büyük barajların göl sahalarında kalan köylerde yaşayan yerli halkın başka yerlere nakli karara bağlanmıştır. Bazı barajların kapsadığı alan itibariyle büyük olması etkilediği hane sayısını da arttığı için sorunun boyutlarını da büyütmüştür. Böylece istemeyerek göç etmek zorunda kalan birey sayısı da artmaktadır. Sadece bir örnek olarak, "Keban barajının yapımı sırasında... bu barajın göl sahası içindeki 126 köyün boşaltılması ve 20.000 kişinin yerinin değiştirilmesi gerekmiştir" (Kaygalak, 2009: 77). Ancak, her dönemde olduğu gibi bu dönemde de zorunlu göçün tek bir nedeni olmamıştır. Yukarıdaki zorunlu göçlere "benzer biçimde 6829 sayılı kaçakçılığın önlenmesi konusundaki yasa da kaçakçı köylerinin yerlerinin değiştirilmesi konusunda hükümete yetki vermektedir"(Tekeli, 2008: 167).

Yukarıdaki açıklamalarda da vurgulandığı gibi zorunlu göç tek bir nedene bağlanamaz bu olguya neden olan farklı ve bazen de devletin kendisine tehlike unsuru addettiği ve özellikle belli bir etnik kimliğe sahip kişilerin istem dışı olarak yerleri değiştirilmesi konunun önemini arttırmaktadır. Fakat, tüm bu nedenler arasında, "hükümet güçleri veya hükümet destekli militanlar ile isyancı gruplar arasında – çoğunlukla askerlerin ilerleme veya geri çekilme rotaları üzerinde - meydana gelen çatışmalar dünyanın her yanında, yerinden edilmelerin en önemli nedeni olmaya devam etmektedir" (Ünalan, 2008: 30).

Türkiye'nin 1980'ler ile bir çok değişikliğe tanıklık etmesi açısından önceki dönemlere nazaran her açıdan daha önemlidir. Bu dönemde, 1925 Şeyh Said isyanını anımsatan, ancak daha kapsamlı bir Kürt isyanı PKK adıyla ortaya çıkmıştır. Devlet güçlerinin ve bu örgütün çatışmasından etkilenen ve özellikle çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bölgelerde devlet ve örgüt arasında kalan ve çoğu zaman da göç etmek zorunda kalan ya da devletin zoruyla kendi köylerinden çıkartmalar başlamıştır. Kaygalak'ın ifade ettiği gibi" 1980'lerin ikinci yarısından başlayarak iç göçün hem yönünde hem de varış noktalarında değişimler ortaya çıkmıştır" (Kaygalak, 2009: 81). Ayrıca, göçün iç yapısında meydana gelen bu değişimin yanısıra "bu yeni göç dalgası 1950 sonrasında gerçekleşen göç gibi zincirleme bir göç değildir" (Güneş, 2012: 191).

Araştırma evreni olarak kabul edilen Huzur Mahallesi'nde zorunlu olarak göç edenlere rastlamak mümkündür. Derinlemesine mülakat yapılan bazı aileler açıkçası bugüne kadar üzerinde çok fazla durulmayan önemli bir noktaya odaklandıkları gözden kaçmamaktadır. Görüşmelerde aileler köylerinden asker tarafından çıkarılmaları esnasında kendilerine gidilmesi için herhangi bir yerin gösterilmemesini ısrarla vurgulamaktadırlar. Belli bir süreliğine başka bir köydeki akrabaları ile kalan bu ailelerin ellerinden yeşil kartları alındığı için aralarında çocuğunu hastaneye götüremediği için kaybeden ailelere rastlamak dahi mümkündür. Daha açık bir ifade ile, "1990'lı yıllarda kürtlerin yoğunlukta olduğu bölgede ağırlıkta devlet eliyle gerçekleşen zorla göç, hukukun enformel biçimiyle dahi bütünüyle askıya alındığı, yerinden yurdundan edilen Kürtlerin en temel vatandaşlık haklarının sistematik olarak ihlal edildiği bir süreç oldu" (Kurban ve Yeğen, 2012: 49). Başka bir deyisle, 1980 öncesi zorunlu göçlerde devlet eliyle göç ettirilenler farklı bölgelere yerleştirilirken, PKK-devlet çatışmasından dolayı göç ettirilen vatandaşlara kalacak yer gösterilmemesi hem göç edenler için hem de devlet için farklı sorunlar ortaya çıkarmışıtır (devlete karşı kin, şehirlerde düzensiz yapılaşma, yoksulluk vb.). "Can kayıplarının işkencenin yaşandığı bu süreçte, köylülere ya koruculuk sistemini kabul etmeleri ya da kırsal alanları boşaltmaları dayatılmıştır. Devlet, köyleri boşaltılanların çoğuna eşyalarını toparlamak için yeterli zaman vermemiş, göç yolu boyunca hiçbir araç gereç sağlamamış, yol göstermemiştir (Kalkınma Merkezi Raporu, 2010: 9). Bu nedenlerden dolayı işsizlik düzensizlik, geçici ve düşük ücretle çalışma artmış bu da yoksullaşmayı arttırmıştır. Bunun nedenleri arasında dil

bilmeme, dışlanma, kent işlerindeki niteliksizlik gibi nedenleri ilk sıralarda göstermek mümkündür. Kaya'nın (2012) deyimiyle "Türkiye'nin 1980'ler sonrası dönemde yaşadığı ülke içi çalkantılar bölgesel farklar ve etnik sorunlarla bütünleşen göç olgusu, bir yandan "mağdur" diğer yanda "suçlu' yada 'sosyal problem' olarak alglanacak göçmenleri kentsel yaşamda hızla görünür kılmıştır" (Kaya, 2012: 39).

Bilindiği gibi, Osmanlı döneminde yada Türkiye'nin ilk yıllarında zorunlu iskan politikaları kapsamında göç ettirilen vatandaşların kayıtları tutulmuştur. Ancak 1980'lerden itibaren güvenlik nedeniyle göç ettirilen bu vatandaşlar konusunda net bir rakam vermek imkansızdır. Bunun en önemli nedeni, devletin bu göçleri kayıt altına almaması ya da daha açık bir ifade ile nereye gidildiği ile ilgilenmeden sadece gidilmesini istemesidir. Ancak daha sonra bu konu üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve halen yapılmaktadır. Fakat çıkan sonuçlar farklılık göstermektedir. Bunun en önemli nedeni "ne kadar insanın göç ettiğine ilişkin ortaya konulan sayılar, çoğunlukla sayıyı telafuz eden kişi veya örgütün politik pozisyonu ve konuya bakışına bağlı olarak birbirinden oldukça farklılaşmaktadır" (Keser, 2011: 52-53). Buna ragmen, yapılan çalışmalara bakıldığında T.C İç İşleri Bakanlığı'nın verilerine göre 357,000 olan rakam Göç-Der'e göre 1 ila 3 milyon arasnıdadır. Diğer taraftan Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Enstitüsü (HÜNEE)'nün yaptığı araştırmaya göre, bu rakam tahmini olarak 953,680 ile 1,201,000 arasında olabileceği belirtilmektedir. (HÜNEE, 2006: 106). Tüm bu istatistiklerin yanında zorunlu göçler üzerine kapsamlı araştırması ile bilinen Akdeniz Göç-Der'in raporu daha da çarpıcı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu raporun istatistiksel verileri ve zorunlu göçe getirdiği tanımlama şöyledir:

> Kürt sorunu dayanıklı gerilim ve çatışma ve çatışmaları önleme konusunda kamu yönetiminin uyguladığı politikaların Türkiye'de yol açtığı bu nüfus hareketliliği ve nüfusun yer değiştirme hareketi "zorunlu göç", zorlama göç", "göç ve kaç hareketleri" olarak adlandırılmaktadır. Özellikle 1989-1999 yılları arasında bu soruna dayalı olarak ortaya çıkan göç hareketi, Türkiye'nin sosyal yapısını, ekonomik, kültürel ve psikolojik ortamını alt üst etmiş, 3438 kırsal yerleşim biriminin boşaltılmasına sebep olmuş, 4 ile 4.5 milyon arasında anadili Kürtçe olan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşını, yaşadığı

yerleşim alanından kopartmış, üreticilik niteliklerinin kaybolmasına sebep olmuştur. (Güvenç, 2011: 21).

1980 sonrasında özellikle devlet ve PKK arasındaki silahlı çatışmadan dolayı göç eden bireylerde zincirleme göçte olduğu gibi köy ile bağların devam etmesi meselesini de ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle, bu göçmenlerin gittikleri yerlerde en kötü yaşam koşullarında barınması kaçınılmaz olarak görülmektedir. Diğer bir ifade ile, geleneksel ilişki ağlarından yada aşiret içi dayanışma yoluyla belli dönemlerde giderilen ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar köyün dolayısıyla aşiretin dağıtılması neticesinde sonuçsuz kalmıştır.

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti'nden sonra Türkiye Cumhuriyeti'ninde gündeminde olmaya devam eden zorunlu göç politikaları dönem dönem şiddetli boyutlara ulaşarak devam etmiştir. Diğer önemli bir boyut ise daha önceki dönemlerde göç ettirilen kişiler yerleştirilirken yani onlara kalacak yer sağlanırken burada onlara kalacak yerin tahsis edilmemesi sonucunda yoksulluğun ve hak ihlallerin boyutlarını daha da arttırmıştır.

5. Araştırma Bulguları Ve Verilerin Analizi

5.1.Örneklemlerin Demografik Özellikleri

5.1.1. İkinci kuşak ile ilgili demografik bilgiler

İkinci kuşak göçmen göçmenlerin, demografik özelliklerini açıklayacağımız bu bölümde, bu gençlerin, cinsiyetlerini, daha çok hangi yaş gruplarından oluştuğunu, ebeveynlerinin nereden göç ettiğine, ailelerinin ekonomik durumlarına, ne iş yaptıkları, kardeş sayılarını, nerede doğdukları ve eğitim konuları gibi onları betimleyebileceğimiz sorulara verdikleri cevaplar analiz edilecektir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyet Dağılımı

	N	%	Valid %	Kümülatif %
Erkek	117	66,9	66,9	66,9
Kadın	58	33,1	33,1	100,0
Toplam	175	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan göçmen gençlerin %66,9'unu erkekler, %33,1'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmamız kapsamına daha çok erkeklerin dâhil olmasının sebebi, Huzur Mahallesi'nin geleneksel yaşam tarzına sahip olması ve bu nedenle kadınların araştırmacılar ile iletişime geçmek istememesi veya bunun ayıp olarak karşılanmasıdır.

Tablo 2. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Dağılımları

			Katılımcının yaşı						Toplam
			12-15 yaş arası	16-19 yaş arası	20-23 yaş arası	24-27 yaş arası	28 yaş ve üstü	Cevapsız	
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	11	57	22	17	9	1	117
		%	9,4%	48,7%	18,8%	14,5%	7,7%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	5	34	10	6	3	0	58
		%	8,6%	58,6%	17,2%	10,3%	5,2%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	16	91	32	23	12	1	175
		%	9,1%	52,0%	18,3%	13,1%	6,9%	,6%	100,0%

Araştırma kapsamına giren göçmen genç erkeklerin; %9,4'ü; 12-15 yaş aralığında, 48,7'si; 16-19 yaş aralığında, %18,8'i; 20-23 yaş aralığında, % 14,5'i; 24-27 yaş aralığında ve %7,7'sinin ise 28 yaş ve üstü bireylerden oluşmaktadır. Bunun yanında, kadınların; %8,6'sı; 12-15 yaş aralığında, % 58,6'si; 16-19 yaş aralığında, %17,2'si; 20-23 yaş aralığında, %10,3'ü; 24-27 yaş aralığında ve %5,2'sinin ise 28 yaş ve üstü bireylerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere, araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin 16-19 yaş aralığında daha fazla olduğu ve bu yaş grubundakilerin araştırmaya toplam ikinci kuşak gençlerin %52,0 oluşturmaktadır.

Tablo 3. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Eğitim Durumları

			Öğrenim dereceleri							
			Hiç gitmedim	İlkokul	Orta okul	Lise	Üniversite	Lisans üstü	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	5	16	48	4,1	9	0	0	117
		%	4,3%	13,7%	41,0%	33,3%	7,7%	,0%	,0%	100,0%
	Kadın	Sayı	3	10	12	3,1	2	1	2	58
		%	5,2%	17,2%	20,7%	48,3%	3,4%	1,7%	3,4%	100,0%
Toplam		Sayı	8	26	60	7,1	11	1	2	175
		%	4,6%	14,9%	34,3%	38,3%	6,3%	,6%	1,1%	100,0%

Araştırma kapsamına giren göçmen gençlerin eğitim düzeylerine bakıldığında erkeklerin; %4,3'ü okula hiç gitmemiş, %13,7'si ilkokul mezunu, %41,0'ı ortaokul mezunu, %33,3'ü lise mezunu, %7,7'si lisans mezunu ve lisan üstü öğrenim derecesine sahip kimse bulunmamaktadır. Kadınların ise; %5,2'si okula hiç gitmemiş, %17,2'si ilkokul mezunu,

%20,7'si ortaokul mezunu, % 48,3'ü lise mezunu, %3,4'ü lisans mezunu ve 1,7'si ise lisan üstü eğitim derecesine sahip olduğunu ifade etmektedir. Genel olarak, gençlerin öğrenim düzeyleri %34,3 ile ortaokul mezunu ve % 38,3'ünün de lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Asıl Memleketlerini Gösteren Frekans Dağılımı

		N	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Bitlis	41	23,4	23,4	23,4
	Muş	71	40,6	40,6	64,0
	Van	7	4,0	4,0	68,0
	Siirt	4	2,3	2,3	70,3
	Diğer	18	10,3	10,3	80,6
	Cevapsız	34	19,4	19,4	100,0
	Toplam	175	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına alınan Huzur Mahallesi genel olarak Muş, Bitlis, Van ve Siirt kentlerinden göçmenlerin yerleştiği bir mahalle olmasından dolayı anket formunda ismi geçen dört kent kullanılmıştır. Ancak mahallede, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Bingöl, Batman gibi kentlerinden gelenler de mevcuttur. Kendi içinde bu kadar heterojen olan bu mahallenin sakinleri için "Diğer" seçeneği dahil edilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan göçmenlerin, %40,6'sı Muş, % 23,4'ü Bitlis, %4,0'ı Van ve %2,3'ü ise Siirt'ten geldiğini belirtmektedir. Bununla beraber bu soruya cevap vermeyenlerin %19,4 olması dikkat çekmektedir. Bununla beraber "Diğer" olarak belirtenler ise araştıramaya katılan bireylerin %10,3'ünü temsil etmektedir.

Tablo 5. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

		N	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	İnegöl	65	37,1	37,1	37,1
	Kendi memleketim	101	57,7	57,7	94,9
	Cevapsız	9	5,1	5,1	100,0
	Toplam	175	100,0	100,0	

Araştırma kapsamına giren gençlerin doğum yerlerine bakıldığında %37,1'inin İnegöl yani göç edilen yerde doğmuş olduğu, %57,7'si ise kendi asıl memleketinde doğduğu görülmektedir.

Tablo 6. Araştırma Kapsamına Giren İkinci Kuşak göçmen Göçmen Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Dağılımları

			Mesleğiniz						
			Öğrenci	Hem öğrenci hem çalışıyorum	Esnaf	İşçi (özel sektörde)	İşsiz	Diğer	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	23	21	11	48	7	7	117
		%	19,7%	17,9%	9,4%	41,0%	6,0%	6,0%	100,0%
	Kadın	Sayı	22	6	2	22	3	3	58
		%	37,9%	10,3%	3,4%	37,9%	5,2%	5,2%	100,0%
Toplam		Sayı	45	27	13	70	10	10	175
		%	25,7%	15,4%	7,4%	40,0%	5,7%	5,7%	100,0%

Araştırma kapsamına giren ikinci kuşak gençlerin cinsiyetlerine göre hangi işle meşgul olduklarına bakıldığında erkeklerin; %19,7 si öğrenci, %17,9'u hem öğrenci hem okuyor, %9,4'ü esnaf, %41,0'ı işçi, %6,0'ı işsiz ve %6,0'ı diğer seçeneğini işaretlemiştir. Kadınların ise; %37,9'u öğrenci, %10,3'ü hem öğrenci hem okuyor, %3,4'ü esnaf, %37,9'u işçi (genel olarak mobilya sektöründe üretim yapan fabrikalarda çalışan), %5,2'ı işsiz ve %5,2'si ise diğer seçeneğini ifade etmektedir.. Bu verilerden anlaşılacağı üzere genç kesim arasında işçi durumda bulunanlar çoğunluktadır (toplamada %40). Bunun en büyük nedeni ise İnegöl'deki mobilya sektöründeki iş imkânının varlığı olarak görülebilir.

5.1.2. Birinci Kuşak İle İlgili Demografik Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan birinci kuşak göçmen bireylerin cinsiyet ve yaş dağılımlarını, öğrenim durumlarını, kaç yıldır Huzur Mahallesinde ikamet ettikleri, ailelerinin ortalama aylık gelirleri, medeni durumları gibi onlar hakkında genel bir bilgiye sahip olmamıza yardımcı olacak bilgiler yer almaktadır.

Tablo 7. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyet Dağılımı

		N	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Erkek	92	73,6	73,6	73,6
	Kadın	33	26,4	26,4	100,0
	Toplam	125	100,0	100,0	

Verilere göre araştırmaya dâhil olan birinci kuşak erkeklerin oranı; %73,6; kadınların oranı ise %26,4 olarak belirlenmiştir. Kadınların araştırma kapsamında az olmasında en büyük etken kadınların anketörler ile görüşmeyi kabul etmemesi olarak görmek mümkündür.

Tablo 8. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Göre Yaş Dağılımları

			Katılımcının yaşı					
			18-40	41-47	48-54	55-61	62 ve üzeri	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	60	9	12	4	7	92
		%	65,2%	9,8%	13,0%	4,3%	7,6%	100,0%
	Kadın	Sayı	24	1	4	2	2	33
		%	72,7%	3,0%	12,1%	6,1%	6,1%	100,0%
Toplam		Sayı	84	10	16	6	9	125
		%	67,2%	8,0%	12,8%	4,8%	7,2%	100,0%

Araştırma kapsamına giren birinci kuşak ebeveynlerin cinsiyete göre yaş dağılımlarına bakıldığında; birinci kuşak erkeklerin %65,2'si 18-40 yaş aralığında; % 9,8'i 41-47 yaş

aralığında; %13,0'ı 48-54'ü yaş aralığında; %4,3'ü 55-61 yaş aralığında; %7,6'sı 62 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadırlar. Diğer taraftan, kadınların yaş aralığına bakıldığında, %72,7'si 18-40 yaş aralığında, % 3,0'ı 41-47 yaş aralığında, %12,1'i 48-54 yaş aralığında %12,1'i 55-61 yaş aralığında %6,1'sı 62 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadırlar. Burada görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin 18-40 yaş grubundakiler araştırmanın büyük çoğunluğunu (toplamda %67,2) oluşturmaktadır.

Bu durumun en önemli nedenleri arasında 40 yaş üstü bireylerin siyasi kaygılardan dolayı sorulara cevap vermek istememesi, okuma ve yazma bilmemeleri olarak görülebilir. Bunun yanında, özellikle kadınların, bu tür çalışmayı gereksiz görerek araştırmaya katılmak istememesi de önemli bir etken olabilir. Ayrıca, görüşme yapılan ancak 18-40 yaş aralığında bulunan bireylerin ne zaman göç ettiklerine bakılarak birinci kuşak grubuna dahil edilmiştir. Özellikle kadınların evlenme yoluyla buraya yerleştiği ve kent ile zorunlu durumlar dışında etkileşime geçmedikleri bilgisi alındığında birinci kuşağa dahil edilmiştir.

Tablo 9. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin İnegöl'e Ne Zaman Geldiklerine Yönelik frekans Dağılımı

		N	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	1980 ve öncesi	11	8,8	8,9	8,9
	1981-1990 arası	22	17,6	17,9	26,8
	1991-2000 arası	65	52,0	52,8	79,7
	2001-2010 arası	20	16,0	16,3	95,9
	2011 ve sonrası	5	4,0	4,1	100,0
	Toplam	123	98,4	100,0	
Missing	Cevapsız	2	1,6		
Toplam		125	100,0		

Yukarıdaki Tablo 9'da görüleceği üzere, mahallenin genel bir profilini gösterecek şekilde, Huzur Mahallesi göçmenlerinin, %8,8'i 1980 ve öncesi yıllarda %17,6'sının 1981-1990 yılları arasında, %52,0'ının 1991-2000 yılları arasında, %16,0'ının 2001-2010 yılları arasında, %4,0'ının ise 2011 ve sonrasında İnegöl'e göç ettiği görülmektedir. Bu verilerden anlaşılacağı üzere göçmenlerin büyük bir kısmı (%52) 1991 ve 2000'li yıllarda Huzur Mahallesine göç etmiştir. Göçün bu yıllarda çok olmasının en büyük nedeni, bu dönemlerde var olan köy boşaltmaları ve PKK sorunu olarak gösterilebilir.

Tablo 10. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyet Ve Medeni Duruma İlişkin Veriler

			Medeni haliniz				
			Evli	Bekâr	Boşanmış	Eşi öldü	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	84	7	0	1	92
		%	91,3%	7,6%	,0%	1,1%	100,0%
	Kadın	Sayı	28	2	1	2	33
		%	84,8%	6,1%	3,0%	6,1%	100,0%
Toplam		Sayı	112	9	1	3	125
		%	89,6%	7,2%	,8%	2,4%	100,0%

Araştırmaya katılan göçmen ebeveynlerin medeni durumlarına bakıldığında, erkeklerin %91,3'ü evli; %7,6'sı bekar; %1,1'i eşinin öldüğünü ifade ederken, araştırma kapsamına boşanmış olan herhangi bir erkeğe rastlanmamıştır. Bunun yanında kadınların, %84,8'i evli, %6,1'i bekâr olduğunu, %3'ü boşandığını belirtmiş ve %6,1'i ise eşinin öldüğünü ifade etmiştir. Geleneksel Kürt kültüründe boşanmanın çok zor olması ya da çok nadir durumlarda olması bu kategorinin az olmasının en önemli etkenidir. (Bu konuya verilerin analizi bölümünde değinilecektir.)

Tablo 11. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Bağlı Olarak Öğrenim Durumları

			Öğrenim durumunuz					
			Hiç gitmedim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	15	36	22	11	6	90
		%	16,7%	40,0%	24,4%	12,2%	6,7%	100,0%
	Kadın	Sayı	17	13	2	1	0	33
		%	51,5%	39,4%	6,1%	3,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	32	49	24	12	6	123
		%	26,0%	39,8%	19,5%	9,8%	4,9%	100,0%

Araştırmaya katılan göçmen bireylerin öğrenim durumlarına bakıldığında erkeklerin; %16,7'si okula hiç gitmemiş, %40,0'ı ilk okul mezunu, %24,4'ü orta okul mezunu, %12,2'si lise mezunu, %6,7'si ise üniversite mezunu olduğunu ifade etmektedir. Kadınların; %51,5'i okula hiç gitmemiş, %39,4'ü ilkokul mezunu, %6,1,'i ortaokul mezunu, %3,0'ı lise mezunu olduğunu belirtirken, lisans mezunu ise hiç bulunmamaktadır. Burada da görülmektedir ki, kadın ve erkeklerin öğrenim durumları arasında büyük farklar görülmektedir.

Tablo 12. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Cinsiyete Bağlı Mesleki Dağılımları

			Mesleğiniz								
			İşçi	Esnaf	Emekli	Ev hanımı	Memur	Serbest meslek	İşsiz	Diğer	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	56	8	3	0	2	12	8	3	92
		%	60,9%	8,7%	3,3%	,0%	2,2%	13,0%	8,7%	3,3%	100,0%
	Kadın	Sayı	5	1	0	27	0	0	0	0	33
		%	15,2%	3,0%	,0%	81,8%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	61	9	3	27	2	12	8	3	125
		%	48,8%	7,2%	2,4%	21,6%	1,6%	9,6%	6,4%	2,4%	100,0%

Araştırmaya katılan birinci kuşak göçmen bireylerin, mesleki durumlarına bakıldığında erkeklerin, %60,9'i işçi, %8,7'si esnaf, %3,3'ü emekli, %2'2'si memur, 13,0'ı serbest meslek sahibi, %8,7'si işsiz olduğunu ifade etmektedir. Kadınların ise, %15,2'si işçi, %3,0'si esnaf, %81,8'ü ev hanımı olduğunu belirtmektedir. Burada da görülmektedir ki erkekler arasında işçiliğin, kadınlarda ise ev hanımlığının oranı yüksektir.

Tablo 13. Araştırma Kapsamına Giren Birinci Kuşak Göçmen Ebeveynlerin Aylık Hane Gelirlerini Gösteren Tablo

		N	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	0-500 TL	24	19,2	19,7	19,7
	501-1000 TL	29	23,2	23,8	43,4
	1001-1500 TL	41	32,8	33,6	77,0
	1501-2000 TL	18	14,4	14,8	91,8
	2001-2500 TL	7	5,6	5,7	97,5
	2501- ve üzeri	3	2,4	2,5	100,0
	Toplam	122	97,6	100,0	
	Cevapsız	3	2,4		
Toplam		125	100,0		

Araştırmaya katılan birinci kuşak göçmen bireylerin ekonomik durumlarına bakıldığında, %19,2'sinin 0-500 TL arası, %23,2'sinin 501-1000 TL arası, %32,8'inin 1001-1500 TL arası, %14,4'ünün 1501-2000 TL arası, %5,6'sının 2001-2500 TL arası, %2,4'ünün 2501 ve üzeri olarak aylık kazancı olduğunu belirtmektedir.

5.2.İnegöl'de Göçmenler ve Gelenek Sarmalında Kuşakların Görünümü

5.2.1. Kuşakların İletişim Sorunu ya da "Evdeki Yabancı"

İnegöl Huzur Mahallesi'nde yapılan alan araştırması gözlemleri ve yapılan derinlemesine mülakatlar ile elde edilen veriler incelendiğinde, ilk olarak ikinci kuşağın kendi ebeveynlerinin dili olan Kürtçe'ye hâkim olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. İkinci kuşağın daha çok kent ile etkileşim halinde olması, onların ebeveynlerinin kültürlerini arka plana atmalarına neden olabilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerinin Türkçe'ye, ikinci kuşağın ise Kürtçe'ye hâkim olmamaları, dolayısıyla ebeveyn ve çocuk arasında sağlıksız bir iletişimden kaynaklanan trajik bir durum ortaya çıkmaktadır. Birinci kuşak

ebeveynler, kendi çocuğuyla iletişim kurabilmek için hâkim olduğu Kürtçeye bazı Türkçe kavramlar eklemek zorunda kalıyor, aynı şekilde ikinci kuşak ise hâkim olduğu Türkçe'ye bazı Kürtçe kavramlar ekleyerek ebeveynleri ile iletişim kurmaya çalışmaktadırlar. Bu durum iletişimi zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak her iki kuşak arasında ortaya çıkan dil kaynaklı iletişim sorunu, onları birbirlerine karşı "Evdeki yabancı" konumuna düşürmektedir.

Konuya ilişkin birinci ve ikinci kuşak gençlerin dil kullanımı farklılıklarından doğan tutumlarına ilişkin gözlemlerimiz yukarıdaki varsayımları destekler niteliktedir:

> …evde genelde Türkçe konuşurum ama gerçekten Kürtçe konuşmayı çok isterim kendimi Türkçe daha iyi ifade ederim. Valla ben oğluma Kürtçeyi öğretmek isterim. Kürtçeyi unutmasını şey yapmam….. günü gelir onunla Kürtçe şakalaşırım ama çevreden dolayı önce Türkçeyi öğretiriz…. Çevreden, her şey çevreden kaynaklanıyor. Köyde olsaydık Kürtçe daha önde gelirdi. (Burak,ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Kendisiyle, derinlemesine görüşme yapılan Burak, Kürtçe bilmediği halde kendi çocuğuna Kürtçe öğretmek istediğini ifade etmektedir. Ayrıca, Burak, aile içinde ebeveynleri ile Türkçe konuştuğunu; Kürtçeyi sadece ebeveynlerinin kendi aralarındaki konuşmalarından duyduğunu ve fakat konuşamadığını ifade etmiştir.

Benzer bir şekilde ikinci kuşaktan Zeynep'in söyledikleri evdeki yabancı olgusunun dil üzerinden nasıl inşa edildiğini gösteriyor:

> Kürtçem o kadar iyi değil mesela duruyorum bir yerde araya Türkçe koyuyorum, sürekli Türkçe konuştuğumuz için Türkçem daha iyi. *Çevreden tabi, etrafımızda* hep Türkler var. Kürtçe içinde ben eve pek fazla uğramıyorum, bir akşamları evdeyim (Zeynep, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Zeynep'in anne babası, Türkçeyi çok az konuşabilmekte, ikinci kuşak Zeynep ise Kürtçeyi anlamakta fakat çok düşük bir düzeyde konuşabilmektedir. 19 yaşında ve lise mezunu olan Zeynep, kendisinin de belirttiği üzere ailesi ile çok az zaman geçirmektedir.

Ayrıca, geleneksel ebeveyn kültüründen uzaklaşıp kent kültürüne daha fazla uyum sağladığı görülmektedir.

Kimliğin ve kuşaklararası mesafenin dil üzerinden nasıl inşa edildiği meselesi görüşülen ikinci kuşak gençlerin aşağıdaki ifadelerinden de izlenebilir:

> Kendimi Türkçe daha iyi ifade ediyorum, etrafımdakiler hep Türkçe konuşuyorlar, okulda Türkçe konuşuyorlar falan (Orhan, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme,2013).
>
> Ben Kürtçe konuştuğumda ailem benimle dalga geçiyor ben Türkçe konuştuğumda Türkler benimle dalga geçiyor ikisinden de kopmuşum noksanlık var… Ailemden Türkçe Kürtçe beraber gördüğüm için şaşırıyorum. Kesinlikle benim konuştuğum ne Kürtçe ne Türkçedir…(Hüseyin, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).
>
> Bizimkiler (anne baba) ile Türkçe konuşuyorum onlar benim ile öyle (Türkçe) konuşuyorlar o yüzden. Zaten ben Kürtçeyi iyi bilmiyorum. Her kelimeyi çeviremem. …kendimi daha rahat hissettiğim gibi konuşmak isterim (Gamze, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).
>
> Kendimi Türkçe daha iyi ifade ediyorum. ..ailemde Kürtçe konuşuluyor ama anne babamızla Türkçe konuşuyoruz. Doğuda olsaydık, farklı olurdu, mesela benim arkadaşlarımda hiç bilmeyen var, çat pat iki kelime konuşabiliyorlar. Ben kendimi Almanya'ya gidenlere benzetiyorum. Bizim Türkçe konuşmamız da doğaldır sonuçta onların yanındayız bizim öğrenmemiz gerekir (Ali, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan Orhan (18), Hüseyin (25), Gamze (16), Ali'nin (21) hepsinin buluştuğu ortak payda, ebeveynlerinin kültürel özelliklerine belli bir uzaklık içinde olmaları ve kendi ebeveynleri ile anadilleri üzerinden sağlıklı bir iletişim kuramamalarıdır. Özellikle de üniversite öğrencisi olan Hüseyin'in kendisini herhangi bir yere ait hissedememesi bu karmaşanın kimlik ve kişilik üzerindeki etkisini de göstermektedir.

> …Türkçeyi daha seviyorum ağzıma daha çok yakışıyor. Kürtçeyi hiç sevmiyorum Kürtçe çok kaba bir dil. Kürtçe konuşunca sanki terörlere benziyorum….Ben

> çocuğuma Türkçe öğretirim. Anne babamdan aldığım her şeyi kendi çoğuma aktarmam yani (Serap, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Derinlemesine görüşme yapılan serap 21 yaşında ikinci kuşak bir göçmen çocuğu. Kent kültürü içinde büyüyen Serap, kendi anne ve babasından öğrendiği her şeyi kendi çocuğuna aktarmayı düşünmemekte ve burada kendi çocuğunun Kürtçeyi öğrenmesini gereksiz bir yük olarak görmektedir. Dahası, kendisini, Kürtçe konuştuğunda "terörist[7]" olarak nitelemesi, onun bu dili (Kürtçe) sakıncalı olarak gördüğünün bir göstergesidir.

> …Türkçeyi konuşmak zorunda kalıyoruz. Çocuk doğduktan sonra ne duyarsa onu öğrenir…, şimdi televizyon Türkçe, bir memur Türkçe konuşuyor, telefonla konuştuğunda, dışarda karşılaştığın kişiler Türkçe konuşuyor, sen de mecbur Türkçe öğreniyorsun, bizimkiler de anlıyor ama konuşamıyorlar. Mesela benim amcamın oğlu hayatında aileden birisi ile Türkçe konuşmamıştır, doğru dürüst Türkçe bilmez ama kendi çocukları ile Türkçe konuşuyor. Gelen giden herkes (çocuklar) Türkçe öğrenecek, Kürtçeyi öğrenmiyor, şuan ufak çocukların hiçbiri (Kürtçeyi) bilmiyor (Servet, 2013,ikinci kuşak)

İkinci kuşak üniversite mezunu ve 25 yaşındaki servet ile yapılan görüşmede, Servetin ifade ettiği durum ikinci kuşağın dil konusundaki yetersizliğinini ve birinci kuşağın kendilerinin tam olarak hâkim olmadıkları bir dil ile çocukları ile iletişim kurma zorunluğu iki kuşak arasındaki iletişimin sınırlılılıklarına ve belli bir ölçüde de trajediye işaret ediyotr görünmektedir. .

Birinci kuşaktan görüşülen kişiler, kendi evlerinde daha çok hangi dili kullandıkları sorulduğunda şu görüşler öne çıkmaktadır:

> Kocamla Kürtçe, çocuklarımla Türkçe konuşurum, Kürtçeyi daha iyi kullanırım köyde olsaydım çocuklarımla da Kürtçe konuşurdum. Kürtçe de olması lazım ama (nasıl olacak) bilmiyorum (Gülistan, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Biz evde Kürtçe konuşuruz zaten Türkçe konuşmamız ayıptır. Bizim gibilerin başını da kessen biz karımızla Türkçe konuşmayız. Ama çocuklarımız da Türkçe öğreniyorlar, (çocuklarımızla Türkçe konuşuruz) bizimkiler önce Türkçe

[7] Araştırmaya katılanlarca genel olarak PKK anlamında kullanılmıştır

> öğretiyorlar, anadilini öğretmiyorlar (Abdullah, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).
>
> Çocuklarım Kürtçe bilmiyor aslında anlıyor ama çeviremiyor, bende bir iki tane Kürtçe konuşuyorum baktım olmuyor Türkçeye bağlıyorum. (bende) Türkçeyi burda öğrendim buraya geldiğimde bir tane bile Türkçe kelime bilmiyordum milletin Türkçe konuşması zoruma gidiyordu. (Saniye,birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşaktan 46 yaşındaki Saniye, "çocuklarım Kürtçe anlamadığından, Türkçe'ye bağlıyorum" diyor. Ancak, görüşmede kendisinin de Türkçe dil yeteneğinin çok düşük olduğu farkedilmiştir. Ayrıca, birinci kuşaktan Abdullah'ın "bizim evde eşimiz ile Türkçe konuşmamız ayıptır" ifadesi yapılan gözlemler ile doğrulanmaktadır. Gerçekten de birinci kuşağın kendi kuşağı ile mümkün olduğu kadar Türkçe konuşmadığı gözden kaçmamaktadır. Ayrıca, uygulanan anket verilerinin analizi sonuçları da bu bilgiyi doğrulamaktadır. Ancak Abdullah'ın da belirttiği gibi, birinci kuşağın, ikinci kuşak çocukları ile Türkçe konuşmak zorunda kaldıkları görülmektedir.

Tablo 14. İkinci kuşağın cinsiyet bağlamında kendisini hangi dilde daha iyi ifade ettiği sorusuna verilen cevapların dağlımı

			Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz?			
			Kürtçe	Türkçe	Cevapsız	Toplam
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	Sayı	51	64	2	117
		%	43,6%	54,7%	1,7%	100,0%
	Kadın	Sayı	13	45	0	58
		%	22,4%	77,6%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	64	109	2	175
		%	36,6%	62,3%	1,1%	100,0%

Tablo 14'deki verilere bakıldığında, kadın ve erkeklerin kendilerini hangi dilde daha iyi ifade ettikleri sorusuna verdikleri cevapların istatistiksel olarak verildiği gösterilmektedir. İkinci kuşak erkeklerin % 43,6'sı kendisini Kürtçe, % 54,7'si ise kendisini Türkçe ile daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında, ikinci kuşak kadınların, % 22,4'ü kendisini Kürtçe, % 77,6'sının ise kendisini Türkçe daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Toplamda ise ikinci kuşak gençlerin, % 62,3 Türkçe, % 36,6'sının ise kendisini Kürtçe ile daha iyi ifade ettiklerini belirtmektedirler.Tabloda, ikinci kuşak kadınların ve erkeklerin kendilerini hangi dilde daha iyi ifade ettikleri sorusuna verdikleri cevaplar istatistiksel olarak gösterilmiştir. Yukarıdaki görüşmelerden de anlaşıldığı gibi, ikinci kuşağın kendilerini Türkçe daha iyi ifade ettikleri görülmektedir. Ancak burada, yüz yüze yapılan görüşmelerde erkeklerin Kürtçe, yani kendi anadillerini bilmemekten kaynaklanan bir hayıflanma içine girdikleri görülmektedir. Bu nedenle Kürtçe bilmediği halde, deyim yerinde ise bu durumu kurtarmaya çalışarak, kendilerini Kürtçe daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak, bu tür kişiler ile yapılan mülakat ve doldurulan

anket formu soruları Kürtçeye çevrilip sorulduğunda bu gençlerin soruları anladıkları fakat kendilerini Kürtçe ifade edemediği için Türkçe cevap vermek zorunda kaldıkları gözlenmiştir. İkinci kuşak kadınların ise yukarıdaki görüşme formlarını doğrulayacak şekilde anket sorularına Türkçe cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 15. Birinci Kuşağın Cinsiyet Bağlamında Kendisini Hangi Dilde Daha İyi İfade Ettiği Sorusuna Verilen Cevapların Dağlımı

			Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz?			
			Kürtçe	Türkçe	Cevapsız	Toplam
Katılımcının Cinsiyeti	Erkek	Sayı	75	16	1	92
		%	81,5%	17,4%	1,1%	100,0%
	Kadın	Sayı	25	7	1	33
		%	75,8%	21,2%	3,0%	100,0%
Toplam		Sayı	100	23	2	125
		%	80,0%	18,4%	1,6%	100,0%

Tablo 15 ’de birinci kuşağın kendisini hangi dilde daha iyi ifade ettiği sorusuna verilen cevaplar istatistiksel olarak gösterilmektedir. Bu soruya cevap veren birinci kuşak erkeklerin, % 81,5’i Kürtçe, % 17,4 ise kendisini Türkçe daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Birinci kuşak kadınların ise, % 75,8’i Kürtçe, % 21,2’si ise kendilerini Türkçe ile daha iyi ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Toplamda ise birinci kuşağın % 80,0’i Kürtçeye, % 18,4’ü de Türkçeye daha hakim oldukları sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu sonuçlara bakıldığında, birinci kuşağın % 80’i kendi çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kuramamakta ve onların anlam dünyalarına girememektedirler.

Tablo 16. Birinci Kuşak Bağlamında Eşi İle En Çok Hangi Dili Kullandığı Sorusuna Verilen Cevapların Frekans Dağılımı

		N	%	Valid %	Kümülatif %
	Kürtçe	98	78,4	79,7	79,7
	Türkçe	25	20,0	20,3	100,0
	Total	123	98,4	100,0	
	Cevapsız	2	1,6		
Toplam		125	100,0		

Tablo 16'te birinci kuşak bireylerin kendi eşleri ile daha çok hangi dili kullandıkları sorusuna verilen cevapların frekans dağılımları gösterilmektedir. Tabloya bakıldığında, birinci kuşak bireylerin toplamda % 78,4'ü kendi eşiyle Kürtçe, % 20,3'nün ise kendi eşiyle daha çok Türkçe konuştuğunu ifade etmektedir.

Birinci kuşak ile dil konusunda yapılan görüşmede bu kuşağın genel olarak kendi aralarında Kürtçe, ancak ikinci kuşak durumundaki çocukları ile Türkçe konuşmaya çalıştıkları[8] görülmektedir. Ayrıca, birinci kuşaktaki her bir kişi ile mülakatlar Kürtçe yapılmıştır. Yukardaki görüşme formlarından da anlaşılmaktadır ki, ikinci kuşak kadın göçmenler Kürtçeyi kaba ve kente uymayan bir dil olarak görmekte iken; ikinci kuşak erkekler ise kayıp dillerinden dolayı hayıflanmaktadırlar.

Bu noktada, aslında bir taraftan kent kültürüne karşı çocuklarını korumak isteyen birinci kuşak göçmenlerin, diğer taraftan kültürel kodların en önemli taşıyıcısı konumundaki dilin unutulmasında öncü bir rol oynadıkları açık bir şekilde görülmektedir. Sonuç olarak,

[8] Birinci kuşak göçmenler, kendi çocukları ile Kürtçe iletilişim kuramadığında, ikinci alternatif olarak Türkçe konuşmaya çalışmaktadır. Ancak birinci kuşak ile yapılan mülakatlar, anket formları ve gözlemler onların kendilerini Türkçe ile yeteri kadar ifade edemedikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca özellikle kadınların başta hastane olmak üzere sık sık başvurdukları devlet kurumlarına gittiklerinde kendi yanlarında meramlarını karşıdaki memura anlatabilecek ikinci kuşaktan bir çocuğu veya akrabası ile gittiği gözlenmektedir.

kuşaklar arasında sağlıklı bir iletişimin olması ve özellikle ikinci kuşağın kendi ebeveynleri ile sadece zorunlu durumlarda iletişime geçtiği bulgusuna ulaşılmaktadır.

5.2.2. Ekonomik Faktör Olarak Dil ya da Değersizleşen Kürtçe

Birinci kuşak göçmenler, Kürtçenin ekonomik getirisi olmadığı düşüncesine sahip olduklarından, mezkur dilin gelecek kuşaklara aktarılmasına engel olmaktadır. Ancak, birinci kuşak ile onların çocukları arasında şöyle bir farklılıktan söz edilebilir: birinci kuşak göçmenler, piyasaya dahil olacak ikinci kuşağın iş hayatında zorluk çekmemesi için Kürtçeyi öğretmezken; ikinci kuşak gençler ve özellikle de kadınlar, Kürtçeyi ekonomik getirisi olmayan bir dil olarak görmekle beraber bu dili ağır ve anlaşılmaz olarak da nitelendirmektedirler. Birinci ve ikinci kuşaktan görüşülen kişilerin Kürtçenin bir sosyal sermaye olarak ne tür imkanlar veya engeller sağlayabileceği hakkında görüşleri şu şekilde ayrıntılandırılabilir:

> Çocuğum Kürtçe bildiğinde onu bir yere almayacaklar, İngilizce gibi değil bir işine yaramaz yani. Ben de Kürtçe biliyorum bazen konuşuyorum ama çocuğuma Kürtçe öğretmem (Zehra, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Bu bizim eksikliğimizdir, ezbere konuştuğumuzdandır. Yani aslında bilinçli konuşmamız lazım, biz ne yapıyoruz ağzımıza geleni söylüyoruz. …. Evet Kürtçeyi geri plana itiyoruz. Neden o da okula gittiğinde arkadaşlarının yanında küçük düşmesin…ama nedir, hangi dil ile işini görürse onu öğretmek daha iyidir. Çünkü onunla ilerliyorsun (Nazmi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Ben çocuğuma Kürtçe öğretmem önce bir Türkçeyi öğrensin ağzı bir düzelsin. Mesela insan içine girdiğinde ha Kürt'tür diye hemen eleştirmesinler … önce Türkçeyi öğrensin bi. Ben kendim, yanında konuşmam (Kürtçe) konuşturmam da kimseyi (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan nilüfer 17 yaşında ve bir lise öğrencisi, kendisi ile yapılan görüşmede kendi toplumunu dolayısıyla ebeveyn kültürünün kodlarını onaylamayarak kendisini kent kültürü ile donatmaya çalıştığını ifade etmektedir. Kendi ebeveyn kültürüne karşı bu sert tavrı, onun anadilini gelecek kuşağına aktarmasına da engel olmaktadır.

> Kendi çocuklarıma Türkçe öğretirim modernleşen Türkçe. Niye Kürtçe öğreteyim. Türkiye'de Kürtçe ne işe yarıyor, Kürtçe ile nereye varabilirsin. İki dili de öğretsem önce Türkçeyi öğretirim. Sonuçta onun geleceği için önemli. Kürtçe ile bir yere gidebilecen mi. En başta Türkçe gelir. Türkçe ile kendini daha iyi ifade edebilirsin. Bir iş başvurusuna gittiğinde kimse senden Kürtçe istemez (Gamze, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak ve 16 yaşında bir lise öğrenci olan Gamze, Kürtçeyi anne babasından duyduğu kadarıyla anlamakta fakat konuşamamaktadır. Gamzenin konuşmasından anlaşılmaktadır ki, bir dilin öğretilmesi öncelikle onun ekonomik getirisine bağlanmaktadır. Ayrıca, Türkçeyi daha iyi kullandığı için Türkçe'nin Kürtçe'den daha zengin olduğunu ifade etmektedir.

> Benim çocuğumun anne babası Kürt ama kendisi Kürt olmasın. Biz Kürtlükten bir hayır görmedik. (ayrıca) Kürtçe çok ağır bir dildir. Çocuklar öğrenemez. Şimdiki çocukların hiçbirinin Kürtçe konuştuğunu görmedim (Serap, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise mezunu 21 yaşındaki Serap'ın kendi çocuğuna Kürtçeyi öğretmek istememesinin yanında mezkur dili ağır ve anlaşılmaz kabul ettiği görülmekte, ayrıca çocukların öğrenmesinin zor olduğunu söylemekte ve "benim çocuğum Kürt olmasın" diyerek geleneksel ebeveyn kültürünü eleştirmektedir.

> Türkçeyi daha iyi biliyorum ama Kürtçeyi az biliyorum fakat çocuğuma Türkçeyi öğretirim zorunlu olarak (Hamza, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci ve ikinci kuşak ile yapılan mülakatlarda birinci kuşağın kendi çocuklarına Kürtçeyi öğretmek istememelerinin temel nedeninin, onların gelecek kaygısı yaşamalarına engel olmak istedikleri görülebilir. Ayrıca, bu durum birinci kuşağın Kürtçeyi gelecekte maddi bir kazanç getirmeyen bir dil olarak algılamalarına neden olmaktadır. Birinci kuşak ve 38 yaşında olan Nazmi, "hangi dil onun işini görürse " ifadesi ile bu durumu özetlemektedir. Bunun yanında ikinci kuşaktan özellikle kadınların kendi çocuklarına Kürtçeyi öğretmek istememelerinin yanında Kürtçeyi kaba ve

anlaşılmaz olarak gördüklerine de ayrıca dikkat çekmek gerekir. Nilüfer'in "önce ağzı düzelsin" ve Gamze'nin "modernleşen Türkçe" ifadeleri bu durumu açıklamaktadır.

Tablo 17. İkinci Kuşak Göçmenlerin "Kendi Çocuklarına Öncelikle Hangi Dili Öğretirsiniz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı

			Kendi çocuklarınıza öncelikle hangi dili öğretirsiniz?				
			Kürtçe	Türkçe	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	65	37	10	5	117
		%	55,6%	31,6%	8,5%	4,3%	100,0%
	Kadın	Sayı	16	33	7	2	58
		%	27,6%	56,9%	12,1%	3,4%	100,0%
Toplam		Sayı	81	70	17	7	175
		%	46,3%	40,0%	9,7%	4,0%	100,0%

Yukarıdaki tablo 17'den de görüleceği üzere, ikinci kuşa genç erkeklerin, % 56,6'sı kendi çocuğuna öncelikle Kürtçeyi, % 31,6'sı ise kendi çocuğuna öncelikle Türkçeyi öğreteceklerini ifade etmişlerdir. İkinci kuşak kadınların ise, % 27,6'sı kendi çocuğuna ilk olarak Kürtçeyi, % 56,9'sı ise kendi çocuğuna ilk olarak Türkçeyi öğreteceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu tabloda hem erkeklerde hem de kadınlarda kararsız kalanların oranı % 8,5 ve % 12,1'dir. Bu görünürde büyük bir oran olmamasına rağmen, konu anadil olunca kişinin kararsız kalması kendi kültüründen ve kültür kodlarından uzaklaşmış olmasına işaret ediyor olabilir..

Ayrıca, burada kadınların kendi anadillerini öğretmede erkeklerden daha fazla bir isteksizlik gösterdikleri görülmektedir. Bu da yukarıdaki mülakat sonuçlarını desteklemektedir.

Tablo 18. İkinci Kuşak Gençlerin "Kendi Eşinizle Daha Çok Hangi Dili Konuşmayı Düşünüyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı

			Eşinizle daha çok hangi dili kullanmayı düşünüyorsunuz?				
			Kürtçe	Türkçe	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	62	37	18	0	117
		%	53,0%	31,6%	15,4%	,0%	100,0%
	Kadın	Sayı	11	37	7	3	58
		%	19,0%	63,8%	12,1%	5,2%	100,0%
Toplam		Sayı	73	74	25	3	175
		%	41,7%	42,3%	14,3%	1,7%	100,0%

Yukarıdaki tablo 18'de ikinci kuşak genç erkeklerin, % 53,0'ü ileride kendi eşiyle daha çok Kürtçe konuşacağını, % 31,6'sı ise kendi eşiyle daha çok Türkçeyi kullanacağını ifade etmektedir. İkinci kuşak kadınların ise, %19,0'u kendi eşiyle daha çok Kürtçe, % 63,8'i ise kendi eşiyle daha çok Türkçe konuşacağını ifade etmektedirler. Ayrıca yine her iki cinsiyet grubunda kararsızların % 15,4 ve % 12,1 gibi büyük bir oran temsil ettiği görülmektedir. Bu durum kısmen bu gençlerin kendi kültür kodlarından uzaklaşmanın bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu tabloda da kadınların Kürtçenin gelecek kuşaklara aktarılmasında daha çok isteksiz davrandıkları görülmektedir.

Sonuç olarak, ekonomik bir faktör olarak kabul edilen dilin gelecek kuşaklara aktarılmamasında herhangi bir sakınca görülmemesi, bu dilin artık değer kaybetmesine ve unutulmasına neden olmaktadır. Aktan'ın (2012: 18), Kürtler üzerinde yaptığı çalışması da aynı şekilde Kürtler arasında anadilin gittikçe değer kaybettiğini ve Kürtlerin kendi anadillerini gelecek kuşaklara aktarmasında isteksiz davrandıklarını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra Aslan'ın (1999) Çerkezler üzerindeki çalışması da yine aynı şekilde göçmen bireylerin kendi anadillerini gelecek kuşaklara aktarmada yeteri kadar istekli davranmadıkları bulgusuna ulaşmak mümkündür.

Yukarıda açıklanan görüşmeler ve anket formu sonuçları ikinci kuşağın kendi kültür taşıyıcısı olarak düşünülebilecek olan dillerini öğretmelerindeki isteksizlik bu dilin ve dolayısıyla geleneksel ebeveyn kültürlerinin yok olmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak, burada bütün "sorumluluğun" ikinci kuşakta görülmemesi gerekir. Çünkü ebeveynlerin de bu kültür kodunu gelecek kuşaklara aktarmada yeteri kadar bilinçli davranmadıkları görülmektedir.

5.2.3. Birinci ve İkinci Kuşak Kadın ve Erkeğin Toplumsal Konumlarına Bakışlarındaki Farklılıklar: "Değişen Tutumlar" ya da "Öğrenilmiş Çaresizlik"

Araştırmaya katılan birinci kuşak göçmenler ve ikinci kuşak gençlerin geleneksel aile anlayışlarına bakışları arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Birinci kuşağın geleneksel kültür içinde kabul etmiş olduğu ve halen savunduğu kadın erkek ilişkilerinde erkeğin daha baskın olması gerektiği düşüncesi, ikinci kuşakta değişime uğramaktadır. Saha çalışması yapılan bu göçmen mahallesinde yaşayan birinci kuşak ile yapılan bireysel ve özellikle odak grup görüşmelerinde; (grup halinde iken birinci kuşak göçmenler geleneksel kadın-erkek rollerine daha fazla sarılmaktadır) kadının evde oturması gerektiği, dışarıda çalışmaması, erkeğin evde ya da genel olarak daha baskın olması gerektiği gibi düşünceler her fırsatta vurgulanmaktadır. Diğer taraftan, ikinci kuşak gençler ile yapılan bireysel özellikle odak grup görüşmelerinde ise gençlerin; (odak görüşmelerinde gençler kadın ve erkeğin eşit olması gerektiği düşüncesine daha fazla

dikkat ediyorlar) kadının isterse dışarıda çalışabileceği kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu gibi kendi ebeveynleri ile ters düşecek düşüncelere sahip olduğu gözlenmiştir. İkinci kuşak gençlerin kent ile girdikleri etkileşimden dolayı, kadın ve erkeğin toplumsal hayattaki konumlarına bakışlarında kendi ebeveynleri ile bu tür farklılıkları göstermelerinin yanında, kendi ebeveynlerini bu tavırlarından dolayı da eleştirmektedirler.

Kadın-erkek ilişkilerine yönelik tutum açısından birinci kuşak göçmemelerin görüşleri şöyledir:

> Kadın ve erkek biz Kürtlerde eşit olmaz bize zıt.- eşit olsa dahi- biz Kürtler için olmaz, mesela eşit olursa kadın kendi başına sabah kalkar arabaya biner parka gider bu bize olmaz. Kadın gerektiğinde dövülebilir. Bazen hak ediyorlar. (Abdullah, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kadın kadınlığını bilecek erkek erkekliğini bilecek. Bunlar eşit olamaz nasıl olacak ben çalışsam o da çalışacam diyecek o zaman kim bakacak bize, biz Kürt halkında böyle bir şey yok. Kürt toplumunda kadınların çalışması yüzde bir bile değil. Türklerde öyle değil ….. o yüzden o kadar sorun çıkıyor. Kürt, kadını daha fazla koruyor. Kadın erkeğine saygı gösterecek bu şekilde hiçbir zaman sorun çıkmaz, kadın işini yaptıktan sonra şiddet görmez ama bir iş verdiğinde bana sen yap gibi sözler söyler ise dayak olmazsa olur mu? Kadın kadınlığını bilecek erkek erkekliğini (Kasım, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kadın dışarı gittiğinde de erkekten izin istemeli, ….Evde erkek üstün olmalı her açıdan erkek üstün olmalı, erkeğin hesabı ayrı olmalı[9], kendini dayağa getiren kadını erkek dövebilir. Erkektir sinirlenmiştir olur yani (Saniye, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

[9] Kürtçede, "erkeğin hesabı ayrıdır" deyimi bir kimsenin ya da bir toplumun diğerlerinden ayrı değerlendirilmesi gerektiğini belirtmek için kullanılmaktadır. Saniye "erkeğin hesabı ayrıdır" derken erkeğin kadın ile aynı kefeye konulamayacağını ve bu iki grubun eşit olmadığını olamayacağını ifade etmektedir.

> Erkek her konuda üstün olmalı erkek başkadır bizim Kürtlerde, onsuz bir yere gidemezsin, biz Kürtlerde eşitlik olmaz, erkek üstün olmalı….. (Gülistan, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak ile kadın erkek eşitliği konusunda yapılan derinlemesine mülakatlarda görüldüğü üzere, kadınlar bile erkeklerin üstün olması gerektiğini ısrarla belirtirken, aslında kadınlarda öğrenilmiş çaresizliğin olduğu da görülmektedir. Ayrıca, birinci kuşak bu konudaki görüşlerini belirtirken Türklere atıfta bulunmakta ve onların kadına daha fazla eşitlikçi davranarak yanlış yaptıklarını ima etmektedirler. İnegöl Huzur Mahallesi'nde yapılan gözlemlerde de bu mahallenin Türkiye'nin Doğu ve ya

Güneydoğu'sundan bir köy izlenimi verdiği görülmektedir. Dolayısıyla, bu toplum içerisinde kent ve kent kültürü ile etkileşime girilmemesinden dolayı geleneksel düşüncelerin değişmesinin en azından birinci kuşak açısından daha zor olduğu gözlenmektedir.

Kadın erkek ilişkilerine yönelik tutum açısından ikinci kuşak gençlerin daha farklı bir tutum aldıklarını söylemek yanlış olmaz. İkinci kuşağın bu konudaki görüşleri ise şu ifadelerle karşılık bulmaktadır:

> Bayanlar biraz yadırganıyor, aslında biraz değil çok yadırganıyor. Toplum bayanı biraz öne almalı. Adam kafasına göre her istediğini yapıyor. En son eşime sorarım hesabı yapıyor. burda bence çok yanlış. Önce eşine danışacaksın sonra aileye. Çocuklar burda eşlerden daha fazla değer görüyor bence, çok yanlış. Türklerin genelinde böyle değil. Adam önce eşini öne alıyor, bir şey alacaksa, yapcaksa önce benim eşim diyor. Ama biz Kürt toplumunda böyle değil (Elif, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kadın erkek eşittir, mesela Kürtlerde diyorlar erkek üstündür bu saçma bir şey ikisi eşit olacak… (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Şuan gerçekten biz Kürtlerde kadın kesinlikle erkek ile eşit değildir… bizde bir kadın kolay kolay bir erkek ile yan yana dolaşamaz. ..şunu unutmamak gerekir ki o sonuçta bir insan. Eğer varsa çocukların anası. Kadına karşı şiddetin de kesinlikle olmaması gerekiyor. Eşitlik konusunda da kesinlikle eşit olması gerekiyor (Reşat, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Bizim insanlarda kızımı şımartırsam bunun önünü alamam diyorlar, aslında çok seviyor ama dışarı veremiyor, bir korku var, … Bizim erkekler şöyle diyorlar nasıl olsa bizde boşanma yok ben bunu dövsem de gidemez gitse de babası kabul etmeyecek, ama Türklerde böyle değil adam dövdü mü kadın gidiyor, işte bizim erkekler bunu kullanıyorlar, nasıl olsa bana bağlı diyor. Bizde kesinlikle boşanma yoktur, beyazla gittin beyazla gelirsin diyorlar (Davut, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak göçmenlerin kadın ve erkeğin toplumdaki konumuna bakışları noktasında daha bilinçli davrandıkları ve bu konuya daha eşitlikçi yaklaştıkları görülmektedir. İkinci kuşak kadın ve erkekler, kendi geleneksel toplumlarında kadının erkek ile eşit tutulmadığını ifade etmekte ve bu durumu eleştirirken Türklerde böyle olmadığını söyleyerek kent ile girdikleri etkileşimin izlerini sergilemektedirler.

Özellikle lise mezunu Davut'un belirtiği boşanma konusu geleneksel Kürt anlayışında büyük önem arz etmektedir. Ayrıca 27 yaşında ve üniversite mezunu olan Reşat, kişinin insanlık yönüne dikkat çekerek onun eşit tutulması gerektiğini ifade etmektedir.

Birinci ve ikinci kuşak arasında, kadın ve erkeğin toplumsal konumlarının nasıl olması gerektiği noktasında büyük farklılıklar görülmektedir. Kent ile etkileşime giren ikinci kuşak gençlerin değişen düşüncelerine karşılık, birinci kuşağın kent ile etkileşime girmek yerine kendi mahallesinde geleneksel kültür kodlarını yaşattıkları ve olabildiğince onlardan taviz vermedikleri söylenebilir. Birinci kuşaktan kadınların erkeğin üstün olmasını kabullenmesi durumu, ikinci kuşakta her iki cinsiyet grubu tarafından eleştirilmekte ve *Türklerde böyle olmadığı* vurgusu yapılarak kentin ikinci kuşak üzerinde gösterdiği etkiyi sergilemektedirler.

Tablo 19. Kadın Seçimlerde Hangi Siyasi Partiye Oy Vereceğini Eşine Sormalı Mı? Sorusuna Birinci Kuşak Göçmen Bireylerin Verdiği Cevapların Cinsiyet Dağılımı

			Kadın seçimlerde hangi siyasi partiye oy vereceğini eşine sormalı mı?				
			Evet	Hayır	Fikrim yok	cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	54	31	6	0	91
		%	59,3%	34,1%	6,6%	,0%	100,0%
	Kadın	Sayı	20	9	3	1	33
		%	60,6%	27,3%	9,1%	3,0%	100,0%
Toplam		Sayı	74	40	9	1	124
		%	59,7%	32,3%	7,3%	,8%	100,0%

Tablo 19'de kadının hangi siyasi partiye oy vereceğini eşine sormasının gerekliliğine yönelik birinci kuşağın verdiği cevapların frekans dağılımı gösterilmektedir. Tabloda görüleceği üzere, erkeklerin % 59,3'ü kadının hangi siyasi partiye oy vereceğini kendisine sorması gerektiğini, % 34,1'i ise kendisine sorulmasının gerekmediğini ifade etmektedir. Görüldüğü üzere, erkeklerin % 59,3'ü bu hakkı kadına vermeyerek onun bu iradesine karşı çıkmaktadır. Bunun yanında kadınların % 60,6'sı kendisi seçimlerde oy kullanırken eşine sorması gerektiğini düşünürken, % 27,3'ü ise seçimlerde oy kullanırken eşine sorması gerekmediğini ifade etmektedir. Toplam olarak, birinci kuşak göçmenlerin %59,7'si evde erkeğin sözünün geçerli olması gerektiğini söylerken, %32,3'ü ise bunun olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Görüldüğü gibi, "kadın seçimlerde hangi siyasi partiye oy vereceğini eşine sormalı mı?" sorusuna birinci kuşak kadınların erkeklerden daha fazla evdeki erkeğin sözünün geçerli olması

gerektiğini ifade etmektedirler. Bu durum, aslında birinci kuşak kadınların bir tür öğrenilmiş çaresizlik[10] içine girdiklerini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 20. Birinci Kuşak Göçmenlerin Kimin Hane Reisi Olması Gerektiği Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı

			Sizce hane reisi kim olmalı?								
			Baba	Büyükbaba	Ağabey	Anne	Büyükanne	Amca	Diğer	Hane reisi olmamalı	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	83	2	1	2	0	0	3	1	92
		%	90,2%	2,2%	1,1%	2,2%	,0%	,0%	3,3%	1,1%	100,0%
	Kadın	Sayı	29	1	0	1	1	1	0	0	33
		%	87,9%	3,0%	,0%	3,0%	3,0%	3,0%	,0%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	112	3	1	3	1	1	3	1	125
		%	89,6%	2,4%	,8%	2,4%	,8%	,8%	2,4%	,8%	100,0%

Tablo 20'de birinci kuşak kadın ve erkeklerin hane reisinin kim olması gerektiği sorusuna verdikleri cevaplar gösterilmiştir. Tablodan anlaşılabileceği üzere, birinci kuşak erkeklerin %90,2'sinin hane reisinin baba olması gerektiğini belirterek, erkeğe olmazsa

[10] Öğrenilmiş çaresizlik kavramını, erkeklerin üstün olması gerektiğinin fikrini kadınların (acı) yaşam tecrübeleriyle edindiği ve bütün çabalara rağmen bu durumun değiştirilemeyeceğine dair güçlü bir duyguyu benimsediğini belirtmek için kullanıyorum.

olmaz bir rol biçmektedirler. Bunun yanında, birinci kuşak kadınların erkeklerin oranına yakın bir düzeyde % 87,9 oranında evde babanın hane reisi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Buradan da anlaşılacağı gibi, kadınların kendilerini arka plana iterek pasif duruma getirdikleri, hatta bu durumu kolaylıkla kabul ettikleri görülmektedir. Geleneksel toplumun bir özetini ifade eden bu durum geleneksel köy hayatını da betimlemektedir.

Tablo 21. İkinci Kuşağın, Kadının Ve Erkeğin Toplumdaki Konumlarının Nasıl Olması Gerektiğine Yönelik Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı

			Kadın ve erkeğin toplumdaki konumları nasıl olmalıdır?					
			Erkek üstün olmalı	Kadın üstün olmalı	Eşit olmalılar	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	39	2	73	2	1	117
		%	33,3%	1,7%	62,4%	1,7%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	4	3	50	1	0	58
		%	6,9%	5,2%	86,2%	1,7%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	43	5	123	3	1	175
		%	24,6%	2,9%	70,3%	1,7%	,6%	100,0%

Tablo 21'de ikinci kuşak gençlere sorulan kadın ve erkeğin toplumsal konumlarının nasıl olması gerektiği sorusuna verilen cevaplar genel olarak geleneksel belli ölçülerde tabuların yıkılmış olduğunu göstermekte ve kadınların yanı sıra erkeklerin de bu bilinci kazandığı görülmektedir. İkinci kuşak göçmen erkeklerin % 33,3'ü kendi ebeveynleri gibi erkeğin üstün olması gerektiğini söylerken, % 62,4'ü her iki cinsiyetin toplumsal konumlarının eşit olması gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca, ikinci kuşak kadınların kendi annelerinin düşüncelerini benimsemedikleri ve artık erkeklerle eşit olduklarını ve bu anlamda mücadele içine girdikleri görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya

katılan ikinci kuşak gençlerin % 86,2'si kadın ve erkeğin toplumsal konumlarının eşit olması gerektiğini söylerken; % 5,2'sinin de kadının erkekten daha üstün olması gerektiğini belirtmektedir. Bu, görünüşte düşük bir istatistiksel veri gibi görünebilir ancak böyle geleneksel bir toplumda düşüncenin belli sınırlılık için yön değiştirdiğine işaret etmesi açısından önemli bir orandır.

Tablo 22. İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin "Kadın Seçimlerde Hangi Siyasi Partiye Oy Vereceğini Eşine Sormalı Mı? Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Üzerinden Frekans Dağılımı

			Kadın seçimlerde hangi siyasi partiye oy vereceğini eşine sormalı mı?				
			Evet	Hayır	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	55	53	8	1	117
		%	47,0%	45,3%	6,8%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	19	36	3	0	58
		%	32,8%	62,1%	5,2%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	74	89	11	1	175
		%	42,3%	50,9%	6,3%	,6%	100,0%

Tablo 22'de Kadın seçimlerde hangi siyasi partiye oy vereceğini eşine sormalı mı? sorusuna verilen cevapların istatistiksel sonuçları gösterilmiştir. Tabloda görüleceği üzere, ikinci kuşak erkeklerin % 47,0'si kadın seçimlerde kime oy vereceğini erkeğe (bir anlamda kendisine) danışması gerektiğini ifade ederken, % 45,3'ünün kadının kendi özgür iradesini kullanabileceğini ifade etmektedir. Bu oranlar görünürde büyük oranlar olmamasına rağmen genç erkeklerin kendi babalarından daha bilinçli davrandıkları gözden kaçmamaktadır. Bunun yanısıra, gelenekten bir tür kopuşu kadınların verdiği cevaplardan da anlamak mümkündür. İkinci kuşak genç kadınların %32,8'i yine birinci

kuşak anneleri gibi kadının oy verirken erkeğe sorması gerektiğini belirtirken, %62,1 gibi birinci kuşak kadınlara kıyasla büyük bir oranda kadının kendi özgür iradesini kullanması gerektiğini ifade etmektedir. (Birinci kuşak kadınların sadece %27,3'ü erkeğe sormadan kendi özgür iradelerini kullanması gerektiğini belirtmişti)

Birinci ve ikinci kuşak gençlerin, kadının toplumsal hayatta nasıl olması gerektiği ve kadının kendi özgür iradesini kullanıp kullanamayacağı konusunda büyük farklar olduğu görülmektedir. İkinci kuşak, birinci kuşağa kıyasla kadın erkek ilişkisinde genel olarak daha bilinçli bir tutum aldığı tespiti yapılabilir. Saha çalışması boyunca edinilen izlenimlerin ışığında, özellikle birinci ve ikinci kuşak kadınlar arasında büyük bir dönüşümün yaşandığı ifade edilebilir. Birinci kuşak kadın, kendi pasif konumunu kabullenmiş iken; ikinci kuşak kadın kendileri ile yapılan mülakatlarda da belirttikleri gibi bu durumu eleştirerek karşı çıkmaktadırlar. Suzuki Him ve Gündüz-Hoşgör'ün (2011) çalışmasında bahsettikleri "Kürt kadınları üzerindeki patriarşik durumun" bu çalışmanın kapsamındaki İnegöl'de de kendisini gösterdiği birinci kuşak kadınların mülakatlarında görmek mümkündür. Bunun yanında, ikinci kuşak her iki cinsiyet grubunun model olarak da kent kültüründen, medyatik ve popüler kültürden etkilendiğinin bir kanıtı olarak, onların alternatif davranışların çerçevesi olarak 'Türk'lere referans yapmaları gösterilebilir. Sonuç olarak, ikinci kuşak gençler kendi ebeveynlerinde gördükleri bazı geleneksel kültürel değerleri eleştirmektedirler. Ayrıca, erkeğin daha fazla güç sahibi olduğu bu geleneksel toplum kümesindeki erkeklerin dahi bu değerleri eleştirmesi dikkat çekicidir.

5.2.4. Kuşaklar arasında akraba evliliğine bakıştaki zihinsel dönüşüm

Göçün meydana getirdiği bir dizi değişimin en önemlisi zihinsel kodlarda meydana gelen değişimdir. Göç etmeden önce kendi geleneksel yapıları içinde şekillenen birey, daha önce kabul etmiş olduğu kimlik kodlarını, geleneksel değerleri, kendisi ile beraber geldiği yere taşımakta ve onlarla beraber yaşamaya çalışmaktadır. Birinci kuşağın bu kapalı toplum yapısını korumak için verdiği mücadelelerden biri de akraba evliliğidir. Ayrıca birinci kuşak, İnegöl'e gelmesinden kaynaklı olarak medyada ya da kent kültüründe fark

ettikleri ve ilginç bir şekilde 'Türklerde oldukça yaygın olduğunu(!)' düşündükleri boşanmadan dolayı, ikinci kuşak konumundaki çocuğunun bir Türk ile evlenmesini istemediği görülmektedir. Bu konuda çocuklarını uyardıkları da görülmektedir. Ancak, göçün etkilerini dolaylı olarak deneyimleyen ikinci kuşak gençlerin, kimlik yapıları büyük ölçüde kent kültürü içinde oluşmakta ve böylece ebeveynlerinin öğrettiği geleneksel değerler arka plana itilmektedir. Birinci kuşak kendi çocuğunun kendisi gibi akraba ya da en azından kendisinin tanıyıp tasvip ettiği kişiler (ki bu Kürt olmalıdır) ile evlenmesi gerektiğini düşünürken; ikinci kuşak bu geleneksel düşünceye karşı çıkmaktadır. Çünkü, ikinci kuşağın kent ile girdiği etkileşim, onun bun tür uyarıları kulak vermesini önleyebilmekte ve bu yüzden aile içinde çatışmalar meydana gelebilmektedir.

Evlilik ve eş seçimine ilişkin birinci kuşak göçmenler oldukça muhafazakar denilebilecek bir tutum sergilemektedir:

> Çocuklarım bana sorsa hiçbiri yabancı getirmezler hepsini tanıdık getiririm. Ben istemem çocuklarım yabancıları getirsinler eğer bana sorsalar bana tabi olsalar ben hepsine tanıdık akraba getiririm, yabancıları getirmeyin…(Saniye, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kürt olması önemli daha iyi olur. şimdi sen bir Türk ile nişanlanırsan başa götürecem mi diye kalbine soru gelir, sen kapalı o açık sen istersen kapanacak mı?..... Şimdi ki gençler dış görünüşe bakıyor, güzel olsun mavi gözlü olsun ne bileyim mutlu olmadıkları zaman ne yapacak, onlar için o önemli değil …..(Gülistan, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Şimdi onlarda (Türklerde) boşanmak çok kolay, ama bizde öyle bir kavram yok. Bizde boşanmak belki yüzde bir bile değildir. Ancak Türklerde bu böyle değil, onlar anlaşamadığı zaman haydi boşanalım diyebiliyorlar. Bunun için biz Kürtlerin Türklerle evlenmesi çok zor… Onların hayatları çok farklı. Biz onlarla dayanamayız. Onun için Kürtler onlarla (Türklerle) idare edemezler. İnsanların tanıdık biri ile (Kürt) evlenmesi daha iyidir. (odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Mülakatlardan anlaşılacağı üzere, birinci kuşak hem kadın hem de erkeklerin geleneksel aile bağlarına önem verdikleri özellikle de, kendi çocukları konumundaki ikinci kuşağı,

Türklerde daha yaygın olduğunu düşündükleri boşanmaya karşı uyardıkları görülmektedir. Özellikle, birinci kuşak erkekler ile yapılan odak grup görüşmelerinde *Kürtlerin Türkler ile anlaşamayacağı* düşüncesi hakim görünüyor. Gülistan'ın ise *şu anki gençler* diyerek kast ettiği ikinci kuşağı, geleceği düşünmediği konusunda eleştirdiği görülmektedir.

İkinci kuşak gençlerin kültürel dönüşüm yaşadıkları konulardan birisini akraba evliliği olduğu söylenebilir:

> Kişi akrabası ile evlenmemeli, çocuk sorunu olabilir. Anlaşmazlık olabilir….. Ayrıca bir Kürt'ün yine bir Kürt ile evlenmesi gerekmez. Eğer kişi din konusunda anlaşabiliyorsa, davranışlarda uyuyorlarsa evlenebilirler…. yani Kişi evlenirken karşıdakinin çalışıp çalışmadığını, eğitim düzeyini de göz önünde bulundurmalı (Gamze, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Ben akraba evliliğinden hiç hoşlanmam …mesela evlendiler belki kötü çıktı bir taraf, tamam her şey bitti… Artık birbirlerine düşman olurlar. Bence en iyisi yabancı olsun akraba hiç olmasın. …Ben kendim dininde olsun derim. namazına bakarım evi yokmuş fark etmez din oldu mu diğerleri gelir…. Bizim ailemiz bizi Türklerde olan boşanma korkusuyla büyütmüş, evlendi mi bırakır. Ama iyisi de var tabi insan bilemez. Ben illa demem Kürt olsun… Anlaşabildiğim yani kendi düşüncelerime göre birisi, belki Kürtlerde bulamadığımı Türklerde bulabilirim (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Lise öğrencisi olan Nilüfer, ailesinin kendisine bulunduğu "ailemiz bizi Türklerde olan boşanma korkusuyla büyütmüş" telkinini ifade ederek ebeveynlerinin neden Türklerle evlenmelerini istemediklerini açıklamaktadır.

Nilüfer de Gamze ile benzer şekilde, ebeveynlerinin hiç dikkat çekmediği bir noktaya yani din konusuna dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Nilüfer, anne babasının avantaj olarak gördüğü akrabalığı bir dezavantaj olarak görmektedir. Ve akraba ile anlaşamama durumunda her iki tarafında birbirine düşman olacağını ifade etmektedir.

> ….Akraba evliliğine kesinlikle karşıyım….Dindar kişilerle evlenmeyi tercih ederim (Zehra, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Bizdeki akraba evliliğinin temel nedeni biz de ayrılmak diye bir terim yok, o yüzden annelerimiz babalarımız tanıdık olsun diye akraba evliliği olsun diyorlar. Ben kabul etmiyorum. Bana baskı yaptıkları için özellikle ben istemiyorum. Bana baskı yaptıkları içindir de. İlla Kürt olması önemli değil mesela benim bir akrabam Adanalı birisiyle evlendi. Allah onlardan bin kere razı olsun önemli olan kafanın uyuşmasıdır, çok dindarlar, çok beğeniyorum (Ali, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak, 21 yaşında ve bir üniversite öğrencisi olan Ali, tıpkı Nilüfer gibi, ebeveynlerinin kendilerine "Türklerde boşanma olduğunu, ancak Kürtlerde böyle bir şey olmadığını" söylediklerini ifade ederek, ikinci kuşak üzerinde oluşturulan genel korkuya gönderme yapmaktadır. Ayrıca, Ali kendisine akraba evliliği konusunda baskı yapıldığını ve özellikle de bundan dolayı böyle bir evliliğe karşı çıktığını ifade etmektedir.

> Akraba evliliğine kesinlikle karşıyım yanlış bir şey yani görüş olarak hep kardeş gözü ile bakıyoruz, bir gün gelip o insanı kendine eş yapamazsın, olmaz bu, bizimkiler de eski zamanda öyle yaptıkları için öyle olsun diyorlar. Bize de sözümüzü dinleyin diyorlar. Yani onlar da diyor, benim akrabam olsa istediğim lafı söylerim, ama yabancı olsa söyleyemeyecekler ya…. Ve içimizdeki şeyler dışarı çıkmasın diyorlar. …İlla Kürt olacak diye bir şey yok… (Servet, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Üniversite mezunu Servet ile yapılan mülakattan anlaşılacağı üzere, ikinci kuşak, birinci kuşak ile evlilik konusunda anlaşamamakta ve aile içi huzursuzluklar baş göstermektedir. Kapalı bir toplum özelliği gösteren Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafyasının insanları bu geleneksel tavırlarını kent kültürü ile büyüyen çocuklarına aktarmaya çalışırken, kendi önerdiklerinin sınırlı düzeyde başarı olabilmekte ve geleneksel değerleri sarsmakta ve dengeleri değiştirmektedir.

Son olarak, ikinci kuşak lise öğrencisi ve 16 yaşında olan Gamze, kendi ebeveynlerinin dikkat çekmediği eğitim, iş gibi noktaları göz önünde tutarak, kişinin etnik kimliğini önemsiz bulmakta ve asıl önemli olan şeyin kişinin anlaşabilmesi olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 23. Birinci Kuşak Göçmenlerin Eşlerinin Akraba Olup Olmadığı Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

		Sayı	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Evet	74	59,2	60,7	60,7
	Hayır	40	32,0	32,8	93,4
	Evlenmedim	8	6,4	6,6	100,0
	Toplam	122	97,6	100,0	
	Cevapsız	3	2,4		
Toplam		125	100,0		

Tablo 23'de görüleceği üzere, birinci kuşak göçmenlerin eşi % 59,2 oranında akrabası iken, %32,0'lık bir göçmen grubunun ise eşinin akraba olmadığı görülmektedir. Bu tablodaki birinci kuşak göçmenlerin, büyük bir kısmı kendi akrabası ile evli, dolayısıyla kendi çocuklarına da benzer doğrultuda yönlendirme ya da bazı durumlarda bunu dikte etme eğilimde olduğu görüntüsü vermektedir. Ancak kent kültürü ile etkileşimde olan ikinci kuşak gençlerin, bunu kabul etmemesi durumunda kuşaklar arası çatışmaların derinleşmesi muhtemel olacaktır.

Tablo 24. Birinci Kuşak Göçmenlerin, Evlendikten Sonra Kendi Aileleri İle Beraber Aynı Evi Paylaşma Oranlarını Gösteren Frekans Dağılımları

		Sayı	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Evet	83	66,4	69,2	69,2
	Hayır	37	29,6	30,8	100,0
	Total	120	96,0	100,0	
Missing	99	5	4,0		
Total		125	100,0		

Tablo 24, birinci kuşak göçmenlerin, evlendikten sonra kendi aileleri ile beraber aynı evi paylaşma oranlarını göstermektedir. Kürt toplumunda yaygın olan geniş aile formu, birinci kuşak göçmenlerin kendi çocuklarının akrabaları ile evlenmelerini istemesine neden olabilmektedir. Birinci kuşak göçmenlerin, % 66,4'ü evlendikten sonra kendi ailesi ile beraber yaşamış ve dolayısıyla geniş aile deneyimine sahiptir. Bu yüzden, evlenilecek kişinin akraba olması onun ailesi ile yaşama olasılığını arttırmaktadır. İkinci kuşaktan Servet'in de ifade ettiği gibi "benim akrabam olsa istediğim lafı söylerim, ama yabancı olsa söyleyemeyecekler" mantığını da güçlendirmektedir.

Tablo 25. İkinci Kuşak Göçmen Gençlerin Eşlerinin Akraba Olmasını İsteyip İstemediği Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

		Sayı	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Evet	55	31,4	31,4	31,4
	Hayır	119	68,0	68,0	99,4
	Cevapsız	1	,6	,6	100,0
	Toplam	175	100,0	100,0	

Tablo 25'de de görüleceği üzere, gençlerin %31,4'ü kendi eşlerinin akraba olmasını isterken, % 68,0, gibi önemli oranda bir genç kitle kendi eşlerinin akraba olmasını istememekte ve kendi ebeveynlerinin akraba evliği isteğine karşı çıkmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, birinci kuşak göçmenlerin, %59,2'sinin eşlerinin akraba olduğu görülmekteydi. Bu durum göçmen kuşaklar arasında bir zihinsel dönüşümün yaşandığını açıkça göstermektedir. Ama aynı zamanda devam eden bir düşüncenin yani akraba evliliğine sıcak bakışın (%31,4) devam ettiğini de söylemek mümkündür.

Tablo 26. İkinci Kuşağın "Evleneceğiniz Kişinin Kürt Olmaması Sizin İçin Sorun Olacağını Düşünüyor Musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Evleneceğiniz kişinin Kürt olmaması sizin için sorun olacağını düşünüyor musunuz?				
			Evet, çok sorun olurdu	Sorun olabilir	Sorun olmaz	Fikrim yok	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	11	19	79	8	117
		%	9,4%	16,2%	67,5%	6,8%	100,0%
	Kadın	Sayı	3	10	42	3	58
		%	5,2%	17,2%	72,4%	5,2%	100,0%
Toplam		Sayı	14	29	121	11	175
		%	8,0%	16,6%	69,1%	6,3%	100,0%

Tablo 26'de görüleceği üzere, ikinci kuşağın, ebeveynlerinin kendilerini Türklerle evlenmemeleri konusunda uyarmalarına rağmen, bu konuda geliştirdikleri kendi düşünceleri gösterilmektedir. Erkeklerin % 67,5'i, kadınların ise %72,4'ü evleneceği kişinin Türk olmasının onun için sorun olmayacağını ifade etmektedir. Toplam olarak ise, ikinci kuşak gençlerin %69,1'i Türklerle evlenmenin kendisi için sorun olmayacağını belirtmektedir. Bu veriler açıkça ikinci kuşak genç kitlenin önemli bir bölümünün kent ile ve dolayısıyla Türklerle olan etkileşim ve kaynaşmasının boyutunu göstermektedir.

Evlilik gibi önemli bir konuda birinci kuşak göçmenler ve çocukları arasında ciddi görüş farklılıkları olduğu gözlenmektedir. Birinci kuşağın kendilerini evlilik konusunda dışarıya (Türklere) karşı uyardıklarını ifade eden ikinci kuşak, bu uyarılara rağmen kent kültürü ile girdiği etkileşimden de kaynaklı olarak daha farklı tutum aldıkları söylenebilir.

Aile içi çatışmaların ortaya çıkmasına neden olan bu tür durumlar, var olan geleneksel ilişkileri de değişime uğratmaktadır. Deniz ve Etlan'ın (2009) Van merkeze göç eden göçmenler üzerinde yaptıkları çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaştıkalarını görmekteyiz. Aynı şekilde bu çalışmada da görüldüğü üzere aile içi çatışmaların en çok yaşadığı dönem evlilik öncesi dönemler olarak vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, birinci kuşağın kendisini kent kültürüne karşı koruduğu ve ikinci kuşak durumundaki çocuklarını da bu konuda uyarmasına rağmen eğitim, iş, arkadaş çevresi gibi kişinin sosyalleştiği alanlar bu tür geleneksel aidiyetlerin daha fazla sürdürülmesine olanak vermemektedir.

5.2.5. Ekonomik hayat ve kadın ya da ebeveynlere karşı duruş

Çoğu kırsal kesimden gelmiş olan Huzur Mahallesi sakinleri sahip oldukları tutum, ve davranışlarını, büyük ölçüde inegöl'e gelmeden önce yaşadıkları yerde kazanmış olduklarını söylemek yanlış olmaz. Ancak birinci kuşağın bu geleneksel tutumları, kent kültürü, medyatik ve popüler kültür içinde büyüyen ikinci kuşak halefleri tarafından değişime uğratılmaktadır. Birinci kuşak göçmenlerde kadınların dışarıda çalışmasına yönelik gösterilen sert tavırlar, ikinci kuşak hem kadın hem de erkekler de değişme uğramaktadır. Ayrıca ikinci kuşak, ebeveynlerini bu tavırlarından dolayı eleştirmektedirler . Bununla beraber birinci ve ikinci kuşak gençlerin, kadınların neden dışarıda çalıştırılmadığına yönelik düşünceleri de farklılık göstermektedir.

Kadınların çalışmasına ilişkin olarak birinci kuşak göçmenlerin tutumlarının oldukça katı ve sert olduğu ve belli ölçülerde kültürel olarak etnosantrik duygular içerdiği aşağıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır:

> … biz açlıktan ölsek de kadınlarımızı dışarıda çalıştırmayız. Biz Kürtlere böyle bir şey yakışmaz. Bizde böyle bir şey yok. Ne olursa olsun bizde böyle bir şey olamaz… Biz namusumuza çok düşkünüz. Kadınlar bizim namusumuzdur. Namusumuzu nasıl olurda dışarıda çalıştırırız… Kadın evinde oturur. Şimdi Türkler bize diyorlar ki Kürtler kabadır Kürtler kadınlarını eziyorlar. Vallahi yalan biz kadınlarımızı sevdiğimizden dışarıda çalıştırmıyoruz. Erkek çalışır kadın evinde erkeğini bekler. Biz atalarımızdan böyle gördük (Odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak göçmen Kürtler ile yapılan mülakatlarda kadınların dışarıda çalışmasına karşı net bir tavır ortaya konulmaktadır. Birinci kuşaktan kişilerin katıldığı odak grup görüşmesinde "…biz açlıktan ölsek de kadınlarımızı dışarıda çalıştırmayız" ifadesi odak grup görüşmesine katılan her bir bireyin onayladığı bir düşüncedir. Ayrıca bu göçmen erkekler, kadınları "namusa" olan düşkünlüklerinden dolayı da dışarıda çalıştırmadıklarını ifade etmektedirler.

> Kadınlar dışarda çalışmamalı, bizim aile dışarda çalışmasına izin vermez, zaten kadın dışarda çalışmamalı…(Saniye, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Bizler kadınlarımızı çalıştırmayız, bunu namus için yapıyoruz. Ama onlar (Türkler) diyor bunlar eşine güvenmiyor. Hayır öyle değil. Bu bizim namusa düşkünlüğümüzdendir (Kasım, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kadınların dışarda çalışması bizim Kürtlere uymaz. (Çünkü) kadınların çalışması konusu şöyle, arada hayâ vardır. Erkek kadınların yanında rahat olamaz, çocuğuna iyi bakamaz çocuğuna iyi bir terbiye vermesi çalışmasından daha iyi. (Nazmi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak hem kadınlar hem de erkekler, kadının dışarıda herhangi bir işte çalışmasına karşı çıkmaktadır. Kadınlar bu durumu kabullenmiş ve artık kendisi de dışarda çalışmaması gerektiğini savunmaktadır. Erkekler de kadının daha çok "namustan" dolayı çalışmasına izin vermediklerini ısrarla dillendirmektedirler. Huzur Mahallesi'nde, göçmenler üzerinde yapılan alan araştırması süresince, çalışan birinci kuşak kadına rastlanmamıştır. Ancak ikinci kuşak kadınların, bu kalıplaşmış düşünce ile çatıştıkları ve ailelerini kendilerinin çalışması noktasında zorladığı , bazı durumlarda da çalıştığı görülmektedir.

İkinci kuşak gençlerin ise kadınların çalışması meselesinde "bireyselci, özgür ve eşitlikçi" bir konum alma eğiliminde oldukları vurgulanmalıdır:

> Kadın kendi isteğiyle çalışmak isterse çalışabilir. Ya da eşine yardım için çalışabilir (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Bence bayanlar dışarda çalışmalı bak adam diyor ki, bayan çalışacak eline beş kuruş para geçecek gözü açılacak beni terk edecek hesabı yapıyor. Onu muhasebe ediyor kendince…(Elif, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

20 yaşında lise mezunu olan Elif, kadının dışarıda çalışması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca, birinci kuşak göçmenler, kadının dışarıda çalışmasını istemeyerek bunu "namus" bağlamında dile getirirken, bu durum ikinci kuşak için, kendi toplumlarında kadına olan güvensizlikten dolayı çalıştırılmadığı düşüncesine dönüşmektedir.

> Mesela (Kürtler) kafalarını değiştirseler önyargılarını kırsalar, mesela kız çocuğu okula gidemez diyorlar, bir kız çocuğu çalışamaz diyorlar, niye bir erkek okuyor da kız okuyamıyor, erkek çalışıyorsa kız da çalışabilir (Zeynep, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> ….şimdi kadın da olmalı iş hayatında… kadınların şefkati merhameti alakası… bazı şeyler -çağrı merkezinde olsun mesela başka bir şey de olsun- bir erkeğin yapabileceği bir iş gibi gelmiyor bana…. Ben kendi eşime işinden çık demem. Eşimin kurumsal bir şirkette çalışmasına karşı değilim asla.. (Reşat, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak 27 yaşında üniversite mezunu olan Reşat'ın geleneksel düşünceye karşı çıkarak var olan kalıpları kırmaya çalıştığı görülmektedir. Bazı işlerin erkeklerin yapabileceği işler olmadığını belirterek, kadına "özgü" belli roller biçmektedir.

> …benim eşim hep evde oturacak ben hep işe gidecem, eve gelecem ben sıkılırım böyle şey sevmem. Ya eşinle sinemalara gideceksin, bir şeyler paylaşacaksın sonuçta (Odak grup görüşmesi, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak odak grup görüşmesinde erkeklerin ve kadınların, kadının iş hayatında olması gerektiğine ve bu duruma izin vermeyen kendi ebeveynlerini bu tavırlarından dolayı eleştirdikleri görülmektedir. İkinci kuşak ile yapılan odak grup görüşmesinden anlaşıldığı kadarıyla, bu durumun ikinci kuşağa bıkkınlık vereceği belirtilerek kadının sosyal hayatta daha fazla rol alması gerektiğini savunulmaktadır.

> Kadınlar dışarda çalışabilir ancak biz (Kürtler) daha o seviyeye gelmedik, bizde bir korku var yani kaybederim korkusu, herkes ister daha iyi yaşamayı ama bizde

> kaybetme korkusu var. Ya da toplum müsait değil, biz Kürtler kadınlara daha fazla değer vermeliyiz (Davut, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise mezunu olan Davut, kendi toplumunu kent kültürü bağlamında eleştirerek, Elif gibi kendi toplumlarında kadının çalıştırılmamasını "namusa" bağlamak yerine, kadına olan güvensizliğe bağlamaktadır. Ayrıca, Kürtler olarak kadınlara daha fazla değer vermeleri gerektiğini ifade etmektedir.

Birinci ve ikinci kuşak arasında kadının dışarıda çalışmasına yönelik düşünce kalıplarında yaşanan bu değişim, ikinci kuşağın kent kültürü, medyatik ve popüler kültürden etkilendiğini göstermektedir. Değişen coğrafya, sosyal çevre, eğitim düzeyi ve özellikle kent ile girilen etkileşimden dolayı birinci kuşağın Türk kültürünü eleştirdiği, ikinci kuşağın ise Türk kültürünü örnek göstererek daha iyi olmaları gerekliliğine inandıkları görülmektedir. Değişen bu düşüncelerin kuşaklar arası anlaşmazlıklara yol açmakla beraber, birinci kuşağın, ikinci kuşağı ebeveynlerinin geleneksel değerlerine sadık kalmamakla eleştirmelerine de neden olmaktadır.

Tablo 27. Birinci Kuşağın "Kadın Ev Dışında Herhangi Bir İşte Çalışmalı Mı?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Dağılımı

			Kadın ev dışında herhangi bir işte çalışmalı mı?						
			Çalışma malı	Gerekirse çalışabilir	Yaptığı işe bağlı	İsterse çalışabilir	Çalışmalı	Fikrim yok	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	69	10	4	3	1	5	92
		%	75,0%	10,9%	4,3%	3,3%	1,1%	5,4%	100,0%
	Kadın	Sayı	11	3	3	2	5	4	28
		%	39,3%	10,7%	10,7%	7,1%	17,9%	14,3%	100,0%
Toplam		Sayı	80	13	7	5	6	9	120
		%	66,7%	10,8%	5,8%	4,2%	5,0%	7,5%	100,0%

Kadının dışarıda çalışması düşüncesine yönelik istatistiksel verilere baktığımızda ise Tablo 27'de görülmektedir ki, erkeklerin %75'0 gibi ezici çoğunluğu kadınların dışarıda kesinlikle çalışmaması gerektiğini ifade ederken, sadece %1'1'i gibi çok düşük bir kesimin kadının dışarıda çalışması gerektiğini savunmaktadır. Fakat kadının çalışmasını belli şartlara bağlayan "gerekirse çalışabilir, yaptığı işe bağlı" gibi alternatifler de yüksek oranlara sahiptir. Kadınların ise %39,3 gibi önemli bir oranı yine erkekler gibi kadınların dışarıda herhangi bir işte çalışmaması gerektiğini belirtmektedir. Ancak, bu tablodan da görüleceği üzere, kadınlar erkeklere kıyasla kadına daha fazla alternatifler öngörmektedir. Fakat genel olarak kadınların da kendilerinin dışarıda çalışmasına sıcak bakmadıkları görülmektedir. Bu bağlamda, kadın ve erkeklerin toplamda % 66'7'si kadınların dışarıda çalışmasına karşı çıkmaktadır.

Tablo 28. İkinci Kuşağın "Kadın Ev Dışında Herhangi Bir İşte Çalışmalı Mı?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Cinsiyet Dağılımı

			Kadın ev dışında herhangi bir işte çalışmalı mı?						
			Çalışmalı	Gerekirse çalışabilir	Yaptığı işe bağlı	İsterse çalışabilir	Çalışmalı	Fikrim yok	Toplam
katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	75	13	10	7	8	4	117
		%	64,1%	11,1%	8,5%	6,0%	6,8%	3,4%	100,0%
	Kadın	Sayı	10	5	7	3	32	1	58
		%	17,2%	8,6%	12,1%	5,2%	55,2%	1,7%	100,0%
Total		Sayı	85	18	17	10	40	5	175
		%	48,6%	10,3%	9,7%	5,7%	22,9%	2,9%	100,0%

Tablo 28'de, ikinci kuşak gençlerin, kadınların dışarıda herhangi bir işte çalışmasına yönelik verdikleri cevaplar gösterilmektedir. Burada erkeklerin %64,1'inin kadınların dışarıda çalışmasına karşı tavır aldıkları görülmektedir. Erkeklerin görünürde babalarından etkilendiklerini %10,9'luk bir oranda da olsa, görebilmekteyiz. Fakat özellikle ikinci kuşak kadınların %55,2'sinin kendilerinin de iş hayatında olmaları gerektiğini belirterek annelerinin düşüncesinde olmadıklarını ifade etmektedirler. Toplamda ise birinci kuşaktaki, kadının dışarıda çalışmaması gerektiğini gösteren %66,7'lik oran, ikinci kuşakta %48,6'ya düşmüştür.

Sonuç olarak, kent ile etkileşime giren erkeklerden ziyade kadınların, bu durumlarının farkına vardıkları ve var olan geleneksel düşünceyi değiştirmeye çalıştıkları görülmektedir. Huzur Mahallesi'nde yapılan gözlemler sonucunda özellikle ikinci kuşak genç bekâr kadınların, çalışmak istedikleri fakat ebeveynlerinin böyle bir şeye müsaade etmemesi sonucunda aile içi çatışmaların yaşandığı görülmektedir. Ancak, bazı durumlarda ise ebeveynlerin -özellikle babanın- rızası olmadan kadın dışarıda

çalışabilmektedir. Bu durum var olan geleneksel düşüncenin kırılmasına neden olmanın yanısıra, kenteki ilişkilerin kenar mahalle gençlerinin üzerindeki etkisini de göstermektedir.

5.2.6. Çatışan kuşaklardan tanışan kuşaklara ya da "temizlenen çamurlu ayaklar"

Genel olarak göçmenlerin, gidilen yerin kültürüne uyum sağlayamamaları onların yerli halk tarafından dışlanmalarına neden olmaktadır. Öte yandan, yerli halkın yeni gelen göçmenleri benimseme konusunda negatif tavırları söz konusu ise, göçmenlerin uyum süreçleri de geniş bir zamana yayılabilmektedir.

İnegöl'e göç eden Kürt göçmenlerin dışlanması tarihsel süreçte farklı boyutlar kazanmıştır. Saha araştırması yapılan İnegöl Huzur Mahallesi sakinleri, mahalleye yerleştikleri 1980 ve 1990'lı yıllarda İnegöl halkı tarafından çok fazla sosyal, kültürel, kurumsal ve özellikle de etnik bir dışlamaya maruz kaldıklarını anlatmaktadırlar.Aktan'ın (2012) kendi çalışmasında ifade ettiği gibi bu göçmenlere karşı olan basmaklıp yargılar "gundi" kelimesinde birleşmekte ve bir anlamda etnik dışlamayı çağrıştırdığı ortadadır. Ayrıca birinci kuşak, İnegöl halkının o dönemlerde gündeme oturan PKK olayından dolayı da kendilerinin çok fazla acı verici durumlarla karşılaştıklarını ifade etmektedirler.

Ancak, ikinci kuşak bu sert etnik dışlanmayı bireysel olarak doğrudan yaşamamış olmalarına rağmen, kendilerine karşı bir önyargının olduğundan şikayet etmektedirler. Birinci kuşak, kendisinin bazı durumlarda İnegöl'e alınmadığını ve Kürtçe konuşulmasına dahi izin verilmediğini belirtirken, ikinci kuşak kendilerine karşı yapılan herhangi bir hakaretin ya da dışlanmadan ziyade İnegöl halkının ilk etapta onlara karşı önyargılı yaklaştıkları ancak kendilerini tanıdıktan sonra çok iyi arkadaş olabildiklerini ifade etmektedir. Gençlerin, "biz Kürtleri böyle bilmiyorduk" sözüyle sık sık karşılaşmaları dışlanmanın değişen boyutu açısından dikkat çekicidir.

Bu farklılaşmanın nedenleri incelendiğinde birinci kuşağın İnegöl'e yerleşmeye başladığı yıllarda, yerli halk ile belli düzeylerde sosyal bir çatışma içine girmiş ve bu durumda,

birinci kuşağın sınırlı mekanlarda kente dâhil olmasına göçmenler ve yerlilerin birbirlerini klişeleşmiş olumuz kültürel kalıp-yargılarla bakmasına neden olmuştur:

> Türk halkı bizi burda istemiyor. Ben İnegöl merkezde rahat edemiyorum. Bizi zaten tipimizden dolayı dışlıyorlar. Mesela ben rahat konuşamıyorum. Bize burda Kürtçe konuşmayın diyorlar. Ama biz Türkçeyi bilmiyoruz ki… Özellikle dışarıdan gelenler yani Gürcü, Bulgar gibi bizim vatanımıza sonradan gelenler yerli halktan çok daha milliyetçilik yapıyorlar. (Odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak odak grup görüşmesine katılan göçmenlere, kendilerine, İnegöl'de dışlanmaya maruz kalma durumları sorulduğunda, bu konuda birçok problem yaşadıkları gözlenmiştir. Çoğu durumda, kendisinden Türkçe konuşmasını isteyen yerlilere karşı Türkçelerinin olmadığını ifade ederek, düştükleri sıkıntılı durumu anlatmaktadırlar.

> İnegöl halkı, ilk başta (bizim için) bunlar terördür diyorlardı. Bize iş vermiyorlardı. Hastaneye gittiğimde dayanamıyorlardı. Bunlar terördür niye gelmişler ki diyorlardı. Kimse odunumuzu buraya getirmiyordu korkuyorlardı. … Hastanede ben kürdüm dediğinde çoğu zaman seni içeri bile almıyorlardı (Perinaz, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak Perinaz, PKK olayından dolayı kendilerine terörist gözüyle bakıldığını ifade ederek, zaten kenar bir mahalle olan Huzur Mahallesi'nde tamamen dışlandıklarını vurgulamaktadır. Ayrıca Perinaz uğradığı "kurumsal dışlanmayı" da ifade ederek çekilmiş olan sıkıntının boyutunu göstermektedir.

> … Bizi İnegöl'e sokmadıkları zamanı biliyoruz. Ayağımız çamurlu diye geri gönderiyorlardı bizi, o zamanlarda minibüsten indiğimizde bizi çeşmeye götürüyorlardı, ayağınızı yıkayın diyorlardı… Yeri geldiğinde yürü git, kendi memleketine kendi devletini kur, benim bayrağımın altında yaşıyorsun diyor (Süleyman, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak Süleyman'ın ifade ettiği "ayağımız çamurlu diye bizi İnegöl'e almıyorlardı" ifadesi istisnasız bütün birinci kuşak göçmenler tarafından

hatırlanmakta/hatırlatılmakta ve kendilerine bu denli aşağılamalarından dolayı bazı durumlarda Türklere karşı nefrete varan duygular oluştuğu görülmektedir.

> Babam buraya geldiğinde İnegöl'de çok fazla dışlandığından çok fazla ezildiği için ondan sonra İnegöl ile çok fazla muhatap olmadı. Burada evinde, mahallesinde duruyor (Davut, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak Davut babasının buraya yerleştiği ilk dönemlerde çekmiş olduğu sıkıntıdan dolayı artık İnegöl ile iletişimini kestiğini, kendi mahallesinde geleneksel değerleri ile yaşadığını ifade etmektedir.

> …önceden çok zorluk çektik…İnegöl'ün girişinde bekliyorlardı ve bizim ayağımız kirli diye İnegöl'e almıyorlardı. "Pis Kürtler" buraya gelmeyin diyorlardı. (diğerleri onaylıyor). (Odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak odak grup görüşmesinde mevzu bahis olan kirli ayakkabılarından dolayı İnegöl'e alınmama vb. ifadeler Kürtlerin burada istenmediğini birinci kuşak göçmenlerin unutamadığına ve onların zihinlerinde güçlü bir şekilde yer edinmiş olduğuna dikkat çekmek gerekir.

> …önceden Kürt olduğumuzu söyleyemiyorduk. Bir Turgut Özal bir de Erdoğan bizi savundu. İnegöl'deki halk bize siz terörsünüz diyorlardı. Hâlbuki bizde terörden kaçmışız gelmişiz. Bize kıro diyorlar, terörist diyorlar… biz de anlamadık ne olduğumuzu… bizi kendilerine göre aşağı görüyorlar. Yani eşit değiliz diyorlar… Bizi zaten tipimizden tanıyorlar (Odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Başka bir odak grup görüşmesinde, birinci kuşak, kendilerinin görünüşlerinden ve giyimlerinden dolayı dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla beraber yerli halkın Kürtleri kendileri ile eşit görmediklerini ifade ederek aşağılanmışlığı yaşadıklarını aktarmaktadırlar. Ayrıca, burada istenmediklerini hisseden bazı birinci kuşak göçmenlerin bu duygunun travmasını hala yaşadıkları gözlenmiştir.

Sosyal ve kurumsal dışlanmaya ilişkin olarak ikinci kuşağın sınırlı düzeyde tecrübeleri olmasına rağmen, belli ölçülerde dışlandıkları durumlarda dışlanmaya karşı başetme stratejisi geliştirme konusunda daha maharetli olduklarına işaret etmekte gerekiyor:

> Ben lisede çok çektim, dört sene boyunca benimle konuşmayan bana selam vermeyen oldu, neden Kürt'üm diye. Mesela, bir gün bir kız geldi dedi, bak iki senedir aynı sınıfta okuyoruz, ben seninle konuşmadım, şu ana kadar Kürtleri hayvan biliyordum ama öyle öğrettiler, bize hep öyle söylediler, Kürtler hayvandır, Kürtler yaratıktır falan, ama merak ediyorum, sen öyle değilsin o yüzden soruyorum sen gerçekten Kürt müsün? (Servet, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Üniversite mezunu ve 25 yaşında olan Servet, kendisi ile yapılan mülakatta sınıf arkadaşlarının kendisine karşı sahip oldukları önyargıyı anlatmaktadır. Servetin arkadaşının Kürtler hakkındaki düşüncelerini aktarırken kullanmış olduğu "hayvan" ve "yaratık" ifadeleri Kürtlere karşı var olan önyargının boyutunu göstermektedir.

> Beni tanıdıktan sonra bana bakışları değişiyor. Bana biz kendimiz gelip görmedik Karadere[11]'yi, ama herkes bize kötüdür, onlar Kürt'tür diyorlar… bizi tanıdıktan sonra… bize öyle anlattılar ama öyle değilmişsiniz diyorlar, düşünceleri değişiyor (Gamze, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak, 16 yaşında ve lise öğrencisi olan Gamze, kendisi ile yapılan mülakatta arkadaşlarının Karadere'ye ve Kürtlere olan önyargısını aktarmaktadır. Ayrıca, arkadaşlarının kendilerini tanıdıktan sonra "biz sizi böyle bilmiyorduk" sözü klasik bir söylem haline gelmiş durumda. Bunun yanında Gamze'nin arkadaşları, kendilerine Kürtlerin bu şekilde anlatıldığını ifade ederek, yukarıda belirtilen birinci kuşakların çatışması ve bu çatışmadan doğan önyargının çocuklara aktarıldığı ifadesini doğrulamaktadır.

> Beni tanıdıktan sonra bana dedikleri ilk şey sen doğulu olamazsın, sen iyisin, senin tipin onlara benzemiyor… Onların belliğinde farklı bir kimlik oluşmuş, hani canavar tarzı gördüğü her insanı yiyen Afrika'nın balta girmemiş ormanlarındaki kavimlere bizi benzetiyorlar. Bizi tanıdıktan sonra, madalyonun diğer yüzünü gördükleri zaman,

[11] Huzur Mahallesi'nin özellikle Kürtler arasında yaygın olarak kullanılan diğer bir ismi

> hafif bir kızarıklık kesinlikle yüzlerinde oluyor ama bunu da belli etmiyorlar… İnegöl halkı kesinlikle bize karşı çok önyargılı, bu nerden geliyor kesinlikle aileden geliyor sen çocuğuna ne verirsen öyle devam eder , eskiden mesela çocukları uyumadığı zaman "susun yoksa pis Kürtler gelip sizi yer" bizi bir canavar şekline dönüştürmüşler….yani kesinlikle bu geçmişten gelen bir kin. Geçmişten gelen boşu boşuna bir nefret (Hüseyin, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak 25 yaşında ve üniversite mezunu olan Hüseyin, İnegöl'deki halkın kendilerine olan önyargısının çok tahkir edici olduğunu ve bunun kesinlikle aileden kaynaklandığını belirtmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu önyargıların önemli bir kısmının, birinci kuşak ile yerli halk arasında yaşanan "dışlama-dışlanma"dan kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Hüseyin, kendisini tanıdıktan sonra arkadaşlarının "sen Kürt değilsin, onlara benzemiyorsun" ifadeleri arkadaşlarının zihinlerinde oluşan bir "Kürt profili"ne işaret etmektedir. Hüseyin aynı zamanda Kürtleri tanımalarının, arkadaşlarını sahip oldukları kalıplaşmış düşüncelerinden caydırdığına ve "yüzlerinin kızarması"na neden olduğuna dikkat çekmektedir.

> Bizi genelde cahil, görgüsüz olarak görüyorlar. Büyükler kendi çocuklarına işte Kürtler böyledir, Kürtler şöyledir diyorlar PKK olayları, Kürt-Türk kavgalarından dolayı Kürtlerin hepsine soğuk davranıyorlar. Hepsini yobaz, kötü, cani olarak biliyorlar. Bu yüzden okuldaki arkadaşlarımız bize temkinli yaklaşıyordu. Ancak tanıdıktan sonra düşünceleri değişiyor… (Celal, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise mezunu olan Celal, Kürtlerin yanlış tanıtılmasından dolayı oluşan önyargıdan kaynaklı olarak arkadaşlarının kendilerine temkinli yaklaştığını ifade etmektedir. Celal de bu durumun sebebini diğer arkadaşları gibi birinci kuşağın kendi çocuklarına Kürtleri yanlış tanıtmasında görmektedir.

Birinci ve ikinci kuşak gençler ile yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır ki, birinci kuşak dışlanmayı yaşamış ve kendi mahallesine çekilmiş ve bu sürecin devamında kısmen dışa kapalı bir topluluk haline gelmiştir. Aynı şekilde, birinci kuşak göçmenler ile çatışan yerli ebeveynlerin kendi çocuklarına bu çatışmayı anlatarak çocuklarının önyargılı

büyümelerine neden oldukları söylenebilir.. İkinci kuşak gençler ise sosyal hayatının büyük bir kısmını İnegöl'de geçirdiği ya da geçirmek zorunda olduğu için bu önyargı ile her zaman karşılaşmaya açık bir konumdadır. İkinci kuşağın kendi yaşıtları ile girdiği bu önyargılı etkileşimden sonra, kentli bireyin *Kürtleri böyle bilmiyorduk* ifadesi ikinci kuşak için sürekli karşılaşabilecekleri "klasik bir söyleme" dönüşmüştür.

Tablo 29. İkinci Kuşağın "İnegöl Yerli Halkının Size Karşı Ön Yargılı Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Analizi

			İnegöl yerli halkının size karşı ön yargılı olduğunu düşünüyor musunuz?					
			Evet, her zaman	Bazı konularda	Hayır, ön yargılı oldukları nı düşünmü yorum	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	58	35	13	10	1	117
		%	49,6%	29,9%	11,1%	8,5%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	17	24	12	4	1	58
		%	29,3%	41,4%	20,7%	6,9%	1,7%	100,0%
Toplam		Sayı	75	59	25	14	2	175
		%	42,9%	33,7%	14,3%	8,0%	1,1%	100,0%

Tablo 29'de ikinci kuşağın, yerli halkın ön yargılı olduğu düşüncesine yönelik verdikleri cevapların frekans dağılımı gösterilmektedir. Bu tabloya göre, erkeklerin %49,6'sı yerli halkın kendilerine her zaman önyargılı olduklarını %29,9'unun bazı konularda, %11,1'i ise kendisine karşı ön yargının olmadığını düşünmektedir. Toplamda erkeklerin %79,5'i

İnegöl halkının kendilerine karşı önyargılı davrandığını ifade etmektedir. Kadınların ise yerli halkın %29,3'ü her zaman kendilerine karşı bir önyargının olduğunu, %41,4'ü bazı konularda önyargıyla karşılaştıklarını, % 20,7'si ise yerli halkın kendilerine karşı önyargılı olmadığını düşünmektedir. Toplamda kadınların, %70,7'si İnegöl halkının kendilerine ön yargılı olduğunu düşünmektedir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, kadınlar erkekler kadar, kente dâhil olmadıklarından önyargılı davranışlar ile karşılaşma oranı daha düşük olabilmektedir.

Bu durum, bir zamanlar *ayakları çamurlu* diye İnegöl'e alınmayan birinci kuşağa karşı olan dışlanmanın yerini dışlanmadan ziyade genel bir önyargıya bıraktığını göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 30. Birinci Kuşağın "Yerli Halkın Size Karşı Önyargılı Olduklarını Düşünüyor Musunuz? Sorusunda Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Yerli halkın size karşı önyargılı olduklarını düşünüyor musunuz?				
			Evet, her zaman	Bazı konularda	Hayır, önyargılı olduklarını düşünmüyorum	Fikrim yok	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	34	40	13	4	91
		%	37,4%	44,0%	14,3%	4,4%	100,0%
	Kadın	Sayı	9	11	5	8	33
		%	27,3%	33,3%	15,2%	24,2%	100,0%
Toplam		Sayı	43	51	18	12	124
		%	34,7%	41,1%	14,5%	9,7%	100,0%

Tablo 30'da birinci kuşağın yerli halkının kendilerine karşı önyargılı davrandıklarına yönelik düşünceleri verilmektedir. Tablo da görüldüğü üzere, erkeklerin %37,4'ü yerli halkın kendilerine her zaman önyargılı yaklaştığını, %44,0'ı bazı konularda kendilerine önyargılı yaklaştıklarını ifade etmekte ve %14,3'ü ise kendisine karşı bir önyargının olmadığını ifade etmektedir. Toplamda ise birinci kuşak erkeklerin, % 81,4'ü gibi büyük bir çoğunluğu yerli halkın kendilerine karşı önyargılı davrandıklarını bildirmektedir. Birinci kuşak kadınların, %27,3'ü yerli halkın her konuda kendilerine önyargılı davrandıklarını, %33,3'ü kendilerine bazı konularda önyargılı yaklaştıklarını bildirirken, % 15,2'si ise kendilerine karşı önyargının olmadığını düşünmektedir. Aynı şekilde burada da görülmektedir ki, kadınlarda yaşadıkları yerde insanların kendilerine karşı önyargılı olduğunu düşünme oranı erkeklerden daha azdır. Bunun önemli nedenlerinden birisi, özellikle birinci kuşak kadınların belli alanlar dışında, kente ve kent kültürüne dahil olmamaları olarak açıklanabilir gibi görünmektedir.

Tablo 31. Birinci Kuşak Göçmenlerin "Buranın Yerli Halkı İle İlişkiniz Nasıl? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Buranın yerli halkı ile ilişkiniz nasıl?							Toplam
			Bizi kabullenmiyorlar	Bizi önce kabullenmediler sonra alıştılar	Gayet iyi karşıladılar	Önce iyiydi sonra bozuldu	Ne iyi nede kötü	Bizimde mağdur olduğumuzu gördüler	Diğer	
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	28	33	12	2	13	2	2	92
		%	30,4%	35,9%	13,0%	2,2%	14,1%	2,2%	2,2%	100,0%
	Kadın	Sayı	5	9	4	4	8	1	2	33
		%	15,2%	27,3%	12,1%	12,1%	24,2%	3,0%	6,1%	100,0%
Toplam		Sayı	33	42	16	6	21	3	4	125
		%	26,4%	33,6%	12,8%	4,8%	16,8%	2,4%	3,2%	100,0%

Yukarıdaki tablo 31'de, birinci kuşağın yerli halk ile olan ilişkisini tanımlamasının frekans dağılımını vermektedir. Buna göre, erkeklerin, %30,4'ü kendilerinin burada istenmediklerini, %35,9'u önce kabullenilmediklerini ancak daha sonra yerli halkın kendilerine alıştığını, %14,1'i ise kendilerini ne iyi nede kötü karşıladıklarını ifade etmektedir. Buna karşılık, kadınların %15,4'ü kendilerinin burada istenmediklerini, %27,3'ü önce kabullenilmediklerini ancak daha sonra yerli halkın kendilerine alıştığını, %24,2'si ise kendilerini ne iyi nede kötü karşıladıklarını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, erkeklerde % 2,2 olan "durumun önce iyi olduğu ancak sonra bozulduğu" kadınlarda yüksek bir artışla %12,1'e çıkmaktadır. Bunun nedeni ise kadınların ilk zamanlarda kente dâhil olmamaları nedeniyle karşılaşmadıkları önyargılı tutumlarla zamanla kente dâhil

olduktan sonra karşılaşmaları olarak düşünülebilir. Ayrıca, üstteki ifadeleri doğrulayacak şekilde kadınların kente ve kent kültürüne erkeklerden daha az dâhil olmalarından dolayı dışlanmayı onlar kadar yaşamadıkları da öne sürülebilir.

Sonuç olarak, birinci ve ikinci kuşağın yaşadıkları dışlanmanın boyutu üzerine yapılan çalışmada birinci kuşağın, İnegöl'e geldiği ilk yıllarda yerli halk ile çatıştığı, bazı durumlarda kente girişlerinde sorun yaşadıkları, ağır ve tahkir edici ifadelere maruz kaldıkları görülmektedir. Bu duruma benzer sonuçları, Yükseker'in (2008) Diyarbakır ve İstanbul'daki göçmenler üzerine yaptığı çalışmasında da görmek mümkündür. Mezkur çalışmaya göre göçmenlerin yaşadıkları dışlanma onların kente ayak uydurmalarını zorlaştırmakta ve özellikle de 50 yaş üstü bireylerde kendi gelenek ve göreneklerine olan özlem dahada artmaktadır. Ayrıca göçmen Kürt kadınları üzerindeki araştırmasında Çağlayan vd (2011) bulduğu sonuçlar bu çalışmaya benzemektedir, yani, kente gelen bu kadınların Türkçelerinin iyi olmaması, giyim, kuşam, giyecek, yiyecek gibi kendilerine ait kültürel değerlerden dolayı dahil oldukları ortamlarda dışlanmaya uğramaktadırlar. Bu çalışmaların yanısıra, Subaşı'nın (1999) kendi çalışmasında belirttiği gibi, coğrafik olarak tanımlanan Doğu Ve Güneydoğu'nun çoğu zaman terörle eş değer olarak algılanmakta olduğunu ve bu insanların kendilerini "terör" den ayırmakta güçlük çektiklerini belirtmektedir. Bu örnekler iç göç sonucu meydana gelen dışlanmalara odaklanırken, Dedeoğlu'nun (2011) Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelen kadınlar üzerindeki araştırmasındaki sonuçlar dışlanmanın boyutu sadece kürtlerle sınırlı olmadığını da göstermektedir. Çünkü Dedeoğlu'nun bu çalışmasına göre bu kadınlar aynen Kürt göçmenlerde olduğu gibi, üç önemli dışlanma (işgücü piyasası, kurumsal yapılar, sosyal çevrelerde) ile karşılaşmaktadırlar. Buna karşılık, ikinci kuşak gençlerin dışlanmadan ziyade önyargıya maruz kaldığı, girilen sosyal ortamlarda akranlarının kendilerine önyargılı yaklaştıkları görülmektedir. Ancak bu akranları ile iletişim kurduktan sonra önyargının kırılması ve aslında tezin en başından beri savunulan ikinci kuşağın ebeveynlere rağmen kente daha fazla uyum sağladığını göstermektedir. Bunun

için birinci kuşak göçmenlerden Saniye'nin bu gençler için kullandığı "siyah Kürt değil, benekli Kürt" ifadesi bu verilerin ışığında anlamlı ve anlaşılır görünmektedir.
Birinci ve ikinci kuşak ile yapılan derinlemesine görüşmeler, uygulanan anketler ve gözlemler sonucunda kadınların ve erkeklerin dışlanma oranları farklılık göstermektedir. Görüşmelerden elde edilen veriler ve birinci-ikinci kuşak erkeklerin kentle ile olan ilişkilerinin daha fazla olduğu düşünüldüğünde bu durumun nedeni anlaşılmaktadır.

Son olarak, elde edilen veriler göstermektedir ki, yerliler tarafından ayakları çamurlu diye İnegöl'e dahi girmekte zorluk çeken, "konuşmalarından, davranışlarından, giyinişlerinden" tanınan birinci kuşak göçmenlerin çocuklarının, artık yerli halkın Kürtlere atfettiği bazı özelliklerden arındığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, "*çamurlu ayaklarını* temizlemiş" olan ikinci kuşak gençlerin, sıradan bir kentli bireyden ayırt edilemeyecek derecede geleneksel kültüründen uzaklaştığı görülmektedir.

5.2.7. Kuşakların mekânsal aidiyetleri ya da "yerliler ve yabancılar"

Çeşitli sosyal ve siyasal faktörler, göç eden birinci kuşak bireylerin yerleştiği sosyal alan ve coğrafik konumda var olan geleneksel değerlerini muhafaza etmek için daha çok çaba gösterilmesine neden olmaktadır. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi göç eden birinci kuşak bireyin kimlik oluşumu geleneksel değerler içinde şekillenmiş olması ve bu nedenle göçmenlerin sahip oldukları gelenekler nedeniyle modern kültür içine girmekte isteksiz davranmalarıdır. İkinci önemli neden ise, İnegöl Huzur Mahallesinde olduğu gibi bireyin göç ettiği yerde, kentin merkezine dahil olmayarak, bir kenar mahallede yaşamına devam etmesidir. Bu sebeplerin yanında birinci kuşak bireylerin geldikleri yer ile var olan iletişimlerini koparmamaları da onların kültürel değişimlerini engellemektedir. Ancak, birinci kuşaktan bireylerin muhafaza ettiği değerler, ikinci kuşak çocukları ile değişime uğramakta ve mekânsal aidiyetler değişmektedir. Birinci kuşak, memleketine özlem duyarak, kültürel benzerlikten dolayı kendisini orası ile tanımlarken; ikinci kuşak, kimlik oluşumunu ve kültürel değerlerini kent kültürü içinde kazandığından dolayı kente daha fazla aidiyet hissedebilmektedir. Subaşı (1999) kendi çalışmasında

ifade ettiği gibi biirnci kuşağın dayandığı değerler onları anomiye karşı korumaktadır, diğer taraftan Taşdelen'in (1999) kent merkezine göç eden Beritanlı aşireti üzerine yapmış olduğu çalışmasında da göçmenlerin kendilerini geldikleri yer ile tanımlamaya meyilli oldukları gibi bu çalışmanın sonuçlarına benzer verilere ulaşıldığı görülmektedir.. Aynı şekilde bu konuda ki diğer bir önemli çalışma ise Görmez'in (1999) de ifade ettiği gibi Doğu ve Güney Doğu Anadolu'dan gelen vatandaşların kente ve kent kültürüne entegre olamadıklarını ortaya koymaktadır.. Bu nedenle birinci kuşaktan özellikle erkekler her fırsatta memleketlerine dönmek istediklerini, ancak bu isteği "çocuklarım da gelse" şartıyla birleştirmekte ve sonuç olarak dönememektedirler. Çünkü, ikinci kuşak kendi öz memleketi de olsa orada "yapamayacağını" bu yüzden de gitmek istemediğini ifade etmektedir.

Birinci kuşak göçmenlerin kente uyum ve aidiyet duygularının oldukça kırılgan ve mesafeli olduğu tespit edilebilir:

> …Burda rahat değilim dışarı çıkamıyorum ama köyde her yer senindir. Şehir hayatı ile köy hayatı bir değil… Doğudaki hayat ile burdaki hayat çok farklı artık dönmek istiyoruz… İnegöl'de sadece kendi mahallemde durabiliyorum, başka bir yerde duramıyorum….yani İnegöl'e değil kendi mahalleme uyum sağladım. Kültürümüz çok farklı… Hiçbir zaman da demeyiz biz buralıyız, benim memleketim var… Yirmi senedir buradayım daha iki tane samimi Türk arkadaşım yok, Burda doğup büyüyen gençlerimiz kendilerini burdan zannediyor "ben buralıyım" diyor. Memleketi düşünmüyor, mesela buraya gelen büyükler de artık çocukları için dönmüyor, çocukları için kalıyor. Köyde yaşayıp büyüyen bir adam oraya dönmek ister… Biri de benim bana kalsa yarın giderim. Şehir hayatı çok zor (Kasım, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İnegöl'e uyum sağlayamadığını düşünen ve memleketine olan özlemini her seferinde vurgulayan birinci kuşak bir göçmen olan Kasım, "hiçbir zaman buralıyım demem" diyerek kendi memleketine olan bağıllığını dile getirmektedir. Ancak, Huzur Mahallesi'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun farklı kentlerinden gelen bireyleri barından kozmopolit yapısının yanında Doğu'dan bir köy izlenimini uyandırması ve birinci kuşaklar arasında sürdürülen geleneksel değerler onun, İnegöl'e değil de Huzur

Mahallesi'ne uyum sağladığını dile getirmesine neden olmaktadır. Ayrıca, her birinci kuşak gibi Kasım da gitmek istediğini fakat çocuklarından dolayı gidemediğini belirtmektedir.

> İnegöl merkeze gitmek istemem ben dar yerde dayanamam bizim ailemiz geniştir. Bizim insanlarımız olmadan dayanamam. Tanıdık olmazsa olmaz zaten... (Saniye, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Saniye 46 yaşında ve birinci kuşak bir birey olmasından dolayı kendi mahallesinin geleneksel ilişkilerine atıfta bulunarak İnegöl gibi bir yerde dayanamayacağını belirtirken aslında oradaki kapalı ve geleneksel kültüre sahip olmayan bireyler ile geçinemeyeceğini belirtmektedir.

> Burdaki halimiz, ne tam olarak köylüyüz ne de tam olarak şehirliyiz, ama ben kendimi köyde sayıyorum biz köydeyiz (Abdullah, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak Abdullah, Huzur Mahallesindeki mekânsal yaşamını kentten bağımsız görerek kendisinin kentten ziyade, köyde yaşadığını hissettiğini ifade etmektedir. İnegöl'ün kenar bir mahalle özelliği gösteren Huzur Mahallesi yukarda da ifade edildiği üzere Doğu ve Güneydoğu'dan farklı kentlerden gelen vatandaşların yerleştiği bir yer olmakla beraber, birinci kuşak göçmenler arasındaki geleneksel değerlerin devam etmesine de olanak sağlamaktadır.

> Eşimin geleceğini bilsem alır evimi giderim. Ama eşim ben gelmem sen git diyor…. Anne babalarımız da çocuklarının döneceğini bilse yüzde 90'ı geri döner. Hemen gider, ama hangi çocuk geri dönmek ister ki? (Süleyman, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> …bazen ben hastaneye gidiyorum acayip bakıyorlar. biz burda misafiriz. Kendimi buraya ait hissedemiyorum, kimse de kabul edemez, buraya ilk geldiğimde gitmeyi çok istiyordum ne zaman bir Bestvan [12] arabası geçse (memlekete) özlem duyuyordum. Ben bununla geldim diyordum….., buraya geldiğimde elim ayağım

[12] Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolusu ile Batı'sı arasında ulaşımı sağlayan bir turizm şirketi.

> tutulmuş gibi oldu, orda her yere giderdim burda gidemiyorum, orda Kürtçe konuşuyorduk burrda Türkçe oldu (Gülistan, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak Gülistan kendi memleketine olan özlemini dile getirmekle beraber, burasının kendisine dar geldiğini ve kendisini burada rahat hissetmediğini ifade etmektedir. Ayrıca, burada misafir olduklarını belirterek İnegöl'e aidiyet beslemediği/besleyemediği anlaşılmaktadır.

> Bize ne kadar da iyi olurlarsa olsunlar, burası bizim için ne kadar güzel olursa da olsun. Yine de bizim orda (memlekette) gördüğümüz rahatlık ve sergilediğimiz hareketler aynı değildir. Kürtlük ve Türklük 'ten dolayı değil. Orası bizim memleketimiz (odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Birinci kuşak ile yapılan odak grup görüşmesinde özellikle erkeklerin, memleketlerine olan özlemlerini dile getirdikleri, İnegöl'e aidiyet beslemediklerini İnegöl'ü kendi memleketleri olarak görmediklerini ve kültürel farklılığa dikkat çekerek kendi memleketlerinde sergiledikleri davranışları İnegöl'de sergileyemediklerini belirtmektedirler.

Yukarıda birinci kuşak göçmenlerin İnegöl'e uyum sorunlarını ya da uyum sağlayamama problemini gösteren ifadeler aidiyet, kimlik ve kültür uyuşmazlığı sorununun bir boyutunu belirtmektedir. Ancak birinci kuşağın bu geleneksel topluma olan özlemi, ikinci kuşak konumundaki çocuklarında görülmemekte ve onların aidiyet hissettikleri mekanların farklılaştığı görülmektedir.

İkinci kuşak gençlerin ise kente uyum ve sosyal bütünleşme açısından ebeveynlerinden oldukça farklı tutuma sahip oldukları söylenebilir:

> Ben bütün güzel şeylerimi İnegöl'de kazandım… köyde olsaydım imkanım olmadığı için üniversite okumayacaktım, ya bir çoban olacaktım ya da tarımla uğraşacaktım. Gelirim az olacaktı. Şimdi hangi tarafa gitsek diğer taraf bizi suçluyor….Ben Burdur'a gittiğimde Bursa'yı daha çok özlüyordum Bitlis'e rağmen... (Hüseyin, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan 25 yaşında bir üniversite mezunu olan Hüseyin, kendi değerler kümesinin İnegöl'de oluştuğunu ifade ederken, kendi memleketinin dezavantajlarından da bahsetmektedir.

> Onlara benzemeye çalışıyorum modayı takip ediyorum yani. ..İnegöl'deki halk ile kendi aramda bir fark görmüyorum;…tabi modayı takip edecen, onlardan geri kalmayacan… Hangi topluma giriyorsan ona ayak uyduracaksın bir kere. Mesela ben sen oturuyoruz. Etrafta on kişi var onlar Kürtçe bilmiyorlar bizim onlara uyum sağlamamız lazım. Onların bize uyum sağlamasını bekleyemeyiz ki, bilmiyorlar zaten. Biz bize kaldığımızda kendi örf ve adetlerimizi, dilimizi yaşamalıyız (Elif, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise mezunu ve 20 yaşında olan Elif'in, "epistemik bir cemaat"[13] özelliğini andıran bu ifadeleri onun ebeveynleri ile içine girdikleri aidiyet farklılıklarını ifade etmektedir. Ayrıca, Elif'in konuşmalarından kendisinin pasif yani çevresine uymak zorunda olan birey olarak, kent kültürünü ise etkin ve uyulması gereken bir model olarak gördüğü ortaya çıkmaktadır.

> Buraya alıştım artık kendimi buraya ait hissediyorum. Alışmışım yani orayı hiç görmedim. zaten ben oraya uyum sağlayamam ki. (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> …ben bildim bileli İnegöl'deyim… burası artık benim memleketim. İnegöl'de artık benim bir memleketim… İnegöl'ü seviyorum yani alıştığım için seviyorum… Ben şimdi memlekette olsaydım, çalışma şartları olmayacaktı okuma olmayacaktı köyde insandan çok hayvan olurdu. Burda şimdi okuldan sonra istersen part time iş de bulabilirsen…(Burak, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

---

[13] Epistemik Cemaat, Hüsamettin Arslan'ın 1986-1991 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde yaptığı doktora tezi çalışmasının kitap olarak yayınlanmış biçimidir. Kitaba göre, bilgi Batıda (ABD, İngiltere, Fransa vs.) üretilir ve Doğudakiler onları (üreticileri) takip ederler. Yazar, bu gruba bilimin eşik bekçileri anlamında "epistemik cemaat" demektedir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Epistemik_Cemaat: Erişim tarihi: 22.01.2014).

Kimlik kodlarını İnegöl'de kazanan Burak, İnegöl'e daha fazla aidiyet hissettiğini belirtmekte ve "kendi memleketimde olsaydım dezavantajlarım daha fazla olurdu" diyerek bir anlamda bu durumu mantığa büründürmektedir. İkinci kuşağın, ebeveynlerinin aidiyet duyduğu mekanlardan ve kültürden bu derece uzaklaşmaları kuşaklar arasında değerlerin anlam değiştirmesine neden olabilmekte ve kuşakların birbirini anlamasını da kısmen zorlaştırabilmektedir.

> Burda yaşadığımızdan dolayı İnegöl'e ayak uydurmak zorundayız. Bunu anne babamıza anlatmak zor, bu çocuk kendini kaybetti bozuldu diyorlar… Artık biz alışmışız böyle yaşamaya, şehir hayatına alıştık…. Türkçeyi bilmemiz bir zenginlik, bizim eski millet daha çok okumadığından cahil olduğundan bilmiyor (Celal, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak Celal kent kültürüne uyulması gerektiğini, ancak bu durumda da kendi ebeveynlerinden gelen eleştirilerden rahatsızlığını dile getirmektedir. Bundan dolayı, ebeveynlerinin kendisini anlamadığından şikâyet etmektedir. Dahası, Türkçe olarak kendisini tam olarak ifade edemeyen birinci kuşağı cahil ve kendisini anlamamakla suçlamaktadır.

> ...burası Türklerin yeri olduğu kadar Kürtlerin yeridir de (Zeynep, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak Zeynep, kendi ebeveynleri gibi kendisini İnegöl'de bir misafir olarak görmekten ziyade, burası Türklerin olduğu kadar Kürtlerindir de diyerek, aidiyet duygusunu ifade etmektedir.

> Köye gitme fırsatım olsa da gitmem, hiç gitmedim ki benim memleketim burası… Şimdi ben köye gitsem onların yaşam tarzı benim tuhafıma gider ben uyum sağlayamam yani (Gamze, 2013, ikinci kuşak).

Gamze ikinci kuşak bir lise öğrencisi, kendisinin fırsatı olsa da buradan gitmeyeceğini ifade ederek, ebeveynlerin yani birinci kuşağın "çocuklarım gelse giderim" sözünün belli ölçülerde yaşanan bir olgu olduğunu doğrulamaktadır. Ayrıca, Gamze ebeveynlerinin

gelmiş olduğu kültürde yaşayamayacağını ve bunun tuhafına garipseyeceğini belirtmiş ve ebeveynleri ile içine girdiği kültürel çatışmayı açıkça gözler önüne sermiştir.

Sonuç olarak, birinci kuşağın çeşitli nedenlerden dolayı göç ettiği memleketlerine olan özlemleri, Bulaç'ın (2007) ifadesi ile köyü anımsatan örgütlenmeleri onları oraya çekmekte iken; ikinci kuşak durumundaki çocuklarından dolayı bu isteklerini gerçekleştiremedikleri görülmektedir. Birinci kuşağın özlem duyduğu bu geleneksel değerlerin ikinci kuşak tarafından pek önemsenmediği, böylece birinci kuşağın daha çok kendi mahallesine hapsolduğu ve bir köy görünümü veren Huzur Mahallesinde geleneksel değerlerini yaşamaya çalıştığı görülmektedir.

Tablo 32. İkinci Kuşağın "Eğer İmkânınız Olursa Memleketinize Geri Dönmeyi Düşünür Müsünüz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Freakans Dağılımı

			Eğer imkânınız olursa memleketinize geri dönmeyi düşünür müsünüz?			
			Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	47	57	13	117
		%	40,2%	48,7%	11,1%	100,0%
	Kadın	Sayı	11	38	9	58
		%	19,0%	65,5%	15,5%	100,0%
Toplam		Sayı	58	95	22	175
		%	33,1%	54,3%	12,6%	100,0%

Tablo 32, ikinci kuşağın imkânı olduğunda kendi memleketine gitme tercihini göstermektedir. Erkeklerin % 40,2'si imkânı olması halinde memleketine gidebileceğini ifade etmekte iken, %48,7'si ise imkânı da olsa gitmeyeceğini belirtmektedir. Kadınların ise % 19,0'ı imkânı olsa gidebileceğini belirtmekte iken, % 65,5'i ise imkânı olsa da memleketine gitmeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca, her iki cinsiyetten de kararsızların %11,1 ve %15,5'i gibi büyük bir oranı kapsadığı görülmektedir. Tablodan da görüldüğü üzere, kadınların memlekete gitme konusunda erkeklerden daha fazla isteksiz davrandıkları görülmektedir. Bu isteksizliğin nedeninin ise kısmen kadınların kent ile daha az etkileşime girmesi ve erkeklerin karşılaştıkları dışlanmayı yaşamadıkları olgusunda aranması gerekiyor.

Tablo 33. İkinci Kuşağın "Kendinizi Mekânsal Olarak Nereye Ait Hissediyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Kendinizi mekânsal olarak nereye ait hissediyorsunuz?			
			İnegöl	Kendi asıl memleketim	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	59	57	1	117
		%	50,4%	48,7%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	39	19	0	58
		%	67,2%	32,8%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	98	76	1	175
		%	56,0%	43,4%	,6%	100,0%

Tablo 33, ikinci kuşağın, kendisini mekânsal olarak nereye ait hissettiği sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımını göstermektedir. Görüldüğü üzere, erkeklerin, % 50,4'ü kendisinin İnegöl'e aidiyet hissettiğini belirtirken, % 48,7'lik bir oran ise "ebeveynlerinin memleketine" aidiyet beslemektedirler. Bu veriler bir bakıma erkeklerin kendi ebeveynlerinin memleketine aidiyet hislerinin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Fakat geri dönme konusuna ise bu bireylerin görüşmelerden de anlaşılacağı üzere pek sıcak bakmadıkları anlaşılmaktadır. Kadınların ise, % 67,2 gibi büyük bir oranı kendisini İnegöl ile tanımlarken ve İnegöl'e aidiyet beslerken, % 32,8 gibi yarısından az bir oranı kendisini kendi memleketi ile tanımlamaktadır. Bu verilerden sınırlı düzeyde bir sonuç çıkarmak gerekirse, kadınların kendilerini erkeklerden daha yüksek bir oranda İnegöl ile tanımladıkları ve erkeklerden daha hızlı uyum sağlama arzusuna sahip görünmektedir.

Tablo 34. İkinci Kuşağın "Kendinizi Kente Ve Kent Kültürüne Uyum Sağlamış Olarak Görüyor Musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Kendinizi kente ve kent kültürüne uyum sağlamış olarak görüyor musunuz?				
			Evet	Hayır	Fikrim yok	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	72	29	15	1	117
		%	61,5%	24,8%	12,8%	,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	46	8	4	0	58
		%	79,3%	13,8%	6,9%	,0%	100,0%
Toplam		Sayı	118	37	19	1	175
		%	67,4%	21,1%	10,9%	,6%	100,0%

Tablo 34, ikinci kuşağın kendisini kente uyum sağlamış olarak görme durumunun frekans dağılımını göstermektedir. Erkeklerin, % 61,5 gibi büyük bir oranı kente ve kent kültürüne uyum sağladığını, ancak % 24,8'lik bir oran da kente ve kent kültürüne uyum sağlayamadığını belirtmektedir. Kadınların ise, % 79,3'ü kente ve kent kültürüne uyum sağladığını belirtirken, %13,8'i ise kente uyum sağlayamadığını ifade etmektedir. Toplamda ise ikinci kuşak kadınların ve erkeklerin % 67,4'ü kente ve kent kültürüne uyum sağladığını, %21,1'i de kente uyum sağlayamadıklarını ifade etmektedir. Bu tablodan da görülmektedir ki kadınlar erkeklerden kent kültürü ile daha barışık ve uyum sağlamada daha az problem yaşamaktadırlar.

Tablo 35. Birinci Kuşağın "İmkânınız Olursa Memleketinize Döner Misiniz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			İmkânınız olursa memleketinize döner misiniz?"			
			Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	51	32	6	89
		%	57,3%	36,0%	6,7%	100,0%
	Kadın	Sayı	15	16	2	33
		%	45,5%	48,5%	6,1%	100,0%
Toplam		Sayı	66	48	8	122
		%	54,1%	39,3%	6,6%	100,0%

Tablo 35, birinci kuşağın imkânı olması halinde kendi memleketine gitme durumunun frekans dağılımını göstermektedir. Buna göre, erkeklerin % 57,3'ü imkânı olması halinde geri dönebileceğini, %36,0'ı de imkânı olsa da geri gitmek istemediğini ifade etmektedir. Kadınların ise, % 45,5'i imkânı olması halinde kendi memleketine geri dönebileceğini, % 48,5'i ise imkânı olsa da geri dönmek istemediğini ifade etmektedir.

Tablo 36. Birinci Kuşağın "Kendinizi Mekânsal Olarak Nereye Ait Hissediyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Kendinizi mekânsal olarak nereye ait hissediyorsunuz?		
			İnegöl	Kendi asıl memleketim	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	24	68	92
		%	26,1%	73,9%	100,0%
	Kadın	Sayı	10	23	33
		%	30,3%	69,7%	100,0%
Toplam		Sayı	34	91	125
		%	27,2%	72,8%	100,0%

Tablo 36, birinci kuşak göçmenlerin kendilerini mekânsal olarak nereye ait hissettiklerinin frekans dağılımını göstermektedir. Buna göre, erkeklerin %26,1'i kendisini mekânsal olarak İnegöl'e, %73,9'u ise kendisini, asıl memleketine ait hissettiğini ifade etmektedir. Kadınların ise, % 30,3'ü kendisini mekânsal olarak İnegöl'e % 69,7'si de kendisini, asıl memleketine aidiyet hissettiğini belirtmektedir.

Birinci ve ikinci kuşak kadın ve erkeklerin kente uyumlarının incelendiği bu bölümde, ikinci kuşağın, ebeveynlerinin aksine, kente ve kent kültürüne uyum sağladıklarının altını çizmek gerekiyor. Bağlı'nın (2006) bireyin mekan ile olan ilişkisini "romantik" ve "mistik" olarak tanımladığı çalışmasını hatırlatan bu veriler, bireyin mekan ile kurmuş olduğu duygusal bağlara işaret etmektedir. Diğer bir taraftan Güngör'ün (2005) Hollanda'ya göç eden Türk göçmenlerin kuşaklar üzerinden mekânsal aidiyetlerinin değişimini incelediği mezkur çalışması da, göçmenlerde meydana gelen aidiyet duygusundaki değişikliği daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu konuda Deniz ve Etlan'ın (2009:11) göçmenler üzerine yaptıkları çalışmada da modern kent kültürü

karşısında alt kültürün birer temsilcisi konumuna düşen göçmenlerin kente uyum sağlamada güçlük çektikleri ve bu durumun aslında yerli vatandaşların onlara karşı olan davranışlardan etkilendiğini de belirtmekte mümkündür.

Birinci kuşaktan özellikle erkekler imkânları (eşi, çocukları kendisiyle beraber gelirse, maddi durum vb) olursa burada durmayacaklarını ve kendi memleketlerine geri döneceklerini ifade etmektedirler. Birinci kuşak, hem kadın hem de erkeklerin kent kültüründen çok kendi mahallesinde hapsoldukları ve geleneksel ilişkilerini sürdürdükleri gözlenmiştir. Görünen bu somut olgulardan başka göçmelerde kültür şokunun etkisi de onların kent memleketlerine geri dönmeyi istemelerine neden olmaktadır. Yükseker'in (2012) göçmenler üzerinde yapmış olduğu çalışması da aslında farklı bir kültür içerisine yerleşen göçmenlerin neden geri dönmek istediklerini ve ayrıca bu durumun neden daha çok 50 yaş üzerindeki göçmenlerde görüldüğü bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca Güngör'ün (2005) Hollanda'ya göç eden Türkler üzerine yaptığı çalışmasna baktığımızda bu göçmenlerin karşılaştıkları zor durumlardan dolayı neden geri dönmek istediklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu konuya benzer diğer bir çalışma ise Erman'ın (1999) göçmenler üzerindeki çalışmasında görmek mümkündür. Söz konusu çalışmaya göre, göçmenler kendilerini gidilen yerin kültüründen uzak tutarak onlara dahil olmakta isteksizlik göstermektedir. Dahası, birinci kuşak göçmenlerin kentin *boğuculuğundan* kaçarak, kendi mahallelerine sığındıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber, birinci kuşak kadınların geri dönme konusunda daha fazla isteksizlik gösterdikleri de görülmektedir. Aynı şekilde, ikinci kuşakta da erkeklerden ziyade kadınların kente ve kent kültürüne daha fazla uyum sağladıkları ve memlekete geri dönme konusunda isteksiz davrandıkları görülmektedir. Cinsiyet bağlamında kente uyum ve geri dönme konusu düşünüldüğünde, birinci kuşak kadınların erkeklerden daha az bir oranda kent kültürüne dâhil olmaları ve dolayısıyla dışlanmaya daha düşük bir düzeyde maruz kalmaları, geri dönme konusunda erkeklerden daha isteksiz davranmalarına neden olabilmektedir. Kaya'ın (2010) Türkiye'deki iç göçleri ele alan çalışması her ne kadar ülke içi göçü ele alsa da bu vatandaşların karşılaştıkları sorunlardan dolayı, geri dönmek istediklerini ve bunun neden birinci kuşakta daha yaygın olduğunu görmek mümkündür.

Daha doğrusu Said'in (2011) ifadesi ise "kendisini hiçbir zaman evinde hissetmeyen" bireyler ait olduklarını düşündükleri yerlere dönmeyi istemektedirler. Ya da Doğruel'in (1990) Hatay'daki göçmenler üzerine yaptığı çalışmasında ifade ettiği gibi bu bireyler, kendilerini o kültürde daha güvende hissettikleri için kendilerini asıl memleketleri ile tanımlamaktadırlar. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, ikinci kuşak kadınların, erkeklerden daha fazla geleneksel toplum yapısına bağlı kalabildikleri ancak kent ile daha az bir iletişime girmekle beraber bu kültürden daha yoğun bir şekilde etkilendikleri anlaşılmakta bunun sonucu olarak da geri dönmeyi erkeklere nazaran daha az istemektedirler.

5.2.8. Ebeveyn ve çocuklar arasında meydana gelen geleneksel ve modern çatışması ya da "değersizleşen değerler"

Birinci ve ikinci kuşak arasında duygusal iletişim eksikliğinden dolayı çatışmaların meydana gelmesi, muhtemel kültürel değişimin farklı boyutlarını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, geleneksel ve modern kültürün çatıştığı Huzur Mahallesi'nde değişimin ikinci kuşak tarafından diretildiği görülmektedir. Birinci kuşak göçmenlerin kabul etmiş olduğu geleneksel değerler çerçevesinde anlama ve yorumlamalarına neden olan kültürel kodlar, ikinci kuşakta modern kültür kodlarının hakim olduğu kent, eğitim ve sosyal çevre ilişkileri ile olaylara bakışlarda ve tutumlarda değişime yol açmaktadır. Kent kültürüne asgari düzeyde dâhil olan ve kendi geleneksel değerlerini kent kültürünün ve değerlerinin üstünde tutan birinci kuşak, kendi çocukları konumundaki ikinci kuşağı bu konuda uyarmakta ancak bu uyarılara umduğu karşılığı bulamadığı durumlarda aile içi çatışmalar/huzursuzluklar meydana gelmesine yol açabilmektedir. Aslında bir bakıma bu kültürel değişimi teknolojik gelişim ve ilerlerme üzerinden okuyan Turner'in (2000) ifadelerinin burada haklılığını görmek mümkündür. Çünkü bazı durumlarda birinci kuşak göçmenler bilgisayar kullanımına dahi karşı çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra, görüşmelerden ve yüz yüze anket formlarından anlaşılmaktadır ki ikinci kuşak bazı gençler, ebeveynlerinin bu tutumlarını kabullenmiş ve onların bu isteklerine karşı sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Ancak burada şuna da dikkat etmek gerekir ki, Akçalı'nın

da (1985) çalışmasında dile getirdiği gibi, iki kültür arasında kalan bu ikinci kuşak, kendi sorunlarını çözüme kavuşturmak için kendi değerler sistemini oluşturmak zorundadır.

İkinci kuşak gençlerin yaşadıkları kentle bütünleşmesi ve geleneklerle olan "mesafeli" duruşları birinci kuşak ebeveynleri tarafından sık sık tartışma konusu yapılmaktadır:

> Burada ortam çok kötü hani gençlerde ortama uyuyorlar işte… yeni gençler yani burada büyüyenler babaların peşinden gitmiyorlar. Onlar biraz daha serbest… Kesinlikle aile terbiyesi. Aile terbiyesi çok önemli. Bazıları çocuklarını dışarıya bırakıyor hiç demiyor, bu çocuk nereye gitti hiç sormuyor. Bu elbette yanlıştır. Bu çocuktan ne beklenir ki? (Odak grup görüşmesi, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Burada büyüyenlerde saygısızlık çok fazla var, anne babalarının uyarısı fayda etmiyor, onlar köyde olsalardı böyle yapmazlardı, mesela alıp çantasını gidiyor İnegöl'e geziyor, köyde olsa böyle yapar mı? Çok kötüler onlar, köyde böyle bir çevreleri olmazdı, köyde böyle yapamazlardı, çoğu babasını kandırıyor (Gülistan, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Kız okula gitse de belli bir zamandan sonra onu takip etmek lazım, çünkü dünya bozuktur. Güven olmuyor (Abdullah, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Şehir hayatı gençleri değiştiriyor, Burada büyüyen bizim gençlerde bile kadınları başlarını açsa bile bir şey demezler ama biz eski Kürtler böyle değiliz. Köyde büyüyenler, oranın kültürünü alır. Şehirde yaşayan bir gencin anasına babasına saygısı olmaz (Kasım, birinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Yukarıda birinci kuşak ile yapılan mülakatlardan bazı kesitler verilmiştir. Birinci kuşağın dolaylı olarak dikkat çektiği iki önemli nokta görülmektedir. İlk olarak; birinci kuşak, ikinci kuşak gençleri eleştirirken kendi çocuğunu tenzih etmesidir. İkincisi; kent kültürünün geleneksel kültüre uymadığını ve gençlerin köyde (memleketlerinde) olmaları durumunda böyle yap(a)mayacaklarını düşünmektedir.

Yukarıdaki görüşme kesitlerinden anlaşılmaktadır ki, birinci kuşak her ebeveyn, dikkat çekici bir şekilde kendi çocuğunu tenzih ederek konuşmaya başlamaktadır. Bu tutum aslında Huzur Mahallesi birinci kuşak sakinleri ile yapılan mülakatlarda, kendilerine

gençlerin tutumları sorulduğunda "filanın çocuğu" diyerek konuşmaya başlamalarına neden olmaktadır. Bundan dolayı, mülakat yapılan birinci kuşak bireylerin birbirlerinin çocuklarını "suçlu" göstermesine neden olmaktadır. Dahası, arkadaş çevresi konusunda bile aynı şekilde birinci kuşağın kendi çocuğunu tenzih ederek onun "kötü" arkadaşlarını eleştirdiği görülmektedir. Bununla beraber, görüşme yapılan birinci kuşak görüşmeciler istisnasız bir şekilde, ailelerin kendi çocuklarına sahip çıkmadığını ifade etmektedir.

İkinci olarak, birinci kuşak ile yapılan görüşmelerde birinci kuşak, ikinci kuşak gençlerin köyde olmaları durumunda böyle yapamayacaklarını ifade ederek kent kültürünü eleştirmektedirler. İkinci kuşak için b*urada büyüyenler* denilerek kente atıfta bulunulmakta ve *köy kültüründe* büyüyen kendilerinin, daha saygılı olduklarını belirtmektedirler. Görüşmecilerin konuşmalarının satır aralarından anlaşıldığı üzere, köyünde belli bir prestiji ve saygınlığı olan birinci kuşağın, kent kültürü ile büyüyen gençler tarafından "saygı" görmemeleri onların köy/geleneksel kültürlerine olan özlemlerini dile getirmelerine neden olmaktadır. Bundan dolayı birinci kuşaktan bireyler bu durumun müsebbibi olarak gördükleri kent kültürüne karşı tavır almakta ve onu eleştirmektedir.

5.2.8.1.Dinsel çatışmalar

İkinci kuşak gençlerin ebeveynlerini en çok eleştirdiği tutumlarının başında dini yaşam konusundaki telkinler gelmektedir. Birinci kuşak, içine doğduğu kültürel kodları ve İslam inançlarını ikinci kuşağa aktarırken sorunlar yaşamaktadır. Üniversite mezunu ve 27 yaşında olan Reşat, babasının kendisine din ve inanç konularında bu kadar telkinde bulunmasını yanlış bulmakta, ve bu durumun kendisini dinden uzaklaştırdığını da ifade etmektedir.

> Babamın ilk olarak telkinde bulunduğu şey namaz, namaz kıl, dua et, arkadaşlarına dikkat et. Ben tamam diyordum. Ama babamın bu tepkisi daha çok beni uzaklaştırıyor gibi geliyordu bana. Ben açık söyleyeyim babam böyle söyleyince artık tepki vermiyordum. Ben üniversiteye gitmeyene kadar evde namaz kılmıyordum ciddi söylüyorum, ben üniversitede sabah namazına kalkıyordum eve geliyordum babam.

> Hadi kalk hadi kalk diyordu. Hani çok fazla üzerine gidilmemesi gerekiyordu, çok fazla üzerime geliyordu babam (Reşat, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Babam bana namaz konusunda çok kızıyor. Ben diyorum kimse bana karışmasın, amcam da bana söylüyor, diyorum ki, ben biliyorum bana karışmayım, bana Kuran'ı oku diyorlar. Ben diyorum ona sen yıllardır Kuran okuyorsun ne anladın feyizden başka (Hamza, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Lise mezunu ikinci kuşak Hamza, kültürel davranış ve dinsel tutum açısından ebeveyn ve akrabalarını eleştirmekte ve çatışmanın oluşmasına ortam hazırlayan bu konuda kendisine karışmamaları gerektiğini ifade etmektedir.

> Babam hep bizi eleştirir ne kadar çalışsak yine çalış der…. Babam aşırı derecede bize baskı uygulardı din konusunda, samimiyetimle söylüyorum babam geldiğinde seccadeyi yere sererdim -abdestte yok- kaç defa öyle namaz kıldım. ….Benim ideallerim vardı, ben okumak istedim… Ben babamın gözüyle bakamadım, babam her zaman okulu dine karşı bir kurum olarak gördü. Hâlbuki okumaya karşı değildi (Davut, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan Davut'un ifade ettiği bu durum, birinci ve ikinci kuşak arasındaki hem iletişimin boyutunu hem de kuşaklararası çatışmayı göstermektedir. Birinci kuşak, korkarak okula gönderdiği ikinci kuşağı sürekli uyarma ihtiyacı hissetmektedir. Ancak, karşılık bulamayan bu telkinler birinci kuşağın daha radikal kararlar almasına neden olabilmekte ve Davut'un ifade ettiği gibi bir kurumu tümden "yasak alan" olarak kabul etmesine neden olabilmektedir. Ayrıca Davut, babasının bu tavrına anlam veremediğini de ifade ederek kuşaklar arasındaki iletişim kopukluğunun boyutunu belirtmektedir.

Yukarıdaki mülakatlardan da görüleceği üzere kadınların ebeveynlerinin din konusundaki telkinlerinden rahatsızlıklarına yönelik herhangi bir ayrıntılı konuşmaya rastlanmamıştır. Bunun en önemli nedeni ise kadınların bu tür uyarılara maruz kalmamaları ve dini, erkeklerden daha fazla yaşamalarıdır. Kadınların ebeveynlerine yönelik şikayetleri ise dinden başka konularda yoğunlaşmaktadır.

Aşağıda birinci ve ikinci kuşağın üzerinde anlaşamadığı din konusunun istatistiksel sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 37. İkinci Kuşağın "Siz Kendi Dindarlık Derecenizi Nasıl Tanımlarsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

	Sayı	%	Valid %	Kümülatif %
Çok dindar	61	34,9	34,9	34,9
Az dindar	33	18,9	18,9	53,7
Normal dindar	77	44,0	44,0	97,7
Din ile bir ilgim yok	2	1,1	1,1	98,9
Diğer	2	1,1	1,1	100,0
Toplam	175	100,0	100,0	

Yukardaki tablo 37'de ikinci kuşağın kendilerini dini tutum açısından tanımlanmasının frekans değerleri gösterilmektedir. Buna göre, ankete dahil olan ikinci kuşak gençlerin, % 34,9'u çok dindar, % 18,9'u az dindar, %44,0'ı kendisini normal dindar olarak tanımlamaktadır. Tabloda da görüldüğü üzere kendisini normal dindar olarak tanımlayanların oranı en yüksek ve onu da kendisini çok dindar olarak tanımlayanlar izlemektedir. Buna karşılık aşağıdaki tabloda ise ikinci kuşağın kendi babasının dindarlık derecesini tanımlaması gösterilmektedir.

Tablo 38. İkinci Kuşağın Kendi Ebeveynlerinizin Dindarlık Derecesini Nasıl Tanımlıyorsunuz? Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

	Sayı	%	Valid %	Kümülatif %
Çok dindar	114	65,1	65,1	65,1
Az dindar	17	9,7	9,7	74,9
Normal dindar	33	18,9	18,9	93,7
Din ile bir ilgisi yok	4	2,3	2,3	96,0
Fikrim yok	7	4,0	4,0	100,0
Toplam	175	100,0	100,0	

Tablo 38'de ikinci kuşağın kendi ebeveynlerinin dindarlık derecelerini tanımlamalarının frekans değerleri gösterilmektedir Görüldüğü gibi ikinci kuşağın % 65,1 gibi büyük bir oran kendi babasının dindarlık derecesini "çok dindar" olarak tanımlamakta iken kendisi için kullandığı "normal dindar" kısmına babaların %18,9'u dâhil etmiştir. Bu oranlar babaların kendi çocukluklarının üzerindeki etkisini de göstermektedir ki, bu durum ikinci kuşağın kendi babasının kültürel bir İslam inancına sahip olduğunu da ifade etmelerine neden olmaktadır.

Tablo 37 ve tablo 38 de, birinci kuşağın kendisini ve babasını bu kuşağın gözünden din konusunda tanımamıza yardımcı olmaktadır. Hem yukarıdaki görüşme notlarından hem de anket sonuçlarında da anlaşılmaktadır ki bu iki kuşak aslında birbirlerine mesafeli bir tavır içinde görünmektedir.

5.2.8.2.Güven ve arkadaş çevresi tartışmaları

Göçmen genç kadın ve erkeklerin ebeveynlerinin eleştirdikleri noktalar farklılık göstermektedir. Din konusunda ailesinden herhangi bir baskı görmeyen kadınların, ebeveynleri tarafından sürekli sosyal çevreleri konusunda uyarılmaları onların

ebeveynlerinin bu tutumlarını eleştirilerine neden olmaktadır. Bununla beraber kadınlar, ebeveynlerinin kendilerine erkeklere kıyasla daha az güven duyduğunu belirtmektedir.

> Bizim Kürtler aşırı, her şeye karşı. ama Türklerde öyle değil. Ben desem şuraya pikniğe gidecem, bizimkiler iyice sorgular ama onlarda öyle değil hemen git diyebiliyorlar. Bizimkiler önce iyice bir sorgular, daha sonra izin verir mi vermez mi o da belli değil. İzin verse de içine sinmez… Arkadaş konusunda da uyarıyorlar. Özellikle açık saçık arkadaşlar konusunda… Bizimkiler kızlarına güvenmedikleri için okula göndermek istemiyorlar. Bence kızların okula gitmesi lazım (Gamze, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Mesela gezi olsun konferans olsun onlar (Tükler) kızlarını gönderebiliyorlar. Ama bizim öyle değil. Ben gitmek istesem babam der, başına bir şey gelir, ben isterdim bizimkilerde ortamcı (ortama uyum sağlayan) olsunlar. İsterdim ailemin öyle olmasını ama babam diyor, sen kızsın başına bir şey gelir (Nilüfer, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

> Babam pek izin vermez annem gitsin. Bizi de tek yollamazlar kardeşinle beraber git diyorlar. (Elif, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan erkeklerin, genellikle şikayet ettikleri babalarının kendilerine din konusunda çok baskı yaptığı konusu, kadınlar da başka bir şikayet biçimine bürünmektedir. Kadınlar, ebeveynlerinin kendilerine olan güvensizliklerini şikayet etmekte ve geleneksel toplumda kadın olmanın dezavantajlarını dile getirmektedirler. Lise öğrencisi ve 16 yaşında olan Gamze, kadınların okutulmasına genel bir karşıtlık olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca, Gamze'nin konuşmalarından anlaşıldığı kadarıyla, kadına yönelik bu güvensizlik bir kısım ailelerin kzlarını okula göndermesini de engelleyebilmektedir. Yine lise öğrencisi olan Nilüfer, Türk toplumunu kast ederek onların ebeveynlerini kendi ebeveynleri ile kıyaslamaktadır. Lise mezunu ve 20 yaşında olan Elif aslında geleneksel toplumdaki aile yapısını kast ederek, bundan rahatsız olduğunu ifade etmektedir.

5.2.8.3.Geleneksel ve çağcıl tutumlar

> Bizimkilerin bazı huylarını sevmiyorum, mesela sen bir ortamdasın o ortama uymak zorundasın, onlar o ortama uymuyorlar. Hemen kendi fikirlerini söylüyor hâlbuki o düşüncesi o ortama uymuyor… Mesela babam hiç yanlış kabul etmiyor, her şeyin en doğrusunu ben biliyorum havası var onda (Zeynep, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Zeynep, kendi ebeveynlerinden düşünce bakımından uzaklaşmayı anlatırken, aslında ebeveynlerinin bu çağa ya da en azından kent kültürüne ayak uyduramadıklarını da ifade etmektedir. Zeynep'in konuşmasının satır aralarında şu da görülmektedir ki, kendisi kente uyum sağlamışken, ebeveynlerinin buraya uyum sağlayamadığını düşünmektedir.

> Annem babam eski kökenli olduğu için yeni çağın bütün yeniliklerini sorunlarını eski çağa göre değerlendiriyor. Burda bir kültür çatışması var. Tamam hani bende eski ve yeni kuşağın bir çok şeyini yaşamış bir insanım, çünkü doksanların çocuğuyuz. Şimdi benim annem yaşamış zamana göre değerlendiriyor, ben şimdiki zamana göre değerlendiriyorum arada uçurum kadar fark var…… Bizimkiler körü körüne bazı şeylere bağlılar mesela bir konu hakkında… delil getirsen de yok kardeşim sen yanlışsın der (Hüseyin, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak 27 yaşında ve üniversite mezunu olan Hüseyin ile yapılan mülakat açık olarak birinci ve ikinci kuşak arasındaki zihinsel kodlarda meydana gelen dönüşümü göstermektedir. Hüseyin kendisinin çağcıl ancak anne babasının eski çağa (geleneksel) göre davrandığını ve "şeyleri" anlamlandırma biçiminde çatıştıklarını ifade etmektedir. Aradaki bu uçurumun farkında olduğunu dişündüren Hüseyin, herhangi bir iş konusunda kendi ailesine danışmasının kendisi için çok da makul olmadığına inanmaktadır. Bu da kuşaklar arasında meydana gelen iletişim kopukluğun artmasına neden olmaktadır.

> Annem ve babamın bana en çok karıştıkları nokta saç, sakal ve giyimim… Bide her zaman uyarılar namazını kıl diye. Uyardıkları o zaman yapıyorum. Çünkü büyüklerin dedikleri pek tartışılmaz… Benim babam kendi bildiğini okur. Yamuk bir çubuk göstersen desen bu yamuk o derse düzdür inandıramazsın. Bu bizim büyüklerin hepsinde var. Yeni nesil öyle değil ama. (Celal, 2013, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise mezunu ve 25 yaşında olan Celal'in ifadelerinde onun kendi ebeveyninin durumunu kabullenmiş olduğu, bunun yanı sıra Celal'in kendi kuşağını daha bilinçli olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

> Onlara kendi durumumu anlatmaya çalışsam da olmuyor, şimdi bizimkilerde okumamışlıktan kaynaklanan bir cahillik var. Okusalardı bence bu düşünceye girmezlerdi hani bizim oğlumuz böyle düşünüyor derlerdi (Burak, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak lise öğrencisi Burak ile yapılan derinlemesine mülakatın yanı sıra, onun ailesi ile iletişiminin çok kısıtlı olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca bu durumu kendi konuşmasında dile getirdiği gibi kabullenmiş ve ebeveynlerini artık durumunu anlayacak bir konumda görmediği anlaşılmaktadır. Böyle düşünen bir bireyin kendi ailesi ile sağlıklı bir iletişim içine girmesi de pek düşünülemez.

> …Bir ara benim saçım biraz uzundu, biri babama demiş bu ne hal diye, babam kes dedi çok zoruma gitti kendileri yapmamışlar ya biraz gerici düşünüyorlar. Anne babamızda her şeyi eskiye göre yorumluyorlar devir değişti, nasıl diyeyim olaylara bakış açısı, mesela bizimkiler, biraz eski kafalı… Çağ değişiyor, zamana ayak uyduramıyorlar, bu benim annem babamda var. Onlar kendi bildiklerini okuyorlar… (Ali, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

Üniversite öğrencisi olan Ali, kendi ailesinin onu anlamamasından yakınmakta ve onların olayları, durumları eski geleneksel inançlar çerçevesinde yorumladıklarını belirterek kendi çağında yaşamadıklarını ifade etmektedir. Ali'nin de diğer iki kuşak gençler gibi ailesinin kendi bildiklerini okuduklarını söylemesi dikkat çekicidir.

> Anne babamı hiç sevmiyorum. hiç beğenmiyorum bana karşı olan davranışlarını beni okutmadılar, işe git dediler, beni anlamadılar, onlar cahil kaldılar, bir şey öğrenmediler bir şeyde öğretmediler… Bana camiden çıkma diyorlar, şunu yap bunu yap diyorlar (Hüseyin, 2013, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşak Hüseyin'inin de ifade ettiği üzere ebeveynlerin katı tutumları, bu kuşağın kendilerine karşı cephe almasına sebep olmaktadır. Aynı şekilde, Burak gibi onun da ailesi ile olan ilişkileri asgari düzeyde ve zamanının büyük bir kısmını ev dışında

arkadaşları ile geçirmektedir. Kuşakların birbirine olan bu duygusal uzaklıklarının nedeni bu iki kuşağın etkilendikleri kültür kodlarının farklı olmasıdır denilebilir.

> Anne babamla görüşlerimiz farklı, onların istedikleri ile bizim istediklerimiz farklı, onlar benim değer verdiğim şeylere değer vermiyorlar. Sen de büyüdün kendi yolunu çizmek için bir şey yap demiyorlar, kendi hayatını yaşa demiyorlar. İlla bizim dediğimiz olacak diyorlar. Olmuyor işte. Şöyle bir durumu fark etmeleri lazım, yarın bugün ölecez ne olacak o zaman, ama korkuyorlar ben çocuğumu serbest bıraksam başka şeyler yapar diyorlar, güvenemiyorlar. Bizimkiler bir şey sunuyorlar onu yaptın yaptın, yapmadın gözüme görünme diyorlar… (Servet, ikinci kuşak, derinlemesine görüşme, 2013).

İkinci kuşaktan üniversite mezunu ve 25 yaşında olan Servet, açık bir ifade ile kuşakların çatışma nedenini belirterek, diğer ikinci kuşak gençlerin düşüncelerini ve kendi durumunu dile getirmektedir. Servet "onlar benim değer verdiğim şeylere değer vermiyorlar" diyerek aslında kuşaklar arasında meydana gelen çatışmayı ve sağlıksız iletişimin nedenini de açıkça ifade etmektedir.

İkinci kuşak gençler üzerinde yapılan gözlemler, görüşme notlarını doğrulamaktadır. Bu görüşme notlarından anlaşılmaktadır ki, birinci kuşak ikinci kuşağı kente, kent kültürüne uymakla, kendisini dinlememekle suçlarken, ikinci kuşak; birinci kuşağın eleştirilemez olduğunu ya da eleştirilse de onların bunu kabullenmeyeceklerini belirtmektedir. İkinci kuşak, ebeveynlerinin kendilerini anlamamalarının nedeni olarak onların *eski kuşak* ve yeni çağa uymayan davranışlarını ve tutumlarını göstermektedirler. Bunun yanı sıra, kendilerinin değer verdikleri "şeylere" onların değer vermediklerini belirterek, kuşaklar arasındaki sağlıksız iletişimin nedenini dile getirmektedirler. Bu sonuçlar bir bakıma Yalçın'nın (2004) çalışmasında ifade ettiği gibi ikinci kuşak gençlerin kent ile girdikleri etkileşimin baskın yönüne işaret etmektedir. Diğer taraftan bu durum bir bakıma Fichter'in (1990) "nesnel" ve "öznel" kimlik tanımlamalarını anımsatmaktadır. Kimlik bölümünde detaylı olarak açıklanan mezkur bölümde, Fichter içine doğulan yani nesnel sosyalizasyon ile model alınan öznel sosyalizsasyon kültürlerinin farklı olduğunu ve kişilik üzerinde farklı dokuların oluşmasında etkili olduğunu belirtmekteydi. Benzer bir

durumu bu ikinci kuşak göçmnelerde görmek mümkündür. Sonuç olarak, ikinci kuşağın değerli gördüğü "şey" birinci kuşağa göre değersiz, birinci kuşağın değerli gördüğü "şey" ikinci kuşağa göre değersizleşmektedir. Böylece kuşaklar arasında *değersizleşen değerler* meydana gelmektedir. (buna benzer sonuçları Aktan'ın, 2012 çalışmasında da görmek mümkündür) Bu durum zaman zaman ebeveyne karşı bir düşmanlığa dönüşerek ikinci kuşağın kendisini evden soyutlamasına ve çocuğun kendisini daha iyi anlayacağını düşündüğü grupların içine girmesine ve dahil olduğu grubun değerlerini sahiplenmesine neden olmaktadır (Hüseyin ve Burak'ta görüldüğü gibi). Ayrıca birinci kuşağın, ikinci kuşağı serbest bırakmaması yeni kuşağın kendisine olan özgüvenlerinin gelişmesini de engellediği görülmektedir.

Tablo 39. Birinci Kuşağın "Çocuğunuzun Ya Da Torununuzun En Çok Eleştirdiğiniz Yönü Nedir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

		Yüzde	%	Valid %	Kümülatif %
Valid	Çevresine karşı olan davranışları	25	20,0	24,0	24,0
	Büyüklerine karşı davranışlarını	17	13,6	16,3	40,4
	Giyim kuşamını	7	5,6	6,7	47,1
	Bana karşı olan davranışlarını	6	4,8	5,8	52,9
	Ailesine karşı olan davranışlarını	8	6,4	7,7	60,6
	Beğenmediğim yönü yok	14	11,2	13,5	74,0
	Fikrim yok	27	21,6	26,0	100,0
	Toplam	104	83,2	100,0	
Missing	Cevapsız	21	16,8		
Total		125	100,0		

Tablo 39'de birinci kuşağın "çocuğunuzun ya da torununuzun (13-20 yaş arası) en çok eleştirdiğiniz yönü nedir? sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımları gösterilmektedir. Birinci kuşak, ikinci kuşağın % 20,0'ının çevresine olan davranışlarını, % 13,6'sının büyüklerine olan davranışlarını, % 5,6'sının giyim kuşamını % 4,8'inin ise kendisine karşı olan davranışlarını beğenmediğini ve onları bu konularda eleştirdiğini ifade etmektedir.

Tablo 40. İkinci Kuşağın "Babanız İle Üzerinde Anlaşamadığınız En Önemli Konu Nedir?" Soruna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

			Babanız ile üzerinde anlaşamadığınız en önemli konu nedir?							
			Din konusu	Giyim konusu	Siyasi konular	Eğitim konusu	Arkadaş çevresi	Diğer	Cevapsız	Toplam
Katılımcının cinsiyeti	Erkek	Sayı	28	17	11	12	25	14	10	117
		%	23,9%	14,5%	9,4%	10,3%	21,4%	12,0%	8,5%	100,0%
	Kadın	Sayı	6	12	1	8	15	14	2	58
		%	10,3%	20,7%	1,7%	13,8%	25,9%	24,1%	3,4%	100,0%
Toplam		Sayı	34	29	12	20	40	28	12	175
		%	19,4%	16,6%	6,9%	11,4%	22,9%	16,0%	6,9%	100,0%

Tablo 40'da, ikinci kuşağın, evde hakim güç kabul edilen baba ile anlaşamadığı konuya verdikleri cevapların frekans dağılımları gösterilmektedir. Tablodan görüleceği üzere, ikinci kuşak erkeklerin, % 23,9'u din konusunda, % 14,5'i giyim konusunda, % 9,4'ü siyasi konularda, %10,3'ü eğitim konusunda, % 21,4'ü arkadaş çevresi konusunda babaları ile anlaşamadığını ifade etmektedir. İkinci kuşak kadınların ise, % 10,3'ü din konusunda, % 20,7'si giyim konusunda, % 1,1'i siyasi konularda, % 13,8'i eğitim konusunda, % 25,9'u arkadaş çevresi konusunda kendi babası ile anlaşamadığını ifade etmektedir.

Huzur Mahallesi'nde yapılan gözlem, görüşme ve anket çalışmaları sonucunda birinci ve ikinci kuşağın dil kullanımı, cinsiyet rolleri, dini pratikler, kültürel tutum ve değerlerinin ebeveynlerinkinden farklılaşarak değişme eğilimine girdiği anlaşılmaktadır. Göçmen Loçlar üzerindeki kültürel dönüşümü inceleyen Erginsoy'un (2001) çalışma sonucundaki

bulguları anısatan bu veriler, diğer bir taraftan Beaud ve Noiriel'un (2003) "köksüzleştirilmiş birey" olarak tanımladıkları göçmenin pasif kişiliğindeki kentin hegemonik kültürünün belirtilerini görmek mümkündür. Ayrıca, ikinci kuşak kadınların ve erkeklerin ebeveynleri (özellikle babaları ile) anlaşamadığı konular değişmektedir. Bu durumun nedeni, geleneksel bir profil çizen ebeveynlerinin kadına ve erkeğe biçtiği rollerden de kaynaklı olduğu görülmektedir. İkinci kuşak gençler ebeveynlerinin kendilerini anlamadığını ifade etmekte ve bu nedenle daha kısıtlı zamanlarda/durumlarda iletişim kurmaktadırlar. Bu gençlerin bedenlerini "esnek bir mıntıka" ("Göçmenlerin kimlik inşası" bölümünde değinilen) olarak niteleyen Chambers'in (2005) ifadesi özellikle genç bireylerin kent kültüründen neden etkilendiğinin farklı parametrelerini bize sunmakta ve gençlerin kendi aileleri ile içine gidikleri bu mesafeli durumu anlamamıza yardımcı olabilmektedir. Sonuç olarak aile, bu durumda rehber görevi görmekten ziyade, aynı evi paylaşan iki yabancının kaldığı bir mekân konumuna gelmektedir. Bununla beraber, daha önce ifade edildiği üzere kuşakların farklı dillere hâkim olmalarından kaynaklı birbirlerini anlamadıkları, bu yüzden de dilsel ve duygusal iletişimin asgari düzeye indiği görülmektedir. Ayrıca, ikinci kuşağın kendi problemini ebeveynin anlayacağı dil ile anlatamaması, ebeveynin ise kendi değerlerini aktarmada çocuğunun hâkim olduğu dili kullanamaması kuşaklar arasında çatışmaların meydana gelmesine neden olmaktadır.

5.3.Kürt, kent ve değişim olgusuna genel bir bakış

Bu çalışma, birinci kuşak göçmenlerin ve onların çocukları olan ikinci kuşak gençlerin kent kültürünü ve geleneksel kültürü benimsemede gösterdikleri farklılıkları konu almaktadır. Önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, maddi ve manevi değerler zamana ve mekana bağlı olarak değişir ve değişmektedir. Ancak gençlerin geçirdiği bu dönüşüme başka bir süreç daha eşlik etmektedir: Benzeşme veya tektipleşme sorunu. Diğer bir ifadeyle, göçmenlerin yaşamlarına yakından bakıldığında önemli oranda bir sosyal değişme yaşandığını söyleyebiliriz. Genç insanların geleneksel kültürlerinden kısmen uzaklaştıkları anlaşılmaktadırlar. Ancak bu fenomene etraflıca bakıldığında ise,

gençlerin popüler kültürün etkisiyle belli ölçülerde bir tektipleşme içine girebildiklerini ve egemen kültür kodlarının benimsemesi sorununun baş gösterdiğini gözlemleyebiliriz. İkinci kuşak gençler, hâkim kent kültürünü kendi ebeveyn kültürüne tercih ederek, özellikle kentliler gibi konuşmakta, onlar gibi giyinmekte onlar gibi davranmaya çalışmaktadır. Bunun sonucunda, birinci kuşakta kemikleşmiş kültürel kodlar kümesi ikinci kuşakta bir değişime ve dönüşüme uğramaktadır.

Bu değişim, göçmen kuşakların (ebeveyn ve çocukları) *zihinsel kodlarını* dış dünyalarına yansıyacak derecede değiştirerek maddi ve manevi mesafeleri ortaya çıkarmıştır. Zamanın bu değişim potansiyeline değinen Stuart Hall, yeni zamanların, yaşam koşullarımızı değiştirme özelliğinden dolayı onları 'dışarda' ancak üzerimizde ki etkisinden dolayı ise, onları (yeni zamanları) 'içerde' olarak belirtmektedir (Hall, 1995:110).

Dil, kültürel mirasın bir hazinesi durumda olup yaşayan bir canlı gibidir. Yeri geldiğinde iletişim, yeri geldiğinde tarihsel bilgi, yeri geldiğinde de o zamana kadar toplumda meydana gelen deneyimleri tek cümleye sığdıracak derecede güçlü bir iletişim aracıdır. Bu nedenle, "Kültürün belirgin damgasını taşımayan hiçbir dilsel kuruluşa, hiçbir sözcüğe rastlanmaz" (Uygur, 1984: 18). Çalışma konumuzun kapsamı itibariyle göçmen Kürtlerde meydana gelen kültürel dönüşüm, var olan değer yargılarını ortaya çıkarmayı ve onun analizini yapmayı gerektirir. Bundan dolayı Kürtlerin tarihsel süreçte Türkçe ile etkileşimlerine bakıldığında, açıkça ifade etmek gerekirse, "Kürtler için Türkçe, esasen cumhuriyetin uzunca bir dönemi için devlet ve yetkilileriyle iletişim kurmanın aracı olmaktan öteye gitmedi" (Aktan, 2012: 15). Bu durum, onların devlet ve yetkilileri ile sınırlı durumlarda iletişim kurmalarına neden olmakla beraber Türkçe'yi Kürtler arasında sadece "sınırlı mekanların dili" haline getirmiştir.

Ancak, tebdili mekan ile farklı bir sosyal hayat içine giren göçmen Kürt vatandaşları, o zamana kadar sınırlı durumlarda iletişime geçtikleri kişiler ile yüz yüze gelmişlerdir. Diğer ekonomik ve politik sorunların yanında; "bölgeden bölgeye, kentten kente, köyden köye hatta aileden aileye değişen değer yargılarından belli ölçülerde farklılaşan kent

kültüründeki problemler eklenenince pek çok sorunun katlanarak artmakta olduğu söylenebilir (Ercan, 2005: 188). Göç olgusundan doğrudan etkilenen ve kendi kimlik dokularını geleneksel kültür kodları içinde şekillendiren bireyler bazı Kürt metinlerinde[14] bahsedilen belirtileri gösterebilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadoludan kentlere göç eden Kürtler genel olarak kendi aidiyetlerine büyük bir sadakat göstermektedirler. Başka halklar ile yaşamalarına rağmen, kültürel kodlarından taviz vermemeye çalıştıkları gözlenmektedir. Bu koşullarda,, kendi kültürü ile büyüyen birinci kuşak göçmenler, geleneksel değerlerini muhafazaya gayret göstermişlerdir. "Büyük bir çoğunlukla Kürtler, hangi yabancı dilin doğal ortamı içinde bulunurlarsa bulunsunlar, bir yandan resmi devlet dili olarak Türkçe, Farsça ya da Arapça öğrenerek, öbür yandan anadillerini ve öz-bilinçlerini muhafaza etmeye devam etmektedirler" (Aristova, 2002: 21). Bu durumun benzerini Türkiye'den farklı ülkelere giden göçmen Türklerde de görmek mümkündür. Bu konuda yapılan araştırmalar, "Avrupa'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin içindeki bulundukları tüm olumsuz koşullara rağmen kendi kültürlerini korumada ve geliştirmede, örgütlenme konusunda, kendi işyerlerini açmada bir çok atılımlar yapmış ve egemen kültüre karşı kararlı bir direniş göstermişlerdir" (Canatan,1990: 21). Bu direnişler onları bazı durumlarda meskun yerin çoğu olanaklarından mahrum bırakmıştır. Ancak, farklı nedenlerle yabancı bir ortamla karşılaştığı algısını güçlü bir şekilde algılayan ve hisseden göçmenler çoğu zaman (varsaydıkları) kültürel bütünlüklerini koruma güdüsüyle hareket etmişlerdir. Göçmen vatandaşların aynı mekana yerleşmeleri onların bir tür iç grup olarak sosyal kapanımını tecrübe ettiklerine işaret ediyor..

Aktan'ın (2012) Kürtçenin kullanılması ile ilgili tespitine göre, Kürtçe'nin kamu dairelerinde bir karşılık bulmadığını anlayan ailelerin, kendi çocuklarına bu dili öğretmek için bir neden bulamamakta ya da bu inattan vazgeçmek gerektiğini kanaat getirmişlerdir.

[14] "Kürt literatüründe, Kürt halkından söz edilirken, onun zor ve karmaşık tarihsel yazgısına karşın kendi ulusal öz-bilincini inat ve dirençlerle koruyan bir halk olarak vurgulanmaktadır" (Aristova, 2002: 21).

Bu bakış açısının ihmal ettiği nokta ise, Kürt göçmenlerin Kürtçe'den vageçmelerinin arkasındaki yapısal ve dışlayıcı faktörleri gözden kaçırmasıdır. Bazı durumlarda, göçmenlerin içinde bulundukları dışlayıcı ortam, siyasi ve ekonomik kaygılar, onların kendi anadillerine gereken önemi vermelerine engel olmuş veya Kürtçe öğrenmeyi onlar için bir sosyal yük haline getirmiştir.

Yaşadığı toplumda her zaman dışarıda kalan, yaşadığı çevreye uyum sağlayamayan E. Said'in deyişiyle "yerlilerin işgal ettiği" toplumda yaşamak zorunda kalmak maziye her zaman bir özlem uyandırıp onun canlı kalmasını sağlar. "Göçler sonucunda hem kişiler "ötekiyle", hem de kültürler "bir diğeriyle" karşılaşmışlar ve bu karşılaşmalardaki meydan okumaya karşı bütünlüklerini korumak için cevaplar üretmişlerdir. Bu cevapların oluşumu, biçimlenişi ve ortaya konuşu hem kişilerin hem de kültürlerin kaderini belirleyici niteliktedir" (Kara, 1999: 218). Ancak, göç ve göçmenler üzerinde yapılan araştırmalar, bu direnişlerin kuşaklar arası farklılık gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır. Erginsoy'un (2001), Kastamonulu Loçlar üzerinde kuşak aşırı incelenmesinde temel değerlerin kuşaklar boyunca değiştiğini tespit etmiştir. Birinci kuşak Loçlar, kendilerini tam olarak göç ettikleri İstanbul'a ait hissetmedikleri, buna karşılık üçüncü kuşağın İstanbul ile bütünleşmenin yollarını aradığı ve bunu büyük oranda başardığı görülmektedir. Dolayısıyla, birinci kuşak göçmenlerde çok güçlü olan nepotizm ikinci kuşak gençlerde artık etkisini yitirmeye ve yerini metropol kültürüne yani bireyciliğe ve bencilliğe bırakmaktadır. Sonuç itibariyle, yerliler ile bütünleşmenin daha avantajlı olduğunu düşünenler entegrasyonu kendilerine bir amaç olarak edinmişlerdir. Diğer taraftan, kendi gelenek ve göreneklerinde ısrar edenler, entegrasyonu kabul edenlerce eski olarak nitelendirmişlerdir (Aktan, 2012).

İnegöl Huzur Mahallesinde yapılan çalışmada birinci kuşak göçmenler ve onların ikinci kuşak çocuklarının dışlanmaya yönelik düşüncelerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Birinci kuşak göçmenler dışlanmaya maruz kaldıklarını ve halen bu dışlanmayı hissettiklerini ifade etmekte iken; ikinci kuşak, yerli halkın, kendilerine karşı

çok fazla önyargılı davrandıklarını, Kürtleri çok farklı ve terör ile eşdeğer olarak tanıdıklarından yakınmaktadırlar.

> Coğrafi olarak tanımlanan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi, böylelikle pek çok kereler haksız ama zorunlu bir önyargıyla neredeyse terörle eşanlamlı bir hale getirilmiştir. Bölge insanının kendini terörden ayrıştırmakta güçlük çekmekte, hatta bu amaçla davranışlarını yeniden kodladığı durumlarda da bilinen tipolojisini açıkça çarpıtmış olmaktadır (Subaşı, 1999: 247).

Göç ettiği dönemlerde ekonomik nedenlerden dolayı kent ile etkileşime giren ve daha önceki bölümlerde tartışıldığı üzere, birinci kuşak göçmenler, yerli halk tarafından ağır hakaretlere varan ifadelerle Kürtçe konuşmalarına, giyinişlerine, davranışlarına tepki gösterilerek toplumdan dışlandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Daha önceki çalışmalarda, "İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde Kürtlere karşı üretilen etnik temelli stereotiplerden içerik olarak çok farklı olmayan ve "gundi" sözcüğünde özetlenen bu basmakalıp yargılar, esas olarak kültürel farklılıklara dayanır" (Aktan, 2012: 45). Ebeveynleri gibi bariz bir dışlanmaya uğramayan ancak kendilerine karşı bir önyargının farkında ve bundan rahatsız olan ikinci kuşak gençler, aslında yerli halkın zannettiği gibi bir "vatandaş" olmadıklarını konuşmalarıyla, giyinişleri ile ve davranışları ile "ispat etmeye" çalışmaktadırlar. Ayrıca, bunu yapmaya çalışırlarken ebeveynlerinin geleneksel kültürlerini arka plana ittiklerinin de belli ölçülerde farkındadırlar.

İkinci kuşak gençler kent ve kent kültürü ile girdikleri etkileşimden dolayı ebeveynlerinin geleneksel aile hayatlarını, kadının ve erkeğin toplumlarındaki konumlarını eleştirerek kentli bireyi dolayısıyla "Türkler"in bu konudaki tutumlarından dolayı onları bir model olarak göstermektedirler. Ayrıca ikinci kuşak gençler ile bu konu üzerine yapılan derinlemesine mülakatlarda, onların çoğunlukla "bizim Kürtler" diyerek ebeveynlerinin bu konudaki davranışlarını eleştirdikleri doğrulanmıştır. Birinci kuşak kadının dahi "öğrenilmiş bir çaresizlik duygusu" ile erkeğin toplumda daha üstün olması, aile reisinin babanın olması gerektiği gibi kalıplaşmış düşünceler, ikinci kuşak hem kadın hem de erkekler tarafından eleştirilmekte ve model olarak yine "Türkler" gösterilmektedir.

Sonuç olarak, "Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği" adlı bu çalışmada, birinci kuşak göçmen ve onların çocukları olan ikinci kuşak gençlerin entegrasyon, bütünleşme gibi konularda yaşadıkları zihinsel ve duygusal, dönüşümün sosyolojik bir analizi yapılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

1980'li yıllarda göç edilen Huzur Mahallesi, ilk başlarda İnegöl ilçesine bağlı Çakırçiftliği adıyla bir köy statüsündeydi. Mahalleye yani o zamanki adıyla İnegöl'e bağlı bir köy durumunda olan Çakırçiftliği'ne yerleşen Kürt vatandaşlar, ekonomik olanaklarının olmamasının (bundan dolayı yerli halka benzer habitus'lara sahip olmaması ya da kentli gibi tüketim alışkanlıkları olmaması) ve güçlü bir şekilde "terörist" önyargısı yaftalanmaları, yerli halk tarafından sosyal olarak dışlanmalarıyla birleşince, kuvvetli bir şekilde kendi gelenek ve kültürel değerlerine sarılmış ve yeni geldikleri bu kentte bütünleşme sorunları tecrübe etmişlerdir. Dolayısıyla, birinci kuşak göçmen Kürtler çatışmayı yaşamış ve yerli halktan kendi yaşıt ve kuşağı ile halen çatışma halinde olduğunu düşünmektedir. Ayrıca yerli halkın hala kendilerini burada istemediklerini ifade etmektedirler. Bu da bitmeyen bir kültür ve kimlik arayışını beraberinde getirmektedir.

Diğer taraftan, İnegöl'ün yerli halkı birinci kuşak ile girdiği bu mücadeleden doğan kin ve öfkesini (burada medyada ve eğitim müfredatında var olan farklılıkları dışlayıcı söylemin etkisi de göz ardı edilemez) kendi oğluna aktarmaktadır ve bunda kısmen başarılı olduğu da söylenebilir. Bu aktarmanın verdiği önyargı ile büyüyen kuşaklar Kürtleri, özellikle de göçmen Kürtleri, bir istilacı gibi görmektedirler. Bu sonucu şuradan çıkarabiliriz ki; birinci kuşak kendi yaşadığı dışlanmışlığı ve baskılara dair olayları anlatırken (bunun Başbakan Erdoğan'ın gelmesi ile son bulduğunu ekleyerek), ikinci kuşak dışlanmaya dair herhangi bir olay yaşamadıklarını, ancak arkadaş çevrelerinin kendilerine karşı çok fazla önyargılı olduklarından şikayet etmektedirler. Gençler, kendi okul veya çalışma arkadaşları ile tanışmadan önceki ve sonraki durumlarını anlatırken yerli halkın "biz sizi böyle bilmiyorduk, sizi çok farklı anlattılar" diyerek onların kendilerine olan önyargılarının boyutunu ortaya koymaktadırlar. Böylece, karşılaşan ilk

gruplar zıtlaşırken onlardan sonra gelen kuşaklar bu imajı silmeye çalışmakta hatta bunun için büyük çaba harcamaktadırlar.

Görüşme esnasında birinci kuşaktan bir kadının söylediği "yerli halk bizi çok kötü tanıdı. Halbuki **bizler siyah Kürt değil benekli Kürt'üz** demesi bu durumu çok güzel bir şekilde ifade etmektedir. Kısacası birinci kuşak göçmen Kürtler ne yaparsa yapsın artık yerli halkın gözündeki *siyah Kürt* imajlarının silinemeyeceğini ısrarla dile getirmektedirler. Bu sebeplerden dolayı birinci kuşak göçmenler, çatıştıktan sonra ya kendi mahallerine geri çekilmiş ya da istenmediğini kabullenerek kent hayatına çok fazla karışmadan sadece zorunlu durumlarda ve ihtiyacını karşılamak için kent(li) ile ilişki kurmayı tercih etmiştir. Ancak buna rağmen, ikinci kuşak bireyler, (özellikle kadınlar) *benekli Kürt* olduklarını yerli halk ile düşmanlarının (PKK) aynı olduğunu, kendi akran grubuna kabullendirmeye çalışmaktadırlar. Ancak, ikinci kuşak için bu durum pek de kolay bir süreç gibi görünmemektedir. Çünkü, kendi akranlarının var olan önyargılarından dolayı ilk etapta kendileri ile konuşmaya dahi yanaşmadıklarını ifade etmektedirler.

Birinci kuşak göçmenler, kendi çocuklarının yani ikinci kuşağın kendilerine benzemediklerini, geleneksel değerleri kabullenmediğini itiraf etmekte zorlanmaktadırlar. Bu durumdan çıkar yol ise, ebeveynlerin kendi çocuğunu tenzih ederek çocuğunun arkadaşlarını suçladığı görülmektedir.

Göçmenler arasında fark edilen diğer bir özellik ise, kendilerine soru sorulduğunda çok tedirgin olmaları ve politik davranıyor olmalarıdır. Özellikle birinci kuşak yaşamışlıklarından kaynaklı olarak ekonomik, sosyal ve ailevi konulara yönelik soruları siyasi yöne doğru kanalize etmeye ve her fırsatta burada ezildiklerini ve dışlandıklarını dile getirmektedir.

Birinci kuşsak göçmenlerin, ikinci kuşak gençlerle iletişimleri zaman zaman dramatik özellikler göstermektedir. Birinci kuşak kendi çocuğunun hakim olduğu Türkçeyi iyi bir şekilde konuşamadığı için Kürtçeye bazı Türkçe kavramlar eklemekte iken, ikinci kuşak

ise Türkçeye bazı Kürtçe kavramlar ekleyerek ebeveynleri ile iletişim kurmaya çalışmaktadır. Bu durum iletişimi zorlaştırdığından iletişim sadece zorunlu durumlarda sağlanır duruma gelmiştir. Bu yüzden, ikinci kuşak gençlerin önemli bir bölümü sadece günün belli saatlerinde eve gelmekte ve zaruri ihtiyaçlarını karşılayarak tekrar kent merkezine ya da arkadaşları ile buluşmaya gitmektedir. Bu durum birinci ve ikinci kuşağı aynı evde yaşayan ama birbirine karşı "evdeki yabancı" durumuna getirmiştir.

Öte yandan, ikinci kuşağın Kürtçeyi öğrenmemesinin nedenleri oldukça çeşitlidir. Ülkede var olan yapısal nedenlerin yanında (dışlanma, ayrımcılık vb.), birinci kuşak ebeveynler kendi anadillerinin ekonomik bir getirisi olmadığını ve çocuğunun devlet kurumlarında kendisinin düştüğü zor durumlara düşmemesi, arkadaş çevresinde kendisini daha iyi ifade edebilmesi için kendilerinin çok da hakim olmadığı Türkçeye daha fazla ağırlık vermektedir. Böylece, birinci kuşak kendi eşiyle Kürtçe konuşmakta, ancak çocuğu ile Türkçe konuşmaya çalışmaktadır. Bundan dolayı, ikinci kuşak gençlerin büyük çoğunluğu; anne-babasının konuşmasından duyduğu kadarıyla Kürtçeyi anlamakta fakat konuşamamaktadır. İletişimin kaynağı olan dilde bu tür çelişkilerin olması elbette de aile içi gizli bir huzursuzluğa neden olmaktadır.

Göçmen Kürtler üzerine yapılan etnografik yöntem ve derinlemesine görüşme esnasında şu kanıya varılmıştır ki, göçmen Kürtler üzerine araştırma yapacak olan araştırmacıların Türkçeye ve Kürtçeye hakim olması gerekmektedir. Nasıl ki Almanya'ya göç etmiş Türkler üzerine daha derin ve sağlam verilerin elde edilmesi için Türkçe ve Almanca bilmek elzem bir durum ise bu da aynı şekilde gereklidir. Çünkü Kürtçe ve Türkçe her iki kuşakta da iç içe geçmiş durumda. Derinlemesine görüşme esnasında birinci kuşak göçmen Kürtler genellikle Kürtçe konuştuğunu; Türkçe konuştuklarında ise Kürtçe kelimelerle beraber kullanmaktadır. Türkçede kendini ifade edemediğini anladığında, belki de Türkçe dile getiremediği duygu ve kültür yüklü kavram ve cümlelerde Kürtçeye başvurmaktadır.

Bu durumun benzer bir örneğini Almanya'ya giden Türklerin ikinci ve üçüncü kuşaklarında da görmek mümkündür;

> "Bu melez kimliklerde dikkat çekici en önemli nokta, iki kültürden öğeler taşıyan insanların kendi aralarındaki iletişimlerinin iki dilin karışımından oluşmasıdır. Cümlelerine Türkçe başladıklarında, yaşadıkları ülkenin diliyle bitirmeleri veya konuşmaları sırasında dilden dile spontane olarak geçiş yapmaları, sadece kendilerine özgü bir durumdur ve bu şekildeki iletişimleri hem Türkiye'deki bir Türk için hem de o ülke yerlilerinden bir için anlaşılmaz ya da az anlaşılır bir özellik taşımaktadır (Yalçın, 2004; 170)."

Birinci kuşak göçmenler, bazı durumlarda Türkçeye başvurmakta çok kısa bir iki cümle veya Kürtçesini unuttuğu bir iki kelimeyi Türkçe ifade ettikten sonra tekrar Kürtçeye dönmektedir. Elde edilen veriler birleştirildiğinde, birinci kuşağın Türkçe kullanımının, kendisinin bir nebze de olsa kente uyum sağlama çabası ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bu durumun anlamak için "zoraki entegrasyon" kavramının kullanabileceğimizi düşünüyorum. Bazı göçmenlerin kendi ifadeleri ile *"bunca yıldır burada olmasına rağmen hala kente uyum sağlayamadı"* denilmemesi için bu insanlar kendisine bir kentli imajı vermeye çalışmaktadır.

Böylece kentte yaşayıp Türkçeyi bilmemenin verdiği eziklikten kurtulmak için, bazı insanların Kürtçe konuşurken, konuşmasının arasına bazen Türkçe kelimeler veya cümleler eklemektedir. Bu tutum aslında derinde yatan başka bir sosyolojik gerçeğe işaret ediyor olabilir: insanların anlam dünyalarında Türkçe; medeniyet, modernlik, kentlilik gibi çağrışımlara sahip iken, Kürtçe ise köy, geleneksellik ve köylülük gibi anlamlara sahip görünmektedir. Sonuç olarak, Türkçe konuşmak kentli olmaya, Kürtçe konuşmak ise köylü bir birey olmaya işaret etmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, ikinci kuşak kentin popüler kültürünü edindiği için kent ile daha fazla etkileşime girmekte ve boş zamanlarını dâhil çoğu zamanı kentte geçirmektedir. Bunun yanı sıra gençlerin önemli bir kısmı, İnegöl'ün yerli halkı ile kendi arasında kültürel anlamda herhangi bir fark görmediği için ebeveynlerinden daha ziyade, yerli halktan kendi akranları ile daha iyi anlaşabilmektedir. Birinci kuşak ise boş zamanları dâhil zamanının çoğunu kendi mahallesinde, kendi akranları ile geçirmektedir.

Dini, geleneksel yaşamın bir parçası haline getirmiş olan birinci kuşak, din ve kültürü birbirinden ayrılmaz bir bütün gibi düşünmektedir. Örneğin; birinci kuşak göçmenlerin bazıları bir kadının örtünmesini din için istemekten ziyade büyük ölçüde *çevredeki halk ne der* düşüncesi ile hareket etmektedir. Bundan dolayı, birinci kuşak bu geleneksel olarak algıladığı dini, sonraki kuşağına aktarırken aile içi çatışmalar yaşanmaktadır. Çünkü, daha önceki bölümlerde elde edilen veriler ile doğrulandığı gibi, ikinci kuşak gençler, aile içi çatışmaların en yoğun olarak yaşandığı meselenin, ebeveynlerinin geleneksel ve dini yaşayış tarzını kendilerine zorla empoze etmelerinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Bundan dolayı, ikinci kuşak da bu geleneksel ve dayatmacı aktarımdan şikayet etmekte ve ebeveynlerini bilinçli davranmamakla suçlamaktadır. Bu durumda Weber'i hatırlamak yerinde olacaktır. Weber (1996) köylü kesimi anlatırken, "köylülerin, ana etkisi gelenekselcilik olan bir dinsellik tipine eğilimli kalmıştır" ifadesini kullanır. Ve sanki araştırma konumuza dahil olan göçmen vatandaşları anlatırcasına şöyle devam eder Weber, her şeyden önce, köylüler nerdeyse değişmez şekilde büyüsel bir dünya görüşünü kucaklar: Köylülük çok nadiren kendi orijinal büyüsünden başka herhangi bir dinin taşıyıcısı olarak hizmet eder.

Birinci kuşak göçmenler ve onların ikinci kuşak çocukları arasında toplumsal cinsiyet rollerine bakışta da ciddi problemler ortaya çıkmaktadır. Kadının dışarıda herhangi bir işte çalışmasına yönelik algı noktasında iki kuşak arasında bariz farklar görülmektedir. Birinci kuşak "evde açlıktan ölsem de eşimi dışarıda çalıştırmam" derken; ikinci kuşak gençler (özellikle de kadınlar) kadına karşı geleneksel ve anakronik düşüncenin terk edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Burada kent ve kent kültürü ile girilen etkileşimden dolayı da ikinci kuşak model olarak "Türklerin" yaşam tarzlarını ve kadına bakışını örnek vermektedirler.Birinci kuşak kadınlar ise erkeklere nazaran şehir hayatına daha kısıtlı düzeyde katıldığından kadınların kente entegrasyonu erkeklere nazaran biraz daha yavaş ve geriden olmaktadır. Çoğunlukla, mutfak alışverişi, hastane gibi zorunlu durumlarda kentin merkezine onların ifadesiyle *çarşıya* gidilmektedir. Bu durum haliyle kadınlarda entegrasyonunu biraz daha geciktirmektedir. Bu kentle temassızlıktan dolayı, kadınların önemli bir kısmı çok fazla dışlanmaya uğramadıklarını İnegöl'ün yerli halkı ile bir

sorunlarının olmadığını ifade edebilmektedirler. Ancak, "sadece Kürt olmanızdan ötürü olumsuz bir olay yaşadınız mı?" diye bir soru yöneltildiğinde istisnasız bütün birinci kuşak kadınlar hastanede sadece Kürtçe konuşmaktan ya da Kürt olmasından kaynaklanan olumsuz bir olay yaşadıklarından söz etmektedirler. Olumsuz olayların ve deneyimlerin belli mekanlarla (hastane) ilişkilendirilmesi, kadınların iş hayatına katılmadıklarının açık bir kanıtıdır.

Göçmen Kürtler, yerli halktan ziyade İnegöl'e daha sonra gelen ve Türk olmayan kesimlerle sorun yaşadıklarını ve onların kendilerini burada istemediklerini de belirtmektedirler. Özellikle Gürcüler ile Türklerden daha fazla sorun yaşadıklarını belirten göçmenler, Gürcülerin burayı Türklerden daha fazla sahiplendiklerini ifade etmektedirler.

Çoğunlukla ekonomik nedenlerle göç edilen İnegöl Huzur Mahallesi'nde birinci kuşak göçmenler geldikleri zamanki ile şuan ki durumları arasında çok büyük fark olduğunu ifade etmektedirler. Önceleri çok zorluk çektiklerini ayrımcılık ve dışlanmalara maruz kaldıklarını ısrarla dile getirmektedirler. Bunlardan farklı olarak zorunlu göçten dolayı gelenlerin de aralarında bulunduğu aileler de mevcuttur. Ancak zorunlu göç ile gelenler ekonomik sebeplerden dolayı gelenlerden farklı olarak daha fazla mağduriyet yaşadıklarını ifade etmektedirler. Ekonomik nedenler ile gelen birinci kuşakta zincirleme bir göç yaşanmış ve ilk olarak çoğu zaman aile reisi İnegöl'e gelmiştir. Gelenlerin, tanıdık veya yakın akrabasının yanında bir müddet çalıştıktan sonra, ailesini getirme ya da evlenip mahalleye yerleşme eğiliminin yaygın olduğu görülmektedir. Zincirleme göçün; göçmenler arasında geleneksel akrabalık bağlarının sıkı bir şekilde muhafazasında önemli roller oynadığı görülmektedir.

Geri dönme konusunda ise, kadınların daha isteksiz davrandıkları görülmektedir. Bunun bir nedeninin kadınlar açısından köy hayatın da yapılan zor işlerin kentte olmaması olarak düşünülebilir. Ancak, daha önemlisi erkekler, kadınların dışarıda çalışmaması konusunda net bir tavır sergilemektedir. Kadın sadece ev içi işleri ifa etmekte, bunu da kendisi için yeterli görmektedir. Kürt kadınlarının üzerinde çalışmalar yapan Suzuki ve Hoşgör'ün

(2013) çalışmalarına bakıldığında bu durumu daha açık bir şekilde görmek mümkündür. Yani kürt kadınlarının Doğu ve Güneydoğu'da içinde bulundukları ekonomik yetersizlik, sağlık sorunlarının çok olması, PKK ve devlet arasındaki çatışmalar gibi sorunlar, kentte yaşayan kadınların geri dönüşe daha soğuk bakmalarına neden olmaktadır. Çünkü kadınlar kentin sunduğu bazı imkanlardan olabildiğince faydalanmaktadır (Birinci kuşak kadınlar ile yapılan görüşmeler bunu kanıtlamaktadır).

Birinci kuşağın kente entegre olmamasının veya olamamasının en önemli nedenleri arasında güçlü aşiret ilişkileri, hemşeri ve aile bağları olduğunu söylemek mümkündür. Huzur Mahallesi'ndeki saha görüşmeleri esnasında birinci kuşak bireyler, Kürtlerin göç edilen yerde aynı yere yerleşme ve kümelenmelerinin nedenini klişe bir cümle ile şöyle ifade etmektedir: Kürtler için kavim kıbledir**.** Kentte aidiyet duygusunu bu yollarla temin eden birinci kuşak, kentin karmaşıklığı ve korkutuculuğuna karşı, kendisine böylece bir sığınak inşa etmektedir. Ancak, bütün bu geleneksel duygulardan bihaber yaşayan ya da bazı durumlarda reddeden ikinci kuşak gençler, kente entegre olmakta herhangi bir sakınca görmemenin yanında, bunu bir gereklilik olarak görmektedir. Ayrıca, kendi kimliğini inşa ederken, büyük oranda kentli insanın özelliklerini referans alan ikinci kuşak gençler, aidiyet duygusunu da kentte temin etmektedir. Nitekim, ikinci kuşak ile görüşmeler esnasında, kendilerinin artık İnegöllü olduklarını ısrarla dile getirmekte ve kendi memleketlerine dönmeleri durumunda oraya uyum sağlayamayacaklarını açıkça belirtmektedirler.

Öte yandan, ulaşım ve etkileşimin farklı grupları birbirine entegre etmekteki rolü yadsınamayacak derecede büyüktür. Benzer bir çalışma olarak, Lo vd. (2011), Kanada'da göçmenler ile yerli halkın transit ulaşım ile birbirlerine entegre olmaları üzerine yaptıkları çalışmada bu yol ile göçmenlerin kent kültürüne daha çabuk uyum sağladıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca, kamuya ait araçları kullanan göçmenlerin kentte yaşama açısından olumlu sonuçlar doğurduğu verilerine de ulaşılmıştır.

Huzur Mahallesinin daha önce İnegöl'e bağlı bir köy olması onları (göçmenleri) şehir içi ulaşımda bağımsız hareket etmeye sevk etmekteydi. Bundan dolayı, her köyün kendi

şehir içi araçları ile seyahat etmesi farklı gruplar arasındaki etkileşimi kısmen de olsa azaltmaktaydı. Ancak, bugünlerde belediyeye bağlanarak şehrin bir mahallesine dönüşmesiyle birlikte (isminin Çakırçiftliği'nden Huzur Mahallesi olarak değiştirilmesi de sözkonusu olmuştur), yerli halk ile olan iletişimi ve etkileşimi arttırmış durumda. Bu duruma basit bir örnek olarak şoförlerin vardiyalı olarak çalışması ve mahalleler arası şoför takasının yapılması ile farklı etnik kökenden olan şoförlerin Huzur Mahallesi'nde çalışmasını sağlayarak etkileşime bir kapı aralanmıştır. Mahallede yıllardan beri şoförlük yapan bir görüşmecinin daha önce herkes ile Kürtçe (kendi kuşağını kast ederek) konuşurken, şimdilerde mahalle otobüsü olduğu için kimse ile rahat konuşamadığını ifade etmesi bu durumu açıklamaktadır. Göçmen bireyler, bu şehir içi araçlarda yanındakinin farklı bir mahalleden olması ihtimalini göz önünde bulundurarak Türkçe konuşmaktadır. Bu durum göçmenlerin kente entegrasyonlarını fark edilebilir bir derecede arttırmıştır.

Birinci kuşak, yerli halk tarafından dışlanmasının nedenlerini yapısal ve sosyolojik sebeplerde aramaktan daha çok politik nedenlere bağlayarak, siyasi otoritenin değişmesi ile halkın kendilerine karşı olan tavırlarının da değiştiğini belirtmektedirler. Aynı şekilde, buna benzer bir çalışmayı Azerbaycanlı kadınlar üzerindeki çalışmasında Dedeoğlu (2011). kadınların yerli halkın kendilerini sosyolojik sebeplerden ziyade, politik nedenlerden dolayı istemediklerini ifade etmişlerdir.

Georg Simmel'in (1996) "Metropol Ve Zihinsel Yaşam" adlı müthiş makalesinde ifade ettiği metropolün birey üzerindeki bilinçlilik ve bir noktada da bencillik etkisi, birinci kuşağın üzerinde çok fazla etki ettiği söylenemez. Birinci kuşağın alışverişten, muhtarlık seçimlerinde kime oy verileceğine kadar davranış ve tutumlarını büyük ölçüde bu hemşeri grupları belirlemektedir. Geleneksel (kır) saflıklarını koruyan ve karşısındakine güvenme konusunda birinci kuşak göçmen, özellikle dindar insanlara karşı müthiş bir özen ve güven duymaktadır. Ancak yine, Simmel'in ifade ettiği gibi, grubun büyümesi ile grup içindeki bağlar, büyüme ile beraber gevşemektedir. Nitekim, böyle olduğu açıkça görülmektedir. Kent ile her türlü sosyal ilişki arttıkça, kuşakların aidiyetleri ile beraber

kişilik yapılarında da meydana gelen değişimler böyle bir kanıya varmamızı olanaklı kılmaktadır.

Kendi kültürel kimliklerini bir kenara bırakan ikinci kuşak, kent kültürü ile şekillenmekte ve bunu ideal bir kimlik biçimi olarak ifade etmektedirler. Epistemolojik bir cemaat niteliğini taşıyan ikinci kuşak birey, medya ve geleneksel ebeveyn kültürleri ile çoğu durumda çelişen kent kültüründeki bireyleri model almaktadır.

Siyasi çekincelerden dolayı göçmenler mahalleleri üzerinde bu kadar sıklıkla çalışma yapılmasından dolayı duydukları rahatsızlıkları dile getirmektedirler. Çünkü bu durum, kendilerini var olan sorunların bir sebebi olarak düşünmelerine neden olmaktadır. Araştırmacıların mahallelerine bu kadar çok gelmesini ve belediyenin mahallede araştırma yaptırmasında dolayı duyulan rahatsızlığı ifade etmektedirler. Yapılan araştırmaların somut sonuçlarını görememiş olmaları onların daha fazla tepki vermelerine neden olabilmektedir.

Ekonomik açıdan, mahalle sakinlerine bakıldığında, İnegöl'e göç eden birinci kuşak ailede, sanayide çalışabilecek emek gücü varsa, bu bireyler kente daha çabuk uyum sağlayabilmekte ve geleceklerine yönelik yatırımlar yapmaya ya da kendi iş yerlerini açmaya çalışmaktadırlar. Bunun sonucu olarak, sanayide bir çok Kürt usta ve işyeri sahibi olduğu söylenebilir.. Ancak asgari ücretle bir fabrikada çalışarak geçimini sağlayan bazı hanelerin kente uyum konusunda daha çok sorun yaşadıkları söylenebilir.

Ayrıca, ilk önceleri işe alınmayan ya yerli işverenler tarafından pek istenmeyen sanayide çalışan bazı erkekler; işe sadakatle bağlı olmaları ve fiziksel yönden dayanıklı olmalarından dolayı, artık daha çok tercih edildiklerini ifade etmektedir. Çünkü onlara göre işveren Kürtlerin fiziksel olarak daha güçlü olduklarını keşfetmişti.

Şunu da belirtmek gerekir ki, İnegöl'deki göçmen Kürtlerin ekseriyeti kendilerinin PKK ile özdeşleştirmesinden çok fazla rahatsız olmakta ve bunun böyle olmadığını ispatlamaya gayret etmektedir. Bu yüzden, Kürt ve terörün aynı olmadığını ısrarla vurgulamaktadırlar. Ancak kendilerinin bu şekilde gayret etmelerine rağmen İnegöl halkı

gözündeki Kürt-PKK-terör klişe üçlemini değiştiremediklerini üzülerek itiraf etmektedirler.

"Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: İnegöl Huzur Mahallesi Örneği" adlı bu çalışma, Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu kent ve köylerinden çeşitli nedenlerle İnegöl'e göç etmiş vatandaşların kente ve kent kültürüne uyumları; kuşaklar arasında nasıl farklılıklar olduğu ve yerli halk ile bütünleşmede nasıl bir tutum sergilendiğinin sosyolojik analizi yapılmıştır.

Dolayısıyla, alan araştırmasının verilerine dayanacak olan bu çalışmanın örneklemi Bursa'nın İnegöl İlçesinin Huzur mahallesinde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanarak rastgele seçilmiş Doğu ve Güneydoğu'dan göçle gelen birinci ve ikinci kuşak gençlerden oluşan 300 kişidir. Bu 300 kişilik birinci ve ikinci kuşak gençlere önceden hazırlanmış anket soruları yüz yüze uygulanmıştır. Anket soruları, bu gençlerin kültürel normlarını ve değerlerini şekillendiren temel öğelere ve onların kültürel davranış kalıplarına odaklanan sorulardan oluşmuştur. Ayrıca, onların içinde yaşadıkları kente uyum süreçlerindeki kültürel ve sosyal koşulların ayrıntılı bilgisine ulaşmak için bu gruptan kota örnekleme metodu uygulanarak 30 kişi ile derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmeleri yapılmak üzere örneklemler seçilmiştir. Çalışma süresince elde edilen veriler farklı metotlar ile elde edildiğinden bunların çözümlenmesi de ayrı ayrı yapılmıştır. İlk olarak, Huzur Mahallesi'nden derinlemesine görüşme yapılan kişilerin ses kayıtları deşifre edilmiştir. Deşifre edilen bu görüşmeler daha önce belirlenen başlıklara göre gruplandırılarak verilerin düzenli bir şekilde incelenmesi sağlanmıştır. Daha sonra 300 kişiye uygulanan anket formlarının verileri SPSS programına yüklenilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anket ile elde edilen verilerin frekans analizleri kullanılarak nitel yöntem ile toplanan görüşme notlarıyla desteklenmiştir.

Bireyin toplum ile iki türlü sosyalizasyondan geçtiğini söyleyebiliriz: nesnel ve öznel sosyalizasyon (Fichter, 1990). Nesnel sosyalizasyon, bireyin içine doğduğu ve zaten kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen belirli norm ve davranışların kabul edilmiş halidir. Toplum, bireyden bunlara itaat etmesini bekler. Kişinin bunlara uymaması durumu

toplumsal sapma olarak nitelendirilir. Diğer bir sosyalizasyon türü olarak öznel sosyalizasyon ise, bireyin çevresindeki model insanlara bakarak öğrenme ve dolayısıyla bu davranışın hayata geçirilme biçimidir.

Bunun yanında, göçmenlerde kimlik oluşumu farklı özellikler göstermektedir. Genellikle, göç eden birinci kuşak, kendi gelenek ve göreneklerinde yaşamaya devam etme eğilimindedir. Dahası, kendisinden sonra gelen ikinci kuşak çocuklarını da bu değerlerin yardımıyla eğitmeye çalışmaktadırlar. Ancak sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden yeni gelinen mekan ile (genellikle kent) ile etkileşime geçen ikinci kuşak bireyler, kendi ebeveynlerinden öğrendiklerinin geldikleri yerin (kent) kültürü içerisinde anlamını yitirdiğini ya da işlevinin olmadığını gördüğünde popüler kültürün izlerini taşıyan kimlikler inşa etmeye çalıştıkları görülmektedir. Ancak, ikinci kuşak bu gençlerin kimlik dokularında her iki kültürden kodlar görmek olasıdır. Her daim bir yenilenme ve değişim halinde olan ikinci kuşak birey, enformasyon toplumunda kendini yenilemek zorunda kalmaktadır. Çünkü ebeveynlerinden edindikleri kültürel kodlar anlam yitimine uğramaktadır. Bu durumu Fidel'in (2006) ifadesi ile "sosyal sermayenin çöküşü" kavramları ile açıklamak yerinde olacaktır.

Diğer taraftan, kentlere gelen bu göçmenler önemli ölçüde sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır ve kentlerde sosyal etkileşim her zaman olumlu bir şekilde gelişmemektedir. "Sosyal ilişkiler bazen (kişileri) dâhil etmenin ve onlara bir imkan sağlamanın yanında, bazen de onları dışlayabilmekte ve inkar edebilmektedir" (Fiel, 2006: 4). Bu dışlamanın sonucu olarak kent kültürü içinde belli bir mahalleye sıkışan farklı kültürler ortaya çıkmaktadır. Kültürel dönüşümün temel aktörleri ikinci kuşak gençlerin; sosyo-kültürel anlamda bir değişimle kendi geleneksel değerlerinden tam anlamıyla kopmayan ancak kent kültürüne daha çok eğilim gösteren bir kuşak olduğu gözlenmiştir. Kültürel değişimin boyutu, kültürün her kodunda aynı şekilde gerçekleşmediği söylenebilir. "Her bir kültür ve insanlığı meydana getiren bütün kültürler, kah birbirlerine göre farklı safhalarda bulunarak, kah eşzamanlı var olarak, ama hep ikili ritme, bir açılma ve kapanma ritmine göre işleyerek, ayakta kalıp serpilebilirler ancak" (Lévi-Strauss, 2012:

101). İkinci kuşak için ebeveynlerinden aktarılmayan her kültür yok olmaya mahkûmdur. Bundan dolayı, "her karşılaşma kişi yada kültürün bütünlüğüne yönelik bir tehdit ve bir meydan okumadır ve sonrasında bu karşılaşmanın muhtevası, şiddeti ve süresine bağlı olarak yapısal değişimler oluşturmaktadır" (Kara, 1999: 217).

Türkiyedeki göçün tarihsel serüvenine baktığımızda, göçün farklı nedenleri ve Türkiye'deki zorunlu göç olgusu dikkat çekmektedir. Kısaca değinmek gerekirse, 1923-1950 yılları arasında Cumhuriyetin kuruluş aşamalarında isyanlardan ve çeşitli politikalardan dolayı, bazı azınlık olarak düşünülen kesimlerin yerleri değiştirilmiştir. Daha çok Doğu ve Güneydoğu kentlerinden Anadolu'ya getirilen ya da çeşitli mübadele yöntemleri ile insanlar göç ettirilmiştir. 1950 sonrasında ise, dönemde tarımda makineleşme, ikinci dünya savaşının sonucunda Türkiye'nin dış devletler ile iletişime/etkileşime geçmesi, devletin tek parti dönemindeki politikalarının değiştirilmesi göç politikalarında da değişikliğe gidilmesine neden olmuştur. 1950'liler ile başlayan göç, 1960'lara doğru hız kazanarak devam etmiştir. Ayrıca, bu dönemde Türkiye'den yurtdışına büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Türkiye'de 1960 askeri darbesinden sonra ise hazırlanan anayasa ile bütün vatandaşlara seyahat hürriyeti getirilmiştir. Bu sebepten dolayı "1965 ile 1975 yılları arasında Cumhuriyet tarihinin en yüksek kentleşme oranı gerçekleşmiştir" (Tüfekçi, 2002: 51). 1980'lerin ortalarına kadar devam eden bu süreç burada farklı bir boyut kazanmaktadır.

Türkiye'nin 1980'li yılları, bir çok değişikliğe tanıklık etmesi açısından önceki dönemlere nazaran her açıdan daha önemlidir. Bu dönemde, 1925 Şeyh Said isyanını anımsatan, ancak daha kapsamlı bir Kürt isyanı PKK adıyla ortaya çıkmıştır. Devlet güçlerinin ve bu örgütün çatışmasından etkilenen ve özellikle çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bölgelerde devlet ve örgüt arasında kalan ve çoğu zaman da göç etmek zorunda kalan ya da devletin zoruyla kendi köylerinden çıkartmalar başlamıştır. Ancak, 1980'lerden itibaren güvenlik nedeniyle göç ettirilen bu vatandaşlar konusunda net bir rakam vermek imkansızdır. Bunun en önemli nedeni, devletin bu göçleri kayıt altına almaması ya da daha açık bir ifade ile nereye gidildiği ile ilgilenmeden sadece gidilmesini istemesidir.

Ancak, daha sonra bu konu üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve halen yapılmaktadır. Fakat çıkan sonuçlar farklılık göstermektedir. Bunun en önemli nedeni "ne kadar insanın göç ettiğine ilişkin ortaya konulan sayılar, çoğunlukla sayıyı telafuz eden kişi veya örgütün politik pozisyonu ve konuya bakışına bağlı olarak birbirinden oldukça farklılaşmaktadır" (Keser, 2011: 52-53). Buna rağmen, yapılan çalışmalara bakıldığında T.C İç İşleri Bakanlığı'nın verilerine göre göç edenlerin sayısı 357,000 civarında iken, Göç-Der'e göre 1 ila 3 milyon arasındadır.

Diğer taraftan, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Enstitüsü (HÜNEE)'nün yaptığı araştırmaya göre, bu rakam tahmini olarak 953,680 ile 1,201,000 arasında olabileceği belirtilmektedir (Kaya: 2012: 41). Tüm bu istatistiklerin yanında zorunlu göçler üzerine kapsamlı araştırması ile bilinen Akdeniz Göç-Der'in raporuna göre ise, "1989-1999 yılları arasında bu soruna dayalı olarak ortaya çıkan göç hareketi... 3438 kırsal yerleşim biriminin boşaltılmasına sebep olmuş, 4 ile 4.5 milyon arasında anadili Kürtçe olan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşını, yaşadığı yerleşim alanından kopartmış, üreticilik niteliklerinin kaybolmasına sebep olmuştur" (Güvenç, 2011: 21).

Kitlelerin hayat düzenlerini deyim yerinde ise alt üst eden göç olgusu sosyolojik olarak incelendiğinde ise, gecekondulaşma, çarpık kentleşme, kültür çatışması, asimilasyon ve bunun doğurduğu tepkiler göç olgusunun göze çarpan en büyük sosyolojik sonuçlarıdır. Göçle birlikte var olan kültürel çatışma kişinin büyük şehirlerde bir kimlik krizine girmesine neden olabilmekte ve bu da insanlarda psikolojik sorunların baş göstermesine yol açabiliyor (Göleli, 2007). Bunların yanında, Türkiye'de sosyal, kültürel, etnik ve kurumsal dışlanma, iş piyasasına alınmama gibi göçün diğer sosyolojik sonuçları da mevcuttur (Kaygalak, 2009; Saraçoğlu, 2012; Yükseker, 2012; Görmez, 1999).

İnegöl Huzur Mahallesi'nde yapılan alan araştırması gözlemleri ve yapılan derinlemesine mülakatlar ile elde edilen veriler incelendiğinde, ilk olarak ikinci kuşağın kendi ebeveynlerinin dili olan Kürtçe'ye hâkim olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. İkinci kuşağın daha çok kent ile etkileşim halinde olması, onların ebeveynlerinin kültürlerini arka plana atmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, ebeveynlerinin Türkçe'ye, ikinci kuşağın

ise Kürtçe'ye hâkim olmamalarının, ebeveyn ve çocuk arasında sağlıksız bir iletişimin temel kaynağını oluşturduğu gözlenmiştir. Bu duruma rağmen, birinci kuşak göçmenlerin önemli bir kısmı, Kürtçenin ekonomik getirisi olmadığnı ifade etmişlerdir. Bu durum,, mezkur dilin gelecek kuşaklara aktarılmasının arkasında ne tür algısal engeller olduğuna işaret etmektedir. Ancak, birinci kuşak ile çocukları arasında şöyle bir farklılıktan söz edilebilir: Birinci kuşak göçmenler, piyasaya dahil olacak ikinci kuşağın iş hayatında zorluk çekmemesi için Kürtçeyi öğretmezken; ikinci kuşak gençler ve özellikle de kadınlar, Kürtçeyi ekonomik getirisi olmayan bir dil olarak görmekle beraber bu dili ağır ve anlaşılmaz olarak da nitelendirmektedirler. Sonuç olarak, ekonomik bir faktör olarak kabul edilen dilin gelecek kuşaklara aktarılmamasında herhangi bir sakınca görülmemesi, bu dilin artık değer kaybetmesine ve unutulmasına neden olmaktadır.

Araştırmaya katılan birinci ve ikinci kuşak arasında, 'kadın ve erkeğin toplumsal konumlar'ının nasıl olması gerektiği noktasında büyük farklılıklar gözlenmiştir. Kent ile etkileşime giren ikinci kuşak gençlerin değişen düşüncelerine karşılık, birinci kuşağın kent ile etkileşime girmek yerine kendi mahallesinde geleneksel kültür kodlarını yaşattıkları ve olabildiğince onlardan taviz vermedikleri söylenebilir. Görüştüğümüz birinci kuşaktan kadınların, erkeğin üstün olmasını kabullenmesi durumu, ikinci kuşakta her iki cinsiyet grubu tarafından eleştirilmesi ve *Türklerde böyle olmadığı* vurgusu yapılması, kentin bir ölçüde ikinci kuşak üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Buna ilaveten, evlilik gibi önemli bir konuda birinci kuşak göçmenler ve çocukları arasında ciddi görüş farklılıkları olduğu gözlenmektedir. Birinci kuşağın kendilerini evlilik konusunda dışarıya (Türklere) karşı uyardıklarını ifade eden ikinci kuşak gençler, bu uyarılara rağmen kent kültürü ile girdiği etkileşimden dolayı daha farklı bir tutum aldıkları söylenebilir. Aile içi çatışmaların ortaya çıkmasına neden olan bu tür durumlar, var olan geleneksel ilişkileri de değişime uğratmaktadır.

Çoğu kırsal kesimden gelmiş olan Huzur Mahallesi sakinleri olan birinci kuşağın sahip oldukları tutum ve davranışlarını büyük ölçüde inegöl'e gelmeden önce yaşadıkları yerde kazanmış olduklarını söylemek yanlış olmaz. Ancak, birinci kuşağın bu geleneksel

tutumları, kent kültürü, medyatik ve popüler kültür içinde büyüyen ikinci kuşak halefleri tarafından değişime uğratılmaktadır. Birinci kuşak göçmenlerde kadınların dışarıda çalışmasına yönelik gösterilen sert tavırlar, ikinci kuşak hem kadın hem de erkekler de değişime uğramaktadır. Ayrıca ikinci kuşak, ebeveynlerini kadınlara yönelik bu olumsuz tavırlarından dolayı eleştirmektedirler .

İnegöl'e göç eden Kürt göçmenlerin dışlanması tarihsel süreçte farklı boyutlar kazanmıştır. Saha araştırmasına dahil edilen İnegöl Huzur Mahallesi sakinleri, mahalleye yerleştikleri 1980 ve 1990'lı yıllarda İnegöl halkı tarafından yoğun bir şekilde sosyal, kültürel, kurumsal ve özellikle de etnik bir dışlamaya maruz kaldıklarını anlatmaktadırlar. Ancak, bu sert etnik dışlanmayı bireysel olarak doğrudan yaşamamış olmalarına rağmen, ikinci kuşak gençler kendilerine karşı bir önyargının olduğundan şikayet etmektedirler. Birinci kuşak göçmenler, göç ettikleri zamanlarda bazı durumlarda İnegöl'e alınmaklarını ve Kürtçe konuşmalarına dahi izin verilmediğini belirtmektedir. İkinci kuşak gençler ise kendilerine karşı yapılan herhangi bir taciz ya da dışlanmadan ziyade, İnegöl halkının başlangıçta kendilerine karşı önyargılı yaklaştıklarını ancak tanıdıktan sonra çok iyi arkadaş olabildiklerini ifade etmektedir. Gençlerin, "biz Kürtleri böyle bilmiyorduk" sözüyle sık sık karşılaşmaları dışlanmanın değişen boyutu açısından dikkat çekicidir.

Göçmenlerin mekansal aidityetlerine ilişkin verileri dikkatle incelediğimizde, birinci kuşağın çeşitli nedenlerden dolayı göç ettiği memleketlerine olan özlemlerinin onları memleketlerine dönme konusunda oldukça istekli hale getirdiği görünmektedir. Birinci kuşak göçmenler, bu geri dönme isteklerinin büyük ölçüde çocuklarından dolayı gerçekleştiremediklerini ifade etmiektedir. Birinci kuşağın özlem duyduğu geleneksel değerlerin ikinci kuşak tarafından pek önemsenmediği söylenebilir. Birinci kuşağın mekansal olarak daha çok kendi mahallesine hapsolmuş olduğu ve bir köy görünümü veren Huzur Mahallesi'nde geleneksel değerlerini yaşamaya çalıştıkları görülmektedir.

Birinci ve ikinci kuşak arasında duygusal iletişim eksikliğinden dolayı çatışmaların meydana gelmesi, muhtemel kültürel değişimin farklı boyutlarını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, geleneksel ve modern kültürün çatıştığı Huzur Mahallesi'nde, değişimin

ikinci kuşak tarafından dayatıldığı gözlenmektedir. Birinci kuşak göçmenlerin kabul etmiş olduğu geleneksel değerler ve kültürel kodlar, ikinci kuşak genlerin içinde bulunduğu modern kültür kodlarının hakim olduğu kent, eğitim ve sosyal çevre ilişkilerinin etkisiyle onların tutumlarında önemli değişimlere yol açmaktadır. Kent kültürüne asgari düzeyde dâhil olan ve kendi geleneksel değerlerini kent kültürünün ve değerlerinin üstünde tutan birinci kuşak, kendi çocukları konumundaki ikinci kuşağı bu konuda uyarmakta ancak bu uyarılara umduğu karşılığı bulamadığı durumlarda aile içi çatışmalar/huzursuzluklar ortaya çıkabilmektedir.

Sonuç olarak, İnegöl'e göç eden birinci kuşak göçmen Kürtlerin sosyal hayatlarında pek fazla bir değişiklik yaşanmazken ve bunlar köylerindeki günlük ritüellerini olabildiğince değiştirmeden devam ettirmeye çalışırken; ikinci kuşak göçmenler, kente ve kent kültürüne gösterdikleri uyum ve entegrasyonun sonucu olarak geleneksel ebeveyn kültürünü terk etme eğilimleri göstermektedir.

Ekler Listesi

Ek 1. İkinci Kuşak Derinlemesine Görüşme Formu ……193

Ek 2. Birinci Kuşak Derinlemesine Görüşme Formu……..……198

Ek 3. İkinci Kuşak Anket Formu ……..…….....203

Ek 4. Birinci Kuşak Anket Formu ……..…….....212

Ek 1.

Derinlemesine Görüşme Formu

Derinlemesine Görüşme Formu

Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Bir Alan İncelemesi

İkinci Kuşak Görüşme Soruları

1. **Bize kendinizden bahseder misiniz?**
- Buraya nereden geldiniz?
- Kaç yaşındasınız?
- Kaç yıldır buradasınız?

2. **Hayatınızdan memnun musunuz?**
- Ekonomik durumunuz nasıl bu durumdan memnun musunuz? Memnun değilseniz sizce nasıl düzelir?
- Hayat şartlarınızdan memnun musunuz? Evet ise neden? Hayır ise ne olursa memnun olursunuz?
- Hayatta hak ettiğinize sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- Sokakta çalıştınız mı? Çalışan çocuk hakkında ne düşünüyor sunuz?

3. **(Erkek için) eşiniz çalışıyor mu**
- Kadınların dışarıda çalışması konusu da ne düşünüyorsunuz?
- Hangi durumda kadınların dışarıda çalışmasını uygun görürsünüz?

4. **Buraya yerleşmenizde kim etkili oldu? Neden?**
- Kendinizi daha çok nerde ve kimin yanında güvende hissediyorsunuz?
- İnegöl merkezde yaşamak ister misiniz?
- Bu mahallede kendinizi rahat hissediyor musunuz?

5. **Evlenirken evleneceğin kişinin hangi özelliğini göz önünde bulundurursunuz?**
- Akraba evliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kişi evlenirken evleneceği kişinin hangi özelliğini göz önünde bulundurmalı? Kişinin dindar olması önemli?
- Sizce Kürt birisinin yine bir Kürt ile mi evlenmesi gerekiyor yada bu önemli?
- Anne babanızın evliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

6. **Sizce kadın ve erkeğin sosyal hayattaki rolleri nasıl olmalı? Kadın erkeğe nasıl davranmalı yada erkek kadına nasıl davranmalı?**

- Kadın çalışmalı mı yada erkeğe bağlı mı olmalı? Sizce kadının her şeyde erkekten izin alması gerekiyor mu?
- Kadın ve erkeğin ailedeki rolleri nasıl olmalı?
- Kadına uygulanan şiddet konusunda ne düşünüyorsunuz?

7. Kendi memleketinize geri dönme konusunda ne düşünüyorsunuz? Yada düşündünüz mü?

- Hiç "Ben buraya ayak uyduramadım" diyerek memleketinize dönmeyi düşündünüz mü?,
- İnegöl'ün yerli halkının tuhaf karşıladığınız ve ben asla yapamam dediğiniz durumlar var mı? İnsanların giyinişleri, davranışları sizi şaşırtıyor muydu?

8. Burada en çok kiminle arkadaşlık kuruyorsunuz? Arkadaşlık kurduğunuz bu insanların hangi özelliklerini göz önünde bulunduruyorsunuz?

- Sizi bu insanlar ile arkadaşlık kurmaya sevk eden nedir?
- Sosyal ilişkilerden en çok önem verdiğiniz özellik nedir?

9. İnegöl'e uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz? Bu açıdan yerli halk ile aranızda bir fark görüyor musunuz?

- Yerli halk ile sizin hayata bakışınız, davranışlarınız arasına bir fark var mı varsa nedir?
- İnegöl'ün yerli insanlarına benzemeli misiniz? Beraber yaşamak için ne yapmak gerekiyor?
- İnegöl'ün yerli halkının en çok eleştirdiğiniz veya beğendiğiniz kültürü/davranışları nedir?
- Anne babanızın buraya uyum sağladığınız düşünüyor musunuz?

10. İnegöl'de kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Burayı kendi memleketiniz olarak görüyor musunuz?

- İnegöl'de serbestçe kendi dilinizi konuşabileceğinizi düşünüyor musunuz?
- İnegöl'de kendinizi rahat hissediyor musunuz? Memleketindeki gibi kendinizi rahat hissediyor musunuz?

11. İnegöl'de yaşayan yerli insanların size olan bakışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Yerli halk ile olan ilişkileriniz nasıl ve bu ilişkiden memnun musunuz?
- Sizi küçük gördüklerini düşünüyor musunuz?
- İnegöl'ün yerli halkı sizin en çok hangi kültürünüzü beğenmediğini/eleştirdiğini düşünüyorsunuz?
- Size karşı önyargılı olduklarını düşünüyor musunuz?
- Sadece Kürt olduğunuzdan dolayı olumsuz olaylar yaşadınız mı? Paylaşabilir misiniz?
- Sizi dışladıklarını düşünüyor musunuz?

12. İnegöl'de göçmen bir Kürt olmanın sizce olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

- Daha çok hangi durumlardan "iyi ki buradayım" diyorsunuz yada en çok hangi durumda "keşke gelmeseydim" diyorsunuz?
- Kendi memleketiniz olmayan bir yerde olmak nasıl bir duygu anlatır mısınız?

13. İnegöl'ün yerli halkı ile sizin aranızda birbirinize olan davranışlarınızda ve bakışlarınızda bir değişme var mı?

- İnsanların size bakışında fark görüyor musunuz?
- Sizin İnegöl'e olan bakışınızda bir değişme oldu mu/ oluyor mu?

14. Kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

- Daha çok nereye daha iyi uyum sağlayacağınızı/sağladığınızı düşünüyorsunuz?
- Kendi memleketinize geri dönmeyi düşünüyorsunuz?

15. Sizin din ile olan ilişkinizden biraz söz edebilir misiniz? Kendinizi din konusunda nasıl tanımlarsınız?

- Dindar birisi misiniz?
- Dinle ilgili günlük hayatınızda neler yaparsınız?
- Dindar insanlara karşı ne düşünürsünüz? Onlara nasıl davranırsınız?

16. Kızların/kadınların okula gitmesi ve örtünmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Sizce ilkokula giden bir kız çocuğunun başını örtmeli mi?
- Kızınız ya da eşiniz örtünmez ise sizin buna vereceğiniz tepki nasıl olurdu?
- Örtünmelerinin sebebi sadece din mi bu konuda çevre baskısının olduğunu düşünüyor musunuz?

17. Bir kişiye güven duyarken kişinin hangi özelliğine daha çok dikkat edersiniz?

- Bir kişide hangi özelliğinizi gördüğünüzde ona saygı ve güven duyarsınız?
- Bir kişiye güven duyabilmek için o kişide ne ararsınız?

18. Kendi kimliğinizi nasıl görüyorsunuz? (Örneğin; Türk, Kürt, Müslüman vb.)Kendinizi nasıl tanımlarsınız? Neden?

- Biri sizden kendinizi tanıtmanızı istediğinde hangi özelliklerinizi söylersiniz?
- Kürt yada Müslüman olmanız sizin için nasıl bir anlam ifade ediyor?

19. Anne yada babanız ile üzerinde anlaşamadığınız/ en çok tartıştığınız konu nedir? Bu tartıştığınız konu hakkında sizin görüşünüz nedir?

- Onlardan yapmasını yada yapmamasını istediğiniz davranışlar nedir?
- Kendi çocuğunuzun nasıl bir kişi olmasını istersiniz?
- Anne babanız sizin davranışlarınızı eleştirdiğinde ve sizi uyardığında tepkiniz nasıl oluyor? Bu uyarıları/eleştirileri dikkate alıyor musunuz?

20. Annenizin yada babanızın ile sizin yaşam tarzınız/ hayata bakışınız birbirine benziyor mu?

- Ebeveynlerinizin hangi davranışına "ben asla yapamam" diyorsunuz yada nasıl davrandıklarında sizi şaşırtıyorlar?
- Size karşı olan davranışlarını beğeniyor musunuz?
- Anne babanız ile en çok hangi konuda tartışıyorsunuz?

21. Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz? Sizce bu dili daha iyi kullanmanızın sebebi nedir? Kendi aileniz ile daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

- Anne babanız, kendi arkadaş çevreniz ile daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?
- Neden bu kişilerle bu dili kullanıyorsunuz?
- Türkçeyi ne zaman öğrendiniz?
- Kürtçeyi bilen kişilerin kendi aralarında Türkçe konuşmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Türkçeden dolayı yaşadığınız olumsuz bir olay var mı?
- Kendi çocuğunuza hangi dili öğretmeyi düşünüyorsunuz?

22. İçinde bulunduğunuz kültürün en çok hangi özelliklerini beğeniyorsunuz?

- Bu kültürel değerlerden hangisini en çok yaşıyor ve yaşatabiliyorsunuz?
- Sizin kültürünüzde olan ama burada kaybedilmeye başlanan kültürel değerleriniz, gelenekleriniz var mı? Varsa nelerdir?
- Kaybetmeye başladığınızı düşündüğünüz bu geleneklerden en çok hangisinin devam etmesini istersiniz?
- Sizce insanlar neden bu gelenekleri ve kültürel değerleri kaybediyorlar?
- En çok Vazgeçemeyeceğiniz "olmazsa olmaz" örf ve anane veya geleneğiniz varmı? Varsa, hangisidir?

23. Gelecek hakkında ne düşünüyorsunuz? Geleceğe dair umutlarınız var mı?

- Ekonomik durumunuzun daha iyi olacağını düşünüyor musunuz?
- Türkiye'deki Kürtlerin ve Türklerin gelecekteki birlikte yaşamaları konuşunda ne düşünüyor musunuz?
- Burada kalarak İnegöl'ün yerli halkı ile ilişkilerinizin nasıl olacağını düşünüyorsunuz?
- Kendinizi anne babanızın kültürlerinin bir taşıyıcısı olarak görüyor musunuz? Sizce bu gerekli mi?

24. Sizce Kürtlerin ve Türklerin en büyük farkları ve benzerlikleri nedir? Sizce onları bir arada tutan sebep nedir?

- Sizce Türkler ve Kürtler neden beraber yaşamakta ısrar ediyorlar? Sizce onları bir arada tutan en önemli güç nedir?

- Bu iki halk hangi yönleri ile birbirlerine benziyorlar yada birbirlerinden ayrılıyorlar?

25. Kendi mahalleniz/çevrenizdeki insanların en beğendiğiniz yada beğenmediğiniz yönü nedir?

- Bu mahalledeki insanların hangi özelliği sizin dikkatinizi çekiyor?
- Nasıl olmalarını isterdiniz? Ya da nasıl olmamasını isterdiniz

Ek 2.

Derinlemesine Görüşme Formu

Derinlemesine Görüşme Formu

Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Bir Alan İncelemesi

Birinci Kuşak Görüşme Soruları

1. **Bize kendinizden bahseder misiniz?**
- Buraya nereden geldiniz?
- Kaç yaşındasınız?
- Kaç yıldır buradasınız?

2. **Hayatınızdan memnun musunuz?**
- Ekonomik durumunuz nasıl bu durumdan memnun musunuz? Memnun değilseniz sizce nasıl düzelir?
- Hayat şartlarınızdan memnun musunuz? Evet ise neden? Hayır ise ne olursa memnun olursunuz?
- Hayatta hak ettiğinize sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- Sokakta çalışan çocuğunuz var mı? Çalışan çocuk hakkında ne düşünüyor sunuz?

3. **(Erkek için) eşiniz çalışıyor mu**
- Kadınların dışarıda çalışması konusu da ne düşünüyorsunuz?
- Hangi durumda kadınların dışarıda çalışmasını uygun görürsünüz?

4. **Buraya yerleşmenizde kim etkili oldu? Neden?**
- Kendinizi daha çok nerde ve kimin yanında güvende hissediyorsunuz?
- İnegöl merkezde yaşamak ister misiniz?
- Bu mahallede kendinizi rahat hissediyor musunuz?

5. **Göç konusunda sizi en fazla etkileyen nedir?**
- Göç ettiğiniz için pişman oldunuz mu? Sizi pişman en önemli durum nedir?
- Sizi göç etmeye sevk eden en önemli neden nedir?
- Siz göç etmeyen akrabalarınıza göçü tavsiye ediyor musunuz?

6. **Buraya geldiğinizde başınızdan geçen ve unutamadığınız bir olay var mı varsa anlatır mısınız?**

- Bildiğiniz üzere buraya geldiğinizde memleketinizde kazanmış olduğunuz bir çok deneyimiz İnegöl'de geçerliliğini kaybetti bu konuda ne düşünüyorsunuz?(Örneğin, bu zamana kadar kullandığınız dil artık İnegöl'de kullanamıyorsunuz, yada memleketinizdeki işinizi burada devam ettiremiyorsunuz vb.) bu konuda en çok zorlandığınız konu ne oldu?

7. Evlenirken evleneceğin kişinin hangi özelliğini göz önünde bulundurdunuz yada evleneceğiniz kişiyi siz mi seçtiniz?

- Akraba evliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kişi evlenirken evleneceği kişinin hangi özelliğini göz önünde bulundurmalı? Kişinin dindar olması önemli?
- Sizce Kürt birisinin yine bir Kürt ile mi evlenmesi gerekiyor yada bu önemli?

8. Sizce kadın ve erkeğin sosyal hayattaki rolleri nasıl olmalı? Kadın erkeğe nasıl davranmalı yada erkek kadına nasıl davranmalı?

- Kadın çalışmalı mı yada erkeğe bağlı mı olmalı? Sizce kadının her şeyde erkekten izin alması gerekiyor mu?
- Kadın ve erkeğin ailedeki rolleri nasıl olmalı?
- Kadına uygulanan şiddet konusunda ne düşünüyorsunuz?

9. Kendi memleketinize geri dönme konusunda ne düşünüyorsunuz? Yada düşündünüz mü?

- Hiç "Ben buraya ayak uyduramadım" diyerek memleketinize dönmeyi düşündünüz mü?,
- İnegöl'ün yerli halkının tuhaf karşıladığınız ve ben asla yapamam dediğiniz durumlar var mı? İnsanların giyinişleri, davranışları sizi şaşırtıyor muydu?

10. Burada en çok kiminle arkadaşlık kuruyorsunuz? Arkadaşlık kurduğunuz bu insanların hangi özelliklerini göz önünde bulunduruyorsunuz?

- Sizi bu insanlar ile arkadaşlık kurmaya sevk eden nedir?
- Sosyal ilişkilerden en çok önem verdiğiniz özellik nedir?

11. İnegöl'e uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz? Bu açıdan yerli halk ile aranızda bir fark görüyor musunuz?

- Yerli halk ile sizin hayata bakışınız, davranışlarınız arasına bir fark var mı varsa nedir?
- İnegöl'ün yerli insanlarına benzemeli misiniz? Beraber yaşamak için ne yapmak gerekiyor?
- İnegöl'ün yerli halkının en çok eleştirdiğiniz veya beğendiğiniz kültürü/davranışları nedir?

12. İnegöl'de kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Burayı kendi memleketiniz olarak görüyor musunuz?

- İnegöl'de serbestçe kendi dilinizi konuşabiliyor musunuz?

- İnegöl'de kendinizi rahat hissediyor musunuz? Memleketindeki gibi kendinizi rahat hissediyor musunuz?

13. İnegöl'de yaşayan yerli insanların size olan bakışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Sizi küçük gördüklerini düşünüyor musunuz?
- Size karşı önyargılı olduklarını düşünüyor musunuz?
- İnegöl'ün yerli halkı sizin en çok hangi kültürünüzü beğenmediğini/eleştirdiğini düşünüyorsunuz?
- Sadece Kürt olduğunuzdan dolayı olumsuz olaylar yaşadınız mı? Paylaşabilir misiniz?
- Sizi dışladıklarını düşünüyor musunuz?
- Yerli halk ile olan ilişkileriniz nasıl ve bu ilişkiden memnun musunuz?

14. İnegöl'de göçmen bir Kürt olmanın sizce olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

- Daha çok hangi durumlardan iyi ki buradayım diyorsunuz yada en çok hangi durumda keşke gelmeseydim diyorsunuz?
- Kendi memleketiniz olmayan bir yerde olmak, nasıl bir duygu anlatır mısınız?

15. Geldiğin günkü İnegöl ile bugünkü İnegöl arasında nasıl bir değişim var?

- İnsanların size bakışında fark görüyor musunuz?
- Sizin İnegöl'e olan bakışınızda bir değişme oldu mu? Bu değişimlerden memnun musunuz?

16. Kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

- Daha çok nereye daha iyi uyum sağlayacağınızı/sağladığınızı düşünüyorsunuz?
- Kendi memleketinize geri dönmeyi düşünüyorsunuz?

17. Sizin din ile olan ilişkinizden biraz söz edebilir misiniz? Kendinizi din konusunda nasıl tanımlarsınız?

- Dindar birisi misiniz?
- Dinle ilgili günlük hayatınızda neler yaparsınız?
- Dindar insanlara karşı ne düşünürsünüz? Onlara nasıl davranırsınız?

18. Kızların/kadınların okula gitmesi ve örtünmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- Sizce ilkokula giden bir kız çocuğunun başını örtmeli mi?
- Kızınız ya da eşiniz örtünmez ise sizin buna vereceğiniz tepki nasıl olurdu?
- Örtünmelerinin sebebi sadece din mi bu konuda çevre baskısının olduğunu düşünüyor musunuz?

19. Bir kişiye güven duyarken kişinin hangi özelliğine daha çok dikkat edersiniz?

- Bir kişide hangi özelliğinizi gördüğünüzde ona saygı ve güven duyarsınız?

- Bir kişiye güven duyabilmek için o kişide ne ararsınız?

20. Kendi kimliğinizi nasıl görüyorsunuz? (Örneğin, Türk, Kürt, Müslüman vb.)Kendinizi nasıl tanımlarsınız? Neden?

- Biri sizden kendinizi tanıtmanızı istediğinde hangi özelliklerinizi söylersiniz?
- Kürt yada Müslüman olmanız sizin için nasıl bir anlam ifade ediyor?

21. Çocuklarınız ya da torunlarınız ile üzerinde anlaşamadığınız/ en çok tartıştığınız konu nedir? Bu tartıştığınız konu hakkında sizin görüşünüz nedir?

- Onlardan yapmasını yada yapmamasını istediğiniz davranışlar nedir?
- Çocuğunuzun yada torunuzun nasıl bir kişi olmasını isterdiniz?
- Beğenmediğiniz davranışları hakkında onu uyarıyor musunuz? Bu uyarma etki ediyor mu?

22. Çocuklarınızın ya da torunların ile sizin yaşam tarzınız/ hayata bakışınız birbirine benziyor mu?

- Çocuğunuz yada torunuz en ne yaptığında sizi şaşırtıyor?
- Eğer köyde kalsaydınız onun böyle olacağını düşünüyor musunuz? Yada köyde olsaydı nasıl olurdu?
- Size karşı olan davranışlarını beğeniyor musunuz?
- Çocuğunuz ya da torununuzla en çok hangi konuda tartışıyorsunuz?

23. Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz? Sizce bu dili daha iyi kullanmanızın sebebi nedir? Kendi aileniz ile daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

- Eşiniz, çocuğunuz/torununuz, kendi arkadaş çevreniz ile daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?
- Neden bu kişilerle bu dili kullanıyorsunuz?
- Türkçeyi ne zaman öğrendiniz?
- Kürtçeyi bilen kişilerin kendi aralarında Türkçe konuşmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Buraya geldiğinizde Türkçeden dolayı yaşadığınız olumsuz bir olay var mı?

24. İçinde bulunduğunuz kültürün en çok hangi özelliklerini beğeniyorsunuz?

- Bu kültürel değerlerden hangisini en çok yaşıyor ve yaşatabiliyorsunuz?
- Geldiğiniz yerde sahip olduğunuz ama burada kaybetmeye başladığınız kültürel değerleriniz, gelenekleriniz var mı? Varsa nelerdir?
- Kaybetmeye başladığınızı düşündüğünüz bu geleneklerden en çok hangisinin devam etmesini istersiniz?
- Sizce insanlar neden bu gelenekleri ve kültürel değerleri kaybediyorlar?
- En çok Vazgeçemeyeceğiniz "olmazsa olmaz" örf ve anane veya geleneğiniz varmı? Varsa, hangisidir?

25. Gelecek hakkında ne düşünüyorsunuz? Geleceğe dair umutlarınız var mı?

- Ekonomik durumunuzun daha iyi olacağını düşünüyor musunuz?
- Türkiye'deki Kürtlerin ve Türklerin gelecekteki birlikte yaşamaları konuşunda ne düşünüyor musunuz?
- Burada kalarak İnegöl'ün yerli halkı ile ilişkilerinizin nasıl olacağını düşünüyorsunuz?
- Çocuklarınızın yada torunlarınızın gelecekte sizin kültürünüzün temsilcisi olacağını düşünüyor musunuz?

26. Sizce Kürtlerin ve Türklerin en büyük farkları ve benzerlikleri nedir? Sizce onları bir arada tutan sebep nedir?

- Sizce Türkler ve Kürtler neden beraber yaşamakta ısrar ediyorlar? Sizce onları bir arada tutan en önemli güç nedir?
- Bu iki halk hangi yönleri ile birbirlerine benziyorlar yada birbirlerinden ayrılıyorlar?

27. Kendi mahalleniz/çevrenizdeki insanların en beğendiğiniz yada beğenmediğiniz yönü nedir?

- Bu mahalledeki insanların hangi özelliği sizin dikkatinizi çekiyor?
- Nasıl olmalarını isterdiniz? Ya da nasıl olmamasını isterdiniz?

Ek 3.

İkinci Kuşak Anket Formu

ANKET FORMU

GÖÇMEN GENÇLERDE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM ÜZERİNE BİR ALAN İNCELEMESİ

Bu çalışma İnegöl Huzur Mahallesi'nde kuşaklar arası zihinsel, kültürel, geleneksel değişimi anlamak amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada kişileri tespit edecek herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Bu çalışma için vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırma Yöneticisi
Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

Araştırmayı Hazırlayan
Araş. Gör. Deniz AŞKIN

İkinci Kuşak Anket Soruları

1. **Cinsiyetiniz**

( ) Erkek ( ) Kadın

2. **Yaşınız**

( ) 12-15 **( )** 16-19 **( )** 20-23 **( )** 24- 27 **( )** 28 - +

3. **Kaç kardeşsiniz?**

( ) 0-3 **( )** 4 **( )** 5 **( )** 6+

4. **Eğitim düzeyiniz?**

( ) Hiç gitmedim ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise 5) Üniversite ( ) Lisansüstü

5. **Doğum yeriniz?**

( ) İnegöl ( ) kendi memleketim

6. **Buraya nereden göç ettiniz?**

( ) Bitlis ( ) Muş ( ) Siirt ( ) Van ( ) Diğer

7. Kaç yıldır buradasınız?

( ) 1-5 ( ) 6- 10 ( ) 11- 16 yıl ( ) 17-+

8. Mesleğiniz nedir?

( ) Öğrenci ( ) Hem öğrenci hem çalışıyorum ( ) Esnaf ( ) İşçi ( ) İşsiz ( ) diğer

9. Sizce ekonomik durumunuz nasıl düzelir?

( ) Devletin yardım etmesi ile ( ) Kendim çalışarak ( ) Durumum düzelmez ( ) Durum zaten iyi ( ) Fikrim yok

10. Kadın dışarıda her hangi bir işte çalışmalı mı?

( ) Çalışmamalı ( ) Gerekirse çalışabilir ( ) Yaptığı işe bağlı ( ) İsterse çalışabilir ( ) Çalışmalı ( ) Fikrim yok

11. Ekonomik durumunuz iyi olursa bu şuan ki mahallenizden daha iyi bir yere taşınmayı düşünür müsünüz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

12. Ailen ne zaman göç etti?

( ) 1980 ve öncesi ( ) 1981-1990 arası ( ) 1991- 2000 ( ) 2001- 2010 ( ) 2011-+

13. Ailenin memlekette ikamet ettiğiniz yerleşim yeri?

( ) Kent ( ) ilçe ( ) köy

14. Kaç çocuğunuzun olmasını istersiniz?

( ) 1 **( )** 2 **( )** 3 **( )** ( ) **( )** 5-+ **( )** Çocuk istemiyorum

15. Hane reisi kim olmalı?

( ) Baba ( ) Büyükbaba ( ) Ağabey ( ) Anne ( ) Büyükanne ( ) Amca ( ) Diğer ( )Hane reisi olmamalı

16. Eşinizin akraba olmasını ister misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

17. Sizce evlenirken göz önünde bulundurulması gereken en önemli özellik nedir?

( )Varlıklı olması ( ) Kürt olması ( ) Akraba olması ( ) Aynı aşiretten olması ( ) Dindar olması ( )Anlaşabildiğim herkesle ( ) Diğer

18. Anne babanızın evliliğinden memnun musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok ( ) cevapsız

19. Evlendikten sonra ailenizle beraber yaşamak ister misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) mecbur kalmadığım sürece kalmam ( ) Fikrim yok

20. Sizce kadın seçimlerde kime oy vereceğini evin erkeğine sormalı mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

21. Kadın ve erkeğin toplumdaki durumu nasıl olmalı?

( ) Erkek üstün olmalı ( ) Kadın üstün olmalı ( ) Eşit olmalılar ( ) Fikrim yok

22. Boş zamanlarınızı kiminle değerlendirirsiniz?

( ) ailemle geçiririm ( ) tek başıma gezerim ( ) kitap okurum ( ) arkadaşlarımla buluşurum 5) kahvehaneye giderim ( ) diğer

23. Burada kalarak yeni ve mutlu bir hayata sahip olabileceğinizi düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Belki ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

24. Kendinizi kente uyum sağlamış olarak görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

25. **İnegöl'de en çok zorlandığınız konu nedir**?

( ) Şehre uyum ( ) İşsizlik ( ) Konut sorunu ( ) Hayat şartları ( ) Dil sorunu ( ) Ayrımcılık ( ) Zorlanmadım ( ) Diğer

26. Buranın yerli halkı ile ilişkiniz nasıl?

( ) Bizi kabullenmiyorlar ( ) Bizi önce kabullenmiyorlardı, sonra alıştılar ( ) Gayet iyi karşıladılar ( ) Önce iyiydi sonra bozuldu ( ) Ne iyi ne de kötü ( ) Bizim de mağdur olduğumuzu gördüler ( ) Diğer

27. İnegöl'ün yerli halkının size karşı ön yargılı olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazı konularda ( ) Hayır ön yargılı olduklarını düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

28. İşverenlerin sizi işe alırken Kürt olduğunuza bakarak ön yargılı davrandığını düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazen ( ) Hayır böyle bir şeyin olduğunu düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

29. Sadece kürt olmanızdan ötürü karşılaştığınız olumsuz bir olay yaşadınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

30. Sizce memlekete geri dönmek mi yoksa kalmak mı zor olur?

( ) Kalmak daha zor ( ) Geri dönmek daha zor ( ) Kararsızım ( ) Fikrim yok

31. İnegöl'ün olanaklarından yeterince faydalandığınızı düşünüyor musunuz?

( ) En iyi şekilde faydalanıyorum ( ) Faydalanıyorum ( ) Kararsızım ( ) Faydalanmıyorum ( ) Hiç faydalanmıyorum

32. Yerli insanlar ile bütünleşmek/bir arada yaşamak istiyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

33. Yerlilerin/burada yaşayan, göçmen olmayanların en beğenmediğiniz tutumları nedir?

( ) Ön yargılı olmaları ( ) Bizi küçük görmeleri ( ) Bizi burada istememeleri ( ) Milliyetçi olmamaları ( ) Beğenmediğim tutumları yok ( ) Diğer

34. İnegöl'ün yerli halkı tarafından dışlandığınızı düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Genellikle ( ) Bazen ( ) Dışlandığımızı düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

35. İnegöl merkezde Kürtçe konuştuğunuzda ya da konuşursanız horlanacağınızı size karşı ön yargının oluşacağını düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazen ( ) Hayır öyle bir şey olduğunu düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

36. Yerlilere göre dezavantajlı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

( ) Evet her konuda ( ) Bazı konularda ( ) Hayır kendimi dezavantajlı olarak görmüyorum ( ) Fikrim yok

37. Doğacak bir çocuğunuzun kimlikteki doğum yerinin İnegöl mü ya da memleketinizin mi olmasını istersiniz?

( ) Kendi asıl memleketim olmasını isterim ( ) İnegöl olmasını isterim

38. Eğer imkanınız olursa memleketinize dönmeyi düşünür müsünüz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

39. Kendinizi mekânsal olarak daha çok nereye ait hissediyorsunuz?

( ) İnegöl ( ) Kendi asıl memleketim

40. Dinin bir kişinin hayatı için önemi nedir?

( ) Çok önemlidir ( )fikrim yok ( ) Hiç önemli değildir ( ) Fikrim yok

41. Bir kişi sırf din adamıdır diye ona saygı duyar mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

42. Bir kişi sırf din adamıdır diye ona güvenir misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

43. İlk okul çağındaki kız çocuğunun başını örtmesi gerekli mi?

( ) Evet kesinlikle başını örtmesi gerekir. ( ) Kendisi isterse örtsün ( ) Kesinlikle karşıyım örtmemeli ( )fikrim yok

44. Sizce kadınların/genç kızların başlarını örtmesi gerekli mi?

( ) Evet kesinlikle başını örtmesi gerekir. ( ) Kendisi isterse örtsün ( ) Kesinlikle karşıyım örtmemeli ( )fikrim yok

45. Babanızın din ile olan ilişkisini nasıl tanımlarsınız?

( ) Çok dindar ( ) Az dindar ( ) Normal dindar ( )din ile bir ilgisi yok ( ) Fikrim yok

46. Siz kendi dindarlık derecenizi nasıl tanımlıyorsunuz?

( ) Çok dindar ( ) Az dindar ( ) Normal dindar ( )din ile bir ilgim yok ( ) Diğer

47. Kendinizi halen bir aşiret mensubu olarak görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

48. Muhtarlık seçimlerinde oy kullanırken oy vermeyi düşündüğünüz kişinin aşiretinizden, memleketinizden yada akraba olmasını göz önünde bulundurur musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

49. Babanızın size karşı tutum ve davranışlarından memnun musunuz?

( ) Evet çok memnunum ( ) Memnunum ( )kararsızım ( ) Memnun değilim ( ) Hiç memnun değilim ( ) Cevapsız ( ) O yaşlarda oğlum veya torunum yok

50. Babanızla üzerinde anlaşamadığınız en önemli konu nedir?

( ) Din konusu ( ) Giyim konusu ( ) Siyasi konular ( ) Eğitim konusu ( ) Arkadaş çevresi ( ) Diğer

51. Ailenizde örnek aldığınız biri var mı? Varsa kim?

( ) Örnek aldığım biri yok ( ) Babam ( ) Abim ( ) Annem ( ) Amcam ( ) Ablam ( ) Diğer

52. Memlekete gitme sıklığınız?

( ) Ayda bir defa veya daha fazla ( ) Yılda bir-iki defa ( ) İşim olduğunda giderim ( ) Hiç gitmiyorum

53. En çok kime güvenirsiniz?

( ) Aileme ( ) Arkadaş(lar)ıma ( )kimseye güvenmem ( )Diğer ( ) Kız ve erkeklerin aynı sınıfta olmasından dolayı ( ) Diğer ( ) cevapsız

54. Hiç arkadaş ortamlarında kürt olduğunuzu gizlediniz mi?

( ) Evet her zaman ( ) bazen ( ) Sorulmadığı sürece kürt olduğumu söylemem ( ) Hiç gizlemedim

55. Evleneceğiniz kişinin kürt olmaması sizin için sorun olur mu?

( ) Evet çok sorun olur ( ) Sorun olabilir ( ) Sorun olmaz ( ) Fikrim yok

56. Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz/ hangi dili daha iyi kullanıyorsunuz?

( )Kürtçe ( ) Türkçe

57. Ailenizden öğrendiklerinizi (kültürü) şehirde kullanıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Bazen ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

58. Sizce kişinin kendi kimliğini tanımlamasında hangi özelliği önce gelir?

( ) Kişinin dini ( ) Etnik kökeni ( ) Siyasi görüşü ( ) Kişinin mesleği ( ) Kişinin cinsiyeti ( ) Kişinin memleketi ( )diğer ( ) Fikrim yok

59. Çevredeki insanların vereceği tepkiden çekinerek yapmak istediğiniz fakat yapamadığınız davranışlarınız oldu mu?

( ) Evet çoğu zaman oluyor ( ) Bazen oluyor ( ) Hayır hiç olmuyor

60. Evde en çok hangi dili kullanıyorsunuz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe

61. Anne babanızla daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe

62. Eşinizle en çok hangi dili kullanmayı düşünüyorsunuz ?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe ( )fikrim yok

63. Kendi çocuklarınıza öncelikle hangi dili öğretirsiniz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe ( ) Fikrim yok

64. Evinizde Türkçe bilmeyen bir veya birileri var mı?

( ) Evet ( )Anlayan fakat konuşamayan var ( ) Hayır

65. Kendi kültürünüzden(anne- babanızınkültüründen) uzaklaştığınızı düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

66. Geleneklerinizi (anne babanızdan öğrendiğinizi) gelecek kuşaklarınıza aktarmayı düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Hepsini olmasa da birazını aktarırım ( ) Fikrim yok

67. İnegöl merkezde Kürtçeyi rahat bir şekilde çekinmeden konuşursanız çevredeki insanların tepki vereceğini düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

68. Kendi kültürünüzden uzaklaştığınızı düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

69. Okula başladığınızda Türkçeyi biliyor muydunuz?

( ) Evet çok iyi biliyordum ( ) Az biliyordum ( ) Anlıyordum fakat konuşamıyordum Hiç bilmiyordum

70. Kürtçe kanal izliyor musunuz?

( ) Evet her zaman izlerim ( ) Genellikle izlerim ( ) Ara sıra izlerim ( ) İzlemem ( ) Hayır hiç izlemem

71. Çocuklarınızı nasıl yetiştirmek istersiniz?

( ) Dindar olarak ( ) Kürt milliyetçisi ( ) Özgür bırakırım ( ) Türk milliyetçisi ( )cevapsız ( ) Diğer

72. Sizce kültürünüzü korumanın en önemli aracı nedir?

( ) Dil ( ) Giyim kuşam ( ) Davranışlarımız ( ) Çocuklarımızı iyi yetiştirmek ( )Diğer

73. Kültürünüzün sizden sonraki kuşaklara aktarımı önemli mi?

( ) Önemli ( ) Fikrim yok ( ) Önemli değil ( ) Fikrim yok

74. Kültürünüzü sizden sonraki kuşaklara aktarmayı düşünüyor musunuz?

( ) Evet aktarmayı düşünüyorum ( ) Hepsini olmasa da birazını aktardım ( ) Hayır aktarmayı düşünmüyorum

75. Hayat tarzınızın İnegölde yaşayan buranın yerlilerinden (göçmen olmayanlardan) farklı olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet çok farklı ( ) bazı konularda ( ) Hiç farklı değil ( ) Fikrim yok

76. Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

( ) Kentli ( ) Köylü ( ) Göçmen ( ) diğer

77. Herhangi bir derneğe veya siyasi partiye üye misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

78. En önde gelen kimliğiniz?

( ) Kürt ( ) Müslüman ( ) Türk ( ) Müslüman Kürt ( ) Müslüman Türk ( ) Diğer

79. Türkiye'deki olaylarla ilgileniyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazen ilgilenirim ( ) Hayır hiç ilgilenmem

80. Sizce Türkiye'nin en önemli sorunu nedir?

( ) İşsizlik ( ) Terör ( ) Kürt sorunu ( ) Laik – anti laik çatışması ( ) Demokratikleşme ( ) Dış politika ( ) Türkiye'nin soruları beni ilgilendirmiyor ( )diğer

Ek 4.

Birinci Kuşak Anket Formu

Anket Formu

Göçmen Gençlerde Kültürel Dönüşüm Üzerine Bir Alan İncelemesi

Bu çalışma İnegöl Huzur Mahallesi'nde kuşaklar arası zihinsel, kültürel, geleneksel değişimi anlamak amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada kişileri tespit edecek herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Bu çalışma için vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırma Yöneticisi
Yard. Doç. Dr. Fuat GÜLLÜPINAR

Araştırmayı Hazırlayan
Araş. Gör. Deniz AŞKIN

Birinci Kuşak Anket Soruları

1. **Cinsiyetiniz**

( ) Erkek ( ) Kadın

2. **Yaşınız**

( ) 18-40 ( ) 41-45 ( ) 46-51 ( ) 56- 61 ( ) 62 ve daha büyük

3. **Medeni durumunuz?**

( ) Evli ( ) Bekar ( ) Dul

4. **Eğitim düzeyiniz?**

( ) Hiç gitmedim ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü

5. **Buraya nereden göç ettiniz?**

( ) Bitlis ( ) Muş ( ) Siirt ( ) Van ( ) Diğer

6. **Kaç yıldır buradasınız?**

( ) 5 yıl veya daha az ( ) 6- 11 yıl ( ) 12- 17 yıl ( ) 18 yıl veya daha fazla

7. **Mesleğiniz nedir?**

( ) İşçi ( ) Esnaf ( ) Emekli ( ) Ev hanımı ( ) Memur ( ) Serbest meslek ( ) İşsiz

( ) Diğer

8. Buraya göç etmeden önceki ekonomik durumuz ile şimdikini karşılaştırdığınızda ne dersiniz?

( )Durumum değişmedi, aynı ( ) durumum daha iyi ( ) Durumum daha kötü ( ) Fikrim yok

9. Ekonomik durumunuz iyi olursa bu mahalleden daha iyi bir yere taşınmayı düşünür müsünüz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

10. Sizce ekonomik durumunuz nasıl düzelir?

( ) Devletin yardım etmesi ile ( ) Kendim çalışarak ( ) Durumum düzelmez ( ) Durum zaten iyi ( ) Fikrim yok

11. Kadın dışarıda her hangi bir işte çalışmalı mı?

( ) Çalışmamalı ( ) Gerekirse çalışabilir ( ) Yaptığı işe bağlı ( ) İsterse çalışabilir ( ) Çalışmalı ( ) Fikrim yok

12. Ne zaman göç ettiniz?

( ) 1980 ve öncesi ( ) 1981-1990 arası ( ) 1991- 2000 ( ) 2001- 2010 ( ) 2011 sonrası

13. Memlekette ikamet ettiğiniz yerleşim yeri?

( ) Kent ( ) ilçe ( ) köy

14. Göç etmeden önce köyünüzde geçiminizi nasıl sağlardınız?

( ) Çiftçi ( ) Hayvancılık ( ) İşçi ( ) Esnaf ( ) İşsiz ( ) diğer

15. Köydeki ekonomik durumunuz nasıldı?

( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Normal ( )Kötü ( ) Çok kötü

16. Göç etmenizdeki en büyük neden?

( ) Ekonomik olanaklar ( ) Köy boşaltması ( ) Terör ( ) Kan davası ( ) Örgüt ve devletin etkisiyle ( ) Korucu olmak istememe ( ) Diğer

17. Ailenizi getirmeden önce bir süre burada çalıştınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

18. İnegöl'e yerleşmenizin en büyük nedeni nedir?

( ) Akrabalarımın önceden yerleşmeleri ( ) İş, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ( ) Önceden bu bölgeyi tanımamız ( )geçim şartlarının elverişli olması ( )diğer

19. Kaç çocuğunuz var?

( ) üç veya daha az ( ) Dört ( ) Beş ( ) Altı veya daha fazla ( ) Çocuğum yok

20. Hane reisi kim olmalı?

( ) Baba ( ) Büyükbaba ( ) Ağabey ( ) Anne ( ) Büyükanne ( ) Amca ( ) Diğer ( )Hane reisi olmamalı

21. Eşiniz akrabanız mı/ akrabanız mıydı?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Evlenmedim

22. Sizce evlenirken göz önünde bulundurulması gereken en önemli özellik nedir?

( )Varlıklı olması ( ) Kürt olması ( ) Akraba olması ( ) Aynı aşiretten olması ( ) Dindar olması ( )Anlaşabildiğim herkesle ( ) Diğer

23. Evlendikten sonra bir süre ailenizle beraber kaldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

24. Sizce kadın seçimlerde kime oy vereceğini evin erkeğine sormalı mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

25. Kadın ve erkeğin toplumdaki durumu nasıl olmalı?

( ) Erkek üstün olmalı ( ) Kadın üstün olmalı ( ) Eşit olmalılar ( ) Fikrim yok

26. Şuan ki hayatınızdan memnun musunuz?

( ) Memnunum ( )Kararsızım ( ) Memnun değilim

27. Boş zamanlarınızı kiminle değerlendirirsiniz?

( ) ailemle geçiririm ( ) tek başıma gezerim ( ) kitap okurum ( ) arkadaşlarımla buluşurum ( ) kahvehaneye giderim ( ) diğer

28. Geldiğiniz gün ile bugün kendinde olaylara bakış açısında bir farklılık var mı?

( ) Çok fark var ( ) Biraz fark var ( ) kararsızım ( ) Fark yok

29. Burada kalarak yeni ve mutlu bir hayata sahip olabileceğinizi düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Belki ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

30. İnegöl'de beklediğiniz hayatı buldunuz mu?

( ) Evet tam istediğim gibi buldum ( ) Beklediğim gibiydi ( ) Kararsızım ( ) Beklediğim gibi olmadı ( ) Hiç beklediğim gibi değildi

31. İnegöl'de en çok zorlandığınız konu nedir?

( ) Şehre uyum ( ) İşsizlik ( ) Konut sorunu ( ) Hayat şartları ( ) Dil sorunu ( ) Ayrımcılık ( ) Zorlanmadım ( ) Diğer

32. Buranın yerli halkı ile ilişkiniz nasıl?

( ) Bizi kabullenmiyorlar ( ) Bizi önce kabullenmiyorlardı, sonra alıştılar ( ) Gayet iyi karşıladılar ( ) Önce iyiydi sonra bozuldu ( ) Ne iyi ne de kötü ( ) Bizim de mağdur olduğumuzu gördüler ( )Diğer

33. İnegöl'ün yerli halkının size karşı ön yargılı olduğunu düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazı konularda ( ) Hayır ön yargılı olduklarını düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

34. İşverenlerin sizi işe alırken Kürt olduğunuza bakarak ön yargılı davrandığını düşünüyor musunuz?

( ) Evet her zaman ( ) Bazen ( ) Hayır böyle bir şeyin olduğunu düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

35. Sadece kürt olmanızdan ötürü karşılaştığınız olumsuz bir olay yaşadınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

36. Sizce memlekete geri dönmek mi yoksa kalmak mı zor olur?

( ) Kalmak daha zor ( ) Geri dönmek daha zor ( ) Kararsızım ( ) Fikrim yok

37. İnegöl'ün olanaklarından yeterince faydalandığınızı düşünüyor musunuz?

( ) En iyi şekilde faydalanıyorum ( ) Faydalanıyorum ( ) Kararsızım ( ) Faydalanmıyorum ( ) Hiç faydalanmıyorum

38. Yerlilerin/burada yaşayan, göçmen olmayanların en beğenmediğiniz tutumları nedir?

( ) Ön yargılı olmaları ( ) Bizi küçük görmeleri ( ) Bizi burada istememeleri ( ) Milliyetçi olmamaları ( ) Beğenmediğim tutumları yok ( ) Diğer

39. İnegöl'ün yerli halkı tarafından dışlandığınızı düşünüyor musunuz?

( )Evet her zaman ( ) Genellikle ( ) Bazen ( ) Dışlandığımızı düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

40. İnegöl merkezde kürtçe konuştuğunuzda horlandığınızı size karşı ön yargının oluştuğunu düşünüyor musunuz?

( )Evet her zaman ( ) Bazen ( ) Hayır öyle bir şey olduğunu düşünmüyorum ( ) Fikrim yok

41. Yerlilere göre dezavantajlı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

( ) Evet her konuda ( ) Bazı konularda ( ) Hayır kendimi dezavantajlı olarak görmüyorum ( ) Fikrim yok

42. Yeni doğan bir çocuğunuzun kimlikteki doğum yerinin İnegöl mü ya da memleketinizin mi olmasını istersiniz?

( ) Kendi asıl memleketim olmasını isterim ( ) İnegöl olmasını isterim

43. Eğer imkanınız olursa memleketinize dönmeyi düşünür müsünüz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

44. **Kendinizi mekânsal olarak daha çok nereye ait hissediyorsunuz**?

( ) İnegöl ( ) Kendi asıl memleketim

45. İnegöl'e uyum sağlayamadığınız için geri dönmeyi düşündünüz mü?

( ) Evet ( ) Hayır

46. Dinin bir kişinin hayatı için önemi nedir?

( ) Çok önemlidir ( )fikrim yok ( ) Hiç önemli değildir ( ) Fikrim yok

47. Bir kişi sırf din adamıdır diye ona saygı duyar mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

48. Bir kişi sırf din adamıdır diye ona güvenir misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok

49. İlk okul çağındaki kız çocuğunun başını örtmesi gerekli mi?

( ) Evet kesinlikle başını örtmesi gerekir. ( ) Kendisi isterse örtsün ( ) Kesinlikle karşıyım örtmemeli ( )fikrim yok

50. Sizce kadınların/genç kızların başlarını örtmesi gerekli mi?

( )Evet kesinlikle başını örtmesi gerekir. ( ) Kendisi isterse örtsün ( ) Kesinlikle karşıyım örtmemeli ( )fikrim yok

51. Siz kendi dindarlık derecenizi nasıl tanımlıyorsunuz?

( )Çok dindar ( ) Az dindar ( ) Normal dindar ( )din ile bir ilgim yok ( ) Diğer

52. Kendinizi halen bir aşiret mensubu olarak görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

53. Muhtarlık seçimlerinde oy kullanırken oy verdiğiniz kişinin aşiretinizden, memleketinizden yada akraba olmasını göz önünde bulunduruyor musunuz?

( )Evet ( ) Hayır

54. Oğlunuzun veya torununuzun (13-20 yaş aralığındakilerin) tutum ve davranışlarından memnun musunuz?

( ) Evet memnunum ( ).kararsızım ( ) Memnun değilim ( ) O yaşlarda oğlum veya torunum yok ( )fikrim yok

55. Çocuğunuzun/torununuzun en beğenmediğiniz yönü nedir?(13-20 yaş arası)

( ) Çevresine karşı olan davaranışları ( ) Büyüklerine olan davranışları ( ) Giyim-kuşamı ( ) Bana karşı olan davranışları ( ) Ailesine karşı olan davranışları ( ) Beğenmediğim yönü yok ( ) Fikrim yok

56. Ailenizde örnek aldığınız biri var mı? Varsa kim?

( ) Örnek aldığım biri yok ( ) Babam ( ) Abim ( ) Annem ( ) Amcam ( ) Ablam ( ) Diğer

57. Memlekete gitme sıklığınız?

( )Ayda bir defa veya daha fazla ( ) Yılda bir-iki defa ( ) İşim olduğunda giderim ( ) Hiç gitmiyorum

58. Çocuğunuzla/torunuzla (13-20 yaş) üzerinde anlaşamadığınız en önemli konu nedir?

( )Din konusu ( ) Giyim konusu ( ) Siyasi konular ( ) Eğitim konusu ( ) Arkadaş çevresi ( ) Diğer

59. Hiç arkadaş ortamlarında kürt olduğunuzu gizlediniz mi?

( ) Evet her zaman ( ) bazen ( ) Sorulmadığı sürece kürt olduğumu söylemem ( ) Hiç gizlemedim

60. Birisine güven duyarken onun hangi etnik kökenden olduğunu göz önünde bulunduruyor musunuz?

( ) evet her zaman ( )bazen ( ) Hayır bulundurmam

61. Evlendiğiniz kişinin kürt olmaması sizin için sorun olur muydu?

( ) Evet çok sorun olurdu ( ) Sorun olabilirdi ( ) Sorun olmazdı ( ) Fikrim yok

62. Kendinizi hangi dilde daha iyi ifade ediyorsunuz/ hangi dili daha iyi kullanıyorsunuz?

( )Kürtçe ( ) Türkçe

63. Nasıl bir toplumda yaşamak isterdiniz?

( ) Dini bir toplum ( ) Laik bir toplum ( ) Komünist bir toplum ( ) Sosyalist bir toplum ( ) Liberal- kapitalist ( ) Diğer ( ) kararsızım

64. Buraya geldiğinizde Türkçeyi biliyor muydunuz?

( ) Evet çok iyi biliyordum ( ) Az biliyordum ( ) Hiç bilmiyordum

65. Sizce kişinin kendi kimliğini tanımlamasında hangi özelliği önce gelir?

( ) Kişinin dini ( ) Etnik kökeni ( ) Siyasi görüşü ( ) Kişinin mesleği ( ) Kişinin cinsiyeti ( ) Kişinin memleketi ( )diğer ( ) Fikrim yok

66. Çevredeki insanların vereceği tepkiden çekinerek yapmak istediğiniz fakat yapamadığınız davranışlarınız oldu mu?

( ) Evet çoğu zaman oluyor ( ) Bazen oluyor ( ) Hayır hiç olmuyor

67. Evde en çok hangi dili kullanıyorsunuz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe

68. Çocuklarınızla daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe

69. Eşinizle en çok hangi dili kullanıyor sunuz?

( ) Kürtçe ( ) Türkçe

70. Evinizde Türkçe bilmeyen bir veya birileri var mı?

( ) Evet ( )Anlayan fakat konuşamayan var ( ) Hayır

71. Şuan oturduğunuz evi tutarken akrabanıza yada tanıdık birisine yakın olmasını göz önünde bulundurdunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

72. İnegöl merkezde Kürtçeyi rahat bir şekilde çekinmeden konuşursanız çevredeki insanların tepki vereceğini düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

73. Kendi kültürünüzden uzaklaştığınızı düşünüyor musunuz?

( ) Evet çok uzaklaştık ( ) Kısmen ( ) Hayır hiç uzaklaşmadık ( )Fikrim yok

74. Bir kişiye güvenirken o kişinin hangi özelliğini göz önünde bulundurursunuz?

( )Dindar olması ( ) Tanıdık olması ( ) Akraba olması ( ) Kürt olması ( ) Diğer

75. Buraya göç ettiğinizde ailenizde Türkçe bilmeyen(anlamayan ve konuşamayan) birileri var mı?

( )Evet ( ) Anlayan fakat konuşamayan var ( ) hayır

76. Buraya gelmeden önce Türkçeyi biliyor muydunuz?

( ) Evet çok iyi biliyordum ( ) Az biliyordum ( ) Hiç bilmiyordum

77. Kürtçe kanal izliyor musunuz?

( ) Evet her zaman izlerim ( ) Genellikle izlerim ( ) Ara sıra izlerim ( ) İzlemem ( ) Hayır hiç izlemem

78. Çocuklarınızı nasıl yetiştirmek isterdiniz?

( ) Dindar olarak ( ) Kürt milliyetçisi ( ) Özgür bırakırım ( ) Türk milliyetçisi ( ) Diğer

79. Sizce kültürünüzü korumanın en önemli aracı nedir?

( ) Dil ( ) Giyim kuşam ( ) Davranışlarımız ( ) Çocuklarımızı iyi yetiştirmek ( )Diğer

80. Kültürünüzün sizden sonraki kuşaklara aktarımı önemli mi?

( ) Önemli ( ) Fikrim yok ( ) Önemli değil ( ) Fikrim yok

81. Kültürünüzü sizden sonraki kuşaklarınıza aktarabildiniz mi?

( ) Evet aktardığımı düşünüyorum ( ) Hayır aktaramadım ( ) Hepsini olmasa da birazını aktardım ( ) Fikrim yok

82. Hayat tarzınızın İnegölde yaşayan buranın yerlilerinden (göçmen olmayanlardan) farklı olduğunu düşünüyor musunuz?

( )Evet çok farklı ( ) bazı konularda ( ) Hiç farklı değil ( ) Fikrim yok ( ) fikrim yok

83. Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

( ) Kentli ( ) Köylü ( ) Göçmen ( ) diğer

84. Herhangi bir derneğe veya siyasi partiye üye misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

85. En önde gelen kimliğiniz?

( )Kürt ( ) Müslüman ( ) Türk ( ) Müslüman Kürt ( ) Müslüman Türk ( ) Diğer

86. **Türkiye'deki olaylarla ilgileniyor musunuz?**

( ) Evet her zaman ( ) Bazen ilgilenirim ( ) Hayır hiç ilgilenmem

87. Sizce Türkiye'nin en önemli sorunu nedir?

( ) İşsizlik ( ) Terör ( ) Kürt sorunu ( ) Laik – anti laik çatışması ( ) Demokratikleşme ( ) Dış politika ( ) Türkiye'nin soruları beni ilgilendirmiyor ( )diğer

Kaynakça

Abadan-Unat, N. (2007). *Türk dış göçünün aşamaları: 1950'li yıllardan 2000'li yıllara. kökler ve yollar: türkiye'de göç süreçleri.(*Ed: A. Kaya Ve B. Şahin). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 3-18.

Akçalı, N.(1985).*İkinci kuşak Türklerin f. Almanya ve Türkiye'de mesleki uyumları:* Uluslararası 3. Bursa Sempozyumu 03-04 Haziran 1985. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Aktan, H. (2012). *Kürt vatandaş*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Alkan, T. (1979). *Siyasal toplumsallaşma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Aristova, T. F.(2002). *Kürtlerin maddi kültürü: geleneksel kültür birliği sorunu.* (Çev: İ. Kale ve A. Karabağ).İstanbul: Avesta Yayınları

Aslan, C. (1999). *Türkiye Çerkezlerinde sosyo-kültürel değişme. Çerkezlerde sosyo-kültürel değişme.* Ankara: Kaf-Der Yayınları. ss.33-53.

Aslanoğlu, R. (1998). *Kent, kimlik ve küreselleşme*. Bursa: Asa Yayınları.

Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek: eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik.* (Çev: A. Tekin).İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Bağlı, M. (2006). *Türkiye'de göç ve kentleşme: toplumsal dönüşümün mekânsal boyutu.* .8-11 Uluslararası Göç Sempozyumu.8-11 Uluslararası Göç Sempozyumu. (Yayına Hazırlayan: İstanbul Organizasyon). İstanbul: Sistem Matbaacılık.ss.215-226.

Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntemi teknik ve ilkeler* (3.Baskı).Ankara: Pegem Yayıncılık.

Bauman, Z. (2012*). Sosyolojik düşünmek*. (Çev: Abdullah Yılmaz). (8. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Beaud, S. Ve Noiriel, G. (2003). *Göçmenlerin bütünleşmesini düşünmek*. (Çev: D. Fırat). Toplum Bilim. (17), 15-24

Beşikçi, İ. (1969). *Doğuda değişim ve yapısal sorunlar: Göçebe Alikan Aşireti.* Ankara: Yayınevi

Bıçakçı, A. S. (1996). *Türkiye'ye göç eden Özbeklerin kimliklerinin muhafazası.* yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi

Bilgin, N. (1997). *Ulusal bütünleşme ve kimlik arayışları. sosyal bilimler kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*.(ed: a. bilgili). Van: Öz-fa matbaacılık. ss. 55-64.

Nuri, B. (1995). *Kollektif kimlik,* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Bora, T. (1999). *Türk milliyetçiliği, kültürel kimlik ve azınlıklar. Çerkezlerde sosyo-kültürel değişme*.Ankara: Kaf-der Yayınları. ss.17-23.

Bostancı. N. (2003). *Toplum ve kültür. sosyolojiye giriş*. (Ed.İ. Sezal). (3. Baskı) Ankara: Martı Yayınları.106-132.

Brunt, R. (1995). *Kimlik politikas*ı. Yeni zamanlar: 1990'larda politikanın değişen çehresi. (Ed: S. Hall ve M. Jacgues). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ss. 142- 153.

Bulaç, A. (2007). *Din-kent ve cemaat: Fetullah Gülen örneği.* İstanbul: Ufuk kitap.

Büyüköztürk, Ş; Çakmak, E. K; Akgün, Ö. E; Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Canatan, K.(1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı*. İstanbul: Endülüs Yayınları

Carty, R.M. (2003), Cultural diversity: Honoring diversity: first do no harm. Journal of Professional Nursing. *19* (6). 331-332.

Castles, S. (2008). m*igration and social tranformation. Migration Studies Unit London School And Political Science.* London.

Castles, S. ve Miller, M.J. (1993). *The age of migration: ınternational population movements in the modern world. Basingstoke:* Palgrave Macmillan.

Chambers, L.(2005). *Göç, kimlik, kültür.*(Çev: İ. Türkmen, M. Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Çağlayan, H; Özar, Ş ve Doğan, A. T. (2011). *Ne değişti? Kürt kadınların zorunlu göç deneyimi.* Ankara: Ayizi Yayınları.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* (17). 1-25.

Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de göçmenlerin sosyal dışlanması: İstanbul hazır-giyim sanayinde çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF dergisi. 66*(1).27-48.

Demir, T. E. (2008) *Göç ve sosyo-kültürel değişim: "Kastamonu ili Azdavay ilçesi Sabuncular köyü sosyo-kültürel yapısında göç nedeni ile yaşanan değişim üzerine sosyal antropolojik bir çalışma".* yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

Deniz, O. Ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslarası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2). 472-498.

Deleuze, G. Ve Guattari, F. (1990). *Kapitalizm ve şizofreni 1: göçebebilim incelemesi: savaş makinası* (çev: A. Akay). Ankara: Bağlam Yayıncılık.

Diken, B. (2007). *Göç: Eleştiri ve politika ötesi. kökler ve yollar: Türkiye'de göç süreçleri.* (ed: A. Kaya ve B. Şahin). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 41-62.

Doğruel, F. (2007). *Hatay'da çoketnili ortak yaşam kültürü: insaniyetleri benzer*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dündar, F. (2006). The settlement policy of the committe union and progress 1913-1918. *turkey beyond nationalism: toward post-nationalist identities*. (ed: h.l. kieser). New York: I.B.Tauris, ss. 34-42.

Edles, L. D. (2005). *Uygulamalı kültürel sosyoloji (çev. C. Atay)*. İstanbul: Babil Yayınları.

Erbaş, M. (2010). *Zorunlu göç, etniklik ve kentlilik: Mersinde Hadep'li Kurmançlar.* Ankara: Yazıt Yayın Dağıtım

Erginsoy, G. (2001). *İstanbul'da üç kuşak loç anlatıları: yerel topluluk ve küresel koşullar. 21.yüzyıl karşısında kent ve insan*.(Ed: f. Gümüşoğlu). Ankara: Bağlam Yayıncılık, 161-200.

Erkal. M. E. (1997). *Bölgesel azgelişmişlik ve etnik yabancılaştırma. sosyal bilimler kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*.(Ed: a. bilgili). Van: Öz-fa matbaacılık.ss.141-148

Erkilet, A. (2007). *Toplumsal yapı ve değişme kuramları: Sorokin, Parsons, Dahrendorf, Merton.* Ankara: Hece Yayınları.

Erman, T. (1996). Kentteki göçmenin bakış açısından kent/köy kimliği "niçin köylüyüz hala?". *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 51 (1), 289-304.

----------(2004), Gecekondu çalışmalarında 'öteki' olarak gecekondulu kurguları, Europen journal of Turkish Studies 1-19

Eser, M. (1999) *Uzunyayla bölgesindeki Çerkeslerde sosyo-kültürel değişme.* Çerkeslerde Sosyo-Kültürel Değişme. Ankara: Kaf-Der Yayınları. ss.55-141

Fichter, J. (1990). *Sosyoloji nedir?*. (Çev: Nilgün Çelebi). Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi

Field. J. (2006). *Sosyal sermaye.* (Çev: B. Bilgen Ve B. Şen). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Freire, P. (2011). *Ezilenlerin pedagojisi*. (Çev: D. Hattatoğlu Ve E. Özbek). (8.Basım). İstanbul AyrıntıYayınları.

Giddens, A. (2005a). *Sosyoloji*. (Çev: Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları

Giddens, A. (2005b). *Sosyoloji: Kısa fakat eleştirel bir giriş*.(Çev: Ü. Y. Battal). Ankara: Phoenix Yayınları.

Gökalp, E. (2004) Kimlik, farklılık ve kimlik siyaseti, *Anadolu Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, cilt, 2 (1-2), 59-78.

---------- (2012). Kültür: Antropolojik yaklaşımlar, *kültür sosyoloji*. (Ed:A. Ergur, E. Gökalp). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. Ss.24-51.

Gökalp, Z. (2012). *Türkleşmek islamlaşmak muasırlaşmak*.(yay. hazırlayan: Kemal Bek).İstanbul: Bordosiyah Yayınları.

Gökeri, M. ve Meşe, G. (2011). Türk göçmenlerin İtalyanlara bakış açısı: Bir kültürlerarası İletişim araştırması. *Selçuk İletşim dergisi*, 7(1): 65-82.

Görmez, K. (1999). *Göç ve kültürel kimlik. Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu Ve Güneydoğu Anadolu.*(Ed: A. Bilgili). Van: Öz-Fa Matbaacılık. ss.167-172.

Gramsci, A. (2009). *Hapishane defterleri* (Çev: K. Somer). Ankara: Aşina Kitaplar Yayınevi.

Griswold, W. (1994). Cultures and societies in a changing world. USA. Pine Forge Press.

Güleç, C. (1992). *Türkiye'de kültürel kimlik krizi.* Ankara: Verso Yayınları

Güllüpınar, F. (2010). Almanya'da Türk göçmenlerin çocuklarının bölünmüş kaderleri ve eğitimdeki başarısızlıklarının yapısal nedenleri: entegrasyon aşağı mı yukarı mı?, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi,* 8 (31), 65-87.

Güllüpınar, F. (2012). *Göç* olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* (4).

Güneş, F. (2012). *Göç, yoksulluk ve sosyal politika. türkiye'de iıç göçün sosyo-ekonomik sonuçları vve adana özelinde değerlendirilmesi*. Adana: İIktisadi Araştırmalar Vakfı ss.181-218.

Güngör, V. (2005). *Bizimkilerin pedagojisi: göç, kültür, kimlik Hollandalı Türkler.* Ankara: Liman Yayıncılık.

Gürel, S. (2001). *Türkiye'de göç ve bütünleşme sorunsalı.21.yüzyıl karşısında kent ve insan.*(Ed: F. Gümüşoğlu). Ankara: Bağlam Yayıncılık, ss.129-150

Güvenç, B. (1974*). İnsan ve kültür,* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (1997). *Kültürün abc'si.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güvenç, S. (2011). *Zorla yerinden edilenler ıçin ekonomik,sosyal ve kültürel haklar araştirma raporu.* Can Matbaacılık

Hall, S. (1995). *Yeni zamanların anlamı. yeni zamanlar. 1990'larda politikanın değişen çehresi.*(Ed: S. Hall Ve M. Jacques). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 105-118.

Hall,S. (1998). *Eski ve yeni kimlikler, eski ve yeni etkinlikler. kültür küreselleşme ve dünya sistemi.* (Ed: A.D. King). Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları.63-96

Hanjiagha, M. (2007). Türkiye'de İranlı göçmenlerde kimlik, aidiyet ve uyum sorunları: 1979 iran devrim sonrası. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

Harvey, D.(2003). *Sosyal adalet ve şehir.* (Çev: Mehmet Moralı). Metis Yayınları: İstanbul.

Hass, D. H. (2008). *Migration and development: A theoretical perspective*. international migrations instutie. London: Universit of Oxford.

Haviland, W. A. (2002). *Kültürel antropoloji*. (Çev: H. İnanç).İstanbul: Kaktüs Yayınları.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2006). Türkiye göç ve yerinden edilmiş nüfus araştırması. Ankara: İsmat Matbaacılık Yayıncılık.

Işık, Ş.(2005), Türkiye'de kentleşme ve kentleşme modelleri, Ege Coğrafya Dergisi, (14), 57-71

İbn-İ Haldun (2004). *Mukaddime* (1. Cilt). (Çev: H. Kendir). İstanbul: Yeni Şafak Yayınları.

Kalkınma Merkezi Raporu (2010). Zorunlu göç ve Diyarbakır. İstanbul: Gün Matbaacılık

Kaplan, M. (2008). *Kültür ve dil.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Kara, H. (1999). *Göç sürecinde kültürel ve ruhsal değişimler. Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu Ve Güneydoğu Anadolu.(*Ed: A. Bilgili). Van: Öz-Fa Matbaacılık. ss.217-220.

Kartarı, A. (2006). *Farklılıklarla yaşamak: Kültürlerarası iletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.

Kartal, S. K. (1992). *Ekonomik ve sosyal yönleriyle Türkiye'de kentlileşme*. Ankara: Adım Yayınları

Kaya, A. (2006). Göç: güvenlik ve korkunun iktidarı.8-11 Uluslararası Göç Sempozyumu.8-11 Uluslararası Göç Sempozyumu. (Yayına Hazırlayan: İstanbul Organizasyon). İstanbul: Sistem Matbaacılık.ss.23-28.

Kaya. A. (2009). *Türkiye'de iç göçler : bütünleşme mi geri dönüş mü?*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A.(2010).*Modern kültür kavramı ışığında Gündüz Vassaf. Daha Sesimizi Duyuramadık: Avrupa'da Türk İşçi Çocukları* (1-21). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Kaya, A. (2012). *Tarihsel süreçleriyle Türkiye'nin demografik yapısı ve ıç göç: paranın götürdüğü yere git. Türkiye'de iç göçün sosyo-ekonomik sonuçları ve adana özelinde değerlendirilmesi*. Adana: Iktisadi Araştırmalar Vakfı ss. 35-52.

Kaygalak, S.(2009). *Kentin mültecileri: Neo-liberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme.* Ankara: Dipnot Yayınları

Keser, İ. (2007).*Kent cemaat etnisite: adana ve adana nusayrileri örneğinde kamusallık.* Ankara: Ütopya Yayınları.

Keser, İ. (2011). *Göç ve zor: Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç.* Ankara: Ütopya Yayınları.

Kıral, B. Ve Kıral, E. (2011). Karma araştırma yöntemi. 2. İnternational Conference on New Trends in Education and Their İmplications. Türkiye: Antalya.

Kula, O. B. (1992). *Demokratikleşme Süreci: Eleştirel Kültür Bilinci.* Ankara: Gündoğan Yayınları.

Kurban, D. ve Yeğen, M. (2012). *Adaletin Kıyısında: Zorunlu Göç Sonrasında Devlet Ve Kürtler/5233 Sayılı Tazminat Yasası'nın Bir Değerlendirmesi* - Van Örneği. Istanbul: Tesev Yayınları.

Kuş, E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel Mi? Nitel Mi?.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide Ve Antropolojide Niteliksel Yöntem Ve Araştırma.* Ankara: Bağlam Yayıncılık

Lee, E.S. (1966). A Theory Of Migration. *Demography,* 3 (1), 47-57.

Lévi-Strauss, (2012). *Modern Dünyanın Sorunları Karşısında Antropoloji.(*Çev: A. Terzi) İstanbul: Metis Yayınları.

Lin, N. (1976). Foundation of social research. New York: Mcgrow-Hill Book Company.

Lo, L.; Shalaby, A. ve Alshalafah, B. (2011). Relationship Between Immigrant Settlement Patterns And Transit Use İn The Greater Toronto Area. *Journal Of Urban Plannıng And Development. 137* (2).470-476.

Malinowski, B. (1990). *İnsan ve kültür.* (Çev: M. F. Gümüş) Ankara: Verso Yayınları.

Mengünoğul, G. (2006). Farklılık, toplumsal cinsiyet ve kente göç: İkinci kuşak göçmen Kürt kadınlarının kimlik ve cinsiyet deneyimleri. yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Mukul, İ., Yılmaz, M. T (2010). Birinci coğrafya kongresi açısından uluslaşma süreci, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 8 (31), 39-64.

Nebahat, S. E. (2005). *Umutlar ülkesinde gençlerimiz*. Köln: Önel-Verlang

Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar* (Çev: S. Özge). (5. Baskı). Ankara: Yayın Odası Yayınları.

Öncü. A, (1999). İstanbulites And Others: The culturel cosmology of being middle class İn the era of globalism. (Ed. Ç. Keyder). İstanbul: *Between the global and the local.* Ss. 95-117. http://books.google.com.tr/books?id=5VWs3EH7mLkC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Erişim Tarihi:18.04.2013)

Özdağ, Ü. (1995) *Güneydoğu Anadolu bölgesi'nde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan batıya göç edenlerde kültürel yapı ve kültürel kimlik* sorunu. Ankara.

Özdemir, C. (2001). kimlik ve söylem, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yayınları*, (2). 107-122.

Özdemir, H. (2012). Türkiye'de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*. (30). 1-18.

Özkalp, E. (2011). *Sosyolojiye giriş.* Bursa: Ekin Yayınları.

Pappelbaum, R. (1987). *Toplumsal değişim kuramları*. (Çev: T. Alkan). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration, *journal of the royal statistical society*, 52 (2), 241- 305.

Rumbaut, R. G. (2008). Reaping what you sow: ımmigration, youth, and reactive ethnicity. *applıed development scıence,* 12(2), 108–111.

Said, E. (2011). *Entelektüel: Sürgün, marjinal, yabancı*.(4.Basım). (Çev: T. Birkan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sağlam, S. (2006). *Türkiye 'de iç göç olgusu ve kentleşme*. Türkiyat Araştırmaları. (5). 32-45.

Sapancalı, F. (2005). *Sosyal dışlanma.* İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Saraçoğlu, C.(2011). *Şehir, orta sınıf ve Kürtler: İnkar'dan "Tanıyarak dışlama"ya*. İstanbul: İletişim Yayınları

Sayad, A. (2003). *Çifte Yokluk: Göç ederken kurulan hayallerden göçmen olmanın acılarına.* (Çev: D. Fırat). Toplum Bilim. (17), 25-30.

Schroeder, R. (1996). *Max Weber ve kültür sosyolojisi*. (Çev:M. Küçük). Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları

Sennett, R. (2011). *Yeni kapitalizm kültürü.* (2. Basım). (Çev: A. Onacak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sevimli. İ. (2000). *Kimliksiz cemaatler: Konumları, sorunları ve gelenekleriyle Avrupa'daki anadolu kökenliler*. İstanbul: Alan Yayınları.

Sorokin, P. A. (1997). *Bir bunalım çağında toplum felsefesi*. (Çev: M. Tunçay). İstanbul: Göçebe Yayınları.

Subaşı, N. (1999). *Olağanüstü durumlar sosyolojisinde yöntem sorunları, sosyal bilimler kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*.(Ed: A. Bilgili). Van: Öz-Fa Matbaacılık. Ss.241-258.

Suzuki Him, M. ve Gündüz-Hoşgör, A. (2011). Reproductive practises: Kurdish women responding to patriarchy, *Women's Studies International Forum. (*34), 335-344.

---------- (2013). An ımplication of health sector reform for disadvantaged women's struggle for birth control: a case of Kurdish rural–urban Migrant women in Van,Turkey. *Health Care for Women International.* DOI: 10.1080/07399332.2013.827196. *1-19*

Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar Arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig.* (55). 103-134.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları

Taşdelen, M. (1999).Şehirleşme sürecinde aşiret kimliği: Elazığ şehir merkezinde bir göçer aşiret olarak Beritanlar. *sosyal bilimler kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*.(Ed: A. Bilgili). Van: Öz-Fa Matbaacılık. ss. 203-216.

Tekeli, İ. ve Erder, L. (1978), *Yerleşme yapısının uyum süreci olarak iç göçler.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Tekeli, İ. (2008). *Göç ve ötesi.* Istanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Tekin, L. (2006). Kent göçmeninin ruh halleri. .8-11 Uluslararası göç sempozyumu.8-11 Uluslararası göç sempozyumu. (Yayına Hazırlayan: İstanbul Organizasyon). İstanbul: Sistem Matbaacılık.ss.226-228.

Tezcan, T. (2011). *Gebze: Küçük Türkiye'nin göç serüveni*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tok, N. (2003). *Kültür, kimlik ve siyaset.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Touraine, A. (2000). *Eşitliklerimiz ve farklılıklarımızla birlikte yaşayabilecek miyiz?*. (Çev:O. Kunal).İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Turan, K.(1997). *Almanya'da Türk olmak.* Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları

Turhan, M. (1969). Kültür değişmeleri. İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları

Turner, B. S. (2000). *Statü*.(Çev: K. İnal). Ankara: Doruk Yayınları

Tüfekçi, S. (2002). Kırsal kesimlerden büyükşehirlere göç ve göçün aile yapısında meydana getirdiği değişiklikler (İstanbul Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Türkdoğan, O. (1971). Seçilmiş bazı yerli ve göçmen grupları üzerinde sosyal değişme örnekleri. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.

Türkyılmaz, A.; Çay, A.; Avşar, Z.; Aksoy, M. (1998). Doğu Ve Güneydoğu Anadolu'dan terör nedeniyle göceden ailelerin sorunları. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Uygur, N.(1984). *Kültür kuramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ünal, S. (2008). Sosyal bütünleşme ve kimlik bağlamında Türkiye'deki Balkan göçmenleri üzerine bir değerlendirme (İzmir'den Bir Örneklem). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

Ünalan, Ş. (2010). *Kültür ve dil* (4.Baskı). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Ünalan, T. (2008). *Ülke içinde yerinden edilme konusunda dünyada durum ve mevcut eğilimler . Zorunlu göç ile yüzleşmek: Türkiye'de yerinden edilme sonrası vatandaşlığın inflası* . İstanbul: TESEV Yayınları.

Vassaf, G. (2010). *Daha sesimizi duyuramadık: Avrupa'da Türk işçi çocukları* (2.Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Williams, R. (1989). *İkibine doğru.* (Çev: E. Tarım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Williams, R. (1993). *Kültür*. (Çev: S. Aydın) Ankara: İmge Kitabevi.

Williams, R. (2006). *Anahtar Sözcükler: Kültür ve toplum söz varlığı.* (Çev: S. Kılıç).İstanbul: İletişim Yayınları.

Yağcıoğlu, S. (2010). Yeni çocukluğun kurucuları Kürt çocukların siyaseti ve siyaset alanı olarak toplumsal gösteriler. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 8 (31), 88-114

Yükseker, D. (2008), Yerinden edilme ve sosyal dışlanma: İstanbul ve Diyarbakır'da zorunlu göç mağdurlarının yaşadıkları sorunlar. *"Zorunlu göç" ile yüzleşmek: Türkiye'de yerinden edilme sonrası vatandaşlığın inşası*. (2.Baskı). (Yay. Haz: E. Kalaycıoğlu, E. Ege). İstanbul: Tesev Yayınları. 220-237.

Yükseker, D.(2012). Kürtlerin yerinden edilmesi ve sosyal dışlanma: 1990'lardaki zorla göçün sonuçları. *küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar*.(ed: S. G. Ihlamur-Öner, N. A. Ş. Öner.). İstanbul: İletişim Yayınları. 233-262.

İnternet kaynakları

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5220c76d612773.91761724 (Erişim Tarihi:30.08.2013).

http://yesilgoleli.blogcu.com/goc-olgusu-ve-bunun-sosyolojik-sonuclari/1499635 (Erişim Tarihi: 30.06.2013).

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Epistemik_Cemaat: Erişim tarihi: 22.01.2014).